3.5.66 ...

PL
175
F4

Fehmī, Sūleymān
Edebīyāt

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

4

ادبيات

Fehmi, Süleyman
Edebiyat

مؤلفى :

مكتب سلطانى ايله وفا وقبا طاش مكتب اعداديلرى

ادبيات معلمى

سليمان فهمى

درسعادت

هلال مطبعه سى — باب عالى قارشوسنده

١٣٢٥

مقدمه

1030582

برقاج سنه‌لك تدريس وتتبع محصولى اولان شو اثر، مبتديلر ايچون دكل، قوهٔ فكريه‌سى اولدقچه وسعت وانبساط بولمش، صنعت تحريره عملاً اولدقچه پيداى اطلاع ايتمش كنجلر ايچوندر. حقائق مجربه‌دندركه دماغلرى هنوز فيض وقوت بولمامش، بر سهولت تحرير اكتساب ايتمه‌مش چوجقلره قواعد صنعتى تفهيم وتعليمه قالقيشمق بيچاره‌لرك ذاتاً محدود وبطى اولان فعاليت فكريه‌لرينى برقات دها تحديد وتضييق ايده‌رك مفلوجيت معنويه‌لرينه سبب اولمقدن باشقه بر نتيجه توليد ايتمز.

قواعد ادب، رهبرئ معلم ايله طريق تحريرده اولدقچه يورومكه آليشمش كنجلره تدريس وتلقين ايدلمليدركه مثمر اوله‌بيلسون، چونكه ارباب شباب اوزمان روح صنعته نفوذ ايده‌رك نظرياتى موفقيتله تطبيق ايتمكه امكان بوله‌بيليرلر. بردرجه‌يه‌قدر ممارسهٔ قلميه‌يه مالك كنجلر ايچون تأليف ايتديكم شو اثر، اك بويوك ارباب انتقاد طرفندن وضع وتأسيس ايديلن نظريات صنعتى تطبيقاتيله برابر ارائه وتلقين ايتديكى ايچون

شباب متفكرك دماغنی تجهیز ایدەرك طریق ادبدە سلامتلە یورومسنی تأمین ایدەجکدر، فقط تدریسات لسانیە اصلاح واکمال ایدیلەرك طلبەنك سویۂ ادراکی یوکسلمدکچە بوغایەیە وصول، شیمدیلك احتمالکە تمامیلە قابل حصول اولەماز؛ مع مافیە قویاً امید ایدرمکە وظیفۂ مقدسۂ تدریس ایلە مکلف اولانلر، واقفانە تنظیم ایدلمش بر پروغرام ایلە کشاد ایدیلەجك سنۂ آتیە تدریسیەدە معتاد استبداداولان اهمال ومسکنتی برطرفەبراقوب، بر همت فتور ناپذیر ایلە ، امید آتیمز اولان اولاد وطنی دور محوسەدە دوشدکلری درکۂ مؤسفەدن مستعد اولدقلری پایۂ کمالە ایصال ایتمکە، حقیقةً خادم وطن اولەجق منور دماغلر وجودە کتیرمکە چالیشەجقلردر .

اعدادینك صنوف سائرەسندە تدریسات لسانیە بحقە ایفا ایدیلیرسە بوکتاب، منتهی صنف طلبەسنك سعۂ عرفان وادراکیلە متناسب وثمرات نافعەیی موجب اولور، امیدندەیم .

شمدیکی طلبەنك، استبدادك بر نتیجۂ محوسەسی اولمق اوزرە، پك دون اولان درکۂ ادراکی نظر اعتبارە آلنیرسە بر شی یازمامق لازمکلیر .

معزز آرقداشلرمە من غیرحد بر شئ توصیە ایتمك ایستیورم: تدریسات لسانیەدە تطبیقات، پك مهم اولدیغندن طلبەیە هرهفتە

وظیفه ویریلەرك تصحیح ایدلمکله برابر ایجاب مقصده کوره برقاچ وظیفه انتخاب و طلبەنك مواجهەسنده او وظیفەلرده تصادف ایدیلان نقائص ومزیاتك کوستریلن قواعده مخالفت یاخود موافقتندن بحث اولنەرق نظریات صنعت اونلرك روحنه القا و تمثیل ایدلملیدر.

ایشته اك علمی ، اك نافع صورت تدریس فکر وتجربەیه کوره بودر.

بوده کتابك بونجی قسمی شیمدیکی طلبەنك استطاعت ادراکی فوقنده کورلدیکی تقدیرده معلمین کرام بوقسمدن مختصراً بحث ایتمکله اکتفا ایده بیلیرلر.

قلمی اسیر ایدن ، یکلەتن زنجیر استبدادی سیف قهری ایله قیران دست حمیتی بر صمیمیت منتدارانه ایله تقبیل وبوتون مجاهدین حریتی تبجیل ایدەرك شوتألیف ناچیزی شباب متفکرك پیش انظارینه وضع ایدییورم.

سلیمان فهمی

ادبیات

— برنجی قسم —

برنجی فصل

ادبیات کلمه‌سنڭ ایکی معناسی . — نظم ایله نثرڭ تعریفلری . — نظم ایله نثر اره‌سنده‌کی فرقلر . — ادبیاتڭ صنایع نفیسه اره‌سنده‌کی موقعی . — ادبیاتڭ فن وتاریخ ایله مناسبتلری .

ادبیات کلمه‌سنڭ ایکی معناسی واردر : بری آثار ادبیه ، دیگری قواعد ادبیه‌یی مشتمل اولان مؤلفاتدر .

برنجی معناسیله ادبیات شکلاً ایکی‌یه آیریلیر : نظم ، نثر .

نظم ، وزن وقافیه ایله مزین اولان طرز افاده‌یه ، نثر ایسه بو ایکی قیددن عاری بولنان صورت بیانه اطلاق اولنور .

نثر ، یاخود نظمڭ استعمالی بر امر اعتباری‌میدر ؟ یوقسه برقاعدهٔ ثابته‌یه تابعمیدر ؟ نثر ونظمڭ استعمالی ، برامر اعتباری اولمامقله برابر برقاعدهٔ ثابته‌یه‌ده تابع دکلدر . مع مافیه دیه‌بیلیرزکه نظم ، اکثریا صادرات قلبیه وسنوحات خیالیه‌نڭ لسانی ، نثر ایسه محصولات عقلیه وفکریه‌نڭ صورت بیانیدر ؛ « اکثریا »

قیدینك علاوه‌سنه لزوم کورلمشدر . چونکه برچوق آثار مشهوره‌نك دلالتیله ثابتدرکه نثر، ابداعات خیالیه‌یی تصویر ایلدیکی کبی نظمده فکرك محصولات جدیه‌سنه تطبیق ایدلمشدر.

آریستو یونه‌تیق اثرنده نظم ایله نثر اره‌سنده یالکز شکل دکل اساس اعتباریله ده فرق بولندیغنی وداستان ایله تاریخی مقایسه ایده‌رك اره‌لرنده‌کی فرقك محضا برینك منظوم، دیکرینك منثور اولمسندن ایلری کلمدیکنی ادعا وشوصورتله اثبات مدعا ایدیور :

« هه‌رودوتك نقول وحکایاتی کسوهٔ شعره وضع ایدلمیکله قیمت تاریخیه‌لری خللدار اولماز ، شوحالده داستان ایله تاریخ بینندهکی فرق اصلی ، برنجیسنك ممکن الوقوع ، ایکنجیسنك حقیقت اولمسی نقطه‌سنده تجلی ایدر . بری محصراً صنعتدر ، دیکری برآلت توضیحدر . تعبیر دیکرله برنده حس وخیال ، دیکرنده عقل ومحاکمه حکمفرمادر . برنجیسنك آزادهٔ نفع بر غایه‌سی واردر: مفتون ایتمك ؛ ایکنجیسنك عملی ، مفید برغایه‌سی واردر ؛ تعلیم ایتمك ؛ بوکا صنعت برضمیمهٔ تالیه اوله‌رق انضمام ایدر : اوزرنده‌کی نقشلر ، قلیجك دها آز برالت جدال اولمسنه باعث اولمدیغی کبی صنعتده تاریخك قیمت اصلیه‌سنی تغییر ایتمز. »

آریستو طرفندن ایراد اولنان مثالی اله آلیرسه‌ق برداستان ظفر یازان شاعرك نقطهٔ عزیمتی ، صحیح الوقوع اولان یاخود اویله ظن اولنان برواقعه‌در : مثلا شاعر « تروآ » محاربه‌سنك وقوع

بولوب بولمدیغنه باقیه‌رق شبیه حقیقت وقایعی تصـور وتصویر
ایدر ؛ اشخاص تخیل ایدر، شاید اشخاص موجود ایسه بونلره
ابداع ایلدیکی نطقلری ، حسلری، فعل وحرکتلری اسناد ایدر .
صوکره او، بو ابداعاته جذب قلب، جلب نظر ایده‌جك برشکل
ویرمکه چالیشیر: اشته بوتون بونلر، اویله خصائص حس وخیالدرکه
شاعری وجوده کتیرر. قوهٔ محاکمه ایسه ، ذوق یاخود عقل سلیم
صورتنده ، بر ناظم حالنده آرایه کیروب شاعرك غرابته دوشمسنه
یاخود حقیقتك خارجنه چیقمسنه مانع اولور .

مورخ ایسه بالعکس اصولی دائره‌سنده ثابت اولمش وقایعی
قید وضبط ایتمکله اکتفا ایدر . اشخاص موجودیت حقیقیه‌یه
مالکدر؛ مورخ اونلرك طبایع اصلیه‌لرینی تعدیل ایتمیه‌رك اولدیغی
کبی توضیح وتشریح ایله‌مکه مجبوردر. نطقلرینی اصلا دکشدیرمکسزین
ضبط ایدر . او ، برحاکم بی‌طرف اولدیغی ایچون حس وخیالك
تأثیراتنه قاپیلمقدن توقی ایدر ، چونکه بوحال ، مورخك خصائص
ضروریه‌سنی تغییر ایدر . مورخك صنعتی ایسه جالب نظر ،
مهم حادثاتی انتخاب وتنظیم ویکدیکریله توضیح وتنویر ایتمکدن ،
وقایعك اسباب خفیه‌سنی آراشدیروب قوانینی استخراج ایله‌مکدن
عبارتدر . ذکا، عقل ومحاکمه مورخك خصائص اصلیه‌سنی تشکیل
ایدر .

برده نظم ایله شعر قاریشدیرلمامليدر، چونکه شعر ، برخیال

مبدعِ ایله برحساسیت مفرطه‌نك محصولاتنی برشکل بدیع ایله تصویر ایتمکدن عبارت اولدیغندن افاده‌نك منظوم یاخود منثور اولمسی خصلت شعریه‌یی دکیشدیره‌مز . بوندن آکلاشلیورکه شعر ، نظمه مفتقر دکلدر . نصل‌که نظمده دائرهٔ شعر داخلنده بولنمیان افکاره برخصلت شعریه ویره‌میور .

ادبیات ایله صنایع نفیسه . — ادبیات ، صنایع نفیسه کبی برشکل بدیع ایله جهان مرئی وغیرمرئی‌یی تصویر ایتمکی غایه اتخاذ ایتدیکندن اونلره داخلدر . صنایع نفیسه هانکیلردر؟ شعر ، هیکلتراشلق رسم ، موسیقی ومعماریدر . اوچ اولکیلر ، صنایع تقلیدیه‌دندر . چونکه طبیعتده موجود موادی تقلید ایدرلر . مثلا برفاجعه‌نویس خصائل واحتراصاتی افاده ایلدیکی کبی رسام ده الواح طبیعتی تصویر ایدر . حالبوکه برموسیقی شناسك محصول ابداعی اولان الحان متوازنه‌یه برآهنکه طبیعتده تصادف ایدیله‌مز .

خطیبلرك آثار بلیغه‌سی‌ده برقاچ جهتدن شعرك تعریفنه داخل اوله‌بیلیر : واقعا صنعت خطابت ، هرشیدن اول منطق ومحاکمه‌یه مستند وغایهٔ اصلیه‌سی افکار ووقایعی مناقشه ومحاکمه ایدرك مخاطبلری اقناع ایتمکدن عبارت ایسه‌ده خطیب ، سرد دلائل واقناعیات ایدرکن بسط وایراد ایلدیکی یاخود مدافعه ایتدیکی افکارك حقیقت وعظمتندن متولد برشدت اطمئنان ایله هیجانه کله‌رك احتراصك حرکات عظیمه‌سنه قاپیلدیغی زمان روحلره

افادهٔ منطقیه ایله باشلایان بر رعشه القا ایدر ؛ اوزمان خطیب ایله شاعر آراسنده نه فرق بولنه‌بیلیر؟ دهموستن ایله سیسه‌رون کبی بویوك خطیبلرك آثاری قدرت تبلیغیله ، عظمت خیالاتیله ، قوت لسانیله ، شدت تأثیریله الك کوزل آثار شعریه ایله مقایسه ایدیله بیلیر .

مع هذا بو خصوصده حکمت بدایع نقطهٔ نظرندن دقت اولنه‌جق بر فرق واردر : آثار شعریه‌ده هیجانك درجهٔ اهمیتی ، هرنه‌دن عبارت اولورسه اولسون ، شاعرده یرینی هیچ بر شیئك طوته‌میه‌جغی ، خطیبك محتاج اولمدیغی بر خصلت موجوددر : اوده تخیلاته شکل حقیقت ویرن بر مخیلهٔ مبدعه‌دن عبارتدر . برده شاعرك اویله بر استعداد معتاد روحی واردرکه برجام کبی اشیایه دائما اونك ارقه‌سندن باقار .

شعر ، فنون ارمسنده بولندیریله بیلیرمی ؟ خایر ، چونکه فن حقیقتله اشتغال ، دائما عقل ومحاکمه‌یه استناد ایدر . فن ایله شعری یکدیکرندن تفریق ایدن الك بویوك جهت فنك غیر شخصی ، شعرك شخصی اولمسیدر . متفنن حقیقتی کشف ایدر ، ادیب ایسه طرز تحسسنه کوره اونی تصویر ایدر ؛ فقط بوحقیقت هرایکیسنده بر دکلدر ، چونکه شاعر اوحقیقتی تغییر و تفسیر ایده‌رك یعنی شخصیتندن برشی ویره‌رك تصویر ایدر ، متفنن ایسه اونی ، اولدیغی کبی ، میدانه قویار . دیمك‌که محصولات ادبیه‌ده

شخصيت ، آثار فنيه‌ده غير شخصيت واردر . شخصيت صنعت ايله غير شخصيت فن شويولده توصيف ايديله‌بيلير : صنعت بنم ؛ فن ايسه بزز .

عجبا ادبيات حقائق فنيه‌يی مالكانه‌سندن بوس بوتون تبعيد ايله‌مشميدر ؟ خاير ، بالعكس ادبيات مالكانهٔ فنك برقسمنی كنديسنه حصر وتخصيص ايتمشدر ؛ بوكا دليل ايسه بعض اعاظم طبيعيون ومشاهير حكما آثارينك ادبيات تاريخلرنده برموقع مخصوص اشغال ايتمسيدر . فضله اوله‌رق بعض معلومات بشريه واردركه فن ايله ادبيات آره‌سنده متوسطدر ؛ اديب‌ده ، متفنن‌ده بونلرله اشتغال ايدر : بری ادبی ، ديكری فنی بر اثر وجوده كتيرر .

خلاصه دينيله‌بيليركه شعر ، درجات مختلفه‌ده علوم جديده‌ده بولنه بيلير . فنك قوانين عموميه طرزنده طوپلاديغی حادثات عظيمه‌نك كشف وربطندن دها مؤثر برشی وارميدر ؟ بشريتك غير مدرك وحشی قوانين طبيعت ايله مجادله‌سنده متواليا ايجاد ايلديكی هيئت ، كيميا ، حكمت طبيعيه ، تاريخ طبيعی كبی شايان حيرت اولان بوتون بوفنون شعرك يعنی هيجان معنوينك توكنمك بيلمين منابعندن دكلميدر ؟ مع مافيه بوكبی علوم جديده‌ده شعر بر نتيجه اولمق اوزره بولنور . صنعت لغتيجه‌سنده شعر ، برعكس العمل نتيجه‌سنده تأثير شعری‌يی حصوله كتيرن آثاری دكل صرف او

تأثیری غایهٔ اصلیه اتخاذ ایدن اثرلری احتوا ایدر . ایشته جدی معیار کز .

عینی سببدن طولانی ابداع خصائص ایله تصویر احترا - صاتدن عبارت اولان رومانلرده « وصف شعری یوقدر . » دیمك ممکن اوله‌ماز . بر مدت اول رومانلره هردرلو فنالغی اسناد ایتمك موده حکمنده ایدی ؛ کویا جدی تنقید اونی برجنس سفلی عد ایده‌رك استحقار ایدییوردی . برچوق ارباب ادب نظرنده رومان ، جهان حقیقتك احوال وعادات عادیه‌سی حقنده‌کی مشاهداتی ، خرافات قهرمانانه یرینه اقامه ایدرك قدر ومزیت صنعتی تنزیل ایتمکله متهم ایدی؛ حالبوکه بوجهتك خلق عندنده رومانك موفقیتنی تأمین ایلدیکی محققدر. دائما ادبیات تحولات وترقیات اجتماعیه‌یی تعقیب ایتدیکندن بوتحولك حصولی طبیعیدر ؛ اولجه پامال وحشت اولان حسیات انسا - نیتپروری « آتنه » و « روما » نك زمان ظفرنده برمدت ظهور ایتدکدن صوکره ازمنهٔ اخیره‌ده صورت قطعیه‌ده تجلی ایدوب بوتون ادبیاتلرجه برتحول سریع حصوله کتیردی. بوکونکی کونده حب بشریت ، جمله‌نك برعلامت مخصوصه‌سیدر . انسان یالکز عالملرك تتبعاتنه دکل ، شاعرلرك ترنماتنده ده برموضوع تشکیل ایتمشدر . « پسیقولوژی » علم ادبیاتی استیلا ایتدی . قصائد یرینه حسیات واحتراصات بشریه‌نك تصاویر متفکرانه‌سی

قائم اولمشدر . يكى داستان ، رومان شكلنده نمايان اولدى . بوتون كشفيات متأخره اتحاد اقوام ايله عينى غايهٔ مقصده طوغرو يورويور؛ شمندوفر ، الكتريق صنعت وتجارت بشريتى منافع مشتركه ايله بربرينه ربط ايديور ومنافع معنويه وماديه‌نك اشتراك حقيقيسيله كسب قوت ايدن حس عمومئ تناصر وانجذاب اوروپاده كيتدكجه ترقى ايده‌رك بر استقبال قريبده صورت قطعيه‌ده ظفرياب اوله‌جغى كشف وتخمين ايديليور.

بوانجذاب اوقدر حائز قوتدركه الك ابى تأسس ايتمش تعاملات واعتياداته همان احراز ظفر ايده‌جك راده‌يه كلمش كبى كورونور . شمدى‌يه قدرديتيله بيليرديكه صنعتك الك اساسلى مشغوليتلرندن برى حقيقتك فوقنده بر منطقه‌ده متحسس اولمقدن ، تشريح شخصيتك تفاصيل جزئيه‌سنه ايتميه‌رك تصاوير عموميه ايله اكتفا ايتمكدن عبارت ايدى . بوكونكى كونده السان خرافات ومجعولاتدن اويله يورغون برحالده بولونيور ، حقيقت ايچون اويله براحتياج حس ايدييوركه بوحس، حسيات سائره‌نك كافه‌سنه تقدم ايدييور .

ادبياتك تاريخ ايله مناسبتى . — أثرلرى بزه انتقال ايدن ادبا ، معاصرلرينك اعتقادات ياخود اشتباهاتى ، مسرات ياخود احزانى ، آمال علويه ياخود مقاصد سفليه‌سنى تصوير ايلدكلرندن ادبيات ، تاريخ عمومينك بويوك برصحيفه‌سيدر .

صنعت

صنعتك صور مختلفه‌ده تعريفى. — صنعتده و بالخاصه ادبياتده تمثال خيالى .

صنعت نه‌در؟ صنعت، صور مختلفه‌ده تعريف ايدلمشدر: صنعت، حسنك افاده‌سيدر. بو تعريف آچيق اولمديغى كبى افرادينى ده جامع دكلدر، چونكه حسن، هر قومه، حتى هر فرده كوره دكيشديككندن بر تمثال قطعيسى اولمامقله برابر صنعت ده كوزللكه حصر غايه ايده‌مز .

حسنك بر تمثال مطلقى اولمديغنى آكلامق ايچون معماريده‌كى تحولاتى نظر اعتباره آلمق و مثلا يونانستان، هندستان و ژاپونيانك بر معبدينى تدقيق ايتمك كفايت ايدر. بو تدقيقاتدن آكلاشيله‌جق كه شو مبانئ ثلثه‌نك هر برنده جالب نظر اولان شى، بوس بوتون مختلف ايدن بر وصفدر ؛ برنجيسنده نسبتلرده‌كى صحت ايله اعتدال زينت ؛ ايكنجيسنده ابعادك عظمت محيره‌سيله تفاصيلك اختلاط مشوشى ؛ اوچنجيسنده ناديده اشكال بديعه ايله تزيينات متنوعه‌در. اوچى ده بر وصف مشتركه مالك اولمديغى حالده آثار صنعتدن معدوددر .

برده حسنك بر تمثال مطلقى اولمديغنى بحقيقه آكلامق ايچون حيوانلرك ، وحشيلرك جنس نسوى حقنده‌كى تمثال خياليلرينى آكلامق لازم كلير .

وولتر ديوركه بر قورباغه‌يه « كوزللك نه‌در ؟ » ديه صوريكز ؛ او سزه جواباً « كوچوك قفاسندن چيقمش بويوك ، مدور

کوزلریله ، کنیش ویاصصی قوپروغیله، صاری قارنیله، سیاهمسی آرقه‌سیله دیشی قوربغه‌در . » دیه‌جك .

برکینه زنجیسنه کوزللك حقنده برسؤال ایراد ایدلسون : اوده شو یولده جواب ویرر : « حسن ، سیاه ، یاغلی برجلد ، باتمش کوزلر ، قیصه و باصیق بر بروندر . » صنعت کوزللکه حصر غایه ایده‌مز ، چونکه صنعتك حسنه انحصارینی ادعا ایتدیکمز تقدیرده مالکانهٔ ادبیاتدن دهای بشری ایچون موجب شان وشرف اولان بر چوق آثاری چیقارمامز لازم کلیر ؛ بو ایسه طوغرو اوله‌ماز ، چونکه حقیقت حالده صنعت ، بلا استثنا بوتون احتساساته توجه ایدر ، امید یاخود دهشت ، اضطراب یاخود مسرت ، نفرت یاخود عشق ومحبت کبی قلب بشری‌یی تحریك ایدن بوتون تأثیراتی بی اندیشه تصویر ایلر . حتی موجب نفرت اوله‌جق درجه‌ده چیرکین اولان شیلرده صنعتك سعهٔ تصویری داخلنده‌در ؛ صنعتکارلر بویله شیلری قلم تصویرندن کچیرمکله مزیتلرینه خلل ویرمش اولمازلر مثلا بر شاعر بوتون دهشتیله ، فجاعتیله بر محنهٔ حربی تصویر ایدر ، حالبوکه بیکلرجه موتانك فراش خونینی ، بیکلرجه مجروحینك معکس فریاد وانینی اولان بویله بر محنهٔ الیمه‌ده نه کوزللك واردر . حقیقی صنعتکارلر ، « صنعت ، افادهٔ حسن ایدر . » نظریه‌سنه حصر نظرله مالکانهٔ ادبیاتی تحدید ایتمك ایسته‌مزلر . برچوق

مستثنا شاعرلر ، باشده « هومر » اولدیغی حالده صحنهٔ حربك بوتون فجایعنی نظر دهشت اوکنه کتیره جك آثار نادرهٔ صنعت وجوده کتیره شلردر . هر زمانك ، هر مملکتك ادبیاتنی اشغال ایدن سفیللرك آزچوق ایجاب نفرت و حجاب ایدن مساویسنده کوزللك وارمیدر ؟

«صنعت بر مزاج آره سندن منظور اولمش طبیعتدر . » صورتنده تعریف ایدلمشدر ؛ بو تعریف اولدقجه جمعیتلی بر تعریفدر ؛ بو تعریفه کوره تقلید ، بر عنصر مهم صنعتدر ، فقط عینی زمانده صنعتده بر تقلید تامك مطلوب اولمدیغی بر مزاج اره سندن قیدندن اکلاشیلیور . فی الحقیقه کمال تقلید غایهٔ قصوای صنعت اوله ماز ، بویله اولسه یدی بر دقت خرده بینانه ایله حقیقته تماماً مطابق اوله رق وجوده کتیرین اثرلر ، برر قیمت خصوصه یی حائز اولور ایدی ، حالبوکه نسبتلری پك مکمل اولدیغی حالده بارد ، مطرد اثرلریك چوقدن هنرور ، بر مرآت سحر انکیزدرکه انعکاس ایدن صور واشکال طبیعتی غریب بر صورتده تغییر ، یعنی صنعتکار مزاجنه کوره طبیعتی ترجمه وتفسیر ایدر ؛ هر صنعتکار ، اشیایی اولدیغی کبی دکل خصائص فکریه وروحیه سنه کوره کوردیکی ایچون بوتون اشیای مادیه ومعنویه ده بی اختیار ، بر تغیرك حصولی طبیعیدر .

اشیایی اولدیغی کبی دکل بصر مادی وفکرینك قلب ایلدیکی

شکللرده کوردیکمز مسئله‌سی عصرلردن بری موضوع بحث اولمشدر . یونان حکماسندن دەموقریت دییورکه « ضیایی ، قوقولری، طاتلری ایجاد ایدن، کائناتك ظلماتنه رنکلر کیدیرن ، سکونتی داخلمزده‌کی کورولتیلرله جانلاندیران بزز . »

فن حاضرده دەموقریتك فکرینی تأیید ایدییور . پول بورزه ، عینی فکرده بولنیور : « هرکس ، کائناتی دکل کندی کائناتنی ، حقیقتی دکل مزاجنك مساعد اولدیغی شیء کورور ؛ دنیله بیلرکه هراثر خیالی، مؤلفنك بالذات یازدیغی ترجمهٔ حالدر .. فکرمز ، برمهردرکه باصلدیغی مومدەکی انطباعندن بشقه برشی کوره‌مز »

شاعر مقتدر ، جناب شهاب‌الدین بکك دیدیکی کبی ، طبیعت مجاورەدن هرکسك الدیغی حصهٔ تأثر باشقه‌در : بربلوطلو هواده بونلری بروسیلهٔ حزن وفتور بولور ، بعضلری او بلوطلری اینجه ، ظریف برر توله بکزەته‌رك سمایی بریوزی اورتولو معشوقه کبی سویملی کورور ، حقیقتده سمانك او حالی محزونانه‌میدر ؟ یوقسه اوحزنی بزمی اعاده ایدییورز ؟

کذلك عین صحنه مختلف بویوك رساملر طرفندن تصویر ایدلسه وجوده کتیریله‌جك اثرلر تخلف ایدر . ماده دکیشمدیکی حالده اورته‌یه قونولان اثرلرك بربرینه بکزەمەمسی طرز رؤیت وادراکك ، صورت اجرانك اختلافندن ، تعبیر دیکرله بیوك

مصورين و محررينك نشانهٔ مميزی اولوب دائما تحول ایدن شخصیتك اوا‌ثرلرده انطباعندن ایلری کلیر؛ هر اثر ادبی، حقیقته مطابقتی درجه‌سنده دکل، ادیبك روح و شخصیتندن حصه منداولدیغی نسبتده مقبول صاییلیر؛ شخصیتك اودرجه حکم وتأثیری واردرکه بعض اثرلر، نقایص آلوداولدیغی حالده بعض نقاطنده مؤلفنك ممتازیت فکروخیالی تأثیر شخصیتك درجهٔ قوتی پرتوریز انکشاف اولدیغی ایچون القای حیرت ایدر، حالبوکه ینه بعض اثرلر واردرکه نقایص ظاهره‌دن بری کورندیکی حالده استخفاف ایله قاریشیق برحس تقدیر اویاندیر؛ بوکا سبب ایسه او اثرده روح صنعت اولان شخصیتك فقدانیدر. خلاصه شخصیت، اك زیاده توصیه ایدیله‌جك برمهمهٔ صنعتدر. صحنهٔ طبیعتك عرض ایتدیکی مناظره برشی علاوه ایتمین، صنعت نامنه هیچ برشیئه موفق اولمامش دیمکدر. فقط شوراسنی اخطار ایتمك ایسترم‌که حقیقتك طانمیه‌جق درجه‌ده تغییری جائز دکلدر؛ تقلید اویله مهم برعنصر صنعتدرکه خیال، حقیقته تماميله مشابه اولمدیغی زمان برهیکلتراشه: «برکوکس یاخود برباجاق بویله یاپلماز.»، بر رسامه: «ایکنجی پلانده‌کی اشخاص پك بویوکدر.»، برمحرره: «هیچ برانسان، سزك دوشوندیککز، حس ایتدیککز کبی دوشونه‌مش، حس ایتمه‌مشدر.» دیرسکز. تقلیدك اهمیتنه اثبات ایچون دها قوتلی بردلیلمزده واردر: بر هنرورك حیاتنه

عطف نظر ایدیلیرسه ایکی دوره‌یه انقسام ایتدیکی کورولور.
اوبرنجی دورهٔ حیاتنده، استعدادینك زمان کمالنده اشیایی
کوز اوکنده بولندیره‌رق اهتمامکارانه تتبع ایدر، مفرطانه
چالیشیر، راحتسز اولور واونلری اندیشه پرورانه حتی مفرطانه
دینه‌جك بر صحت ایله افاده ایدر، فقط هنروز، حیاتك بر
نقطه‌سنه کلیرکه حال دکیشیر؛ اولجه بر نظر تحلیلی ایله تتبع
ایلدیکی شیلر حقنده اولدقجه اطلاع حاصل ایتدیکنه ذاهب
اوله‌رق آرتق یکیدن برشی کشف ایتمکه لزوم کورمز؛ نمونهٔ
ذی حیاتی برطرفه براقیر، دورهٔ تجاربنده جمع ایتدیکی معلوماته
استناداً بررومان، برفاجعه، برلوحه، برهیکل یاپار. برنجی دوره،
حس حقیقی دوره‌سیدر؛ هنروربودوره‌ده شدتله متحسس
اولور، بر چوق تشریحات وتدقیقاتده، قلبی حقنده بر چوق
تحلیلاتده بولنور؛ ایکنجی دورده ایسه تجدید الهام ایچون
شدت تأثره، حرارت هیجانه مالك دکلدر؛ بودوره صنعتکارك
دور انحطاطیدر.

مودەلی تقلید ایتمك لزومنی یالکز برقاچ بویوك آدمك تاریخ
حیاتی دکل هر مسلك ادبینك تاریخی‌ده اثبات ایدر. بوتون
مسالك ادبیه تقلید صحیحك نسیانیله، نمونهٔ ذی حیاتك ترکیله
انحطاط بولور؛ بویوك صنعتکار طبیعتی تقلید ایدر، بر مدت
صوکره ایسه دکیشیر. اول امرده استاذنك آثاری، بر آز

صوكره قوپيه‌لرك قوپيه‌لری استنساخ ايديليروهر بطنده شخصيتدن، حقيقتدن درجه درجه آيريليير؛ آرتق هنرورك فكر وحس شخصيسی يوقدر، او استنساخ ماكنه‌سی كسيليير؛ بوصورتله صنعت مرض مهلكه مبتلا اولمش كبی كيتدكجه ضعيفلار، نهايت اولور. تقليدك اهميتنی اثبات ايده‌جك احوالدن بری ده حقيقتده مشاهده‌سی باعث نفرت واستكراه اولان مواد و حيواناتك آثار صنعتده تماشاسنك موجب محظوظيت اولمسيدر.

ماهيت صنعتی بحقٍ توضيح ايتمك ايچون بعض قيود علاوه‌سيله تعريف مذكوری اكمال ايده‌لم:

صنعت، طبيعتی، ذی حيات ومعنيدار برصورتده، تفسيراً واكمالاً تقليد ايتمكدر. صنعتده مطلوب اولان تفسير و تقليدك درجه‌سی ويرديكمز ايضاحاتدن آكلاشلديغی جهتله شمدی يالكز تعريفده تصادف ايتديكمز اوچ قيدی برر برر ايضاح ايده‌لم:

حيات. — برهنرورك پيش نظرمزه وضع ايلديكی اثر، بی حركت براثرمرده اولمامليدر. تابلو برپه‌ئيزاژ عرض ايديورسه اووقت مصور رنك آلتنده، آغاجلرده دوران و غليان ايدن نسغی بكا كوسترمليدر؛ برانسان تصوير ايليورسه اوزمان بشره‌نك بياضلغی آلتنده روحك تيتره‌ديكنی، طمارلرك ماٸيلكنی آلتنده قانك آقوب كيتديكنی كورمك ايسترم.

صنعتده اك مهم اولان نقطه، بر ايكی خط منتخب ايله بر

انسانی ، بر شهری ، بر دوری کوز اوکنه کتیره بیلمکدر . طبیعت عیناً استنساخ ایدیله بیلیر ، فقط حصوله کتیریلان اثر ، بی‌روح ، بارد اولور. آتنه حقنده کمال دقتله یازلمش بر سیاحتنامه ایله شاتو بریانك بر تصویری اوقونسون . برنجیسی بزه هر خطوه‌ده ایضاحات مکمله‌ویرر ، شهرك هر نقطه‌سنی کوسترر ؛ ایکنجیسی اویله بر اثر فسونکاردرکه ولولهٔ حیاتی ایچنده ، آتنه شهرینی تاج مفخرتی قاپمق ایچون سوفوقلی ایله اوروپیدك جنکلشدکاری تیاتروسیله ، دموستن بلاغتنك هنوز اهتزاز ایدر کبی اولدیغی میدانیله برابر کوزمزك اوکنده جانلاندیرر . عجبا بو ایکی اثردن هانکیسی دها حقیقیدر ؟ شبهه‌سز الك از طوغرو اولانیدر . حقیقتك قارشیسنده بویله بر اندیشه‌سزلك براثر فنی تألیف ایدن برجغرافیا عالمی ایچون برنقصان ایسه‌ده براثر صنعت وجوده کتیرن برادیب ایچون بر مزیت صاییلیر .

بر سیمای بشری ، بر دور تاریخی‌یی کوز اوکنه کتیره بیله‌جك بوکزیده ، ذی قدرتی خط ، یاخود مجموعهٔ خطوط نه‌در ؟ بو سؤاله برجواب قطعی ویرمك ، الك شخصی ، الك اسرار انکیز اولان دهانك رچته‌سنی احضار دیمك اوله‌جغندن ممکن دکلدر . قوهٔ مصوره‌یی حائز کلمه‌یی ، نظرلره ، روحه خطاب ایدن افادات وتعبیراتی بولوب سچمك محرره عائددر .

آثارخیالیه‌یه برحیات ویرمك نوعما قدرت مبدعه‌دن حصه‌مند

اولمقدر . بو ، صنعتك الك مقدس وظيفه‌سی ، بويوك صنعتكارلرك محصولاتنده حس ايلديكمز مفتونيتك الك بويوك سببی‌در . بونلر ، مرمرده ، موشامبه‌ده ، شعرده تثبيت ايتدكلری موجوداته كچيجی اولان موجودات خاكينك نائل اوله‌مدقلری ابديتی تأمين ايديورلر .

معناء — اثر صنعت ، معنيدار ، يعنی برحالت روحيه‌نك تصوير مجسمی اولمليدر . صنعت عينی زمانده برحقيقتك افادهٔ صميميه‌سی اولمقله برابر برحالت معنويه‌نك‌ده تمثالی اولمدقجه درجهٔ كماله واصل اوله‌ماز . رسام ايچون رنكلر ، محررلر ايچوون تصويرلر حائز اولدقلری قيمت ذاتيه‌دن بشقه حزن ومسرت ، قوت ولطافت كبی طبيعتك بروصف اصليسنی ياخود بروصف مهمنی قابل حس برشكله افراغ ايدن بر تمثال اولمليدر .

صنايع نفيسه‌نك الك بويوك مزيتی ، الك بويوك غايتی ، وجودلر واسطه‌سيله روحلر تخيل ايتديرمكدر . جانسز موادك بيله هنرورك حس ايدوب ميدانه چيقارمغه مجبور اولديغی برمعنای خياليسی واردر . دكز ، جبال ، اسرار انكيز ، مؤثر برقوت ابراز ايدر . طبيعت مرده ، مثلا برخرابه اورمانده دويرلمش برميشه ، روحمزه خطاب ايچون حائز اولديغی طور ووضع ايله دعوت ايلديكی كتيبهٔ افكار واسطه سيله نه‌قدر خوشمزه كيدر ! برخرابه ، خيالمزی ، عظمتی كنديسنده منبطع اولان بر قوم

نابدیده بر رجعت ملولانه ایله ارجاع ایدر. دویرلمش برمیشه، بی روح یاتان قوی البنیه بر دیوه بکزر. بر تخته پارچه‌سندن معناسز برشی وارمیدر؟ فقط فیرطینه‌یه طوتیلوب غرق اولمش برکمینك بقایای انقاضندن ایسه او زمان احوالك تأثیریله بردن بره نه قدر اهمیت کسب ایدر؛ بزه نه حسلر، نه فکرلر، القا ایدر، بزی نه درجه متأثر ایدر؛ ظاهراً اڭ جامد کورینن اشیا بیله جناب حقدن بزم کبی سویملك، یاخود اغلامق ایچون سسلر، تبجیل یاخود تلعین ایچون ادالر المشلردر. بر محرر داهی بو سسلری ایشیدیر، هنرور بو ادالری ایضاح وتفسیر ایدر. شاعر، برکوزل یاز کیجه‌سنده کائناتی، بر فیرطنه اثناسنده عمانی دیکلر، نه‌لر ایشیدیر! ژول لەمتر دییورکه بویوك شاعرلری وجوده کتیرن خصائصدن بری جهان مادی ومعنوی آره‌سنده انظار عادیه‌نك کشف ایده‌مدیکی روابط ومناسباتی بولوب اظهار ایتمکدر.

بحق، کوزل بر اثر یوقدرکه بویله معنیدار اولمسون. صنایع خطیه‌ده براز ضعیف اولان بو قدرت ادبیاتده تماميله منکشفدر.

اکمال. — idéalisation. صنعتك، اظهارینی التزام ایلدیکی فکر وحس، حقیقتده بوتون قوتیله، بوتون شعشعه‌سیله موجود دکلدر. بو فکر، بو حس، اوراده غانق ایچنده الماس کبی بیك خصائل متباینه، بیك تفاصیل بیهوده ایله مستور بولنور. صنعتك وظیفه‌سی اینه اونلری اچیق صورتده، اولدیغی کبی،

تماماً میدانه قویمقدر . اشته سعی تخیلی بو نقطه‌یه معطوفدر . اکمال ، عادیاً ویریلن معنایه کوره طبیعتی کوزللشدیرمك ، بر فکر نیکبینی ایله چرکینلکلرینی اخفا ایده‌رك اونی کوزل بر صورتده تصویر ایله‌مك دیمك دکلدر : قبا طاسلاقدن عبارت اولان شیئی اتمام ایتمك ، بعض خصائص ، بعض طبایع حقیقیه‌یی قوتلندیرمك ، بویوتمك وصحنه‌یه حیات عادیه‌ده امثالنه تصادف ایدلمه‌مش کونج ، مجرم ، قهرمان ، اشخاص وضع وادخال ایله‌مکدر .

بومقصده کوره هنرور ، انتخاب ، اکمال و بر نقطه‌یه جمع وحصر ایدر . او نظر دقتنه چارپان مهم فکری یاخود خاصه‌یی اورتن خطوطی طی‌وامحا ، اخلال ایدنلرینی تصحیح ایدر ، اظهارایدنلرینی الیقور ، نقصان اولانلرینی علاوه ایدر . بوطاغینق تفاصیلی انتخاب‌واکمال ایتدکدن صوکره بر فکرحاکمك اطرافنده‌طوپلار ، بر صورتده‌که بونلر ، او فکر یکانه‌یی تقویه وتنویر ایتسون : خلاصه بو تفاصیلی بر مرکزه جمع ایدرك کثرت ایچنده وحدتی تأمین ایدر .

تفاصیلك بر مرکزه طوغرو لزوم اجتماع واتحادینی مشهور «کوسنا وفلوبر» ایله « ایپولیت‌تن » نه کوزل کوستریورلر :

« هراثر صنعت ، بر نقطه‌یه ، برتپه‌یه مالك اولملی ، اهرام تشکیل ایتمه‌لیدر . »

« صنعت ، بر مرکزده طوپلایوب تصویر ایتمکدر . »

باقیکز مؤلیر بوقانونی نصل تدقیق و تتبع ایتمشدر قومدیلرندن برنده برخسیس تیپی ترسیم ایتمك ایستەدی . بو شخصك سیمای اخلاقیسنه تعلق اولمیان شیلری اهمال ایدییور . بو اثرندن ، هارپاغون اوزون‌میدر ؟ قیصه‌میدر ؟ طوپال‌میدر ؟ کورمیدر ؟ بیلنه‌میور ، فقط بالعکس ، خستنی دها عمیق برصورتده کوسترمك ایچون اقتضا ایدن خطوطی یالکز خزینهٔ خصوصیهٔ تدقیقات ومشاهداتندن دکل ایکی الیه لاتین ادباسندن وسائره‌دن‌ده آلمشدر .

هارپاغونك پاره حرصی پیه‌سك روحی ، فکر حاکمیدر . ایشته بو فکر حاکمدرکه پیه‌سده وحدتی تأمین ایدییور . بو حرص اثرك هر نقطه‌سنده ، باشنده ، اورته‌سنده ، نهایتنده موجوددر ؛ نتایج اسبابندن نصل طوغارسه بو پیه‌سده‌کی بوتون عوارض وتحولات او فکر یکانه‌دن بویله صدور ایدوب کیدییور . ایشته صنعت ، طبیعتی نصل اکمال ایدییور .

باقیکز « تن » ، بو عملیهٔ اکمالی نصل ایضاح ایدییور :

« اك بویوك هیکلتراشلرك ، رسـاملرك آثارینه باقیلیرسه حقیقی نسبتلری تغییر ایتدکلری کورولور .

« مشهور میشـل آنژك ، مدیجنك مزارینه موضوع درت هیکلنی نظر اعتبـاره الیکز ، کوره‌جکسـکزکه بو هیا کلده‌کی نسبتلر اشخاص حقیقیه‌ده اولدیغی کبی دکلدر . شـبهه یوق‌که

هیکلتراش بوتیپلری دهاسنده بولمشدر ، فقط بوتیپلری بوله بیلمك ایچون بر منزوینك روحی لازمدر . اویله متهیج ، عالیجناب بر روح‌که خرابیت وطن ، فساد عمومی اخلاق قارشیسنده تیتره‌سون ، درین بر یأسه غرق اولسون . بو بویوك هنرور ، اولوم ایله تهدید ایدلمش ایکن ینه نفسنده قابلیت انقیاد حس ایتمه‌مش ، کندیسنی آغوش صنعته آتمشدر . سینه‌سنه آتلدیغی صنعت واسطه‌سیله‌درکه او متین ، او بویوك قلب مأیوس ، سکوت اسارت ایچنده حالا سویلیوردی . اشته جهان حقیقیده تصادف ایدله‌ین او اشکالی کندیسنه الهام ایدن ، حس یأس وانفعالدر . صنعتکار ، بو حسی تحقق تصویر وتجسیم ایچون آرادیغی نمونهٔ ذی حیاتی بوله‌میجه عادی نسبتلری تغییر ایده‌رك حقیقةً بر تمثال یأس وانفعال اولان او شکللری ابداع ایله‌مشدر . »

تن ، طبیعتده‌کی بر خاصهٔ اصلیه‌یی یاخود جالب نظر بر خاصهٔ مهمه‌یی اثر صنعتده دها حاکم ، دها مرئی قیلمق ایچون صنعتکارك ، حشویاتی نصل ازاله و او خاصه‌یی اظهار ایده‌جك خطوطی نصل انتخاب ایتدیکنه دائر ایضاحات مکمله ویردکدن صوکره شو نتیجه‌یه واصل اولور : « اثر صنعتك غایه‌سی ، اصلی یاخود جالب نظر بر خاصه‌یی وبالنتیجه بر فکر مهمی حقیقتدن دها صریح ، دها مکمل صورتده ارائه ایتمکدر . »

صنعتده وبالخاصه ادبياتده تمثال خيالى

صنعتده تمثال خيالى؛ ماهيتى. — صنعتده تمثال خيالى ، اك بوكسك معناسنه كوره حسن مطلق ايله بردر؛ بوجهاتده ايسه كمال كيمسه‌يه ميسر دكلدر، بونك ايچوندركه اك مكمل آثار صنعت، كماله اك زياده ياقلاشانلردر.

بومعنايه كوره تمثال خيالى، شويله تعريف اولنور: تمامئ اجراسى حسن مطلقك الده ايدلمسنه مساعدشرائطك اجتماعيدر. بوشرائط شونلردر:

(١) اظهار اولنان فكرك اهميتى

(٢) او فكرك ممتازيت وعظمت اخلاقيه‌سى

(٣) مكمليت اجرا

اظهار اولنان فكرك اهميتى. — تصور ايديلن فكر ، نه درجه اساسلى ، نه‌درجه مهم اولورسه أثر صنعتده اودرجه مكمل اولور . روح بشرينك خطوط عميقه وخصائل ثابته‌سنى مثلا خست ياخود مردمكريزى‌يى مصور اولوب حياتك تاكوكلرينه‌قدر نفوذايدن « طبايع اصليه‌قومديس » برزمانك مضحكاتنى، احوال واعتيادات مفرطه‌سنى تصوير ايدن خصائل متحوله قومديسته فائقدر .

تصویر ایدیلن فکرك ممتازیت وعظمت اخلاقیه‌سی . — طبع بشرك فضائله انجذابی ومساویدن نفرتی جهتیله فضائلك ، اثر صنعتك قیمت وتأثیرینی تزیید ایده‌جکی میدانده‌در ؛ بناءً علیه عینی درجهٔ دهایی حائز ایکی ادیب مقتدردن بری ، برقهرمانی ، دیکری برمجرمی تصویر ایتسه اورته‌یه قونیله‌جق ایکی اثردن برنجیسی ایکنجیسنه فائقدر . برنجی دهانزیه ، دها عالی برتأثیر القا ایدر ؛ قلبمزك الك نجیب حسیاتنی تحریك ایلر ؛ فقط بوندن آثار ادبیه‌نك تقدیرنده ، فضیلتك مقیاس اتخاذ ایدلدیکنی استدلال ایتمك جائز اوله‌ماز .

امراده مکملیت . — خلاصه براثر صنعتده‌کی کوزللك ، صورت اجرانك مکملیتنه وهنرورك ، اثرك هر قسمنی ، هرجزئی افاده ایتمك ایسته‌دیکی فکرك یاخود حسك ابرازی جهتنه سوق وایصال ایله‌مك خصوصنده کوستردیکی مهارته تابعدر .

شکل یالکز رسام ایچون دکل شاعر ایچون ده برعنصر اصلیدرکه اونسز ، اثر ، اهمیتدن ساقط اولور . الك نجیب برحس قباء متبذل برلسان ایله تصویر ایدلسه ، کذلك جالب نظر برموضوعك تألیف وترتیبنده نقصان بولنسه قیمت بدیعیه‌یه خلل کلیر .

هر صنعتك غایهٔ خصوصیه‌سی . — هر صنعتك کندیسنه مخصوص بر ایده آلی ، بر نوع کوزللکی واردر . غایه‌سی وجود بشرك تصویرندن عبارت اولان صنعت تصویرك ایده آلی ایله

روح بشری غایهٔ تصویر اتخاذ ایله‌ین ادبیاتك ایده آلی براوله‌ماز حتی اقسام مختلفهٔ ادبیاتده بیله ایده آل تحول ایدر . مضحکاتی وضع صحنه‌ایدن قومدینك ایده آلی، اشخاص قهرمانانه‌یی صحنه‌ده جانلاندیران تراژه‌دینککندن فرقلیدر . هر صنعتك ، هر نوع ادبیاتك موضوعی براولمدیغندن ایده آلك تبدلی طبیعیدر .

هر صنعت، موضوعنه حصر نظر ایتمزسه سقوط ایدر. بر صنعت جلب نظر ایچون حائز اولدیغی وسائط خصوصیه‌یی برطرفه براقوب‌ده صنایع سائره‌نك شرائطندن استعاره واستفاده‌یه قالقشیرسه انحطاط بولور . بر رسام، هر شیدن اول حیات روحیه وخصائص اخلاقیه‌یی براشارتله کوستریویره‌جکنه پك واضح صورتده عرض ایتمکه باشلارسه تصویر ، شعره انقلاب ایدر ، برنجی ایکنجی‌یه تابع اوله‌رق اوزمان صنایع خطیه‌نك موضوع مخصوصی اولان وجود بشر فدا ایدلمش اولور .

هر هنرورك غایهٔ خصوصیه‌سی . — بعضاً ایده آل کلمه‌سی هنرورك صنعت حقنده‌کی طرز تلقیسنی کوسترمك ایچون استعمال اولنور. بر شاعر، بر مصور، بر هیکلتراشك ایده آلی دکل ایده آللری واردر دنیر. هیچ بر هنرور یوقدرکه دهاسنك طبیعت وماهیتنه ، الدیغی تربیه‌یه ، یاشادیغی محیطه کوره حقیقتی ، خصوصی ، بر نقطهٔ نظردن ، پیش نظر دقته آلمسون . عین منظره‌نك قارشیسنه یکرمی رسام وضع ایده‌لم ؛ یکرمی مختلف

تابلویه مالك اوله‌جغز . طبیعت ، مادی یاخود معنوی انسان موضوع تدقیق ایلدیکی وقت هر کسك بوله‌بیله‌جکی شی ، انجذاب یاخود نفرتی دائمی اولان شیدر . بوصورتله هر تصویر ، رسامك بر اعترافیدر .

صنعتده تحول ومبذولیتی ایجاب ایدن عناصردن بری ده اراده‌ده تجلی ایدر . بونك ایچوندرکه صنعت « طبیعته متضمن انساندر یاخود برمزاج ارمسندن منظور اولمش حقیقتدر » صورتلرنده تعریف ایدلمشدر . ایپولیت تن ، بوطرز تحسس وتلقینك تخلفنی نه کوزل تشریح ایدییور :

« صنعتکاران ، عرق ، فکر وتربیه جهتلریله مختلف اولدقلرندن هر بری عینی ماده‌دن بشقه درلو متأثر اولور ؛ هر بری ، اونك حقنده کندیسنه مختص بر فکر حاصل ایدر ، ویکی اثرده اظهار اولنان بوفکر ، مکمل فرض اولنان اولمیه یکی بر اله علاوه ایتمك قبیلندن اوله‌رق ، آثار نفیسه میاننه یکی بر اثر نفیس وضع واقامه ایدر . »

ایکنجی فصل

صنعتده وبالخاصه ادبیاتده اخلاق

صنعتده مسئلهٔ اخلاقیه‌یی بحقیله توضیح ایتمك ایچون ایکی‌یه آییرملی:

(۱) حسن ایله اخلاق آره‌سنده نه مناسبت واردر؟

(۲) هنرور، اخلاق ایله اشتغال ایتمکه مجبورمیدر؟

کوزللکك اخلاقه تأثیری. — طوغرودن طوغرویه موضوع بحث اولمدیغی اثرلرده بیله حسنك اخلاق اوزرینه تأثیری واردر. اول امرده، آزادهٔ نفع بر حسدن عبارت اولان مفتونیت، بزی خودکامانه اشتغالات خسیسه‌نك فوقنه چیقارر؛ روحه رفعت ووسعت ویرر. ثانیاً حسن، سرایت وتقلیدی دعوت ایدر. صنعتکاریعنی رسم، اسلوب ایله کوزمزك اوکنده‌کی تابلویی، نشیده‌یی وجوده کتیرمکه حائز اقتدار دکلسه‌ك هیچ اولمازسه افکار وافعالمزی بزی تسخیر ومفتون ایدن اثرله هم آهنك قیلمق ایچون قلبمزده برمیلان شدید طویارز. المان حکمت بدایع علماسندن ونکلمان، بلوه‌در آپولنك قارشیسنده غیراختیاری اوله‌رق دها نجیب بروضعیت آلدیغنی نقل ایدییور. کوزل شیلرله تماس

ومناسبتده بولندقجه سفلی یاخود چرکین شیلردن نفرت طویمغه باشلارز ؛ بو ایسه حسن حرکتك مقدمه‌سیدر .

شمدی شو نقطه اوزرینه نظر دقتکزی جلب ایتمك ایسترم‌که سیئه‌نك تصویری مطلقا مغایر اخلاق دکلدر . صنعتك اکثریا تصویر ایلدیکی شیلر افعال جنائیه‌در : قتللر ، انتحارلر . بویوك فاجعه‌نویسلر ، بویله اشخاص مجرمه ابداع ایتمکله ، حیاتك بر منظره‌سنی ، قوای طبعیه‌نك اك مخوفی اولان احتراصك منظرهٔ مدهشه‌سنی تصویر ایتمك ایستیورلر .

بو فاجعه‌لر ، اك درین آثار ادبیه‌دندر ؛ خصائص مهمه‌یی ، طبیعت بشریه‌نك طبقات عمیقه‌سنی دیکر آثاردن دها ای ابراز ایدیورلر . بو اثرلری اوقودقجه بر حس عظیم هیجان طویارز ، چونکه بونلر واسطه‌سیله سراشیایه نفوذ ایدر ، روحی ، جمعیتی ، تاریخی اداره ایدن قوانینی تماشایه قویولورز . برده صحنه‌ده انکشاف ایدن عشق ، حرص ، آرزوی انتقام کبی احتراصات اك فنا افراطلرنده بیله حد ذاتنده اصلا فنا اولمایان ، بر قاعدهٔ عظمت احتوا ایدر : غیرقابل ضبط بر قدرت ، بر عزم جلادتکارانه استحقار ممات ؛ ایشته احتراصات بو جهتله نظر مفتونیتمزی دعوت ایدر ، بو جهتله کوزلدر .

برده بویوك هائله‌نویسلر ، یالکز احتراصاتی دکل بو احتراصاتك تولید ایلدیکی اضطراباتی‌ده تصویر ایدرلر . بویله

منظره‌لر ایسه هرشیدن زیاده جلب نظر ایدر ؛ بونلر ، برطرفدن شرائط حیاتیه ، دیکر طرفدن نفسمزده بالقوه موجود اولان اوشیرازه‌ده‌دن چیقمش ، چیلغین قوانك وجوده کتیردیکی تهلکه حقنده بزی دوشوندورر و بوصورتله اکلایانه بردرس اخلاقی ویره‌بیلیر .

عینی زمانده فنا اولمقدن زیاده بدبخت وخطالرینك ایلك قربانی اولان اشخاص وقعه ایچون یك بدیعی ، یك اخلاقی برحس ، اوت برحس مرحمت طویارزکه بوده برشکل خیردر . ذاتاً سیئات ومضحکات بشری تصویرایدن بررومان ، برتیاترو مؤلفی اخلاقسز یاخود مهارتسز دکلسه اشخاص وقعه‌یی منفور یاخود مضحك کوسترمکه اهتمام ایده‌جکندن اونلره قارشی قلبمزده برحدت منتقمانه ، یوزمزده برخندهٔ تقبیح پیدا ایتدیرر ، بوصورتله اخلاق ، ینه اکتساب حقوق ایدر .

احتراصاتك تصویرنده‌کی تهلکه . — آریستونك دیدیکی کبی مادامکه انسان برحیوان مقلددر ؛ بویله غایت حار وشعله‌دار افادات ایله تصویر ایدیلن احتراصاتك تحت تأثیرنده قالمسی واو احتراصاتدن صدور ایدن حرارتلرك تاطمارلرینه قدر نفوذ ایتمسی طبیعیدر . احتراصاتك مطالعه یاخود تماشاسی اویله طاتلی بررؤیادرکه یقظه ، نه‌قدر مدهش اولورسه اولسون ، انسان اوطاتلی رؤیایی ادامه ایتمك ایستر . باخصوص سن شبابده حائز اهمیت اولان

يولدر ، نهايت دكل . يول لطيف ايسه اوچورومه موصل اولوب اولمديغنه باقلميه‌رق تعقيب ايديلير . اشته تربيهٔ اطفال نقطهٔ نظرندن‌دركه اخلاقيوندن برى ، كوستاوقلوبرك « برشى حقيقى اولنجه ايبدر . مغاير ادب اثرلرك مفسد اخلاق اولمسى منحصراً اواثرلرده حقيقتك نقصان بولنمسندن ايلرى كلير » نظريه‌سنى تخطئه ايدرك ديبوركه : عرض حقيقت وسيله‌سيله صفوت ادب وحجابى بولاندرمق ، معصوم قولاقلره ، معصوم نظرلره تعرض ايتمك جائز اوله‌بيلرمى ؟ بز بوجوازى قطعياً قبول ايده‌ميز ؛ بوحجاب وادبه مغايرتك اخلاقاً غير قابل اعتراض اولديغنه اصلا احتمال ويره‌ميز ؛ بزعكسنى ادعا ايدرك ديريزكه سيئه‌نك حدذاتنده اويله موجب حجاب برجاذبه‌سى واردركه‌اوندن نفرت ايتديرمك ايچون قبح وخساستنى كوسترمك كفايت ايتمز »

بشقه برذاتده براديب كبى دكل برفلسوف كبى مسئله‌يى تعميق ايدرك بونقطهٔ مهمه اوزرينه صوك درجه بروضوح وقطعيتله شو يولده سرد مطالعات ايديبور :

« يكى پسيقولوژى طرفندن بحق تأسيس ايدلمش برحقيقتدركه هرفكر ، مائل وقوعدر... برفعلى تصور ايتمك ، همان اجرايه باشلامقدر ؛ اونى پك بيوك برشدتله تصور وتصميم ايتمك تماميله اجرا ايتمكدر . آرتق محررك استعمال ايده‌جكى بوتون وسائطايله

تصویر ایدیلن سئیه یاخود فضیلتك اخلاق اوزرینه نه یولده تأثیر ایده‌جکی بوندن آکلاشلیر. »

سیئه‌نك تصویر بلیغی، اونی قوتله قارئك مخیله‌سنه عرض ایدر، اوزمان سیئه میدانه کلمکه تمایل ایدر؛ بلیغانه تصویر ایدلمش فضیلت حقنده عینی حال واقع اولور، و قارئك خیالی نه‌درجه حساس اولورسه مطالعه‌نك تأثیری اومرتبه قوتلی اولور. شو حالده بوصوك شرط الڭ یوکسك درجه‌سیله چوجقلرده، کنجلرده بولندیغی جهتله بونلرك انظارینه کوزل مثاللردن بشقه برشی عرض ایتمه‌مك وحتی فنالغی بیله بی‌ده‌روحلرندن اوزاقلاشدیرمق لزومی اخلاقیون طرفندن تسلیم اولنمش‌در.

احتراصات بشریه‌نك مضراتنی ارائه مقصدیله وجوده کتیریلن وحد ذاتنده مغایر اخلاق اولمیان آثار، ارباب شباب اوزرینه بودرجه فنا تأثیرات اجرا ایدرسه ارتق هوسات و احتراصاتی سویملی ودلفریب برشکل ایله تصویر ایتمکدن بشقه برغایه تعقیب ایتمه‌ین اثرلرك درجات مضرتنی تصور اولنسون. بویله اثرلر، پك کوزل، پك طاتلی اوله‌بیلیر، فقط بونلرك ایچنده اویله برزهر واردرکه اخلاق شباب ایچون پك مهلکدر. بوکبی اثار وجوده کتیرنلر، برر مجرم ادب واخلاقدر.

صنعت اخلاق ایله اشتغال ایتمکه مجبورمیدر؟

مادامکه هر اثر صنعت، ایی یاخود فنا تأثیر حصوله کتیرییور، مادام که بو تأثیر فعل وحرکتك مبدأنی تشکیل ایدییور، صنعتك اخلاقدن صرف نظر ایتمسی جائز اولهماز؛ باخصوص ادبیاتده اخلاقه دها زیاده دقت ایدلملیدر، چونکه هر کلمه، بر فکر، هر فکر ایسه رشیم حالنده بر فعل وحرکتدر. پول بورژه‌نك دیدیکی کبی «افعالمز، افکارمزه مشابه اوله‌رق وقوعبولور.» جمعیت بشریه صنعتدن واز کچه‌بیلیر، فقط اخلاقدن اصلا. مفسد اخلاق فکرلری، حسلری تبلیغ ایدنلر بحق بر مجرم ادب کبی تلقی اولنور. فنالقلری کسوهٔ دلفریب شعره صوقه‌رق سویملی کوسترمك بر قباحت، هم ده پك بویوك بر قباحتدر؛ مقدس اولان شعری فنالقلری، اخلاقسزلقلری ترویج یولنده استعمال ایتمك عفو ایدیلیر برقصورمیدر؟

اوچنجی فصل

« غایهٔ صنعت »

کرك الواح وهیاکل بدیعه ایله الحان لطیفه‌نك کرك آثار ادبیه‌نك بالنتیجه اخلاق اوزرینه تأثیرات حسنه اجرا ایلدکلری اکثریت عظیمهٔ ادبیه طرفندن تسلیم اولنمش ایسه‌ده غایهٔ صنعت ، عصرلردن بری موجب اختلاف اولمشدر . آریستونك ریاستی آلتنده بولنان ادبا وحکما « صنعت ، صنعت ایچوندر » نظریه‌سنی ؛ افلاطونك لواء مخالفتی آلتنده اجتماع ایدنلر ایسه « صنعت ، مفید اولمیدر . » دستورینی التزام وقبول ایتمشلردر .

بو مسئله اون طقوزنجی عصرده شدتله وضع ساحهٔ جدال ایدلدیکندن بوعصر ادبا وحکماسندن بعضلرینك افکار متخالفه‌سنی برر برر موضوع بحث ایتدکدن صکره بر نقطهٔ ائتلاف بولمغه چالیشه‌لم :

ویقتور هوغو، « ویلیام شکسپیر » اثرنده ایکنجی نظریه‌یی شدتله التزام ایدییور :

« صنعت ایچون صنعت، کوزل اوله‌بیلیر، فقط ترقی ایچون صنعت دها کوزلدر. صرف عاشق صنعت اولانلر، شو نظریه‌یی رد ایدییورلر : ترقی ایچون، فائده ایچون صنعت . اونلر قورقیورلرکه فائده ، شکل حسنی تغییر واخلال ایتمسون . . .

حال بوكه فائده علويت و عظمتی هیچ بر وقت تحدید وتضییق ایتمز. صنعت کنیشله‌مکله نه‌یه ناقص صاییلسون؟ خایر، فضله بر خدمت فضله بر کوزللکدر.»

مشاهیر منقدیندن سنت بوو ایله سارسی ایسه استقلال صنعته و تمدن و تربیه‌نك غایهٔ صنعت اوله‌میه جغنه قانعدرلر. مع‌مافیه ارادی، التزامی اولمیه‌رق ظهور ایدن فائدهٔ اخلاقیه‌یی اثر صنعتدن سلب ایتمیورلر؛ ذاتاً مقصد اخلاقپروری ایله نتیجهٔ اخلاقیه بشقه بشقه شیلردر.

المان ادبای حکماسندن شیللر ایله کته دخی بو ایجی نظریه‌نك شدتله مروجلریدر. شیللر بر اثرنده دییورکه «بر اثر خیالینك قارشیسنده اجرا، امنحصراً ماهیت موضوعك طلب ایلدیکی شیدن می عبارتدر؟ سؤالندن باشقه بر سؤال درمیان ایدن، نقطهٔ نظر صنعت خارجنده‌در».

باقیکز «کته» نصل ادارهٔ کلام ایدییور:

«موضوع، بر تأثیر اخلاقی حصوله کتیره بیلیر، فقط بو تأثیر، هنوز بر اثر صنعت یازمقدن بشقه بر مقصد تعقیب ایتمدیکی زمانده‌ده تجلی ایدر. بر شاعر، سوفوقل قدر علوی بر روحه مالك ایسه ایستدیکنی یاپه بیلیر، حصوله کتیره‌جکی تأثیر نتیجه، دائما اخلاقی اولور..»

المان مشاهیر حکماسندن «هه‌قل» ده عینی فکرده بولنیور:

صنعت ، حد ذاتنده اخلاقسزلغی اصلا غایه اتخاذ ایتمه‌مشدر؛ فقط برتأثیر اخلاقی حصوله کتیرمکی‌ده تعهد ایتمش دکلدر . »

اسپنسرده « موسقینك غایهٔ اصلیه‌سی ، نه تعلیم ، نه تهذیبدر ، حظدر . ایشته برغایه‌که بوتون صنعتلره کفایت ایدر » دییور . برحکیم ضرب ، بوحقیقتی باقیکز نصل کوزل تشریح ایدییور :

« اثر صنعتده محسوس الکاوفاق برفکر تهذیب ، برمقصد تعلیم صنعتك اوحسن صافندن برشی رفع ایدر . فکر حسن خارجنده اخلاقه موافق یاخود مغایر اوله‌رق تعقیب ایدیلن مقصد ، اثر خیالینك قیمت هنرورانه‌سنه ایراث نقیصه ایتمه‌دن تظاهر ایده‌مز : صنعت ، دوچار خلل اولمه‌دن ، نه اخلاق ، نه اخلاقسزلق مکتبی اوله‌بیلیر . مغایر ادب برمقصد مفسد ، برنیت خیرپرورانه کبی محقق صورتده ماهیت صنعتی تغییر واخلال ایدر » مع مافیه برصنعتکار غایه اتخاذ ایتمدیکی حالده اخلاقه موافق براثر حصوله کتیره‌بیلیر ، که‌ته « فاوست » ی یازارکن جهت اخلاقیه‌یه نصب نظر ایتمدیکی حالده بونتیجه‌یه مکمل صورتده واصل اولمشدر . رولنی بحقٍ ایفا ایتمك ایچون برشاعره الکامین واسطه ، کندیسی نه ایسه اوَنکله اکتفا ایتمکدن ، مفسر لاهوتیسی اولدیغی کوزللکدن بشقه برشی‌ اینه اشتغال فکر ایتمه‌مکدن عبارتدر . بوجهت ، حقیقتده‌ده ، کوزللکده‌ده بویله‌در : برعالمه تتبع طبیعت ایدرکن صنعت عادیه‌یه نافع نتیجه‌لر ، تاریخده سیاسیاته موافق تزلر آرامسنی ، برصنعتکاره

صداقت زوجیه ، اطفال غیرمشروعه‌یه متعلق درسلر ویرمسنی تکلیف ایدیکز ، امین اولیکز که ایکیسنی ده غایه‌دن انحراف ایتدیرمش اولورسکز . »

شمدی بو مسروداتدن نتیجه‌یی استخراج ایده‌لم :

« فنك غایه‌سی فائدهٔ مادیه اولمدیغی کبی صنعتك غایه‌سی ده نفع اخلاقی دکلدر ، فنك غایه‌سی حقیقت ، صنعتك ایسه هیجان بدیعیدر . مع مافیه بر حقیقت فنیه نصل مستلزم فوائد اولور ایسه بر اثر صنعت ده موافق اخلاق بعض نتائج تولید ایده‌بیلیر .

شونی اخطار ایتمك ایسترم که بو ایضاحاتدن ، مسائل اخلاقیه واجتماعیه‌دن بحث ایتمك ماهیت صنعته مغایر اولدیغی ، تعبیر دیکرله اشخاص واشیا حقنده افکار مخصوصه‌یه ، حیات ایچون بر طرز ادراك وتلقی‌یه ، بر فلسفه‌یه مالك اولمق شاعر ایچون ممنوع بولندیغی اکلاشلمسون ، چونکه مسائل اجتماعیه واخلاقیه‌یه دائر فکرلر ، شاعر ایچون برر منبع الهام اولوبده فکر وخیالنه بر جناح پرواز ویرر ، بوفکرلر تصویر ایدیلن وقایع ومواددی تحت حکم وتضییقنه الەرق مجرای طبیعیسندن چیقاره‌جغنه اثره کنزلجه نفوذ ایدرك وقایع و مواددن غیر محسوس بر صورتده ظهور ایدیورایسه صنعت ایچون اصلا داعیٔ محذور اوله‌ماز . مثلا بر شاعر دها سنی تبجیل ایلدیکی عقائد جایله خدمتنه وقف ایتسون ؛ بر دیکری عالمه حسبات عدالت وانسانیتی تلقینه چالیشسون ؛

ادبادن بری سفیللر اوزرینه ارباب ثروتك نظردقتنی جلبه‌غیرت ایتسون؛ برباشقه‌سی بعض خرافات اجتماعیه‌نك قربانی اولانلرك طرفنی التزام ایتسون ؛ بوفکرلر ، ارباب صنعتك روحنه نفوذ ایدرك صمیمی بر منبع ذی قدرت الهـام اولدقجه ماهیت صنعته اصلا خلل ویرمز . خلاصه شاعر طرفندن تصویر اولنان فکر نه‌اولورسه اولسون ، موجودیت اخلاقیه‌سنك صمیمی برجزء متممی اوللیدر ؛ اوبوتون موجودیت معنویه‌سنی استیلا ایدوب طولدیرسون، روحنه کرمیٔ حیات ویرسون، الهام ایتسون ، تاکه شاعرك لسانی برانکشاف آنی، براحتساس فوریدن عبارت بولنسون.

شمدی بویولده تأسیس فکر وقرار ایتمك ضروریدر : صنعت ، برملیکهٔ فرمانفرما اولوب حریت واستقلالنی تحدید ایده‌جك مسائل اجتماعیه واخلاقیه‌نك ربقهٔ اسارتنه کیره‌مز ایسه‌ده بوکبی مسئله‌لر ، هنرورك روحنی علوی برحرارتله طولدیردقجه ماهیت صنعته خلل ویرمدیکندن واثرصنعتك قیمت بدیعیه‌سی نفع اخلاقی ایله متناسب اولدیغندن، تربیهٔ اجتماعیه‌یه خادم موضوعلرك ترجیحاً انتخابی لازم کلیر . مظهر تجلیل اولان ادبا، حقیقی برایلك ایله بشریتك خزینهٔ اخلاقیه‌سنی رنکینلشدیر - مش اولانلردر ، غیرمفید ، مضر کبی محکوم فنادر . بشریت ، طریقی که راه ترقیدن عبارتدر ، تعقیب ایدر ، کندیسنه برشی تعلیم ایتمه‌ین واهی یازیلره عطف اهمیت ایتمکه وقتی یوقـدر ،

بر قاعدۀ حیاتیه یی احتوا ایده‌جکنه توسعات و ترقیاتی ایچون بر تخم مهلکی تضمن ایدن مغایر اخلاق یازیلردن بالطبع اوزاقلاشیر. بو کونکی کونده بزی مفتون و تسخیر ایدن، بوتون بو آثار هنر اره‌سندن انسان استقبالك اجرا ایده‌جکی انتخاب مدهشی تصور ایدرسه‌کز بر ایکی کونلك حیاتی اولان محاسن واهیه‌سیله بزی مسحور ایدن، فقط بطون متوالیه‌نك تحولات ذوقیه‌سنه مقاومت ایده‌بیله‌جك براساس متیندن محروم اولوب ده بر ایشه یارامیان آثاردن نصل امید وار اوله‌بیلیرسکز ؟

مغایر اخلاق اولان هر اثر بر فکر سافلك، صورت اخری ایله بشر یوروکن کری کیدن غریب بر شخصك، بشریت تمثال خیالیسنه، ضیایه طوغرو یوکسلیرکن اونی حیوانیت ابتدائیه سنك درکهٔ سفلاسنه تکرار ایندیرمك ایسته‌ین عقلسز بر شخصك محصولیدر؛ بناءً علیه مغایر اخلاق اولان بر شیئك موافق اخلاق اولان بر شیئه ترجیحی، انحطاطك، ترقی‌یه، مماتك حیاته تفضیلی دیمك اولدیغندن بدیهی البطلاندر.

مشهور کویو دیورکه هنرور، بر طرفدن موجودیت معنویه‌نك اك عمیق احتساسلرینی، دیکر طرفدن روحك، اك اخلاقی، اك یوکسك فکرلرینی اویاندرسون ... صنعتده سطحی، شایان تقبیح اولان خیال ایچون ملعبهٔ خیالدر ... صنعته واهی موضوعلردن زیاده غیرموافق کلن برشی یوقدر. بونك

فكرينه كوره تاج مفخرت وزن وقافيه ايله فقرافكارى تلافى ايتمك ايسته ين واهياتپرستانه دكل ، انسانيته اك نافع اولانلره ، مسائل حياتيه دن بحث ايدنلره ويرلمليدر .

شوراسى مسلمدركه اك يوكسك محاسن شعريه ، محاسن اخلاقيه در . فقط اومحاسنى مشاهده ، ياخصوص بحقٍ ادراك واستحصال ايتمك اونلرك سويه سنده برروحه مالك اولمغه توقف ايدر . باقكز حكيم يونانى لوتزن ، بر روح سفلى ايله ادراك معالى ايديله ميه جكنى نه كوزل تصوير ايدييور !

« اهتمام فضيلتى اوتوتدينى اندن اعتباراً انسان نظر مفتونيتى زوالپذير شيلره حصر ايدر ؛ ارتق كنديسنك فوقنده كى شيلره باقمق ايچون رفع نگاه ايده مز . سويهٔ مشتركه يى كچه جك برشى سويله يه مز ؛ آز زمان ظرفنده بوتون روحنده برفساد عمومى باشلار ؛ اصالت وعظمت روحنه متعلق نه وارسه هپسى كندى كندينه صولوب قورور ، چورور ، كنديسى ارتق نظر استخفافدن بشقه برشى دعوت ايده مز »

شو حالده موافق اخلاق اثرلر حصوله كتيره بيلمك ايچون تهذيب واكمال ذات ايتملى . بونك ايچون ده ، اسكندريه نك حكيم تصوف شناسى پلوتنك سوزلرينى نظر دقته الملى :

« كندى ايچكه كير اوراده كوزلك بولمازسه ك ستاتوسنى بى آرام يونتان ، بعض شيلرى كسوب آتان ، جلالنديران هيكلتراش كبى حركت ايت .. روح كوزللشمه دن كوزللكى كوره مز »

شیمدی شو تفصیلاتدن بو نتیجه‌یی الده ایدییورز :

نه ادبیات ، نه صنایع نفیسه تهذیب اخلاق ، تعلیم شان ووظیفه‌یی هدف اتخاذ ایتمش دکلدر . ادبا، صنعتکارانك مقصد اصلیلری ، حسن خیالی‌یی تصویر ایده‌رك قلبلره بر تأثیر بدیعی القا ایتمکدر ، فقط بشریته شان ویرن آثار ادبیه ونفیسه‌یی تتبع وتماشا ایتدیکمز وقت روحمز رقت واعتلا بولور ، افق تهیجی توسع ایدر ؛ بوایسه بالنتیجه تکمل اخلاقی‌یه مدار اولور.

ادبیاتك فوائد اخلاقیه‌سنی تأییداً اخلاقیوندن برذات دییورکه :

« اك یوکسك معناسیله صنعت ، شعر ذکی برمعلم ایچون اك ایی وسائط اخلاقیه‌دندر . مقتدر برمعلم آثارنفیسه‌یی انتخاب ومحاسنیله شاکردلرینی ذوقیاب ایدر . حسن ایله خیر ارەسنده اك یاقین برقرابت ومناسبت واردر ؛ بونلر ، مجاور ومشابه اولوب کمالك ایکی صفحه‌سیدر . بر چوجغه تهیجات بدیعیه القا ایتمك ولوکه بو تهیجات بر وصف اخلاقی‌یی حائز اولماسه بیله ، برشی یاپمق ، اونی اصلاح ایتمك دیمکدر . »

بومعلم اخلاق بوبابده بعض تشریحاتده بولندقدن صوکره فداکارلغه ، عظمت روحه ، حریت ووطنپرورلکه متعلق اثرلرك ، شاکردلره اك متین ، اك غیر قابل قیاس بردرس اخلاقی ویره‌بیله‌جکنی درمیان ایدییور .

بزده بو مسروداتی اجمال ایده‌رك بری هوسکار صنعته ، دیکری صنعتکاره عائد اولمق اوزره ایکی نصیحت حالنه افراغ ایده‌رز .

هوسکاره : « خظکی ، فائده‌کی ایستدیککك یردن آل ، فقط آثار ادبیه آره‌سنده اك نفیس اولمق اوزره فکری اعلا وحسیات نجیبه القا ایدنلری بیل »

صنعتکاره : « الهامکی تعقیب ایت ، فقط الهامك واسع وبلند اولسون ؛ تهذیب ذات واعلای حسیاته چالیش وکندی موجودیت معنویه‌کله بی آرام مشغول اوله‌رق « که‌ته »نك دیدیکی کبی « دها نجیب ، دها مکمل بر مخلوق اول » ؛ وصوکره که‌ته ایله برابر ایستدیککی یاب ؛ صرف برشکل هنرورانه التنده تجلی ایده‌جك آثارکدن دائما بر درس اخلاقی استخراج ایتمك ممکن اوله‌جقدر. »

دیرز

دردنجی فصل

خصائص ادبیه :

قوهٔ عقلیه ، قوهٔ حسیه ، قوهٔ خیالیه ، قوهٔ فکریه، دها ، هنروری

قوهٔ عقلیه

قوهٔ عقلیه . — قوهٔ عقلیه حس وخیالك ناظمیدر ، بونك ایچون هر استادادب ، بالخاصه عقل سلیم وانتظام فکر ایله صحت محاکمه‌یی توصیه ایدر :

یازمادن اول دوشونمه‌یی اوکرنکز
بوآلو

بوش یاخود افکار باطله ایله مملو اثرلر، نه اولورسه اولسون، بر قیمت ادبیه‌یی حائز اوله‌ماز . فقر وبطلان اساس ، بر هنر ممتاز ، بر اسلوب فسونساز ایله ستر ایدیله‌مز . کوزللکك بر عنصری ده حقیقت اولدیغندن قارئی هر خطوه ده آلداتان ، یولندن چویرن آثاردن برحظ بدیعی استیفا اولنه‌ماز .

موضوع نه اولورسه اولسون ، تدقیق ومشاهده‌یه ، تفکر وتأمله مقتدر اولانلر ، هیچ برزمان عقامت وابتذاله دوشمزلر ،

چونكه بونلر ، كنديلرينده واطرافنده جريان ايدن شيلرى تدقيق وتحليل ايدرلر ؛ كوردكلرينى ، اوقودقلرينى درين درين دوشونه‌رك آمادهٔ انكشاف برخزينهٔ تفكرات شخصيه طوپلارلر.

نثرك اكثر انواعنده ، مثلا وقايعك اسباب وارتباطنى تصوير ايدن تاريخده قدرت نفوذ ومنطقيله ، ترتيب وانتظاميله ذكا ، هرشيدر . مع مافيه شعرده‌ده ، عقل وذكادن استغنا قابل دكلدر . بونك سايه‌سنده‌دركه برشاعر ، تحليلات دقيقهٔ روحيه‌ده بولنور وبررياضى قطعيتيله احتراساتك او طولاشيق جريانلرينى تعقيب ايتمكه موفق اولور . خلاصه فكر وذكا هردرلو آثارك استنادكاهيدر .

قوهٔ حسيه

قوهٔ حسيه . — قوهٔ حسيه دنيجه هم تحسس ، هم احتساس اكلاشيلير .

تحسس ، مادى برشيئك حواسمز اوزرينه القا ايلديكى تأثير سببيله روحده حصوله كلن برحسدر . مثلا بر منكشه‌دن انتشار ايدن قوقونك حصوله كتيرديكى تأثيره تحسس دنير .

احتساس ايسه برفكر واسطه‌سيله قلبمزده حاصل اولان

خوش یاخود ناخوش برتأثیردر . خاطرهٔ شباب یاخود یاد اعتسافك حصوله کتیردیکی تأثیرلر کبی .

مؤثرك مادی یاخود معنوی اولمسنه نظراً تأثیره تحسس یاخود احتساس دنیر .

مزیات تحسس . — تحسسده اك زیاده آرانیله‌جق مزیتلر طوغرولق ، صمیمیتدر . منظورمز اولان اشیا ، کوردیکی قدر ساده اولمدیغندن صحنهٔ طبیعتی دائما ابتدائی ، کنج برروح ایله تماشا وتدقیق ایتملی‌بز که روحمزده قوتلی ، حقیقی تحسسات پیدا اولسون .

بویله حرکت ایدن شاعرلرك اثرلرنده دائما یکیلك ، دائما برممتازیت واردر . یونان ادباسی اك دقیق الوان والحانیله طبیعتی تقلید ایتدکلری ایچون اوابدی ، غیرقابل تقلید اثرلری وجوده کتیرمشلردر . هومر ، صفتلری تزیین افاده ایچون دکل موضوع بحث ایلدیکی موادك برر خاصه‌سنی ، برر حالی تبلیغ ایچون قوللانیردی ؛ بوندن دولایی هومرك صفتلری موادك برر نشانهٔ ممیزیدر .

حالبوکه بزم اسکی شاعرلرمز ، طبیعتی القا ایلدیکی یکی ، صمیمی تحسساته کوره دکل اسکی اصوللره ، بللنمش تعبیراته کوره تصویر ایده‌کلدکلرندن اثرلرنده همان عینی رنکلر ، عینی خطلر واردر . ادبای جدیده‌مز ایسه الواح طبیعتی بوتون رنکلریله تدقیق ایدرك سینهٔ صمیمیتلرنده مخفی اولان اسرار حسنه انفاذ

نظر ایلر، الوانی الك اینجه فرقلریله ، محاسنی الك غیر قابل نفوذ اینجه‌لکلریله تصویر ایدرلر ؛ بونلر قدمای ادبا کبی کائناته سطحی برنظرله ، اعتیادات و تعاملات ارقه‌سندن باقمادقلرندن انوار قمری زرین دکل موافق حقیقت اولان نیلکون وصفیله توصیف ومعتاد اولدیغی وجهله لوحهٔ غروبه آتشین، زرین وصفلرینی اسناد ایتمکله اکتفا ایتمیه‌رك اولوح محتشمی ، برمحشر الوان حالنده، اولدیغی کبی پیش نظره وضع ایدرلر. برده تتبع طبیعت ایتمش مقتدر شاعرلر بك ای بیلیرلرکه اشیانك ، عرض ایلدیکی مناظر، زمان ومکانك تخلفنه کوره دکیشیر : استانبول دکزی ایله بشقه بریرك دکزی یکدیکرندن فرقلی اولدیغی کبی عینی بردکزك مختلف ساعتلرده عرض ایلدیکی مناظرده براولهماز.

مزیات احساس . — بوتون احتساسات ، طوغرو،طبیعی اولمالیدر . احتساسات حقیقیه ، محررك بالذات حس ایلدیکی شیلردر . برمحرر احتساسات شخصیه اوله‌رق عرض ایلدیکی شیلری حس ایتملی ، کندی نامنه سویله‌میورسه اووقتده کندیسنی حسیاتنی تصویر ایده‌جکی اشخاص وقعه‌نك یرینه اقامه ایده‌رك اونلرك حیاتنی یاشاملیدر ، برصورتده‌که اشخاص وقعه‌نك احتساساتی کندی روحندن کچه‌رك ، برفکربارددن دکل، برقلب متهیجدن قشقیرمش کبی کورونسون .

احتساسات تصنعکارانه‌یی احتوا ایدن اثرلره قارشی بزدائما لاقید قالیرز .

برده حسیاتك طبیعی اولماسیچون شخص وقعه‌نك خصلتیله ، حال وشانیله هم آهنك اولمسی شرطدر ؛ بناءً علیه برچوجغه کاله ایرمش بر آدمك حسیاتی اسناد ایدیله‌میه‌جکی کبی قادینلره‌ده ارککلرك احتساساتی اسناد اولنه‌ماز .

تنوع تحسسات . — تحسساتك بزه اظهار ایلدیکی موادك وبو ماده‌لردن متأثر اولان محررلرك کثرتنه نظراً تحسسات قدر متنوع برشی یوقدر. مالکانهٔ تحسسات غیرمحدوددر : اومیلیونلرجه موجوداتله مسکون بوتون کائناتدر. اوراده هر موجود ، هرشکل ، هررنك نامتناهی صورتده تنوع ایدر . مثلا چیچکلرك رنکلری براولمادیغی کبی هرچیچکك بیاضلغی‌ده بردکلدر . دیکر طرفدن عینی برماده‌ده بولندیغی سمته ، ساعته کوره برمنظره عرض ایدر . بوتنوع عظیمه برده هرمحررك طرز خاص تحسسندن متولد تنوع‌ده انضمام ایدر ، چونکه برشاعر ، برمنظره‌یی هیئت مجموعه‌سیله بردیکری تفاصلیله تصویرایدر . خلاصه منابع طبیعت بی‌نهایه‌دره . دائما ارباب هنر ، بوصحنهٔ عظیمه‌دن اقتباس ایده‌جك شیلر بوله بیلیرلر . عصرحاضر ادبیاتنده طبیعتك اشغال ایلدیکی موقع پك مهمدر . بوندن باشقه صنایع‌ده وسائط افاده‌سنی دائما طبیعتدن اقتباس ایتمشدر ؛ روح وفکری تصویر ایچون محررلر دائما اشارات

محسوسه‌یی ، تشبیهات وخیالاتی اورادن اخذ ایتمشلردر . ابدیاً فیاض ومطرا اولان طبیعت ، کندیسنی کوره بیلوب سونلرك یالتلرینه دائما تازه ، دائما یکی رنکلر قور .

تنوع احتساسات . — احتساسات ، تحسسات قدر تنوع ایدر . انسانلر تقریباً عینی اساس افکاره مالکدرلر . آز چوق سریع ، آز چوق واسع اولان فکرلرمز ، عینی قوانینه اتباع ، عینی حقیقتی قبول ایدر . اشته بوراده یالکز بر هندسه واردر ، فقط طرز تأثر قدر تخلف ایدن برشی یوقدر . برینك خوشنه کیدن شی اوته کینك خوشنه کیتمز ؛ بریسنه بر تأثیر خفیف اجرا ایدن شی ، دیکرینه معنویاتی زیروزر ایده‌جك بر تأثیر عظیم القا ایلر . عینی شخصده‌ده حس تخلف ایدر : دون سودیکمزدن بوکون نفرت ایده‌رز ، دون نفرت ایته‌دیکمز آدمی بوکون سوه‌رز . مقتدر محررلر ، حسده وقوعبولان بو تحولات سریعه‌یی کمال مهارتله تصویر ایتمشلردر . تنوع حس سایه‌سنده‌درکه آثار ادبیه‌یه بر نشانهٔ تمیز ویریلیر .

حسك رولی . — حس انواع ادبیاته کوره آز چوق مهم بر رول ایفا ایدر . غرامیاتك روحیدر ؛ حس ، شاعرك هیجان وحیرته ، امید ومسرته ، حدت ونفرته متعلق ترنماتنك توکنمك بیلمه‌ین بر منبعیدر .

نثرده ایسه موقعی بو درجه اولمدیغی کبی بوتون انواعنده‌ده متساویاً اجرای حکم ایده‌مز .

مورخ، تمایلات وترجیحاتنه ، فکر طرفکیرانه‌سنه کوره حکم ویره‌میه‌جکندن حرارتلی بر حسه مالك اولمق مجبوریتنده دکلدر ، فقط خطیب بالعکس مخاطبلرینه هیجان وقناعت القا ایتمکی هدف مقصد اتخاذ ایتدیکندن موضوع بحث ایلدیکی شیدن شدتله متأثر و مهیج اولملیدر .

— تحسس واحتساس حقنده افطارات مهمه . — تحسس واحتساس شدتلی اولدقجه صنعتك مادهٔ اشتغالی اوله‌ماز. افراط ضیا کوزلری قاماشدیرر؛ بویوك اضطرابلر ابکمدر . احتراص، درجهٔ مفرطهٔ اشتداده واصل اولدیغی زمان غیر ملفوظ ندالرله تظاهر ایدر. محرر کندیسنه بحق مالك بولندیغی، یعنی حسیاتی تحلیل وتثبیب ایدیله‌بیله‌جك بر درجهٔ وضوحه کلمکله برابر حائز قوت و متانت اولدیغی آن یکانه‌یه انتظار ایتملیدر . بعضلری ایسه «صمیمیت حسه خلل ویرمه‌مك ایچون فکر مداخله ایتمکسزین منحصراً قلب سویلملیدر. روحمز، بویله‌جه هر درلو تصنعاتدن عاری اوله‌رق، صاف وصمیمی بر صورتده افاداتمز ایچنده بارلار.» دیبورلر. حالبوکه نه دنیرسه دینسون ، قلب، قوهٔ فکریه‌دن واز کچمز. دلیل اوله‌رق «بویوك فکرلر قلبدن کلیر.» سوزی تکرار ایدیلیر. فقط امین اولیکزکه بویوك فکرلر، ارباب فکرته مخصوصدر. فکرك زنکین فقیر اولمسنه کوره قلبده عقیم یاخود فیاض اولور.

خلاصه حسیاتی بوتون شدتلریله تبلیغ ایتمك ، کندیلرینه خاص رنکلرینی محافظه ، درجات وصفحاتنی اشارت ایله‌مك ، حس اولدیغی کبی اونلری سویله‌مك ایچون اك ادماتلی ، اك نافذ برفکره احتیاج واردر .

دنیاده اوغلنك ، زوجه‌سنك ، دوستنك ضیاعندن دولایی اغلایان ، قلبی ضیرلایان پدرلر ، زوجلر دوستلر دائما کورلمشدر . فقط بونلر ، عاکف پاشا ، عبدالحق حامد ، شیخ غالب کبی خطوط مخلده‌ایله الم واضطرابلرینی تصویره موفق اوله‌مامشلردر . بوکا سبب ایسه منحصراً فکرسز اولملریدر .

اشته فکر ودها سایه‌سنده‌درکه ارباب هنر ، بوتون بشریته شامل اولان فلاکتلر حقنده کندیلرینه خاص لوحات وجوده کتیرمشلردر . دنیله‌بیلیرکه لهجهٔ قلب میزان فکردر .

احتراصاتك لهجهٔ طبیعه‌سی ندادر . حدت ، هیجان شدید انسانی بوغار . « بویوك اضطرابلر ایسه دیلسزدر » دینر . اڭزیاده متحسس اولدیغمز زمانلرده‌درکه قلبمزده سکوت ایچون اك زیاده آرزو طویه‌یورز . خلاصه حسیات شدیده‌یه برازخفت کلوب‌ده فکر مداخله ایده‌رك اونلری تنویر وتشریح ایتمدکجه برشی وجوده کتیرمك قابل دکلدر .

قوهٔ خیالیه

خیال مبدع . — اشکال محسوسه آلتنده ذکانك الڭ یوکسك فکرلرینی ، قلبك الڭ علوی حسلرینی تصور وتصویر ایتمك خاصه‌سیدر. فیدیئاس، مینروه معبدینه الڭ کوزل برشکل ویرمکی دوشونوب تحری ایدرکن خیال ، کندیسنه « پارته‌نون » ك پلاننی تصور ایتدیرییوردی. میکل - آنژ، سیمای بشره برقدرت افاده ویرمك یعنی ذکا ، قوت ، احتشام کبی شیلری اوراده انطباع ایتدیرمك اسبابنی آرارکن قوهٔ خیالیه‌سی نه فنا ناپذیر خطوط وشمائل ایجاد ایدییوردی ! بوتون شاعرلرك ، بوتون صنعتکارلرك ، دهاسی یاخود استعداد رفیع صنعتی بو خیال مبدعك وجودینه وابسته‌در .

بو خاصه‌نك اثر مخصوصنه « ایده آل » تمثال خیالی دنیر : ایده آل ، کوزللکك اکمال ایدلمش بر تیپی‌در، بو اویله برقدرت تصوردرکه طبیعتده طاغنیق بولنان خطوط حسنی جمع ایدرك برمجموع پرآهنك ، ممکن اولدیغی قدر مکمل برکل تشکیل ایدر. شاعر وهنرور ، بوموده‌لی روحنك اعماقنده تماشا، حسن غیر مرئی‌یی آثارنده تجلی ایتدیرمکه غیرت ایدر .

آندره‌شنیه دییورکه : برمصور مبدع ، مدقق نظرلریله ،

ولود فیرجه‌سیله یکرمی کوزل سیماده منتشر خطوط نادره‌یی جمع وترکیب ایده‌رك برسیمای مستثنا تشکیل ایدر .

خیال مبدع، فعالدر : او ، جهان حقیقیده موده‌لی مشهود اولمایان تماثیل خیالیه‌یه شکل ویرر . فیدیئاس ایله میکل - آنژه اثرلرنده یاشایان تصاویر علویه‌یی؛ بویوك شاعرلره تراژه‌دیلرنده تکلم ایدن خصائص قهرمانانه‌یی نرده بولدقلرینی صوریکز . اونلرك نامنه سیسه‌رون سزه جواب ویرر : « فیدیئاس ، بو بیوك صنعتکار، ژوپیتر، یاخود مینروه هیکلنی یاپارکن کوزینك اوکنده تقلیده شایان برموده‌لی یوقدی ، فقط او ، اعماق روحنده طوروب منظرهٔ ملهمه‌سی دست صنعتنی اداره ایدن برحسن مکملك تمثالنی تماشا ایدییوردی .» رسام شهیر رافائل‌ده آثار نفیسه‌نك ابداعنده فیدیئاسك بوقاعده‌سنی تعقیب ایلدیکنی اعلان ایدییور : « کوزل بر مودل بوله‌مینجه فکرمده تشکیل ایلدیکم بر ایده‌آلی مودل اتخاذ ایدییورم. »

خیال مبدع فندن زیاده صنایع وادبیاته مفیددر ؛ اونك سایه‌سنده‌درکه لسانك لطافتلرینی تأمین ایدن لطیف ودلفریب یاخود محتشم وعلوی خیالات وجود پذیر اولور . آثار ادبیه‌یه حیات ویرن، دواملی بر موفقیت یاخود شانلی بر ابدیت تأمین ایدن اودر . خطیبه ، او وجودی الکتریقله‌ین حرکاتی ، عکس

مدیدی اعصار ایچنده طنین انداز اولان فصاحت محتشمه‌یی الهام ایدن اودر. خلاصه صنایع نفیسه‌نك مادری اولان بو مخیلهٔ مبدعه‌یه بوتون بویوك صنعتکارلر، مدیوندرلر. فقط شورا-نی اخطار ایتمك ایسترم‌که خیال مبدع، الهام ایله حرکت ایتدیکندن، الهام ایسه هیجان ایچنده بولندیغندن الهامك ذوق ومحاکمه ایله اداره وفعالیت فکریه، تأمل ایله تصحیح وتصفیه ایدلمسی لازمدر. بویله یاپلمیوب ده خیاله ارخای عنان ایدیلیرسه او، شاعری خیالات مفرطه‌نك ساحهٔ بی‌پایاننه ایصال ایلدیکی کبی فوران وتهورینی ده رسامك فیرچه‌سنه سرایت ایتدیره‌رك اوکا رنك وشکلده افراط ایتمك نقیصه‌سنی ارتکاب ایتدیرر.

مادام‌که خیال مبدع، تصورات وتماثیلی عدمدن چیقارمیوب جهان حقیقینك یاخود حافظه‌نك کندیسنه عرض ایلدیکی عناصری ایده آلیزه ایده‌رك وجوده کتیرییور، حافظه‌دن بحث ایتمك ضروریدر:

قوهٔ حافظه‌دن، بو خزینهٔ اسرار انکیزدن بوتون قوقولر، آهنکلر، ذوقلر، درجات مختلفه‌سیله، دقائق فارقه‌سیله بوتون ضیالر، رنکلر، بوتون سیمالر، تصویرلر ظهور ایدر. اوروحك حظوظات ومسرات ماضیه‌سنی تکرار حصوله کتیرر، ارتق موجود اولمایان سعادتلرك خاطراتنی اویاندیرر، اوکوزل ایام کذشتهٔ حیاتمزك تأثیر ساحرینی ادامه، نوعماً شو مضیق

حیاتده طاتدیغمز سعادتك نادر دقیقه‌لرینی تکثیر ایدر . صنعتده حافظه‌نك اهمیتی اودرجه زیاده‌درکه اصواتی ، الوان وخطوطی حافظه‌لرنده تثبیت ایده‌مینلر بحقیر صنعتکار اوله‌مازلر . بر صنعتکار بر شی وجوده کتیره‌جکی وقت مطلقا محفوظاتنه مراجعت ایدر . مثلا رافائل سماوی مادونلری تصویر ایدرکن سمای بشری حقنده اولجه اجرا ایلدیکی تدقیقات ومشاهدات نتیجه‌سنده طوپلامش اولدیغی صاف و لطیف خطوط وشمائلی الیردی . شاعرلرك سیاحتلری تماشا ایتدکلری محاسن طبیعت ایله حافظه‌یی زنکینلشدیرمك مقصدینه مستندر . امر ابداعده حافظه اودرجه مهمدرکه «موزلر» حافظه‌نك قیزلریدر» دینمشدر .

شیمدی مطالعاتمزی اجمال ایده‌لم :

صنعتکار بر شیئ یوقدن وار ایتمك قدرتنی حائز دکلدر . او ، جهان حقیقیدن اقتباس ایتدیکی عناصری اویله مزج وتألیف ایدر ، اویله مستثنا اشکال وجوده کتیریرکه کندیسنه مبدع دیرز . هنرور مقتدر ، ایجاد ایلدیکی تماثیل وخیالات سایه‌سنده تصوراتی تجسیم و احیا ایتمکه موفق اولور ؛ بر صورتده که اثرلری ، ذوی الارواح کبی پر التماع حیاتدر . هیکلتراش ، مرمره حیات ویرر ، رسام ، موشامبایی جانلاندیرر ، موسیقی شناس ، امواج آهنك حصوله کتیرر ، شاعر اشخاص ذی حیات ، ابدی قهرمانلر ایجاد ایدر .

دها آچیق سویلیه‌لم :

صنعتکار ، خطوط و اشکالی طبیعتدن اقتباس ایدر ، فقط طبیعتی عیناً قوپیه ایتمز ، او ، آلدیغی عناصری ، یکی برشکل التنده مزج وتألیف ایدر ، آییقلار ، ساده‌لشدیرر ، علاوه ایدر ، طی ایدر ، بویولتیر . خلاصه ایده آلیزه ایدر و بویله تصور و اجرا اولنان بر « ایده آل » بزه حقیقة او هنروره مخصوص بر اثر شخصی کبی کلیر . ایشته بو سایه‌دەدرکه فکر بشر ، چهره‌لری حقیقتدن دها طوغرو برفاصلهٔ عظیمهٔ خیالیه ابداع ایتمکه ، مرمر ، طونج ، والوان معاونتیله آثار طبیعتده تجلی ایدم حسن طبیعیی‌بی کچمکه موفق اولمشدر .

خیالك رولی . — خیالك درجهٔ تأثیری ، انواع ادبیاته کوره دکیشیر .

غایه‌لری ایضاح وقایعدن ، اثبات وتهییجدن ، مناقشه وحکم وتقدیردن عبارت اولان تاریخده ، خطابتده ، تنقیدده خیال ، یبوست حکایه ومحاکمه اوزرینه طرح رنك وضیا ایدر ، فقط بوقبیل اثرلرده ، بالخاصه عقل ومحاکمه‌نك حکمفرما اولدیغی اثرلرده خیال ، دائما بردقت متمادیه التنده بولندیرلملی ، مطلق العنان براقلمامليدر . چونکه مورخ خیاله قاپیلیرسه تفاصیل بیهوده ایله افاده‌یی اغیرلاشدیرر ، قبالاشدیرر ؛ خطیب اثبات واقناعدن زیاده تنویر وتزیینه اهمیت ویررسه تهییج وتسخیر قلوبه موفق

اوله‌ماز ؛ منقد تشبیهات وخیالات ایله برادیبك تصویر ماهیت وهویتنه قالقیشیرسه حقنده بر فکر ویره‌من ؛ عبدالحق حامد بر نهر محتشمه تشبیه ایدلمکله دهای شاعرانه‌سی تشریح ایدیله بیلرمی ؟

خیال ، اك زیاده شعرده ، رومانده حکمفرمادر . دنیله بیلرکه شعر ورومانده ، خیال هرشیدر . فکر وحس جهتیله متوسط فقط خیالی ثمین ومتین اولان برشاعر ، قولایلقله برمؤلف داهی اوله بیلیر . ابوالشعرا هومر ، حسی متوسط اولدیغی حالده خیال مبدعی سایه‌سنده مخلد اثرلر وجوده کتیرمشدر . اثرلرنده جلب نظر ایدن خاصهٔ اصلیه مخیله‌سیدر . بر مخیله‌که قدرت فاطره‌دن صوکره اك بویوك برقوهٔ ابداعه مالکدر .

خیال ذوق ایله ممتزج بولنمادقجه آثار نفیسهٔ صنعتك حصولی قابل اولمادیغندن ایکیسنك خدمات ومناسبات متقابله‌سندن بحث ایتمك ، ذوقك تشریح ماهیتنه ابتدار ایله‌مك ضروریدر :

خیالسز ذوق اوله‌ماز ، چونکه خاصهٔ خیالدن محروم اولانك ایده‌آلی ، موده‌لی یوقدرکه حقنده حکم ویره‌جکی کوزللکلری ، اوکا تطبیق ایده‌بیلسون . کذلك آثار خیالدن ذوقیاب اولمق ایچون خیاله مالکیت شرطدر . بر مؤلفی تقدیر ایتمك ایچون اوکا مساوی اولمق اقتضا ایتمزسه‌ده بر درجه‌یه قدر یکسزه‌مك لازم کلیر . فضله اوله‌رق یکده نصیبه‌دار خیال اولمایانلر ، برفکر سالمه مالك اولسه‌ده آثار دهانی بحق ادراك

وتقدیر ایده‌مز ، بوندن دولایی بوقبیل آدملرك تنقیدانی روحسز اولور ، طار بر دائره ایچنده وقوع بولور ؛ تنقید فیاض ایسه ارباب خیالك کاریدر .

خیال ، ذوقك عناصرندن اولدیغی کبی بالمقابله ذوقده کرك آثار هنرك تقدیرنده ، کرك استحصالنده خیالك بر ظهیر ضروریسیدر ؛ خیال ذوق ایله امتزاج ایتدکجه انتظام وترتیبدن متولد حسن اثری تقدیر ایده‌مز .

« قوزن » اثرك وحدتی، بوتون اجزانك آهنکی ، تفاصیلك تناسب صحیحی ، نتایجك تألیف ماهرانه‌سی کبی مزیات ذوقسز قابل ادراك واستحصال دکلدر . » دییور وبو فکرینی بر چوق مثاللرله تأیید ایدییور . بر خیال ، نه‌قدر واسع ، نه قدر فیاض اولورسه اولسون ، ذوق ایله ، عقل وتأمل ایله اداره اولنمادقجه حصوله کتیره‌جکی اثرلر ، احراز کمال وتأمین بقا ایده‌مز .

تاریخ ادبیاتمزده بو مطالعه‌مزی تأیید ایده‌جك مثاللر بوله‌بیلیرز . نفعینك جودت خیالنه ، قدرت تبلیغنه حیران قالدیغمز حالده اثرلرندن خوشلانمایشمز ، شبهه یوقکه خیالنی حسن اداره ایتمیه‌رك مبالغات مردوده‌یه دوشمه‌سندن ایلری کلیر . خیال بلندی ذوق ایله مترافق اولسیدی اثرلری، شاهقهٔ علویتدن دائما مطرا برسیمای مطبوع عرض ایده‌رك هرعصرده

قلبلری مسحور ایده‌جك و شاعر محترم توفیق فکرت بکك :

اویله برنهر معظم کبی جوش ایتمشسك ؛
فقط ایواه چوراق یرده آقوب کیتمشسك !

تلهف صمیمیسنه میدان ویرمیه‌جکدی .

ذوق ایله خیالك امتزاج علویسی سایه‌سنده‌درکه ندیمك شعرلری دائما ندیم « وحمز اوله‌جقدر :

ندیم ، اوشعرمزك چهرهٔ جوانیسی !

ذوق

ذوق . — ذوق ، آثار طبیعت یاخود محصولات صنعتك محاسن ونقایصنه نفوذ ایدن برحس رقیقدر؛ ذوق برخاصهٔ بسیطه اولمیوب دقت محاکمه ایله رقت حس وبردرجه‌یه قدر خیال ایله برلشمسندن متشکل برخصلت مختلطه اولدیغنه نظراً تقدیر صنعت ایچون بردرجه‌یه قدر هنرورك خصایصنه مالکیت ضروریدر، مع مافیه برمنقدك برشاعر ویاخود برفاجعه نویس اولمسی لازم کلمز؛ حتی ارباب انتقادك بویله اولمسی برمحذور تشکیل ایدر، چونکه اوزمان منقدك کندیسنه خاص برتمثال خیالیسی ، بر مسلك ادبیسی اوله‌جق ، آثار صنعت حقنده اوکا کوره حکم ویره‌جکدر. مشهور برمنقد بو فکری تأیید ایدیيور :

« نقاط نظرینك دها واسع اولمسی ایسته‌ین برمنقد ایچون الك ایی شی، هیچ بر خصلت هنرورانه‌نك بولنمامسیدر، چونکه منقد بویله برخصلتی حائز اولورسه ویره‌جکی مختلف حکملرده لاقید و بی طرف اوله‌ماز؛ محررك بر استعداد مخصوصی وار ایسه منقد اولدیغی آندن اعتباراً اونی جیبنه قویوب اونوتمالیدر. »

ذوقك مترکب اولدیغی عناصر ثلاثه‌یی تدقیق ایده‌لم :

قوهٔ حسیه. — قوهٔ حسیه کوزل ویا چرکین برشیئك قارشیسنده بولندیغمز زمان حس ایتدیکمز خوش یاخود ناخوش تأثیر واسطه‌سیله بزه خبر ویرر. بوندن آکلاشیلیورکه بوقوت ضروریدر. بعضاً براثرك برفقره‌سنك بزه نیچون حسن تأثیر ابتدیکنی، نیچون خوش کوروندیکنی تعیین ایتمك محال اولمسه بیله مشکلدر. بشقه شیلرده اولدیغی کبی آثار صنعتده ده حس اولونوبده ایضاح و اثبات ایدیله‌مین شیلره تصادف اولنور. ادبادن بری، « بر آدمك ذوقی اولمق ایچون روحی اولمالیدر »، بر دیکری‌ده « بر دهانك کوزللکلرینی حس ایده‌بیلمك ایچون ظرافت و رفعت اخلاقیه‌یه مالك اولمق اقتضا ایدر؛ ارواح عادیه ایسه اوکا نه کسب اطلاع ایده‌بیلیر نه‌ده مفتون اوله‌بیلیر» دییورلر.

قوهٔ محاکمه. — آثار ادبیه‌یی تقدیر ایچون قوهٔ حسیه قوهٔ محاکمه‌دن اصلا مستغنی اوله‌ماز، چونکه بر منقد طبیعی

اوله‌رق ظهور ایدن بر تأثیر مبهم ایله اکتفا ایده‌مز ؛ اونك اسبابنی ، نه‌کبی عناصردن ترکب ایتدیکنی آراشدیروب تحلیل ایدر . بوایسه عقل ومحاکمه ایله ممکن اوله بیلیر .

خیال . — براثرك احاطهٔ معانیسی‌ده خیال ایله ممکندر ؛ الك جالب نظر براثر دهانك قیمتی ، مندرجاتندن زیاده خیال ایله کشفنه مساعده ایلدیکی شیدن ایلری کلیر . لافونتن دییورکه « الك کوزل موضوعلرده دوشندیره‌جك برشی براقالیدر . » پول بورژه‌ده بوفکری تأیید ایدییور : « حسن محض ادبی ، افاده‌دن زیاده الهام افکارده تجلی ایدر ، کوزل شعرلرك تأثیر شاحری ، خیال ایله ، برشبه ظلل معنوی ایله اکمال ایدلملیدر » خلاصه خیال ، محررك بر ظلل خفیف ابهام التنده عرض ایلدیکی اوبی حدود مسافات افکاری قطع ایدر ، برچوق شیلر کشف ایتمکه باشلار ، کشف ایتدکجه ذوقیاب اولور .

عجبا هرکس حصه‌دار ذوقیدر ؟

ذوق محاسن ونقایص صنعتی حس ایتمك خاصه‌سندن عبارت اولدیغنه وبتون صنایعه قارشی صورت مطلقه‌ده غیر متحسس بر کیمسه بولمق ممکن اولمدیغنه کوره ذوقك بردرجه‌سی هرکسده بولنه بیلیر . فقط هرشیده اولدیغی کبی ذوقده‌ده درجات مختلفه واردر . واقعا حظ ، الیاف عصبیه‌نك حرکاتندن ایلری کلیرسه‌ده قابلیت تحرك وتهیج بر دکلدر . مادامکه اختصاصك حد مشترکی

بوقدر ، ذوقده بردرجه‌ده دکلدر . بوندن بشـقه ذوق تنوع ایدر . بعضیلری شعری سور ، بعضیلری رسمی ترجیح ایدر ، معماری‌یی استخفاف ایدنلر ، موسیقیدن متأثر اولورلر .

تنقیدك شرائط ضروریه‌سی ایکیدر :

برنجیسی برحسـاسیت طبیعیه ، ایکنجیسی برچوق آثار نفیسه‌نك مدققانه مقایسه‌ایدلمسیله شرائط بدیعیه حقنده اکتساب اولنان برحس عمیقدر .

ذوقك خصائصی نه‌در ؟ رقت ، وسعت ، سلامتدر .

رقت ، براثر صنعتك اك کیزلی محاسن ونقائصنی تمییز ایدن برقوتدر ؛ بوقوت سـایه‌سنده‌درکه منقد ، تأثیر عمومی ایچنده دقائق خصوصیه تفریق ایده‌بیلیر ، مرکز عصبیده وقوعه کلن صدمهٔ کلیه‌ده الیافدن هربرینه انطباع ایدن اهتزازاتك قدرت وشدتنی اولچه‌بیلیر . بو ، اویله‌مهم برمزیتدرکه صنعت انتقادی تشکیل ایدر .

وسعت ، آثار مختلفهٔ صنعتك قیمت حقیقه‌لرینی تقدیر ایدن برمزیتدر . وسعت ذوقه مالك اولانلر ، آثارك منشأنه باقمیه‌رق جمله‌سـنه مفتون اولورلر ، حالبوکه ذوقی محـدود اولانلر ، محصولات صنعتدن تمثال خیاللرینه توافق ایدنلرینی قبول والتزام ، توافق ایتمینلرینی ردواتهام ایدرلر . وولترك ذوقی رقیق اولمقله برابر محدوددر

ملامت ، محاسن حقیقیه‌یی ، محاسن ساخته‌دن تفریق ایده‌رك طوغرو حکملر ویرن مزیتدر ، بومزیت پك نادردر . معاصرینی حقنده ویردیکی حکملری اخلافده تأیید ایتدیکی ایچون بو آلو ، بومزیت نادره‌یه‌مالك کبی کورونور.

تربیهٔ ذوق — ارائه ایتدیکمز شوخصائص ، هپمزده رشیم حالنده بولنور. بونلرك انکشاف واتساع تامی‌ثباتکارانه، واقفانه برتربیه ایله ممکن اوله‌بیلیر . ذوق طبیعی اکثریا محروم رقتدر . بویله برذوقه مالك اولانلرك نظرندن برچوق کوزللکلر قاچار .

ذوق وسائط آتیه ایله تکمل ایدبیلیر :

١ نزاهت اخلاق . — نزاهت اخلاق قوهٔحسیه‌نك رقتنی تأمین ایدر .

٢ انافس آثارك تماشا وتتبع حدیثی . بوجهت ، خیالی وبالنتیجه بونده صورت پذیر اولان تمثالی اعلا ایدر .

٣ تأثیر محیطات .

٤ افکار باطله واحتراصات فاسده‌نك فقدانی . چونکه بونلرك موجودیتی جدیت محاکمه‌یی اخلال ایدر .

مقتدر منقدلرك آثار تنقیدیه‌سنی اوقومقده تکمل ذوقه مدار اولور ، چونکه نفوذنظر ، رقت فکره‌مالك‌اولان منقدین، محصولات دهانك متین ، ضعیف جهتلرینی بزه کوستروب ویردکلری حکملرك نه‌کبی اسبابه مستند اولدیغنی تشریح ایده‌رك

كنديلری كبی بعضاً ده كنديلرينه مخالف صورتده دوشونوب محاكمه ايتمكه بزی آلشديررلر .

ذوقك اهميتی . — وجدان اخلاقی ايلك، فنالق حقنده نصل اعطای حكم ايدرسه ذوقده كوزللك ، چركينلك حقنده اويلهجه حكم ويرر ؛ بناءً عليه اخلاق ايچون وجدان نه ايسه صنعت ايچونده ذوق اودر . ذوق، مبدع اولميوب بر خصلت حاكمه اولديغی ايچون « تنقيد قولای ، صنعت كوچدر » دينمشدر. فقط حقيقت حالده ايكيسیده كوچدر . تنقيد كلمه‌سنی آثار صنعتی تزييف مقامنده استعمال ايدرسه‌ك تنقيد قولايدر . بوسوزك معناسیده طوغربدر. يوقسه تنقيد لفظی آثار صنعتك قيمتنی تقدير معناسنی احتوا ايدرسه تنقيد كوچدر . « بر مؤلفی تنقيد ايتمك قولای ايسه‌ده بحق تقدير ايتمك كوچدر » صورتنده درميان ايديلان مطالعه‌ده مدعامزه بر برهان مؤيد تشكيل ايدر. بر محررك بحق تنقيد ايده‌بيلمسی ذوقه توقف ايدر. مع هذا ذوق، منقد ايچون لازمسه محرر ايچون الزمدر . چونكه ذوق، قوهٔ مخيله‌يی تصورات مبالغه‌كارانه‌دن ، قوهٔ حسيه‌يی فرط تهيجدن وقايه ايدر، فقط شوخصلت نادردر . « لابرويير » ديوركه قوهٔ مفكره‌سی بر ذوق سليم ، بر تنقيد عادلانه ايله مترافق اولان پك آز آدم واردر .

منقد بی‌طرف ايسه ايكی خدمت ايفا ايدر:

١ — دائما معظم ، مفرط اولان شیلره متمایل اولان خلقی دها سالم فکرلره دعوت ایدرك تربیهٔ فکریه‌سنی اکمال ، عادیلکه شارلاتانلغه دوشمکدن منع ایدر ؛ خلاصه اونلری کوزل اثرلره اماله ، چرکینلرندن تنفیر ایدر .

٢ — صنعتك تعقیب ایده‌جکی استقامتی چیزر ؛ کندیسنه یول ارائه ایدر . فرانسه‌ده صوك زمانده تأسس ایدن « ناتورالیزم » مسلك ادبیسی ، (تەن) ك افکار ومطالعاتنه مدیوندر .

دها . — هنروری

دها . — دها ، هرشیدن اول قدرت ابداعدر . ذوق ایله دها آره‌سنده‌کی فرق کلی ، اشته بو نقطه‌ده تجلی ایدر . شرائط سازه‌یه اشتراك خصوصنده ایسه فرقلری یوق کبیدر . هنرورك منقد کبی ، کندیسنی حظوظات سمعیه وبصریه‌دن مستثنا برصورتده متحسس قیلان خصوصی برطویغوسی اولمالی ، اوده آثار صنعت وجوده کتیرمك ایچون منقد کبی برطاقم شرائط منطقیه‌یی بیلملیدر ، فقط دهای صنعتکارانه‌نك ماهیتنی تشکیل ایدن شی ، تهیجات طوغرودن طوغرویه افاده ایده‌جك اشکال واشارات ایله تصویر ایتمك احتیاج متحکمی وبوشکلری ، اشارتلری ارتجالاً بولمق خاصه‌سیدر .

هیجان و تأثر ، منقدده عناصر مختلفه یه انقسام وتحللی ایدر حالبوکه داهئ صنعتده مرکب بر کتلهٔ مادیه حالنده قالیر ؛ تأثر متوالی‌الحصول اوله‌جغی یرده بردن بره حاصل اولور ودرجهٔ قصوای شدته واصل اولدیغی ایچون هدف آهنینه اصابت ایتمش برکله کبی مخیله‌یی تسخین واشعال ایدر .

محاکمه ایلدیکی اثرك احساس ایتدیکی تأثیرات عدیده ومتوالیه‌یی بربربر تعقیب ایتمکله مکلف اولان منقد ، شخصیت ایله غیر شخصیت آره‌سنده‌کی فرقی هیچ اونوته‌ماز وحکمنی بالضروره عقل ومحاکمه‌یه استناد ایتدیرر . داهی ایسه کندیسنی بردالغه کبی استیلا ایدن اوتأثردن بشقه هیچ برشی کوره‌مز ، هیچ برشی ، حس ایلیه‌مز ، حتی شدت هیجاندن دولایی عناصر مختلفه‌یی دکل کندی کندیسنی بیله تشخیص ایده‌مز ، برحالده‌که اوتأثر ، داهیدن عبارتدر . تأثر ، داهی یه اویله برصورتده تصرف ایدرکه اوندن قورتلمق ایچون تولید اثردن باشقه برچاره بوله‌ماز . برماده‌نك قلب شاعرده ایجاب ایلدیکی تأثیرات مختلفه‌نك ، درجهٔ قوتی بر صورت غریبه‌ده اشتداد ایدن برفکریکانه حالنده تکاثف ایتدیکی ، برنجی فورانك ال ایی اولدیغی همان بوتون اساتذهٔ صنعت وادبك تدقیق آثاریله ثابتدر ، مع‌مافیه بعض دهالر واردرکه بویله دکلدر : اونلر ،

سکوت و آسودکی ایچنده باشلار صوکره حراتانیر ، اشتعال ایدر ؛ اول امرده برپارلتی ، صوکره بریانغین کورونور .

بوفونه کوره دها ، صبر مدیدن بشقه بر شی دکلدر . نیوتون ، « قوهٔ جاذبه‌یی نصل کشف ایتدك ؟ » سؤالنه جواباً « دائما دوشونه‌رك » دیمشدر . بر غایه تعقیب ایتمك خصوصنده مغلوب اولمایان بر صبری فتور ، عینی ماده اوزرنده مصرانه دوام ایدن بر تفکر ، فکره اویله بر قدرت ویررکه بشقه صورتله استحصال اولنه‌ماز ، فقط بوتون قوای معنویه‌نك بر نقطهٔ یکانه‌ده اجتماع و تمرکزی ایکی شرطه متوقفدر : بری صنعتکارك یاخود متفننك بر اشتغال دیکره میدان ویرمیه‌جك راده‌ده بر فکر ایله مشغول ومشبوع اولمق قابلیتنی حائز بر تشکل طبیعیٔ معنوی‌یه مالك اولمسی ، دیکری استعدادات وخصائص راجحه‌سی تعین ایتمه‌دن کندیسنك جبر وتضییق ایدلمه‌مسیدر . بو شرائط داخلنده‌درکه کرك بوفونك صبر مدیدی ، کرك نیوتونك تفکر ثباتکارانه‌سی نتیجه پذیر موفقیت اولمشدر .

بو تصرف ، بر چوق علائم خارجیه ایله تظاهر ایدر . یکانه برفکرك تحت ضبط و تسخیرنده قالمش اولانلرك تراجم احوالی تدقیق ایدیلیرسه بر چوق غرابتلرینه ، بر چوق ابتلالرینه ، بر چوق دالغینلقلرینه تصادف اولنور . بو حالات ایسه ایچنده یاشادقلری اشتغال مفرطك نتیجهٔ طبیعیه ومنطقیه‌سیدر . برچوقلری

پارلاق برموفقیت ایله اثبات کمال ودها ایتدکلری زمانەقدر دلیعد اولنمشدر . استعداد ایجادی حائز اولوب‌ده برقاچ سنه دها یاشامدقلرندن یاخود طبیعت دهالر ینه مساعد برمحیطده بولنمدقلرندن دولایی اثبات کمال ایتمەدن مجنون نامی آلتنده ترك حیات ایدنلرده واردر ؛ اشته بوغرابدن ناشیدرکه « داهیلرك جملهٔ عصبیه‌سی مختلدر » دینمشدر . بوتعریف ، صحتی اساساً بوتون خواصك توزان مطلقندن وغایهٔ خیالی هرکس کبی اولمقدن عبارت تلقی ایدنلره کوره حقیقةً تسلیتسازدر. دهانك بعض مراکز عصبیه‌نك حساسیت وفعالیتندن تولد ایتدیکنه ، قطعیاً اثر مرض اولمدیغنه شبهه ایدیله‌مز . ارباب دها ، بوفائقیت معنویه سایه‌سنده احتراصات خسیسهٔ غرور وخودکامیدن قورتیلوب دها عالی‌طبقاته طبیعی اوله‌رق یوکسه‌لیرلر، فقط بونی لایتغیر، بی‌استثنا برقاعده کبی تلقی ایتمه‌ملی‌یز، چونکه بوتقدیره کوره سزار ، ناپوئون کبی نطق وسیف ایله تسخیر قلوب وجهان ایتمش اعاظم حقنده نه‌حکم ویره‌جکز ؟ دها ، بوتون قیوددن متجرد اوله‌رق نظر اعتباره النیرسه مراکز عصبیه‌نك فرط حساسیت و شدتندن متولد بر قوهٔ علویهٔ ادراکدر . دهای هنرورانه‌نك تعریفی ایچون بوندن زیاده تفصیلاته حاجت یوقدر . شمدی محصول دهااولان آثارده کوردیکمز اختلافاتك نه‌دن تنشأت ایتدیکنی حل ایده لم:

اوجهده ایضاح ایدلدیکی وجهله هرکسـك طرز رؤیتی ، طرز تحسس وتفکری بر اولمادیغندن عینی بر موضوع ، مختلف ارباب صنعت طرفندن تصویر ایدلسه وجوده کتیریلهجك اثرلر بر اولماز . باخصوص محصولات دهـا ، خطوط بارقهٔ شخصیت ایله یکدیکرلرندن اوقدر فرقلیدرکه بربرینه اصـلا بکزهمز ، فقط همان عینی خطوطدن متشکل اولان آثار عادیه ایسهاوقدر متمـاثلدر که یکدیکرندن تفریقی غیر قابلدر . آثارینه تمـامیله روحلرینی قویان هنروران دهانك حسی نه قدر شـدید وعمیق ایسه یازدقلری شیئه قلباً انجذاب وارتبـاط کلیسی اولمایانلرك حسیده اودرجه سطحی ، عادیدر .

بوتون شو مطالعات وتدقیقات ، «غایهٔ صنعت زبدهٔ اشـیایی ابراز ، روابط ومناسباتك اصولنه توفیقاً تعدیلیله وصف اساسی‌یی استخراج ایتمکدر » صورتنده ایراد اولنان نظریه‌نك طوغرو اولمدیغنی کوستریور . حقیقت شودر که هنرور ، زبدهٔ اشیایه صرف ذهن ایتمز ؛ تن ، صنعتی فن ایله قاریشدیروب برنجی‌یی ایکنجینك منفعتنه فدا ایلهمشـدر . بر شـیئك زبده‌سی ، وصف اصلیسی شـبهه یوقکه بردر ؛ بووصف یکانه‌نك ابرازی غایهٔ صنعت اولسیدی الـبیوك صنعتکارلر ، اونی الیارلاق صورتده میدانه قویمغه موفق اولانلر اوله‌جقدی ، وبوعینیت غایه بالضروره عینیت آثاری ایجـاب ایده‌جکدی ، حال بوکه هنروران دهانك

یکدیکرینه الك آزبکزه‌یین اشخاصدن عبارت بولندقلری اعتراض قبول ایتمز برحقیقتدر .

محصول ارتجال اولماسنه نظراً آثار داهیانه‌نك ، صحت تصویر و قواعد منطقیه‌یه موافقت نقاط نظرندن سعی مدیدایله ذوق سلیمك محصولی اولان آثار هنرورانه‌نك دوننده بولندیغی ادعا ایدیله‌بیلیرمی ؟ خایر ، دقت اولنمشدرکه ارباب دهانك الك سریع ارتجالاتی ترتیب قیاسات ایدنلرك الك موافق اصول محاکماتنه منطقیجه فائق بولنور . بویوك مصورینك رسملرنده‌کی مبالغاتی پرکار ایله اولچه‌رك برر نقیصه کبی تلقی ایدنلر ، بو ظاهری نقیصه‌لرك ، اثرك تأثیر عمومیسی نقطهٔ نظرنجه نه درجه ضروری بولندیغنی و بونلرك تصحیحی حالنده اوتأثیرك نه مرتبه خللدار اوله‌جغنی دوشنمیورلر . بر داهینك اویله طبیعی الظهور حسیاتی ، اویله خصوصی بر طرز رؤیتی واردرکه اونلری منطق عادی ، محکوم ایتسه‌ده یرینه قائم اوله‌ماز . مع‌مافیه دهانك بر نوع حمای دائمینك وجودینه متوقف اولدیغنه قائل اولمق لازم کلمز . داهینك الهام ، تأثر وهیجان ایچون براستعداد ثابتی اولدیغی انکار اولنه‌ماز ، فقط تأثر وهیجانك فواصل انقطاعی واردرکه مفکره ، بو فاصله‌لرده اجرای فعالیت و تأسیس موازنت ایدر .

دها ایله هنروری آره‌سنده‌کی فرقلر . — صاحب دها ،

جهانك معلوم اولان چرچیوه‌سی خارجنه چیقه‌ماز . داهی ، ماهیةً دكل درجةً بر رجحان وتفوق ارائه ایدر ، فقط بو درجه اویله شایان دقت بر صورتده تحول ایدركه دهانك نردن باشلادیغنی، نره‌یه منتهی اولدیغنی تعیین ایتمك غیر ممكندر. مع هذا دها ، هنرورلك ایله قاریشدیرلمامليدر ، چونكه استعداد هنروریده كوریلمز رجحان وتفوق دهانككی كبی صمیمی، طبیعی اولمقدن زیاده مكتسبدر . هنرورلك ، آز چوق دقتله دوام ایدن بر فعالیت و غیرت ایله اكمال ایدلمش بر طبیعت كزیده‌در، فقط بوندن دهانك سعی و تتبعدن استغناسی آكلاشلمسون . هر شیده اولدیغی كبی صنایع و ادبیاتده‌ده متین بر حاضرلق اولمادن موفقیت الده ایدیله‌مز . بیوك شاعرلر، بیوك خطیبلر، بردنبره بر خطوه ایله واصل كمال اولمامشلردر. دهاة شعرانك، حیاتلرینك ادوار مختلفه‌سنده وجوده كتیردكلری آثار تدقیق اولنورسه كوروله‌جك كه صوكره‌كی اثرلری اولكی اثرلرندن دها آز نقیصه‌لیدر .

«دها، سعی وتتبعدن مستغنیدر» دیمك طوغرو اولمدیغی كبی تنبللكه‌ده سوق ایدر، چونكه دها یا واردر یا یوقدر ، هر ایكی حالده‌ده سعی بی فائده‌در . فضله اوله‌رق بو نظریه ، ابتدالرنده موفق اولمایانلرك جرأتنی كسر ایدر ، بو ایسه بویوك بر ضرردر. تأمین اشتهار ایدن بر چوق مؤلف واردركه ایلك اثرلرندن

منكسر الامل اولسه‌لردی ادبیات و صنایع ، بر چوق اثرلردن محروم اوله‌جقدی .

اوت سعی وتتبع ، دهایی بخش ایده‌مز ، فقط شوراسی محققدرکه متوسط بر استعداد فطری اولمادقجه هنروری‌ده سعی و تتبع ایله اکتساب ایدیله‌مز . هر ایکیسنده ده قسم مکتسب واردر . فقط هنرویده اکتساب ، دهایه نسبتله دها چوقدر .

خلاصه دهانك دها طبیعی ، دها ارتجالی اولان حرکتی ، برطور سر بازی ایله ضبط وتسخیر ایدر؛ هنرورك حرکتی ایسه اکثریا طاشیدیغی بار تجارب وتتبعات ایله اغیرلاشمش ، دوچار مشکلات اولمش کبی کورونور. بر آدم ثابت برغیرت جدیه ایله مفطور اولور، استعدادینی ایی تربیه و اداره ایدرسه ، درجهٔ متوسطه‌یی کچمسه بیله، هنرورلکی اکتساب ایده‌بیلیر . دهاده اصول وقواعدینی ، نظریاتنی اکمال ایده‌بیلیر ، دکیشه‌بیلیر ایسه‌ده هیچ بر زمان اکتساب اولنه‌ماز . بو اویله بر استعداد فطریدرکه وراثتله انتقال ایتمش مساعیٔ متراکمه‌نك نتیجه‌سی اوله‌بیلیر ، فقط صرف مساعیٔ شخصیه ایله الده ایدیله‌مز .

شمدی تفصیلات واقعه‌یی اجمال ایده‌لم : دها سعیسز ، نتیجه‌سز قابل حصول دکلدر . حقائق ثابته دندرکه هومر ، اسلافنك ، ویرژیل‌ده هومرك ظفرنامه‌لرندن مستفید اولمشلردر.

« مالکانهٔ صنعتده بر ارتبـاط دائمی واردر ؛ بویوك بر استاد تدقیق ایدیلیرسه آثار اسلافدن استفاده ایلدیکی وشهرتی بواثرلره مدیون اولدیغی اکلاشـیلیر . رافائللر ، زمینـدن بویله مکمل اوله‌رق چیقمش دکللردر . »

دهایی هنروریدن تفریق ایدن شی ، دهانك ابداع جهتیله هنوری‌یه رجحانیدر . دهـا ایله هنروی ماهیةً دکل درجةً یکدیکرندن آز چوق فرقلیدر . خلاصه دهـا ، بر خصلت استثنائیه دکلدر ، بویله اولسه ایدی کندیسنی نه حس ایتمك ، نه اکلامق ممکن اولوردی . شـو حالده دها ، رشیم حالنـده بزده‌ده موجود اولان بعض خصـائص خارقه‌نك امتزاج واتحادیدر .

محصولات دهـا ایله آثار هنروی آره‌سـنده کورولن فرقلر . — استعدادینك اك یوکسك درجه‌سـنه ارتقا ایتدیکی زمانده بیله هنرورك اثرنده دهای فیاضك طبیعی بر ثمرهٔ ارتجالی اولان شـیئه نادر تصادف اولنور . اونده مسـاعیٔ مصروفه محسوسدر ؛ اثر ایله انسان تفریق ایدیلیر . داهینك اثرنده ایسه بوتون عناصر اویله برکل متجانس تشکیل ایدر ، اثر ایله انسان آره‌سنده اویله بر مماثلت بولنورکه اثر ، شخصیت داهینك اك یوکسك درجهٔ افاده‌سی ، دها طوغروسی اثر ، داهیدر ؛ اثرده نشـانهٔ

مساعی یوقدر ؛ بوتون اجزا یکدیکرینه مربوط اوله‌رق اك موافق موقعلرده بولنور .

فکرمزی دها آچیق سویلیه‌لم :

دها ایله هنروری فعالیت فکریه محیطنده بر رجحان وتفوق ارائه ایدر . ایکیسی‌ده یوکسك درجه‌یی بولمش خصائص ادبیه‌نك محصول امتزاجیدر . بوخصائص، قدرت خارقه‌یه مالك اولوب‌ده براثر معظم ابداع ایدرسه اشته دها بودر ؛ خوشمزه کیدن بر اثر نفیس وجوده کتیررسه بوکا هنروری دیرز . شوحالده ابداعه دهانك اك بویوك نشانهٔ تمیزیدر .

ایکنجی قسم

برنجی فصل

صنعت تحریرك شرائطی :

وحدت . — ایجاد . — ترتیب . — ادا ویاخود اسلوب

وحدت . — حاوی اولدیغی تفاصیل ، هرنه دن عبارت اولورسه اولسون ، هرموضوع بردر ؛ بو ، جلدلر طولدیره بیله جك قدر تفصیل وتوسیع ایدلدیکی کبی بر جمله ایله ده قابل اجمالدر . بوفونك اسلوب حقنده کی نطقی بو جمله ایله اجمال ایدیله بیلیر : دها ، صبر مدیددن بشقه برشی دکلدر .

تصویر ایدیلن موضوعك مزیت علیاسی ، خاصهٔ اولاسی وحدتدر . بوتون تفاصیلك مربوط بولندیغی بر نقطه نك ، بوتون افکارك بر تقارب تدریجی ایله منجر اولدیغی بر مرکزك اولجه صریحاً تعیین ایدیله رك دائما مفکره ده حاضر بولندرلمسی وصدد خارجنه چیقلمامق ایچون بو نقطهٔ یکانه نك الهاماتنه حصر دقت

ایدلمسی لازمه‌دندر ؛ بویله پایانسز محرر ، دائما فکر اصلیدن انحراف ایده‌رك فائده‌سز تطویلاته دوشر .

ایجاد . — ایجاد ، موضوعی تعمیق ایده‌رك اوكاداٸر فكرلری بولمقدر ؛ محرر بونی تأمین ایده‌بیلمك ایچون تحری شكار ایدن بر صیاد كبی كمال فعالیت و تیقظله هر جهته سوق خیال ایتملیدر ؛ بو فعالیت دماغیه اودرجه ضروریدركه بوندن واز گچه‌رك بر قوهٔ فسونساز دعوتله ورود سانحاته انتظار ایده‌جك اولورسه‌ق نظرمزك ساعتلرجه كاغده مربوط قالمسندن بشقه بر نتیجه حاصل اولماز . عجبا بویله لاهوتی برقوتك دماغمزده‌القای فكر وخیال ، الهام الفاظ واشكال ایتمسنه انتظاراً بویله معنوی بر عطالتی اختیار ایتمه‌مزه سبب نه‌در ؟ شبهه یوق‌كه بزه مكرراً توصیه ایدیلن طبیعتك محافظه‌سی مقصدیدر . بو سعی معنوینك اك بویوك بر مانعه‌سی‌ده فكر ومحاكمه‌نك صمیمیت حسه خلل ویردیكنه ، قلب ؛ فكرك تحت تأثیر ونظارتنده بولندقجه حسیاتك غازهٔ تزیینندن آزاده افادات ایچنده بوتون صفوتلریله انكشاف ایده‌میه‌جكنه ذاهب اولمقلغمزدر ، حالبوكه حس وهیجان انجق برندای غیر ملفوظایله ، سیما ، وضع وحركت فكرت نما ایله طبیعی اوله‌رق افاده اولنه‌بیلیر ؛ اونی هر كسجه آكلاشیله‌جق خطوط ایله ترجمه‌ایده‌بیلمك ایچون فكر تحلیلی لازمدر . فكر طبیعی اوله‌رق نه درجه حائز وسعت ایسه ،

برفعالیت معتاده ایله نه‌قدر اکتساب نفوذ ورقت ایتمش ایسه حسیات ده او نسبتده وضوع وشدت ایله تصویر ایدیلیر . قلب شاعرك تتره‌دیکی ، ایکلدیکی صحیفه‌لری نظر اعتباره آلیرسه‌ق بونلرده بیله فکر شاعرك خطاب ایلدیکنی ، بوتون قدرتیله قلبه عرض خدمت ایلدیکنی حس ایدرز .

ترتیب . — افکار لازمه‌یی احضار ایتمك ، حصول مقصده کفایت ایتمز ، چونکه سانحه ، وهلهٔ اولاده ، ذهنده بر کل تشکیل ایتمه‌دن برشکل قطعی یی حائز اولمدیغندن ایجادك ترتیب دینیلن برعملیه ایله مترافق اولمسی شرطدر .

ترتیب ، داخل اثر اولان افکارك تسلسل و ارتباط منطقیسنی تأمین ایتمکدن ، تعبیر دیکرله اجزانك هر برینی کلك تأثیر عمومیسنه اك مساعد بر نقطه‌ده بولندیرمقدن عبارتدر.

ادا . — تصورات ذهنمزده احضار وترتیب ایدلدکدن صکره کاغده انعکاس ایتدیرلمسی جهتی قالیرکه بوکاده ادا یاخود اسلوب دینیر . بوخصوصده التزام دقت واحتیاط ایتملی ، یعنی قلمی کاغد اوزنده سربست براقمقله برابر اپی اداره ایدوب صاغه صوله صاپمه‌سنه ، سرکشلك ایتمسنه میدان براقمامالیدر.

دها آچیق سویلیه‌لم : قلمی مطلق العنان براقمامقله برابر فکره کندی‌کندینه عارض اولان فیض وجودتك تولید ایلدیکی سنوحاتدن ، هیجان حس ایله کرمیٔ خیالدن اثری مستفید

ایتمك ایچون كلك تصویرك مثی چالاكنـه خلل و بطائت ویرمەملی، خلاصه فوائد ارتجال ایله محسنات تأملی جمع ایتملیدر. برده طبیعیلك، الفاظ ایله افكارك اتحاد صمیمیسندن عبارت اولدیغی ایچون طرز افاده فكرك شاطر وحزین، رقیق ومتین اولمسنه كوره دائما دكیشملی، بر ایرماق اثنای جریاننده یوكسلك قواقلری، اهمیتسز سازلری، ساحللرك ظلال و انوارینی نصل انعكاس ایتدیریرسه اداده دائما رنكپذیر مؤدا اولملیدر.

فوق‌العاده بر قدرت تصور ایله سهولت تصویری اولان نفعی‌ده شو نقاطه رعایت ایله‌مشدر:

دوشده فكر ایلرم اوصافكی بیدار اولیجق
بولورم لوح خیالمده سراسر بی رنك
صكره تصویر ایدوب آینهٔ اندیشه‌مده
هم یازارم، هم طوتارم نغمهٔ كلكه آهنك

اسلوب

اسلوبك تعریفی، فكر واساس ایله اتحادی، تنوعی،
شخصیت محرر ایله تماثلی

بر محررك، بر خطیبك افكار وحسیاتنی تبلیغ ایچون مالك اولدیغی طرز مخصوص افاده‌در. بو فون «اسلوب»

افكاره ويريلن ترتيب وحركتدر » دييور . بو تعريفه كوره اسلوب ، شكل افاده‌يه منحصر اولميوب اساسه‌ده شاملدر .

ترتيب نه‌در ؟ آريستو شو سؤاله بو يولده جواب وييور : « بر اثرك اجزاسى او درجه مربوط اولملى‌كه بونلردن برى قالديريليرسه ، ياخود موقعى دكيشديريليرسه مبناى اثر ، تماميله صارصلسون ، يىقلسون ، حس ايدلمه‌دن طى وعلاوه ايديله‌بيلن شى ، كلك ، بر جزء متممى دكلدر . »

حركت نه‌در ؟ حركت ، افاده‌نك بلا انقطاع غايهٔ اثره طوغرو يورومه‌سيدر . اثر ، ايسترسه برتياترو پيه‌سندن ، بر تصويردن ، ايسترسه بر نظريهٔ اخلاقيه‌يه ياخود بر مسئلهٔ صنعته متعلق بر مناقشه‌دن عبارت اولسون هر يكى صحنه‌ده ، هر يكى تابلوده ، هر يكى محاكمه‌ده فكر عمومى دها صريح ، هيجان دها درين ، اطمئنان دها متين اولمليدر . مؤلف يولده توقف ايدر ، صوله ، صاغه صاپارسه قارىء واصل اولنه‌جق حد متناهى نظردن غائب ايدرك جانى صيقلمغه ، صبرسزلنمغه باشلار ، نقطهٔ مقصوده ياقلاشدقجه يورغونلقدن آتنك مشينه بطائت عارض اولان بر سياح كبى ناخوش بر حس ايله متحسس اولور .

فكرك اسلوب ايله اتحادى . — اسلوب ، فكردن آيريله‌ماز . تحليل نقطهٔ نظرندن فكر ايله كلمه‌يى بربرندن تفريق ايديورز ، فقط بو تفريق صرف نظريدر . روح ، بر وجود ذى حياتدن ايرلماديغى

کبی فعلاً شکل ایله اساس ده غیر قابل افتراقدر ، چونکه بر فکرك کلمه‌دن مستقل اوله‌رق تصوری ممکن دکلدر. منقد شهیر برونتیه‌رك دیدیکی کبی « بعض کیمسه‌لر ، فصاحت واسلوب حقنده حاصل ایتدکلری بر فکر سطحی‌یه نظراً تو آلت حسنه نصل ضم ایدیلیرسه اسلوب ده برزینت کبی ایریجه فکره علاوه اولنور ، ذهابنده بولنورلر ، حال بوکه اسلوب ، اك درونی برشیدر ؛ فکرك نه برزینتی ، نه برکسوه‌سیدر . او ، بحث ایتدیکمز شیلر حقنده‌کی طرز ادراك وتصورمزك اك صمیمی ، اك عمیق ، اك غیر محسوس ، اك غیر ارادی نقطه‌لرینك انکشافیدر ، بویوك بر محررك صورت افاده‌سی ، افکارندن ایریله‌ماز ؛ شکل ایله اساس بر وجود تشکیل ایدر ، برقماشك یوزی ترسی کبیدر . »

فی الحقیقه شکل ایله اساسك یکدیکرندن آیریله‌میه‌جغی تجارب ذاتیه ایله ثابتدر : بزده سویلدیکمز یاخود یازدیغمز وقت ذهنمزده کچن شیء دوشونه‌جك اولورسه‌ق فکره موضوع تام ویرمك ایچون الفاظك نه درجه ضروری اولدیغنی و مفکره‌ده شکلپذیر اولمایان سانحاتك بربرندن تمییز ایدیله‌میه‌جك درجه‌ده سیسلر ایچنده بوغولدیغنی اکلارز ؛ تعبیر مختصی بوله‌میوب‌ده ذهناً کلمه‌دن کلمه‌یه کچدیکمز وقت حقیقةً فکرمز بك قاریشیقدر ، فقط اك نهایت صمیمیت فکرمزدن طوغان موافق تعبیر ، شعاع نیر کبی سانحه‌مزی اك کیزلی نقاطی ، اك رقیق خطوطی ایله برابر تنویر و تصویر ایدر .

اسلوبك نوعى . — اسلوب، خصائص فكريه وروحيه، غايه يه ، موضوعه، دهاى اقوامه كوره د كيشير.

اسلوبك خصائص فكريه يه كوره د كيشمسى . — مادام كه شكل ايله اساس بر ارتباط صميمى ايله يكديكرينه مربوطدر ومادام كه مفكره نك وضوح، سلامت ، وسعت، عمق وعلويت ، پارلاقلق ، فيض و جودت كبى خصائص مختلفه سى واردر، شو حالده بوتون بو خصائص فكريه نك طرز تبليغه انعكاس ايتمسى و بونلردن بعضيسنك امتزاجندن متولد فروق دقيقهٔ غير متناهيه نك اسلوبده بيتمك بيلين بر تنوع حصوله كتيرمسى طبيعيدر .

ايشته اساليب ممتازه نك احتشام وعلويت ، شدت وقوت ، سهولت وشطارت ، ملاحت وظرافت كبى مزاياى مختلفه عرض ايتمسى ، خصائص فكريه نك تخالفندن وبو مزيتلردن برقاچنك بر اسلوب داهيانه ده تجليسى ايسه بعض خصائص فكريه نك بر ذاتده اجتماعندن ايلرى كلير .

بوندن بشقه ضعف وقوت ، جرأت و جبانت كبى احوال روحيه ده اسلوبه تأثير ايتديكى كبى طرز مخصوص تفكرده بشقه بر خصوصيت ادا ويرر . كالاى اسلوبك طراز ممتازى، اك بويوك نشانهٔ تميزى اولان بو خصوصيت ادا ، حقيقةً غير قابل تقليد بر وصف مستثنادر .

اسلوبك غايه يه كوره د كيشمسى . — بر مورخ ايله بر شاعر،

بر خطیبك اسلوبلری براوله‌ماز ، چونکه بر مورخ ، حقائق تاریخیه‌یی غایهٔ تحریر اتخاذ ایتدیکندن اسلوبك رونق و آهنکنه بکده اهمیت ویرمز ، فقط بر شاعر قارئلرینه شدید یاخود لطیف بر تأثیر القا ایتمك ایسته‌دیکندن اوکا کوره تألیف کلام ، بر خطیب ایسه قلوب سامعینی تهییج و تسخیر ایده‌جك صورتده توجیه خطاب ایتمك مجبوریتنده بولندیغی ایچون دائما فکره انتباه ویره‌جك کلمات و تعبیرات استعمالیله تصویر مرام ایدر .

اسلوبك موضوعه کوره دکیشمسی . — بر مسأله ایله بر مضحکه‌نك اسلوبلری ، حسیات شدیده ایله حسیات رقیقه‌نك طرز تبلیغلری تخلف ایدر .

اسلوبك دهای اقوامه کوره دکیشمسی . — دهای اقوام نه‌در ؟ بر قومك اك زیاده جالب نظر اولان خصلت غالبه‌سیدر . اقوامه کوره تخلف ایدن بو خصلت ایسه لسانه و بالنتیجه اسلوبه‌ده انطباع ایدر . بوندن دولاییدرکه لسانلر ، مختلف خصائل عرض ایدر : شرقلیلرك اسلوبی مطنطن و مبالغه‌لی مجازات و تشبیهات ایله محمولدر ، فرانسزلرك اسلوبی صریح وقطعی ؛ انکلیزلرك جدی ، متین ؛ یونانلیلرك ایسه اینجه و ظریفدر .

بوندن بشقه دها برچوق احوالك تأثیریله‌ده اسلوب تنوع ایدر . بناءً علیه انسانلر قدر حسیات واردر ، دنیلدیکی کبی محررلر قدرده اسالیب واردر ، دنیله‌بیلیر .

اسلوبك اهميتي . — [فكره ممتازيت ويرن اسلوبدر ،] چونكه فكرلر ، بوتون بر ملته ، بشريته عائددر ، اسلوب بيان ايسه عيني انساندر . اسلوب محررك علامت فارقه‌سی ، شخصيتنك اثرنده صورت منطبعه‌سيدر . فكر ، مباح‌الاحراز شيلره بكزر . عادی بر محرر اونلره وضع يد ايده‌بيلير ايسه‌ده مالكانهٔ عموميدن چيقاروب كنديسنه حصر وتخصيص ايده‌مز ، فقط بر محرر داهی، اوفكرلره اويله ممتاز برشكل قطعی ويرركه اونلر بر دها قبضهٔ تصرفندن چيقماز ، ارتق فكرلر ، علامت فارقه‌يي حائز اولديغی ايچون اونكدر ، بر ايكی مثال ايله اثبات مدعا ايده‌لم :

« حقيقت ، تلاحق افكاردن چيقـار . » فكرينی كمال ، « بارقهٔ حقيقت ، تصادف افكاردن چيقار » شكلنه افراغ ايده‌رك اكمال ايتدی وبو شكل ممتاز سـايه‌سنده دائما بو فكرك كندی نامنه اضافتله یاد اولنمسنی تأمين ايلدی .

مرحوم ضيا پاشاده [« قلبی منكسر بر آدمك كوز ياشلری نزد سبحانيده مؤثردر »] فكرينی بر ادای مستثنا ايله اعلا ايله‌مشدر :

هر قطره‌سی بر كوهر يكتـادن اعزدر
اه ايچون اول ياش‌كه آقار ديدهٔ تردن

وولترده عينی فكرده بولنيور :

وولترده بوفکرده بولنیور :

«صورت ادا ، مؤدادن دها زیاده جالب نظردر . عمومك سعهٔ اقتداری داخلنده‌کی شیلر حقنده بوتون انسانلر همان عین افکاره مالکدر؛ فرق ، طرز افاده‌دن نشأت ایدر .

بشقه‌لرینك تصویر ایتمك ایسته‌دکاری شیلری افاده ایتمك نه قدر آز داهی‌یه میسر اولمشدر، اسلوب افکارك الك عمومیلرینه قوت، الك بسیطلرینه عظمت ویرر .»

« عمومك سعهٔ اقتداری » قیدیله وولتر ، خصوصات عظیمه‌ده، مسائل علمیه وفنیه‌ده بوتون انسانلرك فکرلری بر اوله‌میه‌جغنی آکلاتمشدر . کندی افاده‌سنه کوره هر کسك سعهٔ اقتداری داخلنده‌کی شیلر، عالم ایله جاهل ، مدنی ایله وحشی ادیب ایله غیرادیب آره‌سنده بتون عصرلرده ، بتون مملکتلرده مشترك بولنان و ادبیات وصنعتك خاص ، منفرد موضوعی اولان افکار وحسیاتدر. بوتون بو فکرلر ، حسلر دائما اسکی ، دائما یکیدر ، زیرا بونلر مؤبد و یالکز صورت ادا ایله حائز قیمتدر. اعاظم ادبانك تشریح و تصویر ایتدکاری مواد ، افراد عادیه وممتازه‌نك قلبلرینی متساویاً تیتره‌تن عشق ، قصقانجلق ، انقطاع مناسبت ، کین و نفرت کبی احتراصات و مسئلهٔ مخلدهٔ حیات وممات دکلیدر ؟ موقع اجتماعیسی نه اولورسه اولسون هیچ بر

انسان یوقدرکه حیات سفیلانه‌سنك اثنای گذارشنده بویله بر احتراصه معروض قالمش بولنمسون، فقط ملیونلرجه سنه‌لردن بری بشریتك حیات معنویه و اخلاقیه‌سنی تشکیل ایدن افکار و احتراصاته ذی حیات، قابل تماس بر شکل قطعی ویرن دهات صنعتدر .

پاسقال کبی بویوك بر هنرور متفکرك « یکی بر شی یاپامدم ؛ فقط تصویر ایلدیکم موادك ترتیبی یکیدر . » دیمسی وحقیقة اسلافنك اثرلرنده بولنوب جلب نظر ایتمه‌ین فکرلره بر قدرت تسخیر ویرمسی اسلوبك اساس اوزرینه نه درجه اجرای تأثیر ایلدیکنی تأیید ایدر .

توفیق فکرت بکك :

قاچ ناصیه واردر چیقاجق پاك ودرخشان ؟

مصراعی، بر فکر متداولی تضمن ایلدیکی حالده ممتازیت شکلیه‌سی سایه‌سنده دیللرده طولاشیور ؛ « شو محیط ملوثده لکه‌سز آدم بولمق نه قدر کوچدر ! » فکر مشترکنك ابدی بر محفظهٔ مستثناسی اوله‌جقدر .

فقط شوراسنی اخطار ایتمك ایسترم‌که براسلوب نه‌قدر ظریف، نه‌قدر سامعه‌نواز اولورسه اولسون، انتساج داخلیسی اپی اولمازسه سطحی نظرلرك خوشنه کیتسه بیله ارباب فکرته

برتأثير جدى اجرا ايده‌مز ، بناءً عليه رونق اسلوب معنانك برانتاع صميميسى ، برتزهر مرئيسى اولمادقجه قيمتدن ساقطدر. ويقتور هوغو هيكلتراش داويده خطاباً :

« اى بويوك هيكلتراش ، شكل هر شيدر ، هيچ برشى دكلدر! او ، فكر ايله برابر هر شيدر ، فكرسز هيچ برشى دكلدر. » ديور.

بز كرك هوغونك شوخطابنى ، كرك ديكر براديب غربك « لسانلرى امتيازات لفظيه‌يه مظهر اولانلر ، صحرالرينك فيض ناميه‌سندن دولابى اهمال واسرافه دوشمش براقليم مسعودك سكانه بكزرلر . » بولنده‌كى مطالعه‌سنى دائما نظردقت وانتباه اوكنده بولنديره‌رق لسانمزه مختص الفاظ فسونكار وتراكيب سامعه‌شكار ايله اسلوبك نقيصه‌لرينى ستر ايتمكدن توقى ايتمليز ، چونكه آهنك معنويدن محروم براسلوب ، رونق كلمات وآهنك عباراتى ايله هيچ برزمان تأمين موفقيت ايده‌مز . حال بوكه آهنك معنوى‌يى حائز براسلوب آهنك شكليدن مستغنى اوله‌بيلير ، زيرا فكر خشنود اولورسه سامعه‌نك آرزوسنه يكده اهميت ويرمز .
اسلوبك روحى اولان آهنك معنوى نه‌در ؟ بوآهنك ، اثرى تشكيل ايدن افكارك موضوعه شدت ارتباطيله برابر تسلسل منطقيسندن ، ادا ايله مؤدانك آهنك امتزاجندن ، الفاظك معانى‌يه توافق تامندن عبارتدر .

بو تئمر بحاتدن مقصدم ، كلمه‌لرك كوزللكندن ، موسيقيسندن استفاده ايدلمسون ، ديمك اولميوب امتيازات لسانيه‌يي سوء استعمال ايله معنايي اهمال ايتمك جائز اولماديغني اكلاتمقدر . يوقسه محرر ، مقتدر ايسه سيال و روان ، آهنكدار وطنان كلماتدن ، ظريف و رنكين تراكيب وتعبيراتدن بحق استفاده ايتديكي كبي ، خشين ، فقط قدرت تصويريه‌يي حائز الفاظي‌ده موفقيتله استعمال ايدر ، بونكله‌ده اكتفا ايتميه‌رك بر مهارت سحر انكيز ايله بعضاً عادى سونوك كلمه‌لره مزيت ، رنك وضيا ويرر ، بعضاً الفاظك مدلوللريني توسيع ايدر ، خلاصه ايسته‌ديكي صورتده ماهيت كلماتى تغيير ايلر . باقيكز ، توفيق فكرت بك « يوك » كلمه‌سنك مدلولنى نه قدر توسيع ايتمشدر :

ساكن بر آقشامك تتق ارغوانى
بيرتاركن احتراز ايله دست سياه شب
دوشنده بركونك يوكى برظل پرتب ،
سوق ايليور افقلره پاى كرانى .

شاعر ، « يوك » كلمه‌سنى « كون » كلمه‌سنه اضافه ايدرك مدلولنه فسحت ويرمشدر . تركيب حالنده كون كلمه‌سى ، نظر خيال اوكنه بر كونلك شئون حياتدن متشكل بر تودهٔ عظيم وضع ايديور ! اشته سرائر صنعت ، بو نقطه‌لرده تجلى ايدر .

اسلوبك بر فائده‌سی‌ده آثار ادبیه‌نك ضامن بقاسی اولمقدر ، بوكا دلیل ایسه تهاجم اعصاره مقاومت ایدن مخلدات ادبیه‌نك شكلاً ده مكمل اولمسیدر . فنا بر اسلوب ایله تبلیغ ایدیلن فكرلر ایسه مرده‌زاددر .

بر محررك اسلوبی ایله شخصیتی آره‌سنده‌كی مناسبت . — هانكی معنایه كوره اسلوب بیان عین انساندر ؟ اسلوب بیان ، اساساً شخصی برشیدر. هركسك برطرز تفكر وتحسسی اولدیغی كبی برصورت افاده‌سی‌ده واردر ؛ شوحالده، هر اثر ، خطاسز دنیله‌بیله‌جك صورتده مؤلفنك طرز تفكرینی، جنس خیالنی، درجهٔ حساسیتی كوستره بیلیر . بومعنایه كوره « اسلوب بیان ، عین انساندر » دیمك طوغرودر ، فقط بوسوزك مدلولنی تحدید ایتمیوب «صورت ادا ، یالكز فكرمزك دكل روحمزك‌ده تماميله مرآت انعطافی ، اوصاف وخصائلمزك كاغده منعكس خیالیدر .» دیه‌جك ، طرز تحریرك طرز حیاتی خطاسز بر صورتده ارائه ایتدیكنی ادعا ایده‌جك اولورسه‌ق بوفونه اسناد خطا ایتمش اولورز . هرمؤلف شخصیتندن اثرینه آز ، چوق بر شی وضع ایدرسه‌ده ماهیتنی تماميله تودیع ایتمز . حتی بعضاً بر مؤلفك طرز تحریری ایله طرز حیاتی آره‌سنده مباینت واردر .

ادبیات شخصیه‌ده‌ده حال بویله‌در ، اك صمیمی مؤلفلرك اعترافاتی بیله تماماً موافق حقیقت دكلدر ، چونكه اونلر ، بر

شکل خیالی ویرمك ایچون حقائق قسماً تغییر ایتدکلری کبی بعض وقایعیده اعتراف ایتمیورلر .

اسلوب ایله محررك شخصیتی آره‌سنده‌کی مناسباته متعلق مسئله ، دها عمومی برمسئله‌نك ، صنعت غیر شخصیه مسئله‌سنك برمنظره ، برصفحه‌سیدر . امیل فاکه ، بونقطه‌یی کوزل تشریح ایدییور : « حقیقتك نه جهتده اولدیغنی بیلمم ، فقط عملیاتجه صنعتك نه منحصراً شخصی ، نه ده غیر شخصی اولدیغی پك محققدر . بوخصوصده درجات واردر . بعض هنروران ، بزه تودیع شخصیت ایتمك ایسترلر ، فقط روحلرینه برطاقم حسیات خارجیه نفوذ وانطباع ایتدیکی جهتله بزه ارائه ایتدکلری حسیاتده بشقه‌لرینك حسلریده واردر . بعضلریده شخصیتلرینی ، حسیات ذاتیه‌لرینك اساسنی کیزله‌مك ایسترلر ، بونلر ، دیکرلرك روحندن بشقه برشی تصویر ایتمزلر ، فقط باشقه‌لرینك روحنی ، کندی روحلری واسطه‌سیله حس ایتدکلری ایچون اونلره ویردکلری طرز کلامده ادای مخصوصلرندن برشی قالیور . »

شمدی هر اسلوبده بولنمسی اقتضا ایدن مزیتلره نقل کلام ایده‌لم :

ایکنجی فصل

مزایای اسلوب:

صحت - وضوح - طبیعیت - منقحیت - موافقت - اصالت وممتازیت - آهنك .

صحت

صحت . - صحت ، اسلوبك نقائص شکلیه‌دن برائتیدر . بونقیصه‌لر ، لفظه ، ترکیبه ، جمله‌یه عائد اولور .

برنجی‌یه مثال :

اول
کویا ویروب حدت بیجا
کلشنکه رخسارکه بحران

بیتنده‌کی «کلشنکه» کلمه‌سی یاکلشدر ، چونکه «کلشن» کلمه‌سی اسم مکان ایکن کندیسنه اداتی مکان اولان «که» الحاق ایدلمشدر .

ایکنجی‌یه مثال :

زمین بساط قدر ، چرخ خیمهٔ عظمت
نجوم ثابت و سیاره مشعل قدرت

بیتنده‌کی « نجـوم ثابت » ترکیبی قاعدهٔ مطـابقنه رعایت ایدلمدیکی ایچون نقیصه‌داردر .

اوچنجی یه مثال:

بر رنك وفا وارمی نظر قیل شو سپهرك
نه لیل و نهارنده ، نه شمس و قمرنده

بیتی نثره تحویل ایدیلیرسـه « نظر قیل شـو سپهرك نه لیل ونهارنده ، نه‌شمس وقمرنده بررنك وفاوارمیدر » شکلنی آلیرکه (نه) لر فضله اولدیغی میدانده‌در .

طرز ترکیب کلامك شیوهٔ لسـانه مغایرتی‌ده صحت اسلوبه منافیدر .

قواعد صرفیه ونحویه‌دن اوزون اوزادی بحث ایتمکی بی‌لزوم کوردیکمدن بوقدرله اکتفا ایلیورم .

وضوح

وضوح .ـ وضوح ، افکار وحسیاتك آچیق صورتده تبلیغیدر . کلمه‌لر ، اشـاراتدن ، اسلوب انکشاف سانحاتدن بشقه برشی اولمدیغی ایچون وضوح ، جداً شـایان اعتنادر . سـویله‌مکدن ، یازمقدن مقصدمز ، بر فکری ، بر حسی افاده ایتمك اولدقدن صـوکره

اسلوبی مبهمیته دوشورمك نصل معقول اوله‌بیلور ؟ ادبادن بری دییورکه : « دوشوندیککز کوزل شیلری ، دماغکزده صاقلامق ایسترسه‌کز محافظهٔ سکوت ایده‌بیلیرسه‌کز ، بو خصوصده سزه کیم مانع اولور ؟ »

افکار وحسیاتی پارلاق برصورتده اظهار ایتمه‌ین اسلوب ، برنجی وظیفه‌سنی ایفا ایتمه‌مشدر . وضوحك ضدینه تعقید دنیر . تعقیدی دعوت ایدن احوال بروجه آتیدر :

(١) افکارمزك دماغده قاریشق بر حالده بولنمسیدر . فکرلر ، یکدیکرندن تفریق وتمییز ایدیلیر ، آره‌لرنده‌کی روابط ومناسباته کوره ترتیب وتنظیم اولنورسه اونلری افاده ایده‌جك کلمات و تعبیرات بالسهوله ذهنه توارد ایدر . فقط فکرلرمز سحاب ابهام آلتنده بولنور ، ضیاء محاکمه ایله تنویر اولنمازسه اسلوبمز ، تصوراتك درجهٔ مبهمیتی نسبتنده معقد اولور .

(٢) تفاصیل وکلمات زائده‌نك وجودیدر . بوکبی تفاصیل وکلمات فکر اصلی‌یه بر شی ضم ایتمدیکی کبی جریان طبیعیسنه‌ده خلل ویره‌رك فقره وعباره‌نك بر نظرله احاطهٔ محتویاتنه مانع اولور ، حالبوکه فقره‌نك محافظهٔ وحدتی بك مهمدر . آریستو فقره‌یی « برفاتحه ، بر خاتمه‌یی اولان و بر نظرله وسعتی احاطه ایدیلن نطقدر . » دیه تعریف ایتدیکنه کوره فقره‌ده بر وحدت ، برمعنای مکمل بولنملی ، اوبر کل متجانس تشکیل ایتملیدر .

شو حالده فقره‌نك محافظهٔ وحدتی ایچون نه یاپملی ؟ سانحهٔ اصلیه‌یه تعلقی اولمیان شیلری طی ایتملی ، منفرداً ایراد ایدیله‌جك قدر مهم اولان افکاری جمل مفصوله ایله افاده ایتمایدر .

ینه قار برسکون جامدله ،
ینه هر بر ملول وموت آلود ؛
بر طونوق پرده بر نقاب عنود
صاقلایور چهرهٔ سماواتی .
بشرك چشم ابتهالندن ؛
بشرك نظرهٔ مناجاتی
تتره‌یور بر هراس باردله
او طونوق پرده‌نك ظلالندن .

اشته عریان وزار ومستغرق
ایکی تمثالی فقر مشئومك ..
— هریاننده شولوح مغمومك
آقیور طالعه طالعه رنك ممات ! —
ایکی عاجز قدید ولرزنده ،
ایکی مطعون شکوه‌کار حیات ،
چاتلامش اللریله یوقلایه‌رق
آرایورلر حیاتی مزبله‌ده .

نشیده‌سنك ایکنجی پارچه‌سنده‌کی :

هر یانندن شو لوح مغمومك
آقیور طالعه ظالعه رنك ممات !

بیتی لزومسز اولدیغی ایچون وحدته خلل ویرمشدر : قار

یاغارکن کائناتك عرض ایتدیکی لوح موت آلودك تصویری برنجی قطعه‌ده اکمال ایدلمش، و قارئ،

« اشته عریان وزار ومستغرق
ایکی تمثالی نقر منثومك.. »

بیتنی کوره‌رك نظر دقتنی تماثیل سفالته متعلق خطوطك ظهورینه نصب ایتمش ایکن شاعرك لوحهٔ برفه ارجاع کلام ایتمسی انقطاع وحدتی ایجاب ایتمزمی؟ بکا اویله کلیرکه شاعر او بیتی قطعه‌یی اتمام ایچون بولندیرمشدر، حالبوکه فکر اصلی‌یه تعلقی اولمیان برفکر، حد ذاتنده قیمتدار بر اینجی‌ده اولسه آتیلیر.

تأمین وضوح ایچون زوائدك طيي نه درجه ضروری اولدیغنی آکلامق ایچون بعض بویوك آدملرك افاداتنی نظر اعتباره آلهلم:

دیپلومات مترنیخ « اثرمك اکلاشلمدیغنی حس ایتدیکم وقت زوائدی بولوب طی ایدرم؛ قالان قسم، صرف موضوع بحث ایدلمك ایسته‌نیلان شیدر. فکر اصلی بذاته قائم ایکن اونی برطاقم افکار تالیه‌ایله تقویه ایتمك ایسترز ، حالبوکه بونلر مقصد اصلی‌یی دوچار مبهمیت ایتمکدن بشقه برنتیجه ویرمز. » دیدیکی کبی دیکر بریسی ده « اسلوب آغاجه ، زوائدی ایسه فائده‌سز داللره بکزر. بر آغاجی بودامق سقطلامق دیمك اولمیوب اونی فائده‌سز

بر یوکدن ، نشو ونماسنه مانع داللردن قورتارمق دیمکدر ؛ بونك کبی هیچ فائده‌سی اولمایان و افکار اصلیه‌نك تمامیٔ انکشافنه حیلولت ایدن زوائدی بر فقره‌دن طی ایتمکله اسلوبه خلل ویرمك شویله طورسون کمال وضوحنی تأمین ایتمش اولورز.» طرزنده ادارهٔ کلام ایتمشدر.

جمله‌لرك تطویلی و جمل معترضه‌نك تکثیر استعمالی . — مقصدمزی ایضاح ایچون خالد ضیا بك افندینك شو اوزون جمله‌سنی تدقیق ایده‌لم :

« مجادلهٔ حیات ایله مملو برکونی بیتردکدن صوکر بر روزهٔ مساعی‌نی دها اکمال ایتمش اولمقدن منبعث اطمئنان ایچنده ، فقط تعب کوششك هوای کرانی آلتنده محمول ویتاب دوشونمك ایچون فعالیت کافیه بوله‌میان بر دماغ ایله برفنجان قهوه‌یه قارشی دیکلنمك «حیاتمدن برکون دها اکسیلدی. برکون دها چالیشه‌رق غائب ایدلدی یاخود قزانلدی . تعبیرلرینك تبدلی حقیقتی تغییر ایتمز. اوت ، برکون دها بوتون او کچمش کونلره التحاق ایچون ایشته چکیلوب کیدیور و بوندن صکره‌یه قالانلر ، هپ بویله برر برر ، یکدیکرینی سوروکلیه‌رك کیده‌جکلر» حقیقتی بو دماغ تهی ایچنده دوکمش بر حجر پاره ثقلیتله دورورکن بوقهوه فنجانندن انتشار ایدن ایدن رایحه‌یی استشمام ایتدکجه برنشوهٔ

تسلیت دویمق جدال معیشتك نه كوزل مكافاتیدر! » جمله‌سی بوتون خطوط و تفاصیلیله یردن ضبط و احاطه ایدیله‌بیلیرمی؟

بو جمله‌نك مبهمیتی صرف اوزون اولمسندن ایلری كلیور. محررك عناصر جمله‌یی تألیف خصوصنده‌كی مهارتسزلکی، جمله‌نك رفتار معنویسنه‌ده آغیرلق ویرن تركیبلرك استعمالنه فرط تمایلی، نقیصهٔ ابهامی آرتیرمشدر. مرحوم كمال بكك بوندن دها اوزون جمله‌لری واردركه بر نظرله احاطهٔ محتویاتنه موفق اولیورز؛ بوكا سبب ایسه كمالك اجزای جمله‌یی مزج و تركیب خصوصنده ابراز ایلدیكی مهارت ساحرانه‌در. خالد ضیا بكك مهارتسزلكنه التزامی برشی انضمام ایدییور: اوده اسلوبده بر ممتازیت، بر مستثنائیت كوسترمك ایچون سبك معروفی بوزمغه میل وانهماكیدر. هر حالده خالد ضیا بكك بو اعوجاجلی جمله‌لرینی لسان نقطهٔ نظرندن بر ترقی دكل، طریق تكاملدن بر انحراف كبی تلقی ایدر و كنجلره مودل اولمق اوزره ادبیاتمزك برسیمای ممتازی اولان جناب شهاب الدین بكك آثار منثوره‌سنی توصیه ایلرم. جنابك نثری، فكرتك شعری شباب ایچون حقیقةً شایان تقلید ایكی مودلدر.

(٤) اجزای كلامك ترتیب نحوی‌یه موافق صورتده تألیف ایدلمه‌مسیدر. بوحال اكثریا نظمده واقع اولور.

مثلا فضولینك :

کونش لوحی دکل کوکده شعاع اوستنده زرین خط
ملك آلمش النه بر ورق حسنك کتابندن

بیتنده مضاف الیه اولان «شعاع» ، مضافی اولان لوح کلمه سندن ، «زرین خط صفتی» موصوفی اولان « بر ورق » کلمه سندن اوزاق دوشدیکی ایچون بو بیتك معناسنی یکنظرده آکلامق ممکن اوله میور . یکی منظومه لر نثره قریب اولدیغندن اجزای کلام مشوش دکلدر .

(٣) الفاظ غیر مأنوسه نك استعمالی

(٤) مجازات واستعاراتده معنای حقیقی ایله معنای مجازی آره سنده کی مناسباتك بعید اولمسی .

بو ایکی نقیصه یه دائر مباحث مخصوصه سنده ایضاحات ویریله جکدر .

(٥) افکار وحسیاتی نقاب ریا آلتنه کیزله مك ایسته ینلرك افاداتنده مبهمیت بولنور ، بو نقیصه نك ازاله سی اخلاقیونه عائددر .

بو بحثه ختام ویرمه دن وضوح نسبی میدر ؟ مطلقمیدر ؟ مسئله سنی حل ایده لم :

اساتذه ، التزام ایجاز ایلدکلری کبی شاعرلرده فکرلرینی بر ظل خفیف ابهام آلتنده عرض ایتدکلرندن بویوك اثرلرك احتوا ایلدیکی افکار وتصورات ، آثار شعریه نك تضمن ایلدیکی

دقائق ونكات انظار عاديه‌دن نهان اولور؛ بوندن طولانی‌وضوح مطلق بر شی اولمایوب هر کسه کوره دکیشیر نسبی بر شیدر .

بو مسئله‌یی تشریح ایده‌لم :

بویوك متفکرلر ، اسلوبلرینه ایجاز عالمانه‌دن متولد بر سرعت وقوت ویرمك ایچون فکرلرینك یالکز زبدهٔ ضروریه‌سنی ارائه وقسم مقدرینك کشفنی ارباب فکرتك نظر تدقیقنه حواله ایدرلر ؛ بونلر ، بعضاً بر فعالیت دماغیه‌نك صرفنه میدان ویرمه‌دن فکرمزی بر تدریج متوالی ایله برنجی عباره‌دن صوکنجی عباره‌یه قدر سوق وایصال ایدن افکار متوسطه‌یی طی ایدرلر . مثلا : « سرینی صاقلامیان ، اسیردر . » سوزی حقیقةً مؤجزدر ، چونکه فکرك تمامیٔ انکشافنه مدار تفاصیلدن عاریدر . بو فکری تشریح ایچون سوزی نه قدر اوزاتمق لازمدر : سرینی سویله‌ین ، سرداشنك النه برسلاح تهدید ویردیکی ایچون اونك حرکات تجاوزکارانه‌سنه تحمل ایتمك تکالیف خودکامانه‌سنی اصغا وایفا ایله‌مك مجبوریت الیمه‌سنده بولندیغندن حریتنی تقیید ایتمش اولور ، بناءً علیه سرینی صاقلامیان اسیردر .

کذلك « قصاصده حیات واردر . » کلام عالیسی‌ده بر بدیعهٔ اعجازنمای ایجازدر . تفسیر ایدلسه « انسان نه وقت قاتل اولورسه قتل اوله‌جغنی بیلمسی ، قتله جسارت ایتمه‌مسنی بادی

اولور . بوجهتله پك چوق كيمسه‌لر ، قتلدن قورتيلور وقاتلك قتلی انلرك موجب حياتی اولور . » شكل مفصلنه كيرر .

آثار شعريه‌ده ظل خفيف ابهامك شعشعهٔ وضوحه رجحانی اعاظم ادباجه معترفدر . تنوير دعوا ايچون بعض بويوك اديبلرك فكرلرينی اورته‌يه قويه‌لم :

بر شاعر حقيقينك جالب نظر اولان بوتون اشعارنده سويلمن شيدن ايكی اوچ مثلی فضله برشی واردر . قسم مقدری قارء ، قدرت فكر ودرجهٔ ذوقنه كوره كشف ايدر .

آلفرد دوموسه

اك كوزل موضوعلرده دوشونديره‌جك برشی براقمالیدر .

لافونتن

حسن محض ادبی افاده‌دن زياده الهامده تجلی ايدر ؛ كوزل شعرلرك تأثير ساحری ، خيال ايله ، اسرارانكيز برشبه ظل معنوی ايله اكمال ايدلمليدر . قارء ، خيال واسطه‌سيله برظل خفيف آلتنده عرض ايديلن تصوراتی ، مسافات بی حدودی درجه درجه قطع ايدر وكشف ايتدكجه ذوقياب اولور .

پول بورژه

برأثر ادبی ، معناجه نه‌قدر شموللی ، احاطه‌لی ، نه قدر واسع ايسه او قدر مقبولدر ؛ خيالات وكنايات ، نكات

واستعارات كبی بوتون صنایع ادبیه‌نك موضوع لهی هپ او مقصد ضمنی‌یه خدمتدر . مظلم و عمیق بر فکرك سرائر دقیقه‌سی وضوح وصراحتله سویلنه‌ملی ، انجق تلقین وافهام ایدلملیدر ؛ کلمه‌وجمله رازروحی چیریل چیپلاق اورته‌یه آتماملی ، بلکه برنقاب شفاف صنعتله پوشیده‌لقا براقالیدر .

جناب شهاب‌الدین

شو مطالعاتدن اکلاشیلیورکه ایجاز ، اسلوبه بویوك بر قوت ویردیکی کبی ظل ابهامده محاسن شعری دها دلفریب کوسترر ، فقط حذفیاتك جمله‌وفقره‌لرك برچوق تفسیراته میدان ویره‌جك برر معمای انحلال ناپذیر اولمسنی ایجاب ایده‌جك راده‌ده اولمامسنه ومبهمیتك شعرده نفوذ نظر وسیران خیاله مانع اوله‌جق برحالده بولنمامسنه دقت ایتملیدر .

خلاصه وضوح ، مزیت اصلیهٔ اسلوب اولدیغی ایچون هرشیدن اول نظر اهمیته المقلیدر . یکی ، مؤثر برطرزده افادهٔ مرام ایتمکدن ، دقائق ونکاتدن واز کچملی می ؟ خایر ، بونلروضوح ایله تألیف ایدلملی ؛ مدقق ونکته‌پرداز اولمق ایچون وضوح فدا اولنمامليدر . نکته‌آمیز براسلوب ، نیم منوردر ، رقیق بر اسلوبك نقابی واردر ، فقط ظلمت تعقیده دوشمه‌دن نکته‌لر ،

اینجه‌لکلر صرف ایتمك صنعتی ، کولکه‌لری نیم شفاف ، نقابی شفاف قیلمق سرینی بیلمکه توقف ایدر .

شوراسنی اخطار ایتمك ایسترم‌که سویهٔ عرفانی یوکسك اولانلر ایچون وجوده کتیریلان بوکبی اثرلردن تنگیٔ ادراك وسخافت فکری اولانلرك استفاده ایده‌مه‌مسی جای اعتراض اوله‌ماز ؛ محرر ، خطاب ایلدیکی زمرهٔ منوره‌نك کندیسنی اکلایوب تقدیر ایتمسنی تأمین شانه کافی کوره‌رك کروه متباقینك حکملرینه اهمیت ویرمز .

افادات وخطاباتمزده بزم الك قطعی دستورمز ، « کلموا الناس علی قدر عقولهم » قول جلیلی اولملیدر .

برده شعر ایچون ملتزم اولان مبهمیت ، نطقه قابل تشمیل‌میدر ؟ خایر ، چونکه نطق ایراد ایدیلرکن سامعین ، محتویاتنی تدقیق وتأمل ایچون وقت بوله‌مازلر . منقد بلهر « خطیب ، بزه فکرینی تحری ایتمك کلفتنی ویرمیوب بی‌تشوش واشکال توسیع موضوع ایدر ، اسلوبی ، دائما دیی تفریق اولنان بر جوی شفاف کبی آقارسه خوشمزه کیدر وحرمتمزی دعوت ایدر . » دییور .

بومنظوم پارچه وضوحك برنفیس مثالیدر :

مادرله پدر اولوب بهانه
سوق ایتدی قضا بنی جهانه

خانزاده ایدم ولادتمده
طوغدم ینه بك قلندرانه

عریان وسفیل ایدی وجودم
محتاج دکلسه آب ونانه

برقطره سوده دهان آچاردی
مألوف ایدی کریه وفغانه

بکزتسه بنی خطا دکلدی
برکیمسه باقوبده عارفانه

زنجیرده ایکی بن اسیرك
قوینده‌کی طفل ناتوانه

فطرتده تساوی ظهوری
بو حال ایله خالق یکانه

اطفاله کوستروب طورورکن
بیك حجت ایله جهانیانه

بیلمم نه سبله واردی دائم
کوشمده شو هاتفی ترانه

یوکسل که برك بویر دکلدر
دنیایه کلیش هنر دکلدر

طبیعت

طبیعت . — طبیعت ؛ کلمه‌نك فکره ، شکلك اساسه موافقت کامله‌سندن عبارتدر . بو مزیتی حائز براسلوبی تشکیل

ایدن کلمات وتعبیرات؛ افکار وسانحاتك ذهنه بدایةً تبادر ایدن اك مکمل شکللری کبی کورونور . طبیعی اثرلرده کلیشی کوزل سویملی بر تکلفسزلك واردر ، دنیله‌بیلیر که طبیعیت ، اساتذهٔ ادبك مساعی ٔ مصروفه‌یی نظر قارئدن کیزله‌مك ایچون قوللاندقلری ورنیدر .

بو مزیتك حصولی ، شرائط آتیه‌یه توقف ایدر :

(۱) خصائص معنویه‌نك تعیینی ماهیت ودرجاتی . — طبع وفکر کزك خطوط اساسیه‌سنی تفریق ایدوب یالکز اونلردن طوغا بیله‌جك شیلره حصر نظر ایدرسه‌کز طبیعی یازارسکز بن شویم ، دیمك ایچون اختیار کلفت ایتمیکز ؛ ماهیتکز ، کندی کندینه کوزوکسون . سز ماهیت شخصیه‌یی حافظه ایله قاریشدیرمایوب‌ده کندی کندیکزی تصویر ایدر، تصوراتکزی حس وخیالکزك ویردیکی رنك وسیمای خصوصی ایله انعکاس ایتدیررسه‌کز موفق اولورسکز، اثرکز ، خوشه کیدر؛ بالعکس استعدادکزك خارجنده یاخود فوقنده بر مهارت ، بر عظمت کوسترمکه قالقیشیرسه‌کز سقوط ایدرسکز ، اثرکز صوثوق اولور .]

بلغای عربدن بر ذاتك مطالعهٔ آتیه‌سی ، تحری ٔ فکر واسلوب ایچون مکمل بر دستور صنعت ، بر رهبر مطبوعیت

وحقیقتدر : « کرك نثرده کرك نظمده برشی‌که طبیعتکه مناسب وقریحه‌که ملایم دوشمز ، اوشیئی اقتباس ایچون سوق ذهن ایتمه ؛ آنی‌الده ایتمك ایچون خلقك سوزینی استعاره ایله‌کندیکی یورمه . صنعت سنك ذهنکه ممازج وطبعکله ملتحم اولمدقجه سکا نه‌برفائده‌سی اولور ، نه‌فخر وشرف ویریر . »

اسرار بلاغتدن

شوحالده بر حس شدیده ، برخیال بلندده مالك اولمایان بر محرر بذل حس وخیال ایتمیوب کندی هویت ناچیزیله اکتفا ایله‌ملیدر . اولدیغی کبی کورونمك ایسته‌ین برمحرر ، براز حائز استعداد ایسه دائما موفق اولور ؛ اسلوبنده جالب مفتونیت برصافیت ، برادای صمیمیت بولنور . حیاتده‌ده بویله دکلیدر ؟ اطواری ساده ، طبیعی اولان سویلیر ، بالعکس طورلرنده جعلیت بولنانلردن ، وقار صاتانلردن نفرت ایدیلیر . پاسقال دیورکه : « براسلوب طبیعی کوردیکمز وقت مفتون وحیران اولیورز ، چونکه برمؤلف کورمکه منتظر ایکن برآدم بولیورز . »

(۲) اسلوبك فکره توفیقی . — اسلوب ، فکره تابع اوله‌رق تحولاتنی تعقیب ایتمه‌لیدر ، یعنی فکرك ساده‌لکنه ، علویتنه‌کوره اسلوب‌ده ساده ، علوی اولمالی ، فکر ، یوکسلوب آلچالدقجه اسلوب‌ده اوکا کوره یوکسلوب آلچالمالیدر . بعضلری بو قاعدهٔ

اساسیه یه رغماً اك عادی وقایع وشئونی اك پارلاق، اك ذی احتشام الفاظ وتعبیرات ایله تصویر ایده‌رك ابرازهنر وتأمین ظفر ایتمك فکرنده بولنورلر ؛ بو بیچاره‌لره، هر کسك سویله‌دیکی شیئی بر طرز دیکرده سویله‌مك ایچون بر چوق زمان صرف ایتدکلرندن دولایی آجنیر . نابینك « وطنندن آیریله‌لی اون اوچ سنه کچمش ایدی . » دیه‌جك یرده « آرامکاه وطندن آستان دولت جانبنه کمر بند عزیمت اوله‌لیدنبری نسخهٔ دورنك قرطاس سنیندن اون اوچ ورق کردان اولوب » دیمسی بو قبیلدندر . بر ادیب غرب ، بو یولده افادهٔ مرام ایدن محررلری کوچوك آیاقلر ایچون بویوك پوتینلر اعمال ایدن قوندوره‌جیلره بکزه‌تیر . مشهور وولترده هیچیٔ مآل ایله عظمت اشکال آره‌سنده‌کی تضادمدهشی نه کوزل تمثیل ایدییور : چولده طوفان کلمات !

بو شعشعهٔ جعلیه‌نك منبعی نه‌در ؟ فقر فکر ایله سوء اعتیاددر. بعض محررلر واردر که فکرلرینك عقامتنه رغماً کلمه‌لری، تعبیرلری مبذولدر ، حافظه‌لری الفاظ وتراکیب ده‌پوسیدر ؛ بونلر عجز مفکره‌یی پارلاق ، رنك آمیز بر اسلوب ایله اورتمك ایسترلر . ینه بعض محررلر دها واردر که صنعتپرورلك ، اصطلاح پردازلق سائقه‌سیله بذل کلمات ایدرلر . شو اعتیاد منحوس نتیجه‌سی اوله‌رق دور جدید ادبه کلنجه‌یه قدر ساده یازلمش طبیعی اثرلر استخفاف

ایدلدیکندن ادبیات قدیمه‌مزده روحه مونس ، مطبوع اثرلر پك آز بولنور . کمال بك مرحوم دیورکه : « مؤلفات ادبیه‌ده صنعت وزینت کوسترمك مقصد اصلی حکمنه کیردیکندن کلامك بنیهٔ وجودی اولمق لازم کان معنا پك چوق آثارده صاتیلق البسه‌یی ارائه ایچون استعمال اولنان آغاچ پارچه‌لرینه مماثلدر »

شو نقطه‌یی مع التأسف اعتراف ایتمك ایسترم که لسان حاضرمزده مطبوعیت ادا نقطهٔ نظرندن پك کریده‌در . واقعا ادبای جدیده‌مز ، ادبیاتمزی صنایع غیرمقبوله وتشبیهات ومبالغات غیرمعقوله‌دن قورتاره‌رق بنیهٔ معنویه‌سنك استقامتنی تصحیح ایتمشلردر ، فقط لسانمزی محتاج اولدیغی ساده‌لکه ایصال ایتمکه دکل یاقلاشدیرمغه بیله موفق اوله‌مامشلردر ؛ بونلرك ده اسلاف کبی لزومسزیره عربی وفارسی کلمه‌لر قوللانمغه ، قواعد فارسیه‌یه توفیقاً رفتار بیانی آغیرلاشدیران ترکیبلر تشکیل ایتمکه انهماکلری واردر ؛ اك رنکین تشبیهاتی ، اك یکی ، اك مطرا تصورات وخیالاتیله شعرمزك برسیمای مستثناسی اولان جناب شهاب الدین بك بیله نظمده بی لزوم کلمه‌لر قوللانمقدن وازکچه‌میور ، تصنعات لفظیه‌یه دوشمکدن قورتیله‌میور :

قالدی کوکلم شودامکامکده
دام زلف هوسنماهکده
ابدی براسیر و نحجیرك :

شو اوچ مصراعده ترکجه بر ایکی کلمه واردر . ایکنجی مصراع ایسه‌هپ ترکیبدن عبارتدر . هله « نخجیر » کلمه‌سنك استعمالی شایان تجویز واستحسان اوله‌ماز . لغتچهٔ شعر ، بو بیچمسز کلمه‌یی قبول ایده‌مز ، چونکه او ، ظرافت ، آهنك ، ملاحت شکلیه نقاطر نظرندن انتخاب ایدلمش کلماتدن متشکلدر .

یکی ادبمزك الفاظ عربیه وفارسیه‌نك استعمالنه متمایل اولملری ایکی سببدن نشأت ایدر : سوء اعتیاد ، زبانزد کلمه‌لرله نزاهت بیانه خلل ویرمکدن احترازدر . بو احتراز هیچ طوغرو دکلدر ، چونکه شاعر بحق مقتدر ایسه نزیه وممتاز کلمه‌لرله اکتفا ایتمز ، اك متداول کلمه‌لری سحر انکیز برصورتده مزج ایده‌رك ممتازقیلابیلیر . بردست مهارتده کلمه‌لر ، رقیق بر غاز کیدر ، فکرك ایسته‌دیکی شکلی اکتسابه دائما مهیادر . بوسایه‌ده شاعرایجابنه کوره کلمه‌یه فسحت ویرر ، یاخود مدلولنی تحدید ایدر . تماس نتیجه‌سنده کلمه‌لرك بعضیسی دیکرلرینه رنك وضیا ، حرارت وشعله ویرر . خلاصه کلمه‌نك سیمای خصوصیسی بولندیغی محیطدن طوغار . مادامکه اك عادی برکلمه ، تماس وامتزاج ایله برقیمت ، بر ممتازیت کسب ایدر ، شوحالده اك کوزل شعر ، هرکونکی لساناله اکتفا ایده‌رك تشکل ایده‌بیلیر . « ایپولیت تن »ك دیدیکی کبی « علی العاده طوبلانمش بر دوزینا

الفاظ متداوله ، روحی تسخیر و اعماقنه نفوذ ایده‌بیلیر . »

ادیبلرمز ، الفاظك قیمت اضافیه‌سندن استفاده ایدرك لساننزی ؛ طبیعیلکنی اخلال ایدن بی‌لزوم کلمات وبارترکیباتدن قورتارمغه ، لسان عادی ایله لسان ادبی آره‌سنده‌کی خط فاصلی کچیله بیله‌جك بردرجه‌یه کتیرمکه همت ایتملیدرلرکه ادبیاتدن مطلوب اولان ثمره‌لر اقتطاف ایدلسون .

(٣) تنوع بیانه . — افاداتك تعاقب مطردی قارئه اوصانج ویردیکی ایچون تنوعه احتیاج ، قطعیدر . مطرد بر اثر ، پارلاق اولسه بیله بزی اویوتمقدن ، جاننزی صیقمقدن خالی قالماز . طبیعت ، الفاظ ایله افکارك ارتباط صمیمیسندن عبارت اولدیغی ایچون بر اسلوب طبیعی ، فکرك بوتون تخلفاتنی تعقیب ایدر ؛ بناءً علیه تنوع ، بر نشانهٔ مطبوعیتدر .

مونتسکیو دییورکه مختلف محررلر تدقیق اولنورسه کورولورکه الك ایی‌لری والك زیاده خوشه کیتمش اولانلری روحده عینی زمانده برچوق مختلف حسیات اویاندیرمش اولانلردر .

یکنسق افاده‌نك روحه نصل نقات ویردیکنی اکلامق ایچون پژمرده‌دن آلدیغم شوپارچه‌یی اوقوییکز :

« هنگام سحر ، اوزرلرنده‌کی چیلرله مجوهراته غرق اولمش بنات نورسیده‌یه بکزه‌ین انواع چیچکلر ایچنده کل ، پیرامننده‌کی

قطرات ژاله ایله ظلمت ووحدت شبانه‌دن استفاده ایده‌رك تنهاجه عزم کلشـن ایتمش ، کوزلرینی طرف آسمانه دیکمش ، کوکلنی پنجهٔ عشقنه اسـیر اولدیغی جوانه چویرمش ، قولاغنی نغمات مرغانه طوتمش ، بوحالده ایکن سوداسی هیجانه کلوب تابصباح اوصلو اوصلو آغلامش ، او قدر آغلامش‌که کوزلرندن رخسار آتشـینته دوکیلن یاشـلر قوریمغـه وقت بوله‌مامش اون بش یاشنده‌کی برقیزك چهره‌سنی آندیرمازمی ؟

طبیعتك اوصاف مخصوصه‌سی — سهولت ، ظرافتـدر . طبیعی براثر اوقودیغمز وقت بزی الکزیاده مفتون ایدن سهولت بیاندر . بوسهولت بیانله محرر ، اثری وجوده کتیرمك ایچون چکدیکی زحمتلری نظرقارئدن کیزله‌دیکی کبی یاپدیغی صنعتلری‌ده احساس ایتمز ؛ ایشته الك بویوك سر صنعت ، بودر .

فرانسز ادباسندن مطبوعیت اداسـیله تمیز ایدن لافونتن اسلوبنك اومزیت ساحره‌سنی تأمین ایچون براعتنای مشکل‌پسندانه ایله چالیشمشدر. بوحقیقتی مکرراً چیزلمش ال یازیلری پك کوزل اثبات ایدییور . طبیعت افاده‌نك نیجه نیجه مزاحم و مساعینك محصولی اولدیغی بویوك محررلرك اعترافاتیله‌ده تأیید ایتمشـدر : افلاطون برکتابنك مدخلنی یدی دفعه قلم تصحیحندن کچیردیکنی بیان ایلدیکی کبی لابرویرده « اعتنـا ایله یازان برمحرر اکثریا

حس ایدرکه خیلی زمان آرابوبده اك نهایتده بولدیغی تعبیر، اك بسیط اولانی، وبدایةً بلاتکلف خاطره کلمش کورونیدر.» صورتنده ادارۀ کلام ایتمشدر. توفیق فکرت، باقیکز، قلمی رام ارادتی ایده‌مدیکندن شکایت ایدییور:

«اون بش، اون التی سنه‌دن بری بنان احترامدن دوشورمدیکم شوقلم، ظن ایتمم که، بنم قدر کیمسه‌یه ناز ایتمش اولسون. آه عصبی چوجق! شمدی‌یه قدر هیچ برسطر یازینك اوزرنده ساعتلرجه تردد ایتمه‌دن، چکنمه‌دن، تترمه‌دن یورودیککی بیلمم‌که. نه‌زمان وساطتکه مراجعت ایتسه‌م: اوف - دیرسك - شمدی بونك صره‌سیمی! یانه‌زمان، سوکیلیم، سندن نه‌زمان شکایتسز، تکلفسز، مشکلاتسز بر معاونته مظهر اوله‌جغم؟ نه زمان فکرمك حرکتنی، قلبمك ضربانتی، روحمك تهیج وتأثرینی ایسته‌یه ایسته‌یه ضبط ایده‌جك، نه‌زمان بنی کندیکه، کندی حقیقت وقدسیتکه بوقدر محبت وحرمتمدن طولانی شایان مکافات کوره‌رك ممنون ایده‌جکسك؟»

حیات اجتماعیه‌ده طبیعی اولمق ایی برتربیه‌یه توقف ایتدیکی کبی مطبوعیت افاده‌ده براجتهاد مدید، برسعی اعتناکارانه ثمره‌سیدر.

مع مافیه بعض داهیلر واردرکه بویوك برسهولت تبلیغه

مالکدرلر ؛ بونلر ، دوشونورلر وسانحه‌لرینی سوزتعقیب ایدر .

نفعی ایله ندیم بومزیت ممتازه ایله باقیکز نصل تفاخر ایدییورلر :

منت الله‌که ویرمش اوقدر استعداد
نظم ایچون ایلزم طبعمه زور وابرام
ایلەم هرنه‌زمان فکره عزیمت ایریشور
کوشمه زمزمهٔ زنك بریدالهام

نفعی

طبعم او باغبان کران دستمایه‌در
کیم برکل ایستەم بکا برکلستان ویرر

ندیم

فقط بو استثناآت قاعدهٔ کلیه‌یی اخلال ایده‌مز .

ظرافت . — سهولتله ظرافت مترافقدر ؛ دنیله‌بیلیرکه ظرافت ، ثمرهٔ مطبوعیتدر . فکر کندیسنه الکزیاده یاراشان کسوه‌یی بولدیغی کبی آرتق کندیسنی هیچ برشی ، اضطراب واشکاله دوشورمز ؛ اوزمان عباره ، تشکلات بدنیه‌سی مکمل ، صاغلام برآدمشی ممتازیله یورور .

وولترك فکرینه کوره ظرافت برمزیت منضمه‌در ، بناءً علیه بوندن محروم براسلوب کوزل اوله‌بیلیر ؛ فقط شعرده ظرافت پك مهمدر . برخطیب ، افاده‌سی ظریف اولمسه بیله ، قلبلری تحریك ایده‌بیلیر ؛ فقط برشعر ، ظریف اولمازسه روح اوزرینه

اپی برتأثیر اجرا ایده‌مز . گرك شعرده، گرك خطابتده جداً شایان اعتنا برنقطه واردرکه اوده ظرافتك قوته خلل ویرمه‌سی کیفیتیدر . شاعرك بوتون نقطه‌لرده اولدیغی کبی بو نقطه‌ده‌ده خطیبدن زیاده اقتحام ایده‌جك مشکلاتی واردر، چونکه آهنك وظرافت، صنعتك اساسی اولدیغندن درشت وخشین کلمات استعمال ایده‌مز. حتی شاعر، فکرندن برشی فدا ایده‌جك درجه‌ده ظرافته اعتنا ایتمك مجبوریتنده بولنور . خطیب ایسه هیچ برزمان بویله براضطرار واضطراب حس ایتمز .

بعض یرلرده ظرافت مضردر : برقومدی ایچون ظریفانه یازلمشدر، دیه‌یلمز پك نادردر، چونکه عادی برمحاوره‌ده صفوت وسرعت ظرافته مانعدر . مع مافیه قومدیلرده ظریفانه یازلمش شیلر بولنه‌بیلیر .

اسلوب علویده ظرافت نظر دقته چارپمامليدر، چونکه قوتی کسر ایدر .

مطبوع وظریف برشعره مثال :

مست نازم کیم بوبوتدی بویله بی پروا سنی
کیم یتشدیردی بوکونه سرودن بالا سنی
بوبدن خوش رنکدن یاکیزه‌در نازك تنك
بسله‌مش قوینده کویا کیم گل رعنا سنی
بر الکده گل، بر الده جام گلدك ساقیا
هانکیسن آلسم گلی یاخودکه جامی یا سنی

صاندم اولمش جسته بر فواره‌ء آب حیات
بویله کوستردی بکا اول قد مستثنا سنی

کورییورسکزکه بو بیتلری تشکیل ایدن بوتون خطوط ، بوتون خیالات طبیعی ، ظریفدر. اوقدر طبیعی‌که دائما طراوتلرینی محافظه ایده‌جکدر .

طبیعی اثرلرك اك بویوك نشانه‌سی وهلةً سهل التقلید کورونمه‌سیدر ، فقط تنظیر وتقلیدلرینه قالقیشلدیغی کبی غیر قابل اقتحام مشکلاته تصادف ایدیلیر ، چونکه اونلر ، نظر کریز اینجه‌لکلرله ، رقیق صنعتلرله مشحوندر. ایشته بوندن دولاییدرکه بوکبی اثرلره سهل ممتنع نامی ویریلیر . وولترده « احتشام وعظمت ، شدت وقوت ، هرشی تقلید ایدیله‌بیلیرسه‌ده اینجه‌لك ، رقت یکده قابل تقلید دکلدر . » دییور .

طبیعیت ، محسنات ادبیه‌یه بوس بوتون مانعمیدر ؟ خایر ، فقط طبیعیت ، حیات اخلاقیه‌ده ادب وعصمت کبی نازك ورقیق برمزیت اولدیغی ایچون اك جزئی بر تصنع ایله خللدار اولدیغندن « او محسنات ، چمنستان طبیعتی تزیین ایدن خودرو چیچکلر کبی کندی کندیلرینه پیدا اولمالیدر . » اثرلری مطبوعیتك بر مودلی اولان فنه‌لون ، تزیینات طبیعیه‌نك ماهیتی نه آچیق ، نه طوغرو تصویر ایدییور : « ساده ، آچیق ، ظاهراً مهمل

كوزلككلرله اكتفا اولنەرق زائد زينتلر محو ايديليرسه چوق قزانيلير . معماريده اولديغى كبى شعر وفصاحتده ده بوتون ضرورى پارچەلر تزيينات طبيعيەيه تحول ايدر ؛ فقط برزينتكه زينتدن بشقه برشى دكلدر ، اونى طى ايت ، افادەيه نقيصه كلمز ، بو اولسه اولسه محررك حس نفاخرينه طوقنەبيلير . »

شو بحثى بيترمەدن مهم برنقطه اوزرينه نظر دقتكزى جلب ايتمك ايستەرم : طبيعيلكدن ذوقياب اولمق ، طبيعى يازمق قدر كوچدر . باخصوص بز ، اسكى ادبياتمزك آهنك بانديى ، شعشعهٔ خيالاتيله مألوف اولدیغمز ايچون سادەلكدن اوقدر خوشلانميورز . حالبوكه الفاظ ومعانينك ائتلاف صميميسى قدر لطيف وروحنواز برآهنك وارميدر ؟

مطبوعيت وحقيقتك عاشقى اولان فنەلون ، مبذوليت افكار ايله شعشعهٔ الواندن شكايت وسوكيلى برضياء معتدله عرض مفتونيت ايدييور :

« بياپى چاقان شمشكلر ، كوزلرمى قاماشديرييور : بنم آرادیغم طاتلى برضيادركه كوزلرمى يورمسون . بن اوقدرقولاى اوقدر ساده بربيان علوى ايستەرمكه او ، پك آز كيمسەلرك اللندن كلەبيلديكى حالده ايلك نظرده هركس ، اوبيان بلند ، مشقتسز حصوله كلمشدر ، ذهابيله آلدانسون . بن سوكيلى سوزى ، غريب وحيرت انكيز سوزلره ترجيح ايدرم »

کنجلر ایسه شعشعهٔ الوانی ، قطعیت خطوط ایله مکملیت تصویره ترجیح ایتمکده دها ایلری یه وارییورلر . بونلر ، کوزلری اوکنده طوران اثرك ایجاب ایتدیکی کلفتلری حس ایتمك ایستیورلر ؛ مخفی صنعتی بکنمیورلر . بیلمیورلرکه اك بویوك صنعت، صنعتسز کورونمکدر.

بو نقیصه‌نك اوکنی آله‌بیلمك ایچون ایکی چاره واردر: بری زماندرکه شبابك تمایلات مفرطه‌سنی ازاله ایدر ؛ دیکری آثار طبیعیه‌نك مطالعه‌سیدر :

بر اثرك طبیعی اولدیغنی نصل اکلاشیلیر ؟ برکتاب آچوب اوقوییکز ؛ مؤلفك اداسیله دکل فکریله مشغول اولور، استعدادینه قارشی بر آوازهٔ حیرت چیقارمکزه سبب اوله‌جق برفقره‌یه تصادف ایتمزسه‌کز، « نه‌پارلاق فکری واردر ! » دیه باغیرمایوب « ایشته بنم فکرم، بن ده بشقه برشی سویله‌میه‌جکدم.» طرزنده کندی کندیکزه سویله‌نیرسکز ، دها طوغروسی بویله برمطالعه‌ده بولنمایی خاطرکزه بیله کتیرمیه‌رك ، مواد حقیقیه‌یی اوقویوب آکلامقدن بشقه برمحظوظیت حس ایتمیه‌رك متمادیاً یورورسه‌کز ایشه اوزمان سزه طبیعی یازمق سرینی اوکرته‌جك وفنه‌لونك « افاده‌مز ، فکرلرمزك ، فکرلرمز ایسه حقیقتك خیاللری اولمالیدر.» یولنده‌کی نصیحتنك اجراسنی تأمین ایده‌جك

مودهلی بولدیغکزه حکم ایدیکز ؛ بویله مودهلری دقتله ، دفعاتله اوقویوب تقلید ایتدکجه برشی قلمه آلمق ایچون صرف ایتدیککز مساعی ، چکدیککز اضطرابات کوندن کونه آزالیر . فکر ادمانی ، وجود ادمانلری کبیدر : سقریم ، دانس اوکرنمکه باشلادیغکز وقت پك چوق قوت صرف ایدرسکز ، بویوك حرکتلرده بولنورسکز ، حالبوکه بو مزاحم ایله استحصال ایدیلن نتایج آرهسنده نه بویوك نسبتسزلك واردر !

طبیعی یازمق ایچون مراجعت ایدیلهجك امین بر واسطهمز دها واردر : درین درین دوشونوب تولید فکر احتیاجی مقاومت اولنهمیهجق درجهیه کلدیکی وقت یازمقدر ؛ او زمان فکر ، تمیز بر منبعدن چیقان ایرماق کبی دماغمزدن سهولتله صدور ایدر .

شرائط مطبوعیتی حائز ایشته بر منظومه :

قارئلرمه :

سزه ای بیلمدیکم ، کورمدیکم قارئلر ،
سزه اتحاف ایله ؛ نشر ایلیورم بونلری بن ،
سزه اتحاف ایله ؛ زیرا نه ایچون کتم ایدهیم ،
او سزك کورمدیکم ، بیلمدیکم کوزلر کز
صفحهٔ شعرمه ابذال نگاه ایلرایکن
بلکه بر نقطهده بردن طورهرق ولولهسز
کوسترشسز ایکی اوچ قطرهجق ایثار ایلر
بن بو امید ایله تشییع حیات ایتمهدهیم .

ایکی اوچ قطرهٔ شفقت .... بوتسلی بتشیر ؛
شو جدلکاه مقصدده بوتون خبرابله،
بوتون آلام وفجایعله بچن کونلرمک
ایکی اوچ قطره‌در آنجق سیله‌جک مانمی .
سزکه اك طوغرو کورن برنظر وجدانله
تا اوزاقدن بکا باقمقده‌سکز ، مستغنی
تجزیهٔ محمدن ..... نه صمیمیتدر
اوباقیش چهرهٔ اشعارمه ساکن ساکن!

هپسی بونلر بویازلمش ، اونوتلمش شیلر
اوصمیمیته مجذوب اوله‌رق طوپلانیور ؛
کیم بیلیر، بلکه ایچمزدن بری آلامکزك ،
— اوت ، آلامکزك ؛ چونکه المدن خالی
یاشایان یوق ... بوکا بیچاره بشر قاتلانیور !—
بلکه برمعکس ناچیزی اولور ، اك عالی
یاشایانلر بیله حس ایتمه‌ده اك مستحقر
یاشایانلر کبیدر ... عینی چاموردن بویبغین !

باقکز، خالدضیابك افندی کوکرجینلرك اوکوزل،اوظریف مخلوقلرك حیاتلرینی ، املرینی ، عشق و غراملرینی ، ماتم وهجرانلرینی نه‌رقیق ، نه طبیعی خطوط ایله تصور ایدییور :

کوکرجینلرك ظریف ، دلنشین بر اولری واردر. بر اوطه قدر، اطرافی مینی‌مینی حجره‌لرله مملو برکومس، اوکنده پارمقلقله محاط وتل قفسله اورولمش کوچك بر باغچه‌یه قدر برتنزهکاه ،

اوته‌سنده بریسنده اطرافی دلیکلی، اوفق قطعه‌ده بر شادروانه بکزه‌ین صو کا‌ـه‌لری ....

صیفیه‌نك اویقوجیلرینه رغماً کومسك مینی مینی خلقی تا کونشدن اول اویانمش، دیشاری‌یه چیقمش، باغچه‌لرنده، صباح کونشنك فیض حیاتیله برابر، شادروانلرندن یواش یواش، دیکلنه دیکلنه صوابجمکه باشلامش بولنورلردی. بوتون کومس فرح، مسعود، شاطر، بر ترانهٔ حیاتله مملو ایدی: غووو! غووو!

یالکز بوترانه زنکین بر لهجهٔ سودا قدر بوتون احتراصات وتهیجات عشقه ترجمان اوله‌جق بر وسعت معنی کسب ایدردی: غووو!.. غوود!... اورنکارنك حریری کوکسلردن، اویوزلرجه عاشق قلبندن چیقان بوترانهٔ غرام وسودا کومسی سرتاپا ایکله‌تن، هرتلی برقصیدهٔ عشقه ترنمسازاولان عظیم برارغنون حالنه کتیردی. بونکله اومینی مینی یورکلردن نه صمیمی تأمینات صداقت چیقار، نه مؤثر الحان سودا دوکولوردی! بن برکوشه‌یه چکیلیر، کومس اهالیسندن بعض صایغیسزلرینك تجاوزاتندن مصون طوتلمق ایچون پارمقلقلره آصیلی دوران اسکمله‌یی آلیر، اوطوردم. اونلر آرتق بوصباح زیارتلرینه آلیشمشلردی، بنی سونجله مملو کوزلرله استقبال ایدرلردی. دها بن ایچری کیرمه‌دن برسرور، برقناد شاقیرتیسی بوتون کومسی بر هیجان حیاته بوغاردی. اونلر،

براز اوزاقجه صکره یواش یواش کوچك قناد ضربه‌لریله ایڭجه باجاقلرینڭ اوستنده سکه سکه یاقلاشه‌رق ، بوینلرینڭ لطیف بر انحناسیله محبتکار ورجاآمیز کوزلرینی بکادیکه‌رك اطرافمی آلیرلردی. بندن هر صباح بکلدکلری لطفك ینه تکررینی رجایدن بوصاف، علوی کوزلردن متشکل بر حلقه ارتسام ایدردی . او زمان بن الی اوزاتیر ، یان باشمده یم قوطوسنڭ قپاغنی آچار، آووچ آووچ داری آتاردم .

موقت برزمان ایچون بنی اونوتورلر، باصمقدن قورقارکبی محترزانه آدیملرله اوچاقشیرلی آیاقلرینڭ بربوسه‌یه بڭزه‌ین تماسیله اورادن اورایه قوشه‌رق دانه‌لری طوپلارلر ؛ قورصاقلرینڭ ایلك حرصی بر آز سکون بولدقدن‌صکره دائمی دوشونجه‌لرینه، اوبیتمك توکنمك بیلمه‌ین معاشقه‌لرینه عودت ایدرلردی. غووو!.. غووو !.. ارککلرده اوفق برهواپرستی ، قواعد صداقته پك موافق اولمیان خفیف برزندوستی واردی . تصادفاً یانلرنده بولنان بریبانجی‌یه، بوینلرینی تتره‌ته‌رك کردنلرینی قیریشدیره‌رق، ظریف برصیحرایشله اوکه کچه‌رك تسلط ایتمکدن خالی قالمازدی.

فقط آز سورن بر قاریشقلقدن و اصلا حدمعینی آشمایان چاپقینلقدن صوکره جفتلر آیریلیر؛ ایکیشر ایکیشر، قاری‌قوجه هرکس کندی سعادت عائله‌سنه عودت ایدردی. اصل بوعائله‌لرك

سعادتی کومسك ایچنده حجره‌لرده ایدی. اوقدر چوق معاشقه ایدن بومسعود مخلوقلرك حجره‌لری دائما همان دائما دولو ایدی. کیمسنده هنوز اوزرینه یاتیرامغه باشلامش یورطه‌لر، کیمسنده هنوز قنادلرینه اعتماد ایده‌میه‌رق یووادن دویوریلان یاورولر واردی. بوچوجق بابالریله‌والده‌لرینی رقتدن آغلامق آرزولری حس ایده‌رك، اوزون اوزون سیر ایدردم. یووالرده پدرلك، والده‌لك سیلنیر وبوایکی صفت عینی‌وظیفه‌ده امتصاص ایدردی: یووایه حیات ویرمك ... والده یمك سرپیلدیکنی خبر آلنجه پدره براز مساعده ایتدکدن صوکر یوواسنی ترك ایده‌رك کلیر. پدر غلبه‌لغك ایچنده اونی درحال فرق‌ایدر، آچلغنی اونوته‌رق متهالك برپرواز ایله یووایه کیدر، بوش قالان یری اشغال‌ایدر؛ بعضاً فداکارلقده ایکیسنك آراسنده برمسابقه جریانی کورولور. والده یوادن‌ایرلمقده‌تأخرایدرسه پدرکیدوب اونی‌چیقمغه اجبار ایدر، پدر اوراده لزومندن زیاده قالمق ایسترسه والده مساعده ایتمیه‌رك‌کلیر، زورله یومورطه‌لرینك اوستنه‌یاتاردی. بکاهرشیدن زیاده تأثیر ایدن بوپدرله والده‌نك یاورولرینی دویوریشلریدی: بردقیقه‌غائب‌ایتمك ایستمیه‌رك عجله یرلر، قوشه‌رق برایکی‌یودوم صو ایچرلر، والده ایله پدر مسابقه ایدرك یووایه اوچارلر، کندیلرینه منتظر مینی مینی پنبه غاغالره غاغالرینی طاقه‌رق

قورصاقلرینی ، کویا قورصاقلریله برابر بوتون جانلرینی، بوتون موجودیتلرینی یاورولرینك قورصاقلرینه بوشالتیرلردی. اوخ ! بونه بلیغ، مؤثر الواح عائله! بوعشق، صداقت ، ابوت، وظیفه لوحه‌لری ! بونلر انسانلر ایچون نه‌کوزل درسلر تشکیل ایدرلر، سعادت عائله‌نك علویت شعرینی نه مؤثر برلسان‌ایله سویلرلر!..

بن بورادە، بر کوشهٔ مسعودده حیاتی ، کندمی، خصوصیله انسانلری اونوته‌رق ساعتلرجه سیر ایدر ، دوشونور؛ کویا ، روحمك تازه جربحه‌سیله، انسانلقدن چیقه‌رق ایشته‌اویله مسعود برکوکرجین اولمق ایسترم .

مسعود ؟ فقط هر وقت دکل، اونلرکده ، انسانلر بیچاره ، بدبخت انسانلر کبی ماتملری ،اولوم‌ماتملری، سودا ماتملری وار ایدی. ایشته زورقله ابرونك‌خاطره‌سی بنده بویله‌برسودا ماتمی اویاندیرر .

منقحیت

منقحیت .— منقحیت، افاده‌نك زوائددن برائتی، تعبیردیکرله لزومی درجه‌ده الفاظ استعمالیله تصویرمرام ایتمك‌کیفیتیدر .

منقحیت ، ایکی شرطه توقف ایدر: تعمیق، تنقیح .

تعمیم. — تصویر ایده‌جکمز ماده‌نك هر جهتنی اویله تأمل وتدقیق ایتملی‌یزکه فکر، شکل قطعیسنی اکتساب ایده‌رك کماله ایرمش برمیوه‌کبی سقوط ایتسون. عکسی تقدیرده فکرمز مبهم قالیر، اونك اطرافنده طولاشمغه، اونی اشکال مختلفه آلتنده عرض ایتمکه باشلارز؛ افاده‌مز توالی ایدر، اوزادقجه اوزار، بو صورتله نقیصهٔ اکثاره دوشرز. کیفیت تعمیق، او درجه مهمدرکه بر ادیب غرب، «محتاج اولدیغم قطرهٔ ضیا، تشکل ایدوب قیادن دوشونجه‌یه قدر بکلیوب طوریورم.» دیبور.

تنقیح. — افاده‌مزی نظر تدقیقدن کچیروب زائد کلمه‌لری، جمله‌لری برر برر طی ایتملی‌یز. هانکی کلمه‌لر، هانکی جمله‌لر زائددر؟ اثرك حیات وقوتنه طوقونمادن طی ایدیله‌بیلن کلمه‌لر، جمله‌لردر. ایشته حقیقی قریته ریئوم. منقح بر اثر، غایت متجانس اولور، چونکه هرکلمه‌سی، هرجمله‌سی وجود اثری تشکیل ایدن ذی حیات برعضو اساسیدر. بناءً علیه بویله بر اثرك برکلمه‌سنی برجمله‌سنی چیزمك، برعضو ذی حیاتی کسمك، اثری سقطلامق دیمکدر.

حقیقی محررلر، برشیئك، ابقاسی حالنده دکل، طی حالنده اثره خلل کلوب کلمدیکنه دقت ایدرلر واثرلرنده زائد اولدیغنه حکم ایتدکلری

شیٔ حد ذاتنده قیمتدار بر اینجی ده اولسه آثارلر، چونکه بیلیرلرکه ماهیت موضوعدن تولد ایتمه‌ین زینتلر زوائددر، زائد ایسه اثر صنعتده دائما مضردر .

زوائددن عاری اولدیغی ایچون امیر نوروز مقدمه‌سندن آلدیغم شو پارچه منقحدر :

« شو جهان عبرتده آثار بشردن نظر تحیرله مشاهده اولنان بو نیجه بدایع خردفرسا بتون مداولهٔ افکار و تقلید آثار ایله وجوده کلیر . بر آدم کندی کندینه قانچه حائز اولدیغی استعداد ترقی‌یی اظهارده تکلمه هنوز باشلامش بر معصومدن پك آز ایلری کیده‌بیلیر . حتی الفتلری بر قاچ چادر خلقنه منحصر اولان بیابان وحشت پرورده‌لرینك مکسوبات انسانیه‌ده مدنیت ایچنده یشایان مکتب چوجقلرندن بیوك بر فرقی کوریله‌مز .

خصوصیله حب وطن، طرفداریٔ ملت، ابتلای حقیقت، استحقار منفعت کبی مکارم، دفعةً بر وجدانك پرورده ایده‌جکی حسیات عادیه‌دن دکل، تقلید کبی، مسابقه کبی، داعیهٔ تفوق کبی نیجه اسباب تشویق ایله تکون ایده‌جك ملکات علویه‌دندر. »

شیمدی نقیصهٔ اکثاردن بحث ایده‌لم:

اکثار، افاداتك آلودهٔ زوائد اولمسیدر . مثاللرله ایضاح مقصد ایده‌لم :

ضميرين شكستيتنه ارباب عشقك
ينه سكا راجع ؟ ينه سكا عائد

بيتنده « ينه سكا عائد » ، بوس بوتون زائددر .

دملرجه برطمعله قيلار قلبي بى حضور
يللرجه بر امله دلى بى قرار ايلر

وَ

سرحد مطلوب پر محنت طريق امتحان
منزل مقصود پر آسيب راه آزمون

بيتلرنده‌ده برنجى مصراعلرله ايكنجى مصراعلر آره‌سنده معناجه فرق يوق كبيدر .

كذلك

وسط آسمانده مهر بهار
عظمتله ضيا نثار اولمش
كوه ودشته اشعه‌بار اولمش
ايله‌مش كائناتى شعشعه زار

بيتلرينى تدقيق ايدرسه‌ك عينى فكرك اشكال مختلفه آلتنده تكرار ايدلديكنى كورورز .

« عظمتله ضيا نثار اولمش » ديدكدن صكره « كوه ودشته اشعه‌بار اولمش » ديمك زائددر . خصوصيله وسط آسمانده مهر بهار عظمتله ضيا نثار ، كوه ودشته اشعه‌بار اولورسه كائناتى شعشعه‌زار ايله‌مسى برامر طبيعيدر . اساتذهٔ ادب ، هيچ بر زمان

ضمناً آكلاشيله‌جق شيلری تصريح ايتمزلر . ذاتاً اك بويوك مهارت ده تصريح ايدلمه‌ين برچوق شيلری قارئه ضمناً افهام ايده‌رك اثره دوشونديريجيلك خاصه‌سنی اكتساب ايتديرمكدر.

هر خيابانده سر بدست الم
كيزليجه مادر سكوت ايكلر

بيتنده « كيزليجه » قيدی زائددر ، چونكه مادر سكوتك كيزليجه ايكله‌مسی بديهيدر .

« فضای بيكران ايچنده يووارلانان اجرام وكريوات لاتحصی وشموس وذرات بی حد وانتهانك . . . . » جمله‌سنده لاتحصی ، بی حد صفتلری بی لزومدر .

امواج فيرطنه ايله بيقرار پنجه لشمه‌دن
ارتق بوسمی بجهه‌دن ذی كلالدر

بيتی تدقيق ايديليرسه نقيصه‌ٔ اكثاردن عاری اولماديغی آكلاشيلير .

ايراد ايتديكمز بوتون بومثاللره باقيليرسه زوائدك وجودی نظمده اكثريا اكمال وزن وتزويج مصراع كبی ضرورتلردن ، نثرده ايسه سجعپرورلك واصطلاع پردازلق كبی تصنعلردن ايلری كلير . مع مافيه بونقيصه‌نك تكوننده عدم دقتك‌ده دخلی واردر .

اكثاری دعوت ايدن احوالدن بری‌ده شو ايكيز كلمه‌لرك استعماليدر :

اطراف وجوانب — اعتراف واقرار — الحاح وابرام — اوقات واحیان — بدیهی و آشکار — بیع وفروخت — جنك وحرب — جهل ونادانی — حرص و آز — خوف وهراس — زیب وزینت — سهل و آسان — شاد وخرم — صلح و آشتی عهد و پیمان — قتل واعدام — قد وقامت — لایق وجدیر — محو ونابود — مخفی و نهان — مدح وستایش — مسکن ومأوی معمور و آبادان — ناله وفریاد — نصح وپند — وقت وزمان — یأس ونومیدی — یغما وغارت .

اکثارك محاذیری .— اکثار ، وضوح وقوت افاده‌یه خلل ویردیکی کبی قارئی‌ده یورار ؛ بونلر ایسه انتفای تأثیره سبب اولور.

ژان پلیسیه اکثاری فرانسه ادبیاتنك اسباب انحطاطندن عد ایده‌رك دییورکه « ادبیات واسطهٔ ثروت تلقی ایدلدیکی ، آثار ادبیه متره ایله اولچیله‌رك مواد عادیه صره‌سنه کچیرلدیکی کوندن بری نقیصهٔ اطناب ، شایان استغراب بر درجه‌ده تعمم ایتمشدر . »

اکرم بك افندی ده بونقیصه‌نك سوء تأثیرینی شو یولده تصویر ایدییور :

«منقح اولمایان برتألیف ادیبانه باغبانك عدم دقت واهتمامندن

دولابی اوت باصمش برمنتظم باغچه‌یه مشابهدر . ارباب طبیعت ، نظر ایتدکجه تأسف ایدر . تأسف ایتدکجه تماشاسندن لایقیله متلذذ ومستفید اوله‌ماز . »

خلاصه فصاحت ، سوزیڭ شیلرك کمیتنده دکل قوت وشدتنده بولنور ، قوت وشدت ایسه منقحیت سایه‌سنده حاصل اولور . عینی فکر تنقیح ایدلدیکی درجه‌ده کسب قوت ومزیت ایدر .

شوراسنی‌ده نظر دقتکزه عرض ایتمك ایسترم که برلزوم ونکته‌یه مبنی سوز اوزاتیله‌بیلیر . بوکا اطناب مقبول دنیر .

(١) « انسان اختیارلادقجه ایکی خصلتی تازه‌لنیر : بری حرص ، دیکری طول امل‌در . » سوزیڭ اختصاری مطلوب اولسه « حرص وطول امل دائما تازه‌لنیر . » دیمك لازم کلیر ؛ فقط مخاطبك نظر دقتنی جلب ایله سوزی لایقیله دیکله‌مسی ایچون مقصد ابتدا مبهم اوله‌رق ایراد ، صکره ایضاح ایدلمشدرکه بوکا « ایضاح بعدالابهام » دنیر .

(٢) تأکید ایچون برقید علاوه اولنور : کوزمله کوردم .

(٣) شعرده برنجی مصراعك حکمنی مفسر ومؤید اولمق اوزره دیکر بر مصراع ایراد ایدیلیر . ایکنجی مصراع مثل درجه‌سنده ایسه ایراد مثل اطلاق اولنور .

کله کوش ایتدیره‌مز یوق یره بلبل ایکار
ورق مهر و وفایی کیم اوقور کیم دیکار

کیتمز قلوب قاسیه‌دن نقش انفعال
سنك اوزره مرتسم اولان آثار سخت اولور

(٤) برماده‌یی تزیین یاخود تقویه ایچون بعض تفصیلات ایراد ایدیله‌بیلیر . نرکیسی ، « سریع الزوال اولدیغی ایچون فرصتدن چابق استفاده ایتملیدر » حقیقتنی رنکین خیالات ایله نه کوزل تصویر ایدییور :

فرصت که هوای تیز پردر
ایرمك اکا بر دخی هنردر
فرصت دیدیکك دم سحردر
کویا که صبای خوش اثردر

افسوس اولور اول نسیم نافع
برغفلت یکدم ایله ضایع

روحی بغدادی ده « عالم ، انقلاباتی اولمسه ایدی ، نه خوش برنشیمن صفا اولوردی ! » فکرینی تقویه ایچون توسیع ایدییور :

خوش کوشهٔ ذوق ایدی صفا اهلنه عالم
برحال ایله سورسیدی اکر عمرینی آدم
صحت صوکی درد اولمسه وصلت صوکی هجران
نوش آخری نیش اولمسه سور آخری ماتم

کذلك عبدالحق حامدك

نته کیم خاك ایچنده بیك حشرات
بسلنیر سایه سنده اجسا دك ،
بولیور نعشـك اوزره اولا دك
هرجریحه کده بیك غدای حیات،
نه بو بو کدر سنك بو احسانك !
دها قدسی اوشیر مادردن ،
دها شیرین دهان دلبردن ،
دها رونقلی رنك خاوردن ،
دها رنکین حیاض کوثردن

قطعهٔ ساطعه سندهکی تکریرات ، سلسلهٔ ساحرهٔ تشبیهات ؛ رنك وقوت افادهیی تأمین ایتدیکی ایچون ، برر نقیصه دکل پارلاق برر مزیت ادب صاییلیر .

(٥) افادهیه لطافت وقوت ویرمك کبی برفائدهٔ زائدهیه مبنی برکلمه ، برتعبیر تکرار ایدیلیر .

ناجینك :

امید ایلهدر بکای اطفال
سود ویرمهده بی‌املی مادر
هرکس برامیده خدمت ایلر
امیدایله درجهانده هرحال :
سن اولمسهك اك خیال امید ،
قابلمیدر ازدیادی عمر ؟

سایه‌ کده در امتداد عمرم
بیکار یشا ای نهال امید

قطعه‌سنده امید کلمه‌سنك تکراری ، جلب نظر مقصدینه مستند اولدیغندن مقبولدر .

ایجاز . — ایجاز ، ممکن اولدیغی قدر آز کلمه‌ایله چوق معنا افاده ایتمکدر . منقحیتك درجهٔ قصواسی اولان بو مزیتك نادر وبعض موضوعلره منحصردر . مونتسکیونك مورخ شهیر تاسیت ایچون « اوهر شیئی کوریور ، اختصار ایدییور . » دیمسندن آکلاشلدیغی وجهله برطرز ایجازکارانه‌ده یازمق ؛ وسعت احاطه‌یه ، نفوذ نظره توقف ایتدیکی ایچون بوکبی خصائلدن محروم اولوب ده محرراتنده التزام ایجاز ایدنلرك افاداتی کثیف بر کتلهٔ ابهام اولور . محررین عادیه ایچون برنقیصه اولان بوطرز اداء دهات صنعت ایچون بروصف مستثنادر ، چونکه بونلر ، یوکسك برنقطهٔ نظردن افکاری کوروب برنقطه‌ده طوپلایه‌بیله‌جکلرندن وضوحه خلل ویرمه‌دن ، یکپاره ، متین عبارات وجیزه ایله تبلیغ تصوراته موفق اولورلر .

بعض ادباء مقصوریتی یالکز جمل وفقراته دکل کلماته‌ده تشمیل ایده‌رك « کلمه‌ده هم اقتصاد ، هم مبذولیت بولنملی ، صوت قیصه معنا نامحدود اولملیدر . » دییورلر ؛ هربرت اسپنسرده بوفکره

اشتراك ایدییور : « ذهنمز ، هجالری بر بر ضبط ایتمك ایچون آیری آیری صرف قوت ایتدیکندن وبالنتیجه هر بر هجا ، نظر دقتمزك بر قسمنی بلع ایلدیکندن مفکره‌مزك کلمه ایله مشغولیتی نه‌قدر آز اولورسه لطف معنادن حصه‌سی اوقدر چوق اولور ، بونك ایچون بر حس ایله مترافق اولمیان بر فکرك افاده‌سی مطلوب اولدقچه هجاسی آز کلمات دیکرلرینه ترجیح ایدیلیر . »

کلمه‌لر حقنده‌کی شو ملاحظه ، حکیم مشارالیهك اك بیوك بر قانون تحریر اولمق اوزره استنباط وتأسیس ایلدیکی شو قاعدهٔ اساسیه‌نك نتیجه‌سیدر :

« مواد ، اکلاشلمسی اك آز مساعینك صرفنی ایجاب ایده‌جك صورتده تبلیغ ایدلملیدر ، چونکه بر عباره‌یی آکلامق ایچون صرف ایدیلن وقت ودقت نه‌قدر چوق اولورسه اوعباره‌نك ادراك مدلولی ایچون اوقدر آز وقت ودقت قالیر ومدلولك قوت وشدتی ده او نسبتده آزالیر . »

بو قاعده‌یی تشریح ایده‌لم :

بزم اعضای معنویه‌مزك هر آنده صرف ایده‌بیلمك ایچون مالك اولدیغی قوت محدوددر . شاعر ، تأثیر شعر ینك مکملاً قلبه القاسنی آرزو ایدرسه مخاطبنك خاصةً قابلیتی ممکن اولدیغی قدر حسن اداره‌یه چالیشمالیدر . هر کسجه معلوم ومجرب بر

حقیقتدر که قارء یاخود مخاطب عبـاراتك حل معانیسی ایچون مساعیٔ شـاقه صرفنه مجبور اولورسـه معنای شعرینك ضبطی ایچون اولدقجه فنا برموقع ووضعیتده قالیر . لسان، تبلیغ فکر ایچون مزج وترکیب ایدلمش اشاراتدن بشقه برشی میدر؟ شوحالده هرترکیبده اولدیغی کبی بونده ده اجراسنی درعهده ایلدیکی شیئه مضر یاخود غیر مفید شیلری طی ایتمك لازمدر . برماکنه‌دن عینی برفائده ایچون فضـله قوت صرفنی استلزام ایدن شـیلر نصل ازاله ایدیلیرسه ماکنه کبی اولان فعالیت بشریه‌نك بیهوده بورولمسـنی انتاج ایدن احوالك‌ده رفعنه چالیشلمالیدر . قوهٔ معنویه‌مزك اوچ ربعی تفسیر اشاراته مصروف اولورسه شاعرك تبلیغ ایلدیکی فکرك اکلاشیلمسی ایچون یالکز بر ربع قوت قاله‌جغی میدانده‌در . محاسن شعریه‌سندن ذوقیاب اولمق اوزره بویله براثرصنعتی اوقومق، کوزللکلرینی تماشا ایچون بر شهری کوزلر باغلی اوله‌رق زیارت ایتمك قبیلندندر .

خلاصه الك بویوك قانون تحریرمز، ذهنه الك آز مساعی ایله الك چوق افکار القا ایتمکدر . «خیرالکلام ماقل ودل» سوزی نه بویوك بر دستور ادبدر !

منقحیت ایله ایجاز آره‌سنده نه‌فرقلر واردر ؟ اسلوب منقح، موضوعدن انحراف ایتمز؛ صددن خارج شیلری استخفاف ایدر.

انواع ادبیاندن هیچ بری بودقت واهتمامدن وارسته اولهماز ؛ فقط اسلوب وجیز ، اختصار خصوصنده دها ایلری‌یه وارەرق اسلوب منقحك بعض فوائد ومقاصده مبنی شایان قبول کوردیکی اطنابات وتزییناتی‌ده رد ایدر ، چونکه اونك هدف آمالی ، ممکن اولدیغی قدر آز کلمات ایله تبلیغ مرام ایتمکدر . برنجیسی بوتون انواع ادبیاته یاقیشیر ؛ ایکنجیسی هرموضوعه ، هرشخصه توافق ایتمز . چونکه برچوق مواد مائل تزیین وتفصیل اولدیغی کبی بر چوق اشخاص‌ده الفاظ کافیه ایله افادهٔ مقصد ایدلمسنی ایسترلر .

ایجاز ، اکثریاده قواعد عمومیه ، ضروب امثاله ، ملاحظات حکمیه‌یه موافق کلیر .

قواعد عمومیه :

مشقت تیسیری جلب ایدر .

عادت محکمدر .

ضروب امثال :

غرض مرضدر

شهرت آفتدر

ملاحظات حكميه :

قلب اكثريا فكرى آلداتير

فنالغى بيلمه‌ين ايچنه دوشر .

موافقت

موافقت . — موافقت ، افكار و حسياتك اك اويغون كلمه‌لر ، تعبيرلرله تبليغيدر. « اك اويغون » قيدينك علاوه‌سنه لزوم كوردك، چونكه برفكرى افاده ايده‌بيله‌جك متعدد كلمه‌لر تعبيرلر بولنه‌بيلير ، فقط فكره اك موافق اولانى يالكز بردانه‌سيدركه مهارت، اثناى تحريرده اكثريا تصادف ايديله‌مين اوكلمه‌يى، اوتعبيرى بولمقدر. اك اويغون الفاظ وتعبيرات استعمال ايدلمدكجه برمحررك مقصدى تماميله اكلاشيله‌ميه‌جغندن موافقت حقيقةً برمهمه ادبدر. بومزيت بيان مهم اولديغى قدر مشكلدر. چونكه بونى تأمين ايتمك، كلماتك معانئ اصليه‌سيله برابر صور اشتقاقيه‌سنى و اساس اعتباريله مدلوللرى همان بر اولان الفاظ مترادفه‌نك فرقلرينى بيلمكه توقف ايدر ؛ بوفرقلر ايسه بعضاً او قدر رقيقدركه تمييزى اك يوكسك طبقه‌ده‌كى هنروران ادبه

مختصدر. بوندن طولاني الفاظه اك قطعي، اك معين معنا ويرن دهات صنعتدر؛ ایکنجی پلانده‌کی محررلر، بو فروق دقیقه‌یه انفاذ نظر ایده‌مدکلرندن مترادفاتی، آره‌لرنده فرق یوق ایمش کبی، قوللانیرلر؛ بو ایسه طوغرو دکلدر، چونکه بونلر معنای اصلی جهتیله بر اولمقله برابر معنای اصلی‌یه معانیٔ خصوصیه انضمام ایتدیکندن یکدیکرندن فرقلی اولمق لازم‌کلیر. زمانمزده ایسه بو الفاظك اره‌سنده‌کی فرقلر او درجه غائب اولمش که بونلر، افاده‌یه تنوع ویرمك ایچون عینی صورتله استعمال اولنیور. کمالك دیدیکی کبی « ظن و بداهت افاده ایدن کلمه‌لر، بر معناده قوللانیله‌جق قدر الفاظك حکم و قوتی اعتباردن قالمق جهتیله بیاغی دقیقجه تصورلرده ایضاح مرام ناقابلدر . »

کلمه‌لرك لزوم حس ایدلدکجه ایجاد ایدلمش اشارات واصوات معینه‌دن عبارت اولدیغنه باقیلیرسه برفکری عینی صورتله افاده ایده‌جك ایکی اوچ کلمه‌نك تکمل ایتمش برلسانده وجودی موافق عقل ومنطق اوله‌ماز. بو حقیقت « میزان البلاغه » ده‌ده تأیید ایدلمشدر: «برلفظ برمعنایه‌ودیکر لفظ آریجه بروصفك علاوه‌سیله‌ینه اومعنایه‌دلالت ایدرك تعمیق ذهن اولنمقسزین ایکیسی مرادف ظن اولنور . ازجمله مرور وعبور ، سیف وحسام لفظلری بری

برلرینه مرادف عد ایدلدکلری حالده اغتلرك اصلی تحری قلندقده مرور، مطلقا کچمك، عبور ایسه صودن کچمك؛ سیف مطلقا قلیچ، حسام ایسه کسکین قلیچ دیمك اولدیغی آکلاشلیر . »

الفاظ مترادفه‌دن هر بری، فکره بشقه برسیما ویردیکندن اك اویغون کلمه‌یی بوله‌مدیغمز وقت فکره دسترس اوله‌میه‌رق اطرافنده طولاشمغه باشلارز؛ کلمه‌نك فکره عدم توافقی ایسه محررك مقاصدینی بحقٍ آکلامق ایسته‌ین بر صاحب فکرتی خشنود ایده‌مز . تشریح مقصد ایتمك ایچون خوف و دهشت کلمه‌لرینی نظر تدقیقه آله‌لم؛ بو ایکی کلمه، اساس مدلول اعتباریله بر ایسه‌ده قوت جهتیله تخلف ایتدیکندن عینی فکری افاده ایتمك اوزره مقاله‌مزك برجهتنده خوف، دیکر جهتنده دهشت لفظلرینی استعمال ایدرسه‌ك قارئلرمزی تردد واشکاله دوشوره‌جکمز طبیعیدر، چونکه قارئلرمز، خوف یاخود دهشتی ایجاب ایده‌جك حالك تماماً بر اوله‌میه‌جغنی بیلدکلری ایچون تصویر ایدلمك ایسته‌نیلان شیئك ماهیت ودرجه‌سنی بحقٍ تعیین ایده‌مزلر .

الفاظ مترادفه‌نك یان یانه کتیرلمسی‌ده بعضاً التباسی دعوت ایدر: « اطرافمزده‌کی عید طبیعته قارشی کوکللرمز، مغبر وغضوب طورییوردی . » جمله‌سنده‌کی مغبر وغضوب قوت

معناجهتیله فرقلی اولدیغندن قابلرمز، عید طبیعته قارشی مغبرمیدر؟ غضوب میدر؟ کسدیریله‌میور.

برده برفکرك، بر حسك بوتون قوتیله، رفتیله تصویری یك ملتزم اولدیغندن اك مناسب الفاظك عدم استعمالندن ناشی نقیصهٔ ابهام والتباس تولد ایتمسه بیله لفظ ایله معنانك مکملاً ائتلاف ایتمه‌مسی ارباب فکرجه جای تسامح اوله‌ماز.

جنابك شو بیتلرینی نظر تدقیقدن کچیره‌لم:

یورولدی هپ بومتعب، اوزون بجدله‌دن
بوآنده عرصهٔ دنیاده هرشی اولدی خراب
بو آنده چیقدی بوتون صدر زار قافله‌دن
روان‌خراش وجکردر درین «ره آه سراب!»

صوك مصراعده تصادف ایتدیکمز «روان خراش» ترکیبی فکر شاعری بوتون قوتیله تصویر ایده‌میور: سراب امیدایله مغفل قافلهٔ بشریتك آوازهٔ خسرانی، روان خراش دکل جانشکاف اولمق لازم کلمزمی؟

یارب نه‌در بو دهرده هرمرد ذوفنون
اولمش بلای عقل‌ایله آرامدن مصون

بیتنده «مصون» کلمه‌سنك محروم یرنده استعمالی ده خوشمزه کیتمیور.

فکر ایله تلفظ آره‌سنده کمال مطابقتك حصولی حقیقةً بر مهارت ممتازه‌یه توقف ایدر . بحق قلملرینه مالك اولمایان محررلرك اثرلرینی اوقودیغمز وقت بوتون فکرلرینك کاغده انعکاس ایتمدیکنی تأسفله کوروروز ، بویوك محررلرك فکرلری ایسه افاده‌نك بوتون اوییمه‌لرینه ، کیرینتیلرینه کیرمکه مساعد ، نرم وانحنا پذیر ، اولا لاو ، صوکره غرانیت اولان بر مادهٔ خصوصیه‌دن یاپلمشدر ، اویله برماده‌که غلیان ومایع حالنده ایکن محررك دوکدیکی قالبلرك اك کیزلی ، اك غیرمرئی کوشه‌لرینه نفوذ ایتدکدن صوکره انجماد ایدر .

قانون موافقتدن بحث ایتدیکمز صره‌ده ایجاد وترویج الفاظك تشریح اسبابنه کیریشمکی مناسب بولدم ، چونکه ایجاد وترویجك اك مهم سببی فکره اك موافق بر شکل ویرمك احتیاجیدر . اول امرده ایجادوترویجی تعریف ایده‌لم ، صوکره اسبابنه کچه‌لم :

ایجاد ، شمدی‌یه قدر استعمال اولنمامش بر کلمه‌یی مأخذمز اولان السنه‌دن آلوب قوللانمقدر .

ترویج ، ادبای قدیمه طرفندن قوللانلدیغی حالده مرور زمانله استعمالدن ساقط اولمش برکلمه‌یی احیا ایتمکدر .

الفاظك اسباب ایجاد وترویجی اوچدر : برفکر نوینی افاده

ایده‌بیله‌جك بر لفظك عـدم وجودی، یکی کلمه‌نك مترادفلرینه شکل و آهنك جهتیله رجحانی، هوس تجدد بروری .

شواوج سببی آیری آیری تفصیل ایده‌لم :

(١) مدنیت ایلرلدکجـه فکر بشرده ترقی ایدر . افکار وحسیاتك اشـارات محسوسه‌سندن عبارت اولان لسـان ایسه بالطبع ترقیات فکریه‌یی تعقیب ایدر . ایشته بوصورتله بر فکر نوین، برلفظ جدیدی دعوت ایدر . « تن » کبی ارباب تدقیقك نتیجهٔ تجـاربنه کوره آثار جدیدهٔ قلمیه ، ایچنده یاشـانیلان زمان وجهانك بوتون افکار وتمایلاتنه، آمال وتمنیاتنه، احتسـاسات واحتراصاتنه برر معکس حقیقی وبشریتك فکر ونظری ، حس وخیالی، احتیاج و آرزوسی ایسه دائما متحول ومترقی اولدیغندن بشریت محیطه‌ایله ارتباط و آهنك صمیمیسی اولان ادباوشعرانك بوتجددات وانقلابات معنویه‌یی تعقیب ایده‌رك یکی فکرلر ، یکی حسـلر ، یکی خیاللر ایچون یکی کلمه‌لر ، تعبیرلر ابداع ایدرلر . ایشته لسان بوصورتله برحرکت دائمه ایچنده بولنور .

بوراده بزه بر سؤال توجیه ایدیله بیلیر : فکر نوینی افاده ایچون یکی برکلمه یرینه برترکیب قوللانه‌مازمی‌یز ؟ خایر، چونکه برکلمه یرینه برترکیب قوللانمق، سـعی فکری‌یی تزیید ، قوت لسانی تنقیص ایدر .

(٢) ظرافت و آهنك نقطهٔ نظرندن انتخاب الفاظ ايتمك. لسان ادب ايچون احتياج حكمنده اولديغندن يكی كلمه ، مترادفلرينه يالكز ظرافت ادا نقطهٔ نظرندن فائق ايسه شايان قبول كورولور، فقط تالاب، ندأت، نخجير كبی يكی كلمه‌لر براحتياج فكری‌يه تقابل ايتمديكی كبی مترادفلرينه‌ده شكلاً حائز رجحان اولمديغندن رد اولنور. سارسه‌ی بو كبی يكی كلمه‌لر ايچون « بيلنمه‌ين بر يردن ظهور ايدوب دنياده بر كورلتی يابدقدن صكره بر تصادف كيفی نتيجه‌سنده چيقمش اولدقلری پيغولهٔ مجهوليته تكرار كيرن جرأتكار سرسريلردر. » دييور.

(٣) كلمه‌لر ، تعبيرلر ، كثرت استعمال ايله رنك وقوتی ضايع ايدرك نظر دقتی آرتق جلب ايده‌مديكندن ادبا يكی كلمه‌لر، يكی تعبيرلر استعمالنه لزوم حس ايدرلر . يكيلك كوسترمك هوسنك ايجاد وترويج الفاظده بويوك بر رول ايفا ايتديكی شبهه‌سزدر . وولترك ديديكی كبی « پارلاق كورنمك وباشقه‌لرينك سويلدكلرينی برطرز نوين ايله افاده ايله‌مك آرزوسی ، زوراكی افكارك ويكی يكی تعبيراتك منبعيدر . »

خلاصه هرشيده اولديغی كبی لسانده‌ده موده تحول ايدر.

« اوت ! هرزمانك ذوقی قيافت خارجيه‌مزی تعديل واصلاح ايدرك هر سنه اورته‌يه برموده چيقارديغی كبی هر عصرك استعداد فكريسی ، باشقه بر ادای قلمی ، باشقه برقيافت لسانيه

ایـتر ؛ طفل نازندهٔ ادب هر شاعرك قارشیسنه چیقارق : « بکا نه کتیردك ! » دیر ؛ اکر کتیردیکك شی ، یکی نادیده ، اونك میل وذوقنه موافق بر شی دکلســه ابدی برانفعال ایله سزدن روکردان اولور . »

بوتون یواسبابدن دولایی لسان دائما دکیشیر . بوجهتی ایی آکلامق ایچون لسانلرك تشکل ایدنجه‌یه قدر نه بیوك تحولاته معروض قالدیغنی وتکمل ایتدکدن صوکره‌ده بطی بر صورتده تجددات وقوع بولدیغنی ایضاح ایده‌لم : لســانلرك موجودات ذی حیات کبی صباوت وشباب ، کمال وشیخوخت یاخود انحطاط دوره‌لری واردر . بونلر بر تحول متوالی ایچنـده بولنور ؛ منشـألرنده ، دورهٔ تشـکللرنده تحولات سریعه وقوعه کلیر ؛ بر درجه‌ده‌که بر بطنك محررلری ، بطن متقـدم محررلرینك یازدقلرینی آکلایه‌مزلر ، بردن بره یکی کلمه‌لر ، یکی تشـکیلات عباره انکشـاف ایدر . بر زمان کلیرکه تکامل طبیعی نتیجه‌ســنده محررینك اقدام و همتیله لســان تقرر ایدر ، خطوط سیماسی ، تعین ایتدیکندن بوندن صوکره اساسـندن دکیشه‌مز . ایشته بوزمانده لسان برقومك طرز تفکر وتحسسنی مکملاً ارائه ، کماله ایرمش بر مدنیتك افکارینی تصویر ایده‌جك وسائط کافیه‌یه مالك اولدیغندن آثار نفیسه‌نك امکان حصولی

واردر . بو دورهٔ کمالده یازلمش اثرلر، آره‌دن عصرلر کچسه‌بیله دون وجوده کتیرلمش کبی کورونور. مع مافیه لسان، تقرر وتعین ایتمکله برابر هیچ بر زمان انجماد وتحجر ایتمز. او، دور کماله ایردکدن صوکره‌ده بطی، عمیق، فقط متمادی بر عمل تحوله تابع قالیر. تشکل ایتمش بر لسان، خطوطنی، سیماسنی محافظه ایتمکله برابر دکیشیر، اجزاسی طاغیلیر، برچوق تفاصیل جزئیه‌سنجه تغیرات حصوله کلیر؛ ایشته بو، انحطاط دوره‌سیدر.

هوراس، لسانك تجددات متوالیه‌سنی کوزل بر تشبیه ایله پارلاق برصورتده کوستریبور: «لسانلر، ایللك بهارده دها کوزللریله اورتلمك اوزره صوك بهارده یاپراقلرینی دوکن آغاجلره بکزر؛ الفاظ وتعبیرات، اوراق مرده کبی سقوط ایدر، یرینه دها ایلری کچر، فقط لسانلر، آغاجلر کبی یکیدن بیهوده خضارت وطراوت کسب ایدیبور. بر زمان کله‌جك که اونلر عین ثروت عین طراوت نسغیه‌یی بوله‌میه‌جقدر، ایشته او زمان انحطاط باشلایه‌جقدر» کرك بو ایضاحاتدن، کرك ـ «تن» ك «بونون کلمات منشألرنده نسغ ایله مشحون طومورجقلر کبی برحس وحیاتدر، فقط ختام تمیلرنده برچوق تحولات مدیده‌دن صوکره، صولوب مرتلشیر، قورومش اودون پارچه‌لری حالنه کلیر.» صورتنده‌کی مسروداتندن اکلاشلدیغی وجهله

لسان مرور زمانله نسغ حیاتی درجه درجه ضایع ایدر ، صولوب قورور. تجدد ایسه حیات و طراوتی تأمینه مدار اولدیغندن کوردیکمز هر یکی کلمه‌نك، یکی تعبیرك محکومیتی جهتنه کیتمه‌ملی یز، فقط بو نقطه‌ده احتیاط شرطدر. اوت، یکی کلمه‌لر ، صورت قطعیه‌ده رد ایدیله‌مز. فرانسه آقاده‌میسی یدنجی طبعنده دیکسیونرینه ایکی بیك ایکی یوز کلمه درج ایتمشدر. فقط نامزدلکنی وضع ایدن برکلمه‌یی درحال لغته کچیرمك طوغرو دکلدر، برقاچ سنه بکله‌نیلیر . بومدت ظرفنده اوکلمه‌یه لزوم حقیقی وار ایسه اونی دیکر اقلام کزیده‌ده قوللانیر، یوق ایسه کلمه اونوتولور.

اصالت وممتازیت

اصالت . — اسلوبك عادی ، خسیس الفاظ وتعبیراتدن ، بیاغی ، استکراه انکیز افکار وخیالاتدن بری اولمسیدر .

هرکسك وار بوی وصلندن دماغنده اثر
بر بنم آنجق زکام آلود هجرانك سنك

یانقدر او عاشقك کتابی
نظمنده قوقار جکر کبابی

بيتلرنده « زكام آلود » و « جكر كبابى » تركيبلرى نزاهت مؤدايى اخلال ايتديكى كبى

حقهٔ چرخ لاجورد ايچره
بيلديكزمى نه‌در بو شمس وقمر
پيرده‌هرك ايكى غداسيدر
برينى آقشام يوتار برينى سحر

بيتلرينك مدلولى‌ده حقيقةً بياغيدر .

اصالت بيانك شرائط حصولى . — اصالت بيانك شرائط حصولى اوچدر :

(١) قلبك حسيات وافكار فاسده‌دن تصفيه‌سيله پرورده معالى ايدلمسيدر؛ چونكه اساس ايله شكل، افكار وحسيات ايله طرز تحرير آره‌سنده ارتباط صميمى بولنديغى ايچون قلبى تنزيه واعلا ايتمه‌دن افاده‌ده تأمين اصالت ايتمك ممكن اوله‌ماز. حسياتى سفلى، خيالاتى ملوث اولانلر، نره‌يه طوقونسه‌لر لكه‌لرلر؛ انديشهٔ ادب وتربيه‌سى اولانلر ايسه اصالت ادايى محافظه‌يه موفق اولورلر. پاك ونجيب فكرلرله پرورشياب اولمش دماغلرك محصولاتى نه‌درجه نزيه ايسه آلودهٔ فساد قلبلرك صادراتى‌ده اودرجه كريه‌اولور . حتى ديه بيليرزكه اصالت بيان، اقوامك ظرافت طبيعيه‌سيله‌متناسب اولور؛ برقومك دور مجالاتنده طبايعى

مساوي اولان كلمه‌لرده سيمای خصوصيلرينی، رنك وظرافتلرينی مزيت وثروتلرينی محافظه ايتمشدر. هر كلمه‌نك مزيت صميميه‌سنه كوره قيمتی واردر. بويوك واصيل كلمه‌لر اولديغی كبی عادی وسفليلری‌ده واردر.

(٣) الفاظی عاديلكلرينی ازاله ايده‌جك صورتده مزج وتركيب ايتمكدر. مقتدر محررلر، بر تركيب ساحرانه نتيجه‌سنده الفاظه يكی خصائص اكتساب ايتديره‌رك عاديلكلرينی ازاله ايده‌بيليرلر.

شيمدی بوراده بزه مهم بر سؤال توجيه ايديله‌بيلير: تصوير ايديلن موضوع، مبتذل، سفلی بر فكرك وجودينی استلزام ايتديكی وقت نه ياپمالیدر؟ جواباً ديرزكه «طرز ادا، اك كوچوك شيلری اعلا ايتمكه كافيدر.» دستور ادبيسی نظر دقته آلنوب ابتذال وسفليت فكری كيزليه‌جك كنائی، مجازی تعبيرلر قوللانمالیدر.

[نابی، «مجابندن ترله‌دی» ديه‌جكنه تعبير مجازی ايله

قات قات دوشوب اول پری حجابه
غرق اولدی كلاب اضطرابه

ديمشدر. فكرك شو صورتله افاده‌سنه ادب كلام دينير.]

خشین اولدیغندن اثرلری ده قبا اولور ؛ دور سکونده ایسه حسیاتی کسب رقت ایتدیکندن اسلوبی ده رقیق وظریف اولور .

(٢) افکار وحسیات ایله الفاظ وعباراتك بر صورت جدیده ده انتخابیدر. مساعی تحریریه‌مزده « انسان هر سویلدیکنی یازه‌ماز . » اساسنی رهبر اتخاذ ایتملی یز ، چونکه اویله فکرلر ، کلمه‌لر واردرکه اثنای محاوره ده عادیلکلری نظر دقته چارپماز ، زیرا یازلمایان شیلر ، اوچار ، تلفظ ایدلدیکی آندن اعتباراً اونوتولور. حال بوکه یازیلان شیلر کاغد اوزرنده ثابت قالدیغندن دائما نظر دقتمزی جلب ایدر . ذاتاً یازمقدن مقصدمزده بو دکلیدر ؟ شو حالده تصوراتمزك اك ایی ، اك کزیده قسمنی اك اصیل ، اك علوی خطوط ایله ابراز ایتمك مجبوریتنده بولنیورز. افکار وحسیاتمزی ، علویسنی سفلیسندن تفریق ایتمیه‌رك بلا احتیاط تصویر ایده‌جك اولورسه‌ق بوتون حرکات ومحرراتمزده ابنای نوعمزه قارشی قانون اخلاقینك امر وتکلیف ایلدیکی وظیفهٔ حرمتی ایفا ایتمه‌مش اولورز .

کلمه‌لرك انتخابنه لزوم وارمیدر ؟ اوت ، چونکه حریت اجتماعیه وسیاسیه انسانلر آره‌سنده حسن وقوت ذکا وفضیلتجه مساواتسزلقلری ازاله ایده‌مدیکی کبی محررك بیش احتیاجنده

علاوةً شوراسنی‌ده سویله‌مك ایسترم‌كه مجازی و كنائی تعبیرلر، یالكز اخفای خساست ایچون دكل افاده‌یه بخش رونق و قوت ایچون‌ده استعمال ایدیلیر.

پاره ... ای شمسپارهٔ آمال
ای كوزل معدن ... اوخ، ای ابریز
كیسهٔ شعله‌رنك فجر آمیز،
كولیور، كل یوزكده استقبال!
نه بیوك بردلیل قدرتسك،
رهبر طالع سعادتسك،
جاذب ابتسام شهرتسك،
اڭ مشعشع تضاد عبرتسك:
سكا اعلان فیظ ایدرده ینه
بشریت قوشار، كلیر سنكه.
ای معزز ملكهٔ هوسات،
زیر پای شهامتكده حیات؛
شكرومنت برر شرفخواهك
سرفرولر نثار شهراهك!
آچیلیر المیجه سن ابرام
اڭ قوی، اڭ كزیده باب مرام.
قاپیلان پنجهٔ تعدیكه
آغلاسین كندی ضعف و ذاتنه ...

نشیده‌سنده‌كی شمسپارهٔ آمال، ملیكهٔ هوسات، جوهرفسون پرور كبی تعبیرلر، هپ افاده‌یه فضله بر تأثیر ویرمك مقصدینه مستنددر.

بو تعبیرلردن بری طی ایدیلوب ده یرینه کلمهٔ مخصوصه اقامه اولنورسه شبهه یوقدرکه فکره خلل ویرلمش اولور.

باقیکز، شیخ غالب ده فکره رقت، افاده یه تنوع ویرمك ایچون تعبیرات مجازیه یی نه موفقیتله استعمال ایتمشدر:

ای ماه اوبی اوبی که بو شب
معلوم دکل اکرچه مطلب
کوشکده یرایده بانك یارب
اویله کورینورکه حکم کوکب
شیخ ستمه کباب اولورسین

ای غنچه اوبو بو آز زماندر
زیرا قتی تند و بی اماندر
چرخك سکا مقصدی عناندر
لطف ایتمسیده ولی کماندر
خوفم بوکه بك خراب اولورسین

ای نرکس عشق خواب نازایت
بیك خوف ایله چشم جانی بازایت
دامان قضایه دوش نیاز ایت
انجام بلادن احتراز ایت
بازیچهٔ انقلاب اولورسین

کل مهد صفاده راحت ایله
فکر ایله صوکن عنایت ایله
برقاچ کیجه جك فراغت ایله
سودیر بنه قانه عادت ایله
پیمانه کش عتاب اولورسین

مهد ایچره اویوکه ای سیمبر
برحال ایله کردش ایتمز اختر
قلاز بوروشده چرخ چنبر
سیرایت سکا ازوتتده نیلر

سیل غمه آسیاب اولورسین

فکرمزی اجمال ایده لم :

تعبیرات مجازیه وکنائیه ، اعتدال درجه سنده قالدقجه ، احتیاج ایله محدود اولدقجه فوائد مهمه حصوله کتیرر ، فقط افراطه وارديريلیرسه وضوح ، منقحیت ، طبیعت کبی مزیات اصلیه یه خلل ویرر ؛ بوکا دلیل ایسه منشیانه یازلمش آثار اسلافدر. فرط نزاهتپروری ، لسان ایچون برقید تضییق اولدیغی کبی سربستئ مطلقده شایان قبول برشی دکلدر ؛ حریت لسان ، دائره سی واسع اولمقله برابر ذوق وادب ایله محدوددر. بو ایکی افراط متقابلدن قورتلمق ، ذوق سلیم ایله تتبع جدی یه توقف ایدر.

برده نزاهتپرورلکده التزام افراط ایدنلر ، اوکوز ، کوپك کبی کلمه لرك آثار ادبیه ده استعمالنی بلاقید وشرط تجویز ایتمزلر . اوت ، لازم اولمادیغی زمان کوپك کلمه سنی قوللانمق مغایر نزاهت اوله بیلیر :

پاره پاره دل مجروح وپریشانمدن
هر کوینده کزن هرایته برپاره فدا

بیتنده کوپك کلمه سی بیتك مدلولیله حائز مناسبت اولمادیغندن

نزاهته خلل كلمشدر. قلبي پارچه پارچه ایدوب ده كوبكلره یدیرمك هیچ ده موافق نزاهت دكلدر.

فقط كمالك،

معنی ظالمی دنیاده ارباب دنائتدر
كوپكدر ذوق آلان صیادبی انصافه خدمتدن

بیتنده «كوپك» كلمه‌سی موقعه مناسب اولدیغندن مخل نزاهت عد ایدیله‌من؛ حتی بو كلمه‌نك بوراده استعمالی ضروریدر، چونكه طی حالنده افاده‌یه خلل كلیر. هله صرف بر كوپكدن بحث ایدلدیكی وقت ادب كلامه مراجعتله بو كلمه‌نك یرینه بر سلسلهٔ كلمات اقامه ایتمك پك كولنج اولور.

شورا سنی ده سویلمك ایسترم كه استعمالك خساسته دوشوریكی مركب كبی بعض كلمه‌لرك معنای اصلیلرنده قوللانلمسی نزاهت بیانه خلل ویرر:

آلمش یوكنی شویله كه سیرنده خللسز
بر ذره دخی قالدیره‌ماز مركب حالم

[اسلوب، اصالت وخساست نقطهٔ نظرندن ایكی‌یه تفریق ایدلدیكی كبی ممتاز ومبتذل ناملریله ده ایكی‌یه آیریلیر.]

[اسلوب ممتاز، تراكیب وخیالاتنك یكیلكی ایله جاب نظر

ایدن بر طرز مخصوص بیاندر. بومزیت، دهات صنعتك هدف نظری، مدار افتخاریدر . شیخ غالب، ادای مستثناسیله تفاخر ایدییور :

طرز سلفه تقدم ایتدم
بر بشقه لسان تکلم ایتدم

نابی ده

کندیك ایجاد ایده کور آثاری
چکه‌مز باصمه قالب گفتاری

دیه‌رك ممتازیت بیانی توصیه ایدییور .

اسلوب عادی ایسه تراکیب مستعمله وخیالات متداوله‌دن متشکلدر . بواسلوب، نه‌فکراً ، نه‌شکلاً ارائهٔ تجدد ایتمدیکندن جلب نظر ایده‌مز . بویله بر اسلوبه مالك اولمقدن ایسه هیچ یازمامق اولادر .

بعض عادی تقریضلرله خلوصه دائر مکتوبلر ترکیبات وعبارات مبتذله‌نك بر دپوسیدر . بونلرده نظر دقت، « قلم بلاغت رقم ادیبانه‌لرینك محصول نوین وبهترینی اولان شو اثر بی نظیرالحق جدیر تقدیردر . » و « نامهٔ وفا علامهٔ والالری رسیدهٔ دست توقیر وموجب سرور وفیر اولدی . » کبی بر چوق جمل وتراکیب مبتذله‌یه تصادف ایتمکدن خالی قالمیور .

ابتذاله دوشمه‌مك ایچون محرر، خصوصی بر نقطهٔ نظره برطرز تخیل واحتساسه مالك اولمقله برابر جدی برقونترول اجرا ایده‌رك افكار شخصیه‌سنك بوتون الجاآت حقیقیه‌سنی نظر اعتباره آلمالی ، یکی برنکته ، برفکر ناسفته‌یی توصیف ایچون ترکیبات جدیده ابداع ایتمه‌لیدر ؛ چونکه فکر یکی ، ممتاز اولسه بیله تراکیب وتعبیرات مبتذله ایچنده نشانهٔ ممتازیتنی غائب ایدر . بویله الجای معانی ایله وجوده کتیرلمش ترکیبلر ، طبیعی مقبول اولور . یکی ادبامز ، بودقیقهٔ صنعتی بحقٍ نظر دقته آله‌رق ، اکثریسی کوزل اولمق اوزره ، نوانو برزمرهٔ تراکیب ایجاد ایتمشلردر ؛ بوترکیبلر آره‌سنده فنالری یوق دکلدر ، فقط « خذ ماصفادع ماکدر » قاعده‌سنه کوره حرکت ایدن زمان بویله فنا ترکیبلری ، غورنسیانه آته‌جغنی بی اشتباهدر .

تأمین ممتازیت ایچون برموضوع نوینه احتیاج جزوارمیدر؟ خایر ، چونکه نظر صنعت ، اك مبتذل بر زمینك سینهٔ خفا پرورنده اویله شیلر کشف ایدرکه اوجه شوره‌زار ظن ایدیلان او زمین ، بر خاك فیض آکین اولور . اسلوب ممتازیله مفتخر اولان شیخ غالب بیله « حسن وعشق » ك اسرارینی مثنویدن آلدیغنی اعتراف ایدیور ، فقط اقتباسانه برشکل نوین ویرمك همان ایجاد ایتمك درجه‌سنده کوچ اولدیغنی دوشنه‌رك :

اول کوهری بولده سرقت ایله

دییور .

برچوق صمیمی اعترافات ، جدی تدقیقات ایله ثابت اولمشدرکه اك بیوك ادیبلر بیله تقلید وانتحال ایتمشلردر. موسه کبی برشاعر ممتازك تقلید ایله کندیسنی اتهام ایدنلره جواباً : « بایرونی مودل اتخاذ ایتدیککمی سویلیورسکز ، بایرونك پولجی یی تقلید ایتدیکنی بیلیورمیسکز؟ ایتالیان ادباسنك آثارینی اوقویه‌کز ، اونلردن انتحالده بولنوب بولنمادیغنی اکلارسکز . لحنه دیمك بیله باشقه‌سنی تقلید دیمکدر ؛ هیچ برشی هیچ بر کیمسه‌نك دکلدر ، هرشی ، هرکسکدر . سزدن اول کیمسه‌نك سویله‌مدیکی برسوزی سویله‌دیککزدن دولایی تفاخر ایتمك ایچون جاهل اولمق لازمدر . » دیمسی تقلیدك مشروع وضروری اولدیغنه دلیل دکلمیدر ؟

خلاصه برصنعتکار ، کندیسنه خاص برحس وخیاله مالك ایسه برموضوع مشترکه بر خصوصیت ویره بیلیر .

ممتازیت بیانك اهمیت عظیمه‌سندن دولایی ابذال مثال ایده‌جکم :

دل زندهٔ فیض شمس تبریز
نی پارهٔ خامهٔ شکر ریز
بر رسمه قویوب بیان عشقی
سویلر بکا داستان عشقی

کیم وارد ی عربده بر قبیله
مستجمع خصلت جمیله
سر لوحهٔ دفتر فتوت
سر خیل عرب بنی محبت
اما نه قبیله قبلهٔ درد
بالجمله سیاه بخت وروزرد
کیدکاری آفتاب تموز
ایچدکاری شعلهٔ جهانسوز
وادیلری ریك وشیشهٔ غم
قوملر صاغشنجه حزن وماتم
خرکهلری دود آه حرمان
صحبتلری نی کبی هپ افغان
هر بریسی برنکاره اورغون
شمشیر کبی دهانی پرخون
ارزانلری بلای ناکاه
آتش یاغر اوستلرینه هرگاه
اکدکاری دانهٔ شراره
بیچدکاری قب پاره پاره
آنلرکه کلامه جان ویریرلر
مجنون او قبیلهدندی دیرلر
هر کیم که بلایه مرتکبدر
البت او اوجاغه منتسبدر
صاتدقلری هپ متاع جاندر
آلدقلری سوزش نهاندر

شیخ غالب

نشیده‌سی هرصورتله ممتازدر؛ صوك بیت ایسه بو منظومه‌یی بحق تتویج ایتمشدر .

« سیس » منظومه‌سی ده تازکی بیانیله، تضادلریله بر اثر نفیس ومستثنادر ؛ دیه بیلیرم که بو نشیده ، ادبیات عثمانیه‌نك سلك نفائسی آره‌سنده بر درهٔ نایابدر . فکرت ، بو ودیکر بر منظومه ایله شاهقهٔ ممتازیته ارتقا ایتمشدر :

صارمش ینه آفاقکی بر دود معنّد ،
بر ظلمت بیضا که پیاپی متزاید
تضییقنك آلتنده سیلنمش کبی اشباح ؛
بر توزلو کثافتدن عبارت بتون الواح ؛
بر توزلو وهیبتلی کثافت که نظرلر
دقتله نفوذ ایله‌مز، غوربته ، قورقار .
لکن سکا لایق بودربن سترهٔ مظلم ،
لایق بو تستر سکا ، ای صحن مظالم ؛
ای صحن مظالم ... أوت ، ای صحنهٔ غرا ،
ای صحنهٔ ذی شعشعهٔ هائله پیرا !
ای شعشعه‌نك ، کوکبه‌نك مهدی ، مزاری ؛
شرقك أزلی حاکمهٔ جاذبه‌داری ؛
ای قانلی محبتلری بر لرزش نفرت
پرورده ایدن سینهٔ مسهوف سفاهت ؛
ای مرمره‌نك ماثی در آغوشی ایچنده
اولمش کبی طاغین او بویان تودهٔ زنده ؛

ای کهنه بیزانس ، ای قوجه فرتوت مسخر ،
ای بیك قوجه‌دن آرته قالان بیوه‌ٔ باکر ؛
حسنکده هنوز تازه‌لکك سحری هویدا ،
حالا بیتیرر اوستکه انظار تماشا .

خارجدن ، اوزاقدن آچیلان کوزلره سوزکون
چشمان کبودکله نه‌مونس کورونورسك .
مونس ، فقط أك کیرلی قادینلر کبی مونس ؛
اوستکده جوشان کربه‌لرك هپسنه بی‌حس .

تأسیس اولونورکن داها ، بر دست خیانت
بیزانکه قاتمش کبی زهرابهٔ لعنت .
هپ لوث ریا طائفه‌لانیر ذره‌لرکده ،
بر ذره‌ٔ صفوت بوله‌مازسك ایچریکده .

هپ لوث ریا ، لوث حسد ، لوث تنفع ؛
یالکز بو ... ویالکز بونك امیدکه ترفع .
میلیونله باربندردیغك اجساد آره‌سندن
قاچ ناصیه واردر چیقه‌جق پاك ودرخشان ؟

اورتون ، أوت ، ای هائله .. اورتون ، أوت ای شهر ؛
اورتون و .. ؤبد اوبو ، ای فاجرهٔ دهر !...

ندیم‌ده رقت حسی و خیالیله ، ممتازیت اشکالیله ادبیاتمزده مهم برموقع اشغال ایدر ؛ اویله شعرلری واردرکه ایکی عصر کچدیکی حالده حالا بکر ومعطر'در :

باق ستانبولك شوسعد آباد نوبنیانه
آدمك جانلرقاتار آب‌وهواسی جانه

بنده بیلمم بوله روح افزالغك اصلن مکر
حضر تخم عمر جاوید اکدی تخلستاننه
شویله فیضا فیضدر جوش وخروش نوبهار
کیم ایرشمشدر تلاطم آسمان ایوانته
طرفه رنکارك آهنك ایلمش صحرایی بر
کوسس ویردکجه شیدا بلبلك افغاننه
صیروطاندیز چقوب برکل دها پیدا ایدر
خنده صیغماز غنچه‌نك زیرالب خندانته

مدام ای لالهٔ خاطرکشا دور اولمه کلشندن
سنکله نشئه تحصیل ایلرم جام شرابمسك
نه حالتدر سکا باقدقجه ای جو عمرم اکسیلمز
مکر زنجیرسند پای عمر برشتابمسك

جناب ده اورنکرنك اسلوب خیالیسیله، ظریف ونوانو تراکیبله اومستثنا طرز اداسیله ادبیاتمزك اونودلماز برسیماسیدر . جناب اویله خرده‌کار فکرت برقلممالکدرکه بوتون اینجه‌لکلریله فکرلرینی، حسلرینی تصویر ایتدیکی کبی بوتون التواآت فکریه، بوتون تحولات حسیه‌یی‌ده برموفقیت خارقه‌ایله تعقیب ایدر؛ هله اسلوب نثریسی ، تنوع وممتازیت بیانك بر انموذج بدیعیدر :

علی رشدی جواب ویردی :

— اوزان والفاظ آره‌سنده ترنم ایده‌رك قلمم ادبیاتی

اکلندیرکن صانیرلرکه روحمزده کولیور ، دکلمی ؟ .. هانیا بعض دکز کنارلرنده چیچکلر ، کولکه‌لرله مزین ، پرحیات وتبسم میخانه‌لر واردرکه ایچریسندن چوق کره برسرخوشلك آنینی کلیر: ایشته بنم قلبم بوکابکزر . هرکسی ترقیص ایدن موسیقی‌ء بیانی ایچنده قانایان بر جریحه‌سی کیزلیدر ... دورسابق تاریخ عمومی ایچنده بر متعفن چیبانیدی؛ بوده بزم مریضلك کنج دماغلری کتومیت آسمانه آچیلمش بر زخم ذکا اولدی. اطرافرده‌کی عیدطبیعته قارشی کوکللرمز مغبر وغضوب طوریوردی . حیاتی ، جهانی ، عشقی ، هرشیئی بر عدسه‌ء اضطراب ایچندن سیر ایدیوردق . نورسیده روحلر حیات مطبوعاته بضاعهٔ ادبیه‌لری قدر آغیر بر حموله‌ء غیظ ونفرت کتیریورلردی . صحائف بلاغته شرحه شرحه دوکولن هر اثر بر تازه ادراكك لایحهٔ عصیانی ایدی . قلملرمز صوك الحان مدنیتی تجربه ایدرکن قابلرمز محیطاتمزه قارشی پراستکراه ، کیری چکیلر ، چکیلر ، بر وحشی ، بر بدوی‌ء مردمکریز اولیوردی . هر برمز خیالی برمسجد اخوت ایچنده معتکف ، شکارلرله صیادلر آره‌سنده آلام عمومیه ایله سربسر یاشادق ... ایچریسنده یاشادیغمز حالده وطنه قارشی ایچمزده بر نوع حس هجران ، تعریفی امکانسز بر عذاب وصلت و فرقت واردی . ملت اسیره‌نك زنجیر ماتمنی قلملرمزه طاقمشز؛ اسلوبلرمزله ایکلیوردق . اوتوزسنه‌لك

خوف خونین ایچنده یازدقلرمز انین امتك طنینکاه صمیمیسی ایدی ، ناموسسز حکومتك طبقات فضاحتی اوستنده یالکز ادبیاتمز برلیهٔ عفت کبی تموجه چالیشیوردی . اشواك اداره آره‌سنده قانایان قلبنی هر شاعر بر قاچ سطرله براز وسعت خارجیه‌یه چیقاریپوردی . کیزلی بر حمای اشتیاق ایچنده قاورولان سینه‌لر بتون آتشنی کلمه‌لره ، جمله‌لره ویریبور ، سفالت عصر اوزرینه بر صف مضیٔ بیان فرش ایدییوردی . کنج کوکسلردن اصمیت آفاقی صارصه‌جق ، ابکمیت ارضی سویلته‌جك ، کائنات بی حسی حسلندیره‌جك فریادلر قوپدی . ادبیات بتون قوتیله عطالات عمومیهٔ اوستنه حایقیردی . نوحیات قلملردن بوشانان ذکای حساس بتون روحلره توزیع اهتزاز ایتمك ایسته‌دی ... صوك دورك بحران قلمیسی فکرتك بر کریهٔ صنعتی ایله نهایتلندی: تورکلرك بتون آلامی رباب شکسته ایچنده بولوشمش کبی‌در ؛ فکرتك روح قارئنده هیجتران شعرلری کچن دور سیاسیمزه قارشی ملتك بر عصیان بلاغتی‌در .. بطون سالفه‌نك بزه ترك ایتدیکی میراث لسان اوستنه بزده بر بوسه کبی فغانمزی قویدق: ایشته خدمتمز !.. یأسمزی دماغمزه طوپلادق ؛ زمانمزك فلسفهٔ پیچ و تابنه لایق ، آجی بر اسلوب آرادق ؛ بولدیغمزه: «ده‌قادانلق!» دیدیلر ...

جناب شهاب الدین

صرهٔ احتصار ایچنده غصون
چیرپنیر ، چاربنیر ، قیرار قیریلیر ؛
بادالانه هایقیرر ، طاریلیر ...

آه اوداللرده‌کی فتور درون ،
اونلرك طورسغو زنشکاری ،
اونلرك مادرانه آکداری !...

اونهالانده صاللانان یووالر ،
او پراکنده ، نازنین ، مغبر
اوچوشان ، صاورولان ، دوشن تویلر ...

آه اوصوك توی‌كه محترز قووالار
جابجا روح آشیانه‌سنی ...
بووانك یاد پرترانه‌سنی ...

کیم بیلیر هانکی طائر شوخك
یادکار حیات قلبیسی
طولدوروردی بولانهٔ هوسی ؟

کیم بیلیر هانکی پرطرب روحك
ییقیلان آشیانده مخفیدی
راز عشقیسی ، راز امیدی ؟ ...

آهنك

آهنك . — آهنك الفاظك حسن انتخاب وامتزاجندن، جمل وعباراتك تناسب وتوازنندن متولد بر لطافت سامعه نوازدر. آهنك، اسلوبه بويوك بر تأثير ويرديكندن شايان اعتنادر. خصوصيله شعرك آهنكه اودرجه احتياجى واردركه «شعر، بر موسيقیٔ متفكردر.» دينمشدر؛ اك كوزل برشعر، سامعه خراش اولورسه خوشه كيتمز. آهنك، خوش اولمقله برابر بوش بر كورولتى دكلدر: بصر ايچون خيالات وتشبيهات نه ايسه سمع ايچونده آهنك اودر. آهنك، بر انكشاف محسوس فكردر كه فكرى اكمال وكلماتك معانیٔ معينه سنه مراجعته حاجت براقمقسزين احساس ايدر.

اقوام، لسانلرينى ايجاد ايدركن كلمه نك صوتى مدلولنه توفيق ايتديكلرندن بر تعبير مخصوص آراديغمز وقت بر تعبير موسيقى بولديغمز كبى فكره اك مكمل برشكل ويرمكه چاليشديغمز زمانده آهنكدار، متوازن جمله لره تصادف ايدييورز؛ آهنكدار افادات افكارمزك اك قطعى، اك طبيعى شكللرى اولديغندن آهنك، سطحى دكل اساس اشيايه تعلق ايدر صميمى بر مزيتدر. كوسناو فلوبر

دییورکه « برلفظ صحیح ایله برلفظ موسیقی آره‌سنده نه‌دن بر مناسبت ضروریه واردر ؟ فکر ، چوق صیقیشدیرلدیغی وقت نه‌دن اکثریا برشعر یاپیلیر ؟ بوقانون آهنك ، خیالات وحسیاتده ده حاکم اولوب کوروندیکی کبی خارجی دکل صمیمیدر . »

شعرامز ایچنده آهنك بیانی ایله اك زیاده تسخیر سامعه ایدن نفعیدر :

طبعمدر اودریای کهر یاش معانی
کیم ساحلی معدن لؤلؤ لالا ایلر
اندیشه‌م اوصورتکر اعجاز نمادر
کیم جوهر فرد اوسته طرح صور ایلر
خامه مدر اول ابرچمن آرای سخن کیم
برقطره‌سی برکلشنی شاد ابتر ایلر

شمع جهانسرای وزرات که شعله‌سی
مشعلفروز انجمن خسروان اولور
ماه فلك سریر سعادت که پرتوی
نور چراغ بخت شه اختران اولور
رأی منیری کیم الك فهم ودانشه
برمهر ذره پرور عرش آسمان اولور

شعرك بروزنی اولدیغی کبی نثرك ده کندیسنه مخصوص بر وزنی واردر . واقعا بووزن نثری ، بوآهنك متوازن شعرکی

قدر پارلاق و آهنکلی دکلسه‌ده رقیق برسامعه‌ایچون قابل حسدر؛ بووزن، قوانین معینه‌یه تابع اولان وزن شعریدن دها قاریشیق، دها رقیق، دها کریزان، دها مشکلدر. بوسر صنعته واقف اولانلر افاداتنه حقیقةً سحرانکز برتأثیر ویریرلر.

وزن نثرینک تأمینی ایچون اصواتک انتظامی، مقصور وممدود هجالرک مزج وتألیفی، جمل وعباراتک تناسبی کبی وسائطه مراجعت واجزای جمله‌نک توالیٔ تدریجیسنه یعنی کلمه‌لرک قوت وشدتلرینه کوره مرتب اولمسنه، جمله‌نک اک طنیندار بر کلمه ایله نهایت بولمسنه دقت اولنور.

مع مافیه جمله، بعضاً اوزاقلاشدقجه غائب اولان برصوتی تقلیداً برشدت متناقصه ایله دوام ایتدیکی کبی بعضاً ده برتحول ناکهانی‌یی کوسترمک ایچون دوچار انقطاع اولیویرر؛ قاعدهٔ موضوعه‌یه مخالف کبی کورونن بوصورت، ماهیت فکردن نشأت ایتدیکی ایچون شایان قبولدر: البسه، شکل وجوده کوره یاپیلدیغی کبی آهنک‌ده ایجابات فکره توفیق ایدیلیر.

کمالک جمله‌لرینی تدقیق ایدرسه‌ک بوتون بوقواعد آهنکک برمهارت خارقه ایله تطبیق ایدلدیکی کورورز. کمال، اجزای کلامک آهنک امتزاجنی تأمین ایتدیکی کبی جمله‌لر آره‌سنده‌ده محافظهٔ تناسب ایتمکه موفق اولمشدر:

«بو ملكت ريب وكمان بلوطلری ایچنده مستور اولان اقباله بشر کبی اکثریت اوزره برقاره دومان ایله محاط وحتی کویا که عادات مدنیت، اشجار واشجارینه واربجه‌یه‌قدر سرایت ایتمش کبی خانه‌لری بیله سیاهلره مستغرق کورونور؛ فقط برده اونقاب ظلمانینك ماوراسنه تعلیق نظر اولنورسه نازنین دلربای تمدن، نظر فریب افکار اوله‌جق بر زینت وسلطنت ایله عرض دیدار ایتمکه باشلارکه بدایع پسند اولان کوکللر ایچون حسن اندامنه مفتون اولمامق احتمالك خارجنده‌در.»

بو آهنك عمومیدن بشقه آهنك تقلیدی دینلن بر آهنك خصوصی دها واردرکه بونکله اصوات وحرکات وحتی حسیات بیله تقلید ایدیلیر.

اصواتك آهنك ایله تقلیدی. — تقلید اصوات خصوصنده الڭزیاده الفاظ صوتیه‌دن استفاده ایده‌رز.

الفاظ صوتیه هانکیلردر؟ صوتلریله مدلوللری آره‌سنده الڭزیاده مشابهت بولنان پاتیردی، طنطنه، غلغله، چکاچاك کبی کلمه‌لردر. شو بیتلر، آهنك تقلیدینك الڭ کوزل مثاللرندندر.

اوج هواده صیت چکاچاك تیغدن
آواز رعد وصاعقه‌ره کم کنان اولور

نفعی

سر بسر رعد هیاهای وامزای صفوف
سو بسو برق چکاچاك شررناك سیوف
توفیق فکرت

عاقبت یارله همم آغوش اولور
بوسش نهرین جوشاجوش اولور
ناجی

اول خارقهٔ رعود سیران
اول والد حادثات دوران
حامد

بوتون بو بیتلرده الفاظ صوتیه‌دن استفاده ایدلمشدر ، فقط تقلید اصوات، الفاظ صوتیه‌نك وجودینه وابسته دكلدر . فكرت،

نقاره اوكده بر متحرك جبل كبی
كچمكده ذی وقار وطرب موكب ظفر ؛
سنجاق اورنك آل ایله فجر ازل كبی
فرق مهابتنده صاچار موجه موجه فر .

بیتلرنده طرب وفر كلمه‌لرندن استفاده ایده‌رك برنجیسیله عسكرك مشیندن ، ایكنجیسیله سنجاغك تموجندن حاصل اولان سسلری بحق تقلید ایتمشدر .

حامدده الفاظ صوتیه استعمال ایتمدیكی حالده نسیمك خفیف خفیف اسمه‌سنی نه كوزل تصویر ایتمشدر :

آهسته روان نسیم گلبیز
اصواتی ده ایلمزدی تهزیز

حركاتك آهنك ايله تقليدى . — اصوات ، حركاتى سريع - بطى ، شديد - خفيف ، قولاى - كوج اولديغنه كوره تقليد ايدر . صوت ايله حركت آره‌سنده برمناسبت طبيعيه يوقدر ، فقط شاعر ، بر ارتباط خيالى تأسيس ايدر ؛ او ، تصوير ايلديكى حركات حقنده برفكرتام ويره‌بيلمك ايچون خيالنده حركات ايله متناسب اصواتى آرامقدن بشقه چاره بوله‌ماز . باقيكز ، حامدك شو بيتلرينى اوقوديغمز وقت بويوك براوردونك حركت وولوله انكيزينى عادتا ايشيديورز :

نه‌در شو مشجر ادان ، شو كوهسار حديد
يورور كنار و ميانده كاه كاه پديد
اميدن دره‌لر ، خاكدن بلوطلرله
اورور سماى اساطيره ضربهٔ تهديد .

براديب غرب ، آهنك تقليدينك تنوعنى نه كوزل كوستريور :
« نسيمك ، او عاشق ازهارك نفخاتى خفيف بر صورتده تصوير اولسون ؛ شعر حالنده بر جويبار لطيفك زمزمه‌سى دها سامعه‌فريب اولسون ؛ طالغه‌لرك غلغله‌سى ايشيداسون ؛ شعر بر سيل كبى يووارلانوب كورلسون ؛ زحمتله يوروين

بیتاب یاخود مجروح بر آدمك مشی بطیسنی افاده ایدرکن هر هجا، هر کلمه قیصـه اولسـون ، کلمات عادتا سـورونکلنسون ؛ فقط بر رفتار چالاکی تصویر ایدرکن شعر قوش کبی پرواز ایتسون.» آهنك تقلیدی‌یه وزنك ده بیوك معاونتی واردر. وزن سایه‌سنده‌در که فکرت ، قطرات بارانك نزول مطردینی موفقیتله تقلید ایله‌مشدر :

کوچك ، مطرد ، محتزز ضربه‌لر
قفسلرده ، جاملرده بر اهتزاز
اولور دمبدم، نوحه‌گر، نغمه ساز
قفسلرده ، جاملرده بر اهتزاز
کوچك ، مطرد ، محتزز ضربه‌لر

انشـاد شعر ، تلاوت اثر ایدیلیرکن بوتون ایجـابات فکر وحسی تدقیق ایدرك ادایی اوکا کوره دکیشدیرمك، کلمه‌لره گاه خفت، گاه شدت ویرمك کبی احوالده آهنك تقلیدینك حصولنه مدار اولور :

بعضاً سونه‌جکمش بیته‌جکمش کبی ناچار ،
میال تفکر ، متردد سوزولورکن
بر ضربهٔ شهبال ایله بر حمله‌ده بردن
تجدید حیات ایلیه‌رك عشق فسونکار
شکلنده پدیدار ..

نشیده‌سنك ایلك بیتی رقاصه‌نك حرکت متفکرانه و مترددانه‌سنی

تقليد ايدرجه‌سنه بر بطائتله ، كلمه‌لره كيتدكجه آزالان بر خفت ويره‌رك اوقومالى وايكنجى بيته كلير كلمز ادايى بردن بره جانلانديرماليدر .

يالكز حركت دكل سكوت ده تقليد ايديلير :

صانكه انكشت بر دهان ملكوت ،
بتون اشيايه دير : سكوت سكوت !

بيتنده « سكوت » كلمه‌سنك مد وتكريرى بوتون كائناته مستولى سكوت عميقى تصوير ايدييور .

بو صولوق موسم تكدورتدن
طاغيلير بر وداع بى كلمات ،
بك خيالى ، رقيق بر هيهات !

پارچه‌سى ده آهنك تقليديه كوزل برمثالدر .

حسياتك آهنك ايله تصويرى . — آهنك ، حسياتى ده تصوير ايدر . اويله شعرلر واردركه آهنك ادالريله قلبمزده مؤدالرينك توليد ايتديكى حسياته مماثل تأثيرات حصوله كتيرير .

سرأر آشناى آهنك اولانلر ، هانكى كلمه‌لرك بوغوق ، حزين هانكيلرينك مترنم وشاطر اولديغى ، هانكى وزنك ، هانكى زمينه موافق دوشه‌جكنى بيلدكلرندن تصوير ايديله‌جك حسياتك

ماهیته کوره کلمه‌لر ، وزنلر انتخاب ایتدکلری کبی هجا و کلمه‌لری توزیع و ترتیب ایتمك ، روح مآله کوره رفتار شعره سرعت یاخود بطائت ویرمك خصوصلرنده‌ده ابراز مهارت ایدرلر .

آهنکك سرور و شطارتی تصویر ایتدیکنه مثال :

اسدی نسیم نوبهار آچلدی کللر صبحدم
آچسون بزمده کوکلمز ساقی مدد صون جام جم
ایردی ینه اردبهشت اولدی هوا عنبر سرشت
عالم بهشت اندر بهشت هرکوشه بر باغ ارم

نفعی

چال بنده اولوب شوق ایله آهنککه پیرو
دللرده‌کی سودالری جوشان ایده‌لم ، چال !
چالدقجه طوغار کوکلمه اشعار نوانو ؛
هر نغمه‌که بر شعری قربان ایده‌لم ، چال !

فکرت

آهنکك حزن و ملالی تصویر ایلدیکنه مثال :

اودم‌که شام غریبانه روی آفاق
سیه نقاب ایله منظور چشم رقت ایدر ،
اودم‌که باد شبانکه چمنده اوراق
حزین ادا ایله مألوف آه حسرت ایدر
دیکوب نظاره‌می بر نجم پرتو افشانه
دوشنمه‌یی سوردم متصل خموشانه .

اکرم

هر كوشه نشيمن سرآز
كلمكده لسانه صان مقابر
مشحون سكوت هپ مشاجر
واديده بر آه وزار مضمر

عبدالحق حامد

شوق ومسار وحزن واغبرارى تصوير ايدن بو نشيده‌لره دقت ايديلنجه برنجيلرك چالاك ورقصان ، ايكنجيلرك كرانبار وآهسته روان اولديغى كورولور ؛ بو ايسه حسياتك ماهيتيله شعرك سرعت وبطائتى آره‌سنده بويوك بر مناسبتك وجودينى اثبات ايدر .

شوقك پرشورش استعجال اولديغى نديمك :

اوبته مى خامه‌مى تشريفنى كوش ايتدى مكر
شوق شوريده‌يى كوردم كاير امانه كاير

بيتى وحزنك كرانبار كسل اوله‌رق سوروكله‌سوركله حركت ايتديكى هوغونك :

« روح ، محزون اولديغى زمان فكرلرمز ، خيال شكسته‌پر اوزرنده ياواش ياواش يوكسلير وصوكره بردن بره دوشيوير . » صورتنده‌كى افاده‌سى ايله تأييد ايتمش بر حقيقت اولديغندن شوق وحزن كبى حالات روحيه‌يى شعره انعكاس ايتديره‌رك اوكا

شطارت وسرعت یاخود حزن وبطائت ویره‌بیلمك ایچون روح حسه‌ اك موافق وزن و کلمه‌لرك انتخابنه صوك درجه‌ده دقت ایتملی‌یز : « اکلایه‌لم که اوزانك هانکیسی، دها رقیق، دها صاف، دها ساده، دها خفیف، دها شوخ، دها مست، دها رقصان وهوائی، هانکیسی دها صمیمی، دها مؤثر، دها جدی، دها آغیر، دها علوی، دها سماوی وروحانیدر . اوت، باقه‌لم هانکی وزن هانکی زمینلره دهاموافق دوشه‌جك؛ حاصل هانکی‌شعر، هانکی‌وزنه تودیع ایدیلیرسه‌طبیعیتنی، صمیمیتی، روحنی محافظه ایده‌جك . »

شمدی آهنك جهتیله قیمت تصویریه‌سی اولان کلماته‌نقل کلام ایده‌لم : بوکلمه‌لر، صوتی وتصویری اولمق اوزره ایکی‌یه آیریلر .

الفاظ صوتیه حقنده ایضاحات کافیه ویرلمش اولدیغندن شیمدی الفاظِ تصویریه‌دن بحث ایده‌لم :

الفاظ تصویریه . — الفاظ تصویریه‌ده‌ده صوت ایله فکر آره‌سنده بر مناسبت وارایسه‌ده بومناسبت الفاظ تقلیدیه‌ده اولدیغی‌کبی طوغرودن طوغرویه وقوع بولان بر تقلیدن دکل بالواسطه وقوعه کلن بر تقلیددن نشأت ایدر .

تقلید ایدیلن جهت تخلف ایتدیکندن الفاظ تصویریه اوچه آیریلر :

(۱) الفاظ تصویریه‌نك بر قسمی واردركه یا بعض آلات موسیقیه‌نك چیقاردیغی اصواتی تقلیدایدر: طاول، طنبور كبی یاخود بر احتساسك بعضاً مترافق اولدیغی كورولتی‌یی احتساس ایدر: ارتعاش، لرزش، تیتره‌مه، خوف كبی.

(۲) بر قسمی دها واردركه بونلرك مدلوللرینی حركات شفویه ایله تقلیدایدرز:

بوروشمق، بوزولمك، اوپمك، بوسه، تقاص، انبساط، قبارمق كبی.

(۳) بو الفاظ تصویریه‌نك اك مهم قسمی‌ده صوتلریله مدلوللرینك، رقت وخفت، لطف وملایمت، سیلان وسهولت، سكون وركودت یاخود قوت وعظمت، احتشام وشدت، خشونت وثقلت، وسعت ورفعت كبی خصائصی اره‌سنده مناسبت بولنانلریدر: دیكن، اینجه، كسكین، استهزا، كبی كلمه‌لرده بر اینجه‌لك؛ نحافت، خفت، نحیف، خفیف، نسیم، پرواز، لمعه، لمعان كبی الفاظده‌ده بر خفت ورقت یوقمیدر؟ جریان، سیلان كلمه‌لری آقوب كیتمیورمی؟ سكون ایله سكوت مدلولاریله هم آهنك دكلمیدر؟ حالبوكه شعله، اشتعال، پارلاق، معظم كبی الفاظ شعشعهٔ خیالی، عظمت اشیایی تصویر ایتدیكی

کبی تهور ، عظمت کلمه‌لرنده‌ده برقوت وشـدت واردر ؛ کذلك
ریح، صرصر ، تندباد لفظلرنده سرت بروزکارك هبوب شدیدی
وآغیر ، ثقیل کلمه‌لرنده برآغیرلق حس اولندیغی کبی بالا ، عالی ،
واسع ، پهنا ، بلند کلمه‌لرنده‌ده برادای وسعت و اعلا واردر.

فوائد آهنك

فوائد آهنك . — آهنکك تأمین ایتدیکی فائده‌لرچوقدر:

اولاً ، افاده‌یه برتأثیر فسونکار ویرر .

ثانیـاً ، عبارات موسیقیه ایله تصویر مرام ایدنلر ، صوتی فکره صمیمی برصورتده ربط ایده‌رك فکری سامعه واسطه‌سیله‌ده احساس وافهام ایدرلر ؛ بوایسه حکمت بدایعك توصیه ایلدیکی سعی اقل قانوننه موافقدر.

ثالثاً الفـاظك تصویر ایده‌مدیکی حالات مبهمه روحیه‌یه قابل حس برشکل ویرمکه موفق اولور ، چونکه او ، موسیقی شـعردر ، شعر ایسـه خولیانك ، غیر معینك ، غیر قابل افاده‌نك لسانیدر .

[illegible] قيق وشديد بوتون الحان واصواتی، [illegible] ز حسياتی تصوير ايدر .

[illegible] بيدر ؟ آهنكك بر درجه‌سی بسار [illegible] ايله قابل اكتساب ايسه‌ده يوكسك درجه‌سی دهات صنعته مخصوص بر مزيت فطريه‌در . آهنك بلندی ايله ممتاز اولان نفعی‌ده فكرمزی تأييد ايدييور :

تقليدله اولماز بوقدر لذت كفتار
بو لهجهٔ پاكيزه بكا داد خدادر .

مخل آهنك شيلر نه‌در ؟ الفاظ وتراكيب متنافره‌در . تنافر نه‌در ؟ اثنای تلفظده لسانه كلن عسرتدر. تنافر ، كلمه‌ده ، تركيبده اولور . كلمه‌ده تنافر ، كلمه‌يی تشكيل ايدن اجزانك عدم امتزاجندن ايلری كلير : سلاـتمسزلك ، قرقدرتدرمق كبی .

تركيبده تنافر ، تركيبی تشكيل ايدن كلمه‌لرك عدم ائتلافندن نشأت ايدر : نصف فضا ، مديحه خوان كبی. كرك نصف، كرك فضا كلمه‌لری منفرداً نظر اعتباره آلنيرسه متنافر دكلدر ، فقط تركيب حالنده داعیٔ تنافردر ؛ بوكا سبب ايسه (ف) لرك تعاقبيدر . « شيشه شراب » تركيبنده‌ده (ش) لر تواليسندن تنافر حاصل اولمشدر .

برایکی مثال دها :

کورەیدی شیوۀ رفتار رخش طبعم اکر
ایدردی آکا هلالی ولك نلادۀ سیم

آسمان ملکه رأیی آفتاب بی زوال
کاستان دهره لطفی نوبهار بی خزان

هله

باصفا منشرح الصدر اولملی اول صدر رشید

مصراعی، «ص» و «ر» لرك تعاقبندن ناشی حقیقةً متنافردر .

اضافات ترکیەدە ایکیدن زیادە مضاف الیهك توالیسیدە آهنکی اخلال ایدر :

احمدك شعرلرینك ماهیتمك تصویرینه قالقیشمه .

اضافات فارسیەدە ایسە مضاف الیهلرك ایکیدن زیادە اولمسی یکدە مخل آهنك دکلدر :

شکست ایتدم کلیدین ضرب مشت دست فکرمله
بولوب دربسته کنج کوهر مضمون و معنایی

نفعی

فقط اضافات فارسیەنك تتابعی، ابهامی داعی اولدیغی جهتله شایان قبول اولەماز .

ایکنجی فصل

اسلوبك مزیات خصوصیه‌سی

...

اسلوبك مزیات خصوصیه‌سی . — اسلوبك انواع ثلثه‌سی . — اوچ نوعك اختلاطی . — هر نوعه مخصوص اوصاف . —

شیمدی‌یه قدر تشریح ایتدیکمز مزیات عمومیه‌نك هر اسلوبده بولنمسی ضروریدر ؛ لسان دائما صحیح ، واضح ، منقح ، طبیعی ، نجیب ، آهنکدار ، خلاصه فصیح اولملیدر . بو اویله رعایتی واجب بر قاعده‌درکه هیچ بر محرر ، هیچ بر خطیب بوندن صرف نظر ایده‌مز . مع مافیه تصویر ایدیلن افکار و حسیاتك طبیعت و ماهیتنه متعلق بر طاقم مزیات خصوصیه دها واردرکه بونلر سایه‌سنده ادا ، هم آهنك مؤدا اولور . اسلوبك طبیعت بشرله مناسبتی او قدر طبیعی ، او قدر عمیق بر حادثه‌درکه هر فرد ، هر قوم دهاسنه موافق بر اسلوبه مالکدر : بر ترك بر عرب بر شیئی عینی صورتده تبلیغ ایتمزلر ؛ اسلوب یالکز اختلاف طبایع ایله دکل تصویر ایدیلن شیلرك تخالف ماهیاتیله‌ده دکیشیر : بر ظفرنامه ایله بر افسانه‌نك اسلوبلری بر اولمدیغی کبی بر نطق ایله

بر مكتوبده عيني صورتده يازلماز . اسلوبلري يكديكرينه قاريشديرمق حقيقةً بر خطاى ذوقيدر . صورت ادا ، لحن صدا كيبدر . نطق ايله محاوره عيني برادايه مالك اوله ماز، اشته بو كبي تأثيرات معنويه‌دن طولايي اسلوب، مختلف سيمالر عرض ايتديكي ايچون قدما اسلوبي، ساده، مزين، عالي ناملريله اوچه آيرمشلردر .

بو تقسيم بعض مجددين طرفندن دوچار اعتراض اولمشدر . ديورلركه : « مادام كه اسلوب ، هر محررك افاده‌يه ويرديكي خصوصيت وشخصيتدن عبارتدر ، اساليب افاده‌نك طبايع بشر قدر تخلف وتنوعي لازم كلير . بوندن بشقه ساده‌لك ايله علويت آره‌سنده نامتناهي درجات واردر . » بو اعتراض طوغرودر ؛ فقط بو ، يالكز ، اوحدود وتقسيماتك براز متحول ومتموج بولنديغني ، يعني اسلوب ساده‌نك نره‌ده نهايت بولديغني ، اسلوب مزينك نره‌دن باشلايوب اسلوب عالي‌يه نه وقت ارتقا ايلديكني تعيين ايتمك مشكل اولديغني كوستر . واقعا بوده بر محذوردر ؛ فقط بو محذور تقسيماتك اكثريسنده واردر : تاريخ طبيعيده ، معادندن نباتاته، نباتاتدن حيواناته بر تدريج غير محسوس ايله كچيلميورمي ؟ بر قومدن بحث اولنوركن خواص وعوام ديه ايكي‌يه آيرييورز، حالبوكه بو ايكي درجه آره‌سنده برچوق درجات يوقميدر ؟

بوراده بشقه بر نقطه‌يه‌ده اعتراض ايديليور: اوده عيني بر ماده

تصویر ایده‌بیلیرکن عینی بر اسلوبك محافظه‌سی لازم کلدیکنی ، عینی بر موضوع یالکز بر اسلوبی حاوی اولدیغنی ادعا ایتمکدر. اشته بوش بر فکر . بو ، اصول تدریسلرینی خیره‌لامق ایچون قسمابه معترضلری طرفندن وقوعبولان بر اسناددن عبارتدر. ذوق وخیاله متعلق موضوعلرك قبول وتحمل ایده‌میه‌جکی بر قطعیت مفرطه‌ایله بو تقسیمی تضییقه قالقیشه‌جق اولورسه‌ق یاکلمش اولورز. دائرهٔ حقیقتدن آیرلامق ایچون مزیت اسلوبی مجموعیله ، تفاصیلیله برابر تدقیق وتتبع ایتمه‌لییز . هر نوع تألیف کندینه یاقیشان بر اسلوب ایستر ؛ فقط عینی بر موضوعك احتوا ایتدیکی افکار وحسیات آره‌سنده‌کی فروق دقیقه صور مختلفه ایله تصویر ایده‌بیلیر. شو حالده صورت قطعیه‌ده دییه‌مزکه برا ثر یاخود بر اثرك بر پارچه‌سی ایچون منحصراً بو ، یاخود شو اسلوب استعمال اولنمیلیدر. عالی بر اثرك بعض پارچه‌لری ساده یازیلیر؛ دیکر طرفدن اك ساده بر موضوع تصویر ایده‌بیلیرکن اسلوب عالیه ارتقا ایتدیکی واردر .

بر اثرده ، بر فقره‌ده ، حتی بر جمله‌ده بیله هم ساده‌لك ، هم علویت بولنه‌بیلیر؛ بوکا قورنه‌یك پك مشهور اولان «اولسون» جمله‌سیله ، خطرلط سا ئرمسی شاهددر . برچوق بیوك آثار تدقیق ایدیلیرسه هر برنده مزیات ثلاثه‌نك موجود اولدیغنی کورورز.

بعضاً حركات فكريه بيله عبارەدن عبارەيه ، تعبيراتك وصف وماهيتنى دكيشديرديكى وسادەلك ، رقت ، ثروت ، عظمت ، كبى مزيات مختلفەنك اختلاط ايلديكى فقرەلر وجودە كتيرديكى پك آشكاردر .

قدمانك شو تقسيمى افكار وحسياتك تخالفى اساسنه مستند اولديغى ايچون تصوير ايديلن موادك طبيعت وماهيتنه موافقدر؛ بوندن بشقه مزيات اسلوبى كيف مايشا تتبع ايتمكدن ايسه اوچه آيرمق تدريس نقطهٔ نظرندن دهامناسب اولور .

اسلوبك هرنوعنه مخصوص مزيات. — انواع ثلثەدن هر برينك شايان تحليل وتدقيق خصائص مميزەسى واردر . تحكيه ياقيشان اسلوب سادەنك اوصاف اصليەسى ، صفوت فكر وكورونمكدن زيادە حسن ايديلن بر ظرافتدر . بشقه بر طرز تحرير واردركه برنجى يه مخالفدر ؛ اورنكين ، زنكين ، نجيب ، فياضدر ؛ بو ، فصاحت وبلاغتك ـ فكرلره چاربمق ، قلبلرى ضبط وتسخير ايتمك ايچون ـ مالك اولديغى الك قوتلى ، الك يوكسك واسطەدر ؛ اوصاف خصوصيەسى قوت وشدت ، عظمت وعلويتدر . قلبلره القاى حيرت ، القيشلرى دعوت ايدن بو اسلوبدر .

ايكيسنك آرەسنده بولنەرق نه برنجينك صفوت وسادەلكينه، نه ايكنجينك رفعت ذى قدرتنه مالك اولميان بر اسلوب دها

واردرکه برنجیسندن دها قوتلی اولمقله برابر ایکنجیسنك قدرت وعظمتنی حائز دکلدر؛ اوصاف خصوصیه‌سی شونلردر: ظرافت، ثروت .. او بوتون تزییناتدن، محاسن مجازات ایله شعشعهٔ استعاراتدن، رونق تصورات ایله، آهنك عباراتدن مستفیددر.

خلاصه اسلوب ساده، زینتلرینك آراننی ایله، ادای مونسی ایله لسان محاوره یه یاقلاشیر. متوسط اولان اسلوب ایسه افکار صحیحه ایله حسیات معتدله‌یی تصویر وملاحت وزینت بیانیله جلب نظر ایدر. تهیجات شدیده ایله خیالات معظمه بواسلوبك سعهٔ تبلیغی داخلنده دکلدر. اسلوب عالی ایسه وقور ومحتشم، بلند وواسعدر؛ اصالت افکار، عمق حسیات، احتشام تعبیرات وخیالات ایله تمیز ایدر.

اسلوب ساده

اسلوب ساده‌نك اوصاف مخصوصه‌سی: اختصار، صفوت

اسلوب ساده. — اسمندن ده اکلاشلدیغی وجهله اشیایی ساده برصورتده تبلیغ ایدن اسلوبدر. بوصورت افاده، فکره اك ارتجالی، اك طبیعی برحرکت ایله لایح اولان برشکلدر.
اسلوب ساده حقنده تنویر واکمال فکر ایتمك ایچون سیسه‌رونك افادات آتیه‌سنی نظر اعتباره آلالم:

«صنعتسز كورنمك برصنعتدر. سوسلنمەمك ، بعض قادينلرە دها زيادە ياقيشديغى كبى اسلوب سادەدە زينتسز خوشمزە كيدر. بوضورت افادەنك اويلە بر حسن مهملى واردركە لطائفنك تأثيرات سحر انكيزى فوق التخمين بولنور. اك زيادە مائل طبيعيت اولان بو اسلوب ، تصنع و تحرى ايلە اصلا ائتلاف ايدەمديكى جهتلە زوراكى بركلمە ، بر تعبير ملاحت سادەسنە خلل ويرر. بوطرز بيانك دعواسى ، طور عظمت نماسى يوقدر: كلمەلر بولندقلرى يرلرە كندى كنديسنە قونمش كبى كورونور؛ جملەلرى كسيك وغيرمتوازندر. اسلوب سادە تزيينات ايلە مجازات واستعاراتك استعمالندە پك چوق احتياط ايدر؛ كنديسندە نظرە چارپەجق ، حيرت ويرەجك برشى يوقدر. ايشتە اسلوب سادەنك اوصاف مميزەسى بونلردر.»

برقاچ مثال:

« بر كرە دوشونەلم! دنيادە يكى طوغمش چوجوقدن عاجز بر شى وارميدر؟ بيچارە بو محنتخانەيە بيك درلو احتياج ، بيك درلو استعداد ايلە كلمش؛ حالبوكە ايكى ضعيف قولندن بشقە لوازمنى تداركە آلتى يوق! هوا مرحمتسز؛ برودت ورطوبتيلە جانە قصد ايدر. طوپراق خسيس؛ لازم اولان جواهر اثمارى سينۀ حرصندە صاقلار؛ ينە بويلە ايكن

هر احتیاجنی استیفایه ، هر استعدادینی اظهاره موفق اولیور. بوکا مدار اولان اسباب ، هپ بزدن اول کلنلرك ثمرهٔ غیرتی دکلمیدر ؟ اویله ایسه اسلافه اولان دین تشکرمزی اخلافه ایفا ایتمك لازم کلمزمی ؟

حقیقت ! انسان فانی اولدیغی حالده ینه حیات ابدیه‌یه مظهر اوله‌جق کبی چالیشملیدر. یوقسه هرکس سعینی مدت حیاتی نسبتیله تحدید ایدرسه عمری دائمی اولان انسانیت فنا بولور. دنیانك هر نوه‌سنه کیدلسه مشقتسزجه ناز ونعیمه مستغرق اولمش نیجه بك زاده‌لر کورولیور ؛ وانلرك حالنه باقلنجه بختیار اولمق بختیار طوغمغه توقف ایدر یوللو حسرتلر چکیلیور.

باقه‌لم ، عجبا بو تحسرلر روامیدر ؟ عجبا او ناز ونعیمده کوردیکمز آدملر حالجه غبطه‌کشلردن اعلامیدر.

البته دکل ؛ چونکه انسان ایچون بخت دینان شیئك حقیقتی قدرتك ذهننه ، قولنه احسان ایتدیکی خاصه‌لردن ، بختیارلق ایسه او خاصه‌لرك حسن استعمالندن عبارتدر. هیچ بر ثروتی متصرف اولی کتم عدمدن برابر کتیرمه‌مشدر. دنیاده مال اطلاق اولنور نه‌وار ایسه اقدام ایله طوپلانیر ، سعی ایله وجوده کلیر.

بوحالدن طولابی مضایقه‌یه ثمرهٔ عطالت ، ضرورته محصول سفاهت دیمك رَوادر. »

کمال

نشئهٔ معصومانه

هله شو معصومك نشئه‌سنه باق ! . شوتیپی عالمنی ، شو قورقنج فورطنه‌یی ده کندیسنه بازیچهٔ خیال ایتمش . یاغان صغوق شیلر نظرنده کویا قار دکلده یاسمن چیچکیدرکه ملائکهٔ سما اتك اتك زمینه سرپیورلر ! هواده اوچان قوشلری قابه‌جق کبی کوپوکلر ایچنده قباران شوامواج خروشانی سیرایتدکجه شوقندن اللرینی قوللرینی اوینادییور . روح لطیفی عوالم علویه ایله ادامهٔ مناسبت ایدرکن قوهٔ فکر ونظری حالا بیش نکاهنده‌کی جسم شفافك اوته‌طرفنه کچمکدن عاجز!.. شو دقیقه‌ده کیم بیلیر نه‌قدر صبیٔ بیکناهك.. نه‌قدر یتیم بیکسك اللرینی آیاقلرینی طوکدیران — کیم بیلیر نه‌قدر علیل درمانده‌نك . . نه‌قدر پیرناوانك اضطراب وآلامنی تزیید و تشدید ایدن — کیم بیلیر نه‌قدر غریب خانه بردوشك .. نه‌قدر فقیر بی ظهیرك حالنی پریشان ایله‌ین ، کیم بیلیر نه‌قدر بیکارجه‌نفوسك اسباب هلاکنی حاضرلایان

شو دهشتلی حالك نه اولدیغندن بی‌خبر !.. شیمدی شو پنجره‌لری آچیورسه‌م تأثیر بردایله وجودنده بر اضطراب شدید حس ایده‌جیه‌قدر آمدن‌ده ممنون اوله‌جق!.. شیمدی قولندن طوتوب ده باغچه‌ده‌کی قار ییغینتیسنك ایچنه براقیورسه‌م کندینی اك بیوك بر املنه نائل اولمش قدر بختیار صایه‌جق !..

نه غریب شی!.. شمدی بر قره‌باطاغك دکزه‌طالدیغنی کورر، سویجندن هایقیرمغه باشلار . بیلمزکه او حیوانك بو حرکتی اکلنجه ایچون دکل، کندیسندن دها ضررسز بر دیکر حیوانی اکل وبلع ایچوندر ! دوشنمزکه بر قوینك بر ضعیفی دائما مغلوب ومحکوم ایتمسی بو عالم کون وفسادك اك حزن انکیز .. اك یأس بخش اولان قواعد جاریه‌سندندر ! هله هیچ خاطرینه کتیرمزکه کندیسندن ایکی سنه دهااول دنیایه کلمش دیکر بر صبی ایستدیکی حالده بونك اویونجاقلرینی جبراً الندن آلیر .. ایسترسه یناغنه برده شمار اورر !..

شمدی بر قایغك کچدیکنی کورر ، بشوشانه حیرپینیر .. کندیسنك‌ده او قایق ایچنده بولنمسنه آرزو کوستررر . ادراك ایده‌مزکه او بر بالقجیدر .. او مشقتی حظ و تنزه ایچون دکل فقر واحتیاج کبی بر سائقه آرام سوز ایله اختیار ایتمش .. کلبه‌سنده اکمکسز، کمورسز قدومنه منتظر اولان عائله نه کفاف

نفس تدارکنه چیقمش.. احتمالکه اکاده موفق اوله‌مدیغندن یأس وفتور، قوتنی کسمش، او حال ایله صغوق کمیکلرینه قدر ایشلمش!..

اکرم

بوشمدی یکی عاملردن پك اوزاقلره کیتمشدك؛ ماضی آرمزده ابدی فیرطنه‌لرله جنکله‌شن بویوك دکزلر وارایدی. شمدی هرشی یکی ایدی: حتی قلبلرمز، حتی حسلرمز، حتی ایلك کونلرده قبهٔ صاف و لاجوردیسی آلتنده مسافر اولدیغمز سمای مکوکب بیله یکی ایدی. شوچمنلرینی چیکنه دیکمز طوپراقلر، افق اوزرنده ترسم ایتدیکنی کور دیکمز اورمانلر، رهگذارمزی تعطیر ایدن چیچکلر بیله یکی، باکرایدی. وبو صاف ومعصوم طبیعتك سینهٔ مشفقنده بزم ایچون یکی باشلایان بوحیات، — آه، بوحقیقتده اقتران ایتمه‌یه‌جك حیات مخیل! — بالخاصه بوحیات معزز هپسندن صاف وطبیعی ایدی.

کویمزی ساحلك اك شیرین، اك سویملی بر نقطه‌سنده انتخاب ایتمشدك. آطه‌مزی احاطه ایدن بحر خروشانك هیبتلی طالغه‌لری بزم ساحلمزه کلنجه‌یه قدر ایلریده‌کی قیالره چارپه‌رق قیریلردی. وبرر الماس کبی پارلایان بیاض، تمیز قوملرمزی خفیف خشیرتیلرله تهزیز ایتدیکی زمان، ظن ایدردك که بوعمان

بی پایان شوایصسز ساحلك هپ بر حس اخوتله برله‌شن غریب الدیار مهمانلرینه بر توانهٔ تبریك وتشجیع اهدا ایدییور.

ذاتاً بوتون طبیعت بزه بوحسن قبولی کوسترمشدی. جسیم اورمانلرك نسیم مفرحه تودیع ایتدکلری تودهٔ روایح، بر حس اغتراب ایله اختلاج ایتمك ایستهین سینه‌لرمزه قوت بخش بر دوای تسلیت کتیریر، ایلربده چاغلایان صولر، بزه جسارتلر ویریر، قوشلر بزه بر نشیدهٔ متانت اوقور، بوتون طبیعت محیطه — پاك وطبیعی برحیات ایله زنده، فعال کورونن بو والدهٔ مشفقه — بزی آغوشنه آلیر، باغرینه باصار؛ بودرین، بو عمومی حیات ایچنده کدرلرمزی اونوتدورور، اطرافده‌کی آهنك حیاته قاریشمق، یاشامق —، اوح، سربستجه، انسانجه یاشامق — آرزولرینی بزه ویریردی.

کوبمزك اوکنده، افق مواجك بیاض کوبوکلریله حسبحال ایدر کبی آشنا دوران رحیم وسالدیده، بویوك بر آغاجك آلتنده ایللك اقشاملر طوپلاندیغمز زمان یانمزده اوینا‌شان پارلاق صاچلی سوکیلی چوجقلرمز، متحیر کوزلرله باقدقلری جسیم وادیلرمزه، دها جسیم اورمانلرمزه، سمالره دوغرو قوللرینی بعضاً آچارلر، صانکه بو نامتناهیلکلری روحلرینه دولدورمق ایسترلردی. و بوطوزلریله‌ده بزه وظیفه‌مزی تجسیم ایتدیریرلردی:

اوت، بوعزیز چوجقلر بویوتیله‌جك، بووادیلر ، ایشله‌نه‌جك ،
چالیشیلاجق ، دائما چالیشیلاجق ایدی ....

حسين جاهد

حجر متحرك

نه خوش بر کویلی قز کوردم چمنده
تك و تنها اوتورمش بر چمنده
كه باقسه‌ك قورقولوردی عزلتندن

مآلی قیلمش اطرافه سرایت
ویردی موقعه حسن و لطافت
پریلر شاد اولوردی وحشتندن

كنار آب ایدی ظل صنوبر
اوپردی پاینی خورشید انور
آنی مطلق كوررلردی سمادن

اویوردی طفل سودا مقدمنده
دل معصومی تیتردی فمنده
كه اقدسدر بو حالت بر دعادن

صفای حسن ایله یکسر مسرت
دینیردی دنسه بر دلبر مصرت
سریرندن یکا اولدم روانه

کیدلمز نزدینه قوپماز چیچکلر
صانیردم بکلیور برچوق ملكلر
باقاردم كاه اوكا كاه آسمانه

آچيق ماٸی كبی چشمانی بی رنك
نكاهی جای شبهه عين نيرنك
باقمزدی فقط باقمق ضروری
كوررميدی او كوزلر بيلم اما
باقاردی رهكذاره مردم آسا
دينيردی جنته مشتاق حوری
اوت بر ماٸی كوزلی همده اسمر
دكلدی اويله بن ديرسه‌ده اسمر
اولوردی اويله اسمرلك نه ممكن
فقط صحراده ويرمش آكه معيشت
براز كندمنما قيلمش طبيعت
ايكی خطوه دها اولدم مقارن
نه هيچ باقمدن كوردی امينم
قاريشدی شوقنه حال حزينم
دكلدی مقصدم كرچه رقابت
سهندی صاچلری يادمده قالمش
بو پك بلليدی برسودايه طالمش
محبت طوغريسی قيلمش اصابت
كوررديم حسن وعشقی يك نشيمن
كه لايقدر ديسه‌م برعشق احسن
كه اليقدر ديسه‌م برحسن عاشق

حامد

.....

اسلوب ساده‌نك اوصاف مخصوصه‌سی ، اختصار ايله صفوتدر . منقحيت بحثنده اختصاره داٸر ايضاحات كافيه ويرمش اولديغمز جهتله صفوته نقل كلام ايده‌لم :

صفوت . — فكرلرك ذهنه كلديكى كبى تصوير اولنمسى ، هيچ اولمازسه كنديلكندن ظهور ايديورمش كبى كورنمسيدر . بونده اويله شيرين برساده دللك ، براهمال واردركه ... كلمه‌لر ، تعبيرلر ، دوشونولمش ده بولنمش كبى دكل ، آغزدن بلاتأمل چيقيورمش كبيدر . محرر ، افاده‌يه ويرديكى برطرز صافيانه سايه‌سنده آثار تحريريى كمال مهارتله كيزلر . بزى اك زياده جذب ايدن بوادای ساده دلانه‌در ، فقط استحصالى اك مشكل اولان بودر ؛ سببى ايسه بوطرز بيانك ابتذال ايله اصالت آره‌سنده بولنمسيدر ؛ بونك ابتذاله مجاورتى او درجه‌ده‌دركه عاديلكه دوشمه‌دن دوام ايتمه‌لك پك كوجدر . صفوت ، صنعتك درجهٔ كماليدر . دينله بيليركه اوطبيعيت محضه‌در . ايشته صفوتك علائم مخصوصه‌سى بونلردر .

بر بليغ عربك جودت پاشا طرفندن مترجم خطبه‌سى بوادای صافيانه‌نك كوزل برمثاليدر :

« اى ناس ! ... كليكز ، ديكله يكز ، بلله‌يكز ، عبرت آلكز ! ياشايان اولور ؛ اولن فنابولور ؛ اوله‌جق اولور .

« ياغمور ياغار ؛ اوتلر بيتر ، چوجقلر طوغار ؛ آنالرينك ، بابالرينك يرينى طوتار ، صوكره هپسى محو اولوب كيدر . وقوعاتك آردى آره‌سى كسلمز ؛ همان بربرينى ولى ايدر .

قولاق طوتکز ، دقت ایدیکز ، کوکده خبروار ، یرده عبرت آله‌جق شیلر وار ! یریوزی برفرش ایوان ، کوك یوزی بر یوکسك طاوان ، ییلدیزلر یورور ، دکزلر طورور ، کان قالماز ، کیدن کلمز ! عجبا واردقلری یردن خشنود اولوب‌ده‌می قالیورلر ، یوقسه اوراده براغیلوب‌ده اویقویه‌می طالیورلر ؟

بنی بم کوردیکم بوشکل غریب
بکا باقه‌جق بخش حیرت ایدن
اون ییل اول بو رسم ایمش شکلم
نه قدر بکزه‌مزمشم بکا بن !

منمنلی زاده طاهر

اسلوب مزین

اسلوب مزین . — اسلوب مزین ، دیکر ایکی اسلوب آره‌سنده بولنور : تزییناتی جهتیله اسلوب ساده‌نك فوقنده ، قوت وشدتی جهتیله اسلوب عالینك دوننده‌در .

بوتون منابع تزییندن استفاده ایدن بواسلوب رنکنیك هدف آمالی نظر فریب خطوط بدیعه ایله خوشه کیتمکدر .

برایکی مثال :

تختگاه سلطنتك آق دکزه قارشی اغیاره سداولنمش برباب

آهنينى دينلمكه شايان اولان قلعهٔ سلطانيه بوغازندن كيريلير و بر ساعت قدر دها برى كلنيرسه قدرتدن نمونهٔ لطافت اولمق ايچون ياپلمش بر حوض بهشتى كورولور .

انسان ، برقاچ كون اودرياى صفانك كنارنده تماشاى طبيعت ايتمليدركه خزينهٔ بدايعنك ابذالده فياض قدرتك نه كريم اولديغنه ذهننده بر مطالعه حاصل ايده بيلسون .

اكثر كونلرده وقتا كه اقشام تقرب ايدر ؛ باد شمال ايله هواى جنوبى بربرينك آغوش وفاسندن قوپارق ، هر برى دنيانك بر كوشه‌سنه غروب ايله مملكتك الك عاشقانه بر سيرانكاهى اولان اوزمين بى مثالى موعد وصال ايله‌مش ايكى نازنين كبى معانقه‌يه باشلارلر . اوقدر آهسته حركت ايدرلركه تنفسلرى بربرينك كل جمالنى صولديرر ؛ وصداى پالرى اغياره افشاى راز ايدر انديشه سنده درلر ؛ ظن اولنور .

باد شماله جلوه‌كاه اولان صولرك امواجى اوقدر كوچيلير ؛ وشمسك ضياسى اوقدر پاره پاره طاغيليركه زمينه بر براق آيينه فرمش ايدلمش دنيله بيلير . بوبراز كذركاهى اولان يرلرك بعض كره اوته‌سنه ، بريسنه‌لدوس طوقنور ؛ يوللر آچاركه سرو سيمبندن فرق اولنماز . لدوس اوغراغى اولان طرفلرك بعض وقت اوته‌سندن

بریسندن یوپراز کچر؛ شکلر حاصل ایدرکه هواده برابر نوبهاری پاره‌لنه‌رك دکزه دوکولمش قیاس ایدیلیر .

خورشید منور، عظمت وسلطنتیله آفاقه جواهرفشان اوله‌رق افقك منتهاسنه کلنجه آتلمش یا وق شکلنده اطراف مغربی طولاشان اوفاق اوفاق بلوطلرك حاصل ایتدیکی نوره غرق اولمش رنکلر، نه قوس قزحده، نه نکین الماسده، نه ازهار ربیعیده، نه مرغان هندیده کورولمك احتمالی واردر .

کمال

اعتقادمجه چول اونامتناهیلکی، اونورانیتی، اومهابت احترام فرمودی ایله بیت‌اللهك عتبهٔ مناسبه‌سیدر؛ کعبه‌یه کیره‌جك آیاقلر کونشك اوعمان بیابانه فرش ایتدیکی طبقهٔ ضیا ایچنده بر وضوء طبیعی ایفا ایتمش، شوائب ذونبی قوملره دفن ایلمش اولمالیدر . حجاج اسلام مکهٔ مکرمه‌دن اول علویت فیفا ایله ساعتلرجه ملاقی یاشامالی، دوه‌لرك همهمهٔ نقراتی آره‌سنده بر ولد بادیه‌نك کاه وبیکاه یوکسله‌رك سکوت بادیه‌یی اغلاتان صدای دلسوزینی طویمالی، ایچندن : «اوخ، ایشته لیلای خیالی چاغیران محرور تحسر، روح مجنون ...» دیه‌لی : کوزلری ،

قولاقلری ، یورکی صفوت وسعتله ییقانملی ؛ حجر اسوده متجرد برعشق آلهی ایله توجه ایتمه‌لی ...

چولك وجدانه قارشی ناقابل‌انکار برنفوذ هدایتی واردر. نظر ضمیر بوصحیفهٔ نور اوزرنده صانکه انطباعات اسـلامی اوقور . بوعظم حیات ریك ایچنده روح حجاج عظیم برخلجان ایمان حس ایدر .

چولك هرکون کسب ایتدیکی منظرهٔ ذهب اوستنده‌سیاحت ایدنلر ثروت دنیویه‌نك برسراب اغفال اولدیغنی براز آکلامش اولورلر .

بتون صنع بشردن خالی ، هنوز تماس عمرانه قارشی بکر وصاف اولان قوم طالغه‌لری آره‌سنده شـد رحال ایدرکن قلب یکی بر احتیاج وظیفه ایله تترر ، بر وظیفه‌که درد معیشت ، درد زندکی ، درد دنیا ایله مناسبتی یوقدر ؛ بر وظیفه‌که اجر مقابلی نه‌پاره ، نه‌صورغوچ ، نه آلقیشدر . چولده انسان حیات خارجیه‌دن آیریلیر ، روح بلااختیار برخولیای اخرویه طالار.

جده‌یی مکه‌یه ربط ایدن فیفـای بی پایان ، اویله حس اولنورکه ، کویا قرآن طبیعتك کشاده برصحیفه‌سیدر . اوزرندن کچنلره هرذرهٔ ریك بردرس توکل ویرر ، نکاه سـیاحده چول بر واعظ حقایق اولور .

اوراده سما بر ارتفاع ، بر ارتفاع منور ، خیره بخش عیون بر ارتفاع فوق العاده آلیر ، صانکه هوا ایله ، اثیر ایله دکل ، بر نور سوزان ایله مملو بر ارتفاع محیرالعقول ... انسان بو فسحت رخشانك تضییق دائراً مادارینه غروورینك ازلدیکنی طویار ، قوورویان ، یانان دوداقلرنده زمزمهٔ عبودیت بر زمزم تسلی اولور ..

دوه‌کزك اوزرنده قیام ایده‌رك بتون امتداد انظارکزله آفاقی تفتیش ایدکز ، دائرهٔ وسیعه مبصراتکزده هیچ برلمعهٔ سایه بوله‌مزسکز . هر طرف آیدینلق ، هر طرف کونش ، هر طرف سوزان وفروزاندر ... کونش بو عمان بی حدودك ابدی بر نکهبان درخشانیدر . اونك براز محرورلمعاتی اولمادقجه ، اونك حوزهٔ حریقنده براز ایقاد روح ایتمدکجه کعبهٔ معظمه‌یه کیرمه‌ملیدر ، دیرم .

چولی حاجیلر بر طیر جهنمی ایله طی مسافات ایدن واغونلرده ، آهنین مصادمه‌لر ، سامعه خراش طراقه‌لر ، صفیرلر ، ایس قوقولو دومانلر آره‌سنده دکل ، سکوت ایچنده ، مراقبه حالنده ، دوه اوزرنده غیر اختیاری وموزون سجده‌لر ایدرك ، جوانب اربعه‌نك خلوت مضیئه‌سنی موجه موجه نوش ایلیه‌رك وجد آلود وسعت ونور مرور ایتملیدر .

لوقوموتیفك صفیر تیزی ـ عواقب وخیمهٔ اجتماعیه‌سندن باشقه ، ـ بودیار اعتکافك خموشیٔ ازلیسنه قارشی بر ضربهٔ استهزادر . بدویلر قدر حاجیلرده بو اهتزاز تحکمك بکر بادیه‌یی تخریشنه راضی اولاماملیدر .

جناب شهاب‌الدین

شمدی بو اسلوبك اوصاف مخصوصه‌سی اولان ظرافت ایله ثروت حقنده براز ایضاحات ویره‌لم :

ظرافت . — ظرافت اهمال وابتذالك ضدیدر ؛ ظرافت ، طبیعت افاده‌یه خلل ویرمکسزین نزیه ودلپذیر الفاظ وتراکیب کزیده استعمال ایدرك مشکل‌پسند بر ذوق رقیقك محظوظیتنی تأمین ایله‌مکدر . « طبیعت افاده‌یه خلل ویرمکسزین » قیدِ احترازیسنی علاوه‌یه لزوم کوردم ، چونکه مطبوعیت بیان محافظه ایدلمدکچه یعنی ظریف کلمه‌لر ، دلاویز ترکیبلر بولمق ایچون چکیلان زحمتلر ، نظر قارئدن کیزلنمدکچه ظرافتك حسن تأثیر اجرا ایتمسی ممکن اوله‌ماز . ظرافت ایچون کوزل مثاللر آرزو ایدییورمیسکز ؟ ایشته :

بیاض ، ظریف بر شمسیه ... پنجره‌مدن ریختمه باقارکن اك اول اوزاقدن ــ بر مدت ایچون دکزلردن قاچه‌رق برازده ریختملرك اوزرنده سیرانه چیقمش کوچك ، شوخ خوپپا بر کوبوکلی دالغه کبی ــ اوفاق بر تموج رقاصانه ایله یوروین بوشمسیه‌یی کوردم ... اونی کوردکدن صوکره هرشیئی اونوتدم. یالکز اوکا باقیوردم .

حالنده ، مشینده حس ایدیلن بر شی بوبیاض شمسیه‌نك بوتون شمسیه‌لر سلسله‌سی ایچنده اك نشئه‌دار ، اك سبکدل بر کوچك یاراماز اولدیغنی تا اوزاقلردن تفسیر ایدیوردی ...

ریختمك اوزرنده یواش یواش سکه‌رك ایلرله‌یور ؛ پنجره‌مه یاقلاشیوردی . کنیش ایپك قورده‌لالرله جابجا بوغوله‌رق تللرك اوزرندن تپه‌سنه قدر چیقان غازلری ، کنارلرندن کوچك کوچك بوزمه‌لرله قیورانه‌رق صارقان کنیش دانتلالری ، براز دها اشاغیده اینجه صاری دکنکك برقسمنی فرق ایدیوردم . کوزلرم براز دها اینه‌رك ــ انجق برایکی پارمقلق مسافه‌یی ــ قطع ایتدی . قوردونلرك اوجنده ایری ایپك پوسکوللری صاللانان قرمزی شیشه طوپوزلی صاپك اوستنده سیاه بر الدیون ایچنده ، بوظریف بیاض شمسیه‌نك برنتیجهٔ تزییناتی قدر مینی مینی ، برال کوردم . برالکه یالکز شو اینجه دکنکی

طوتوشنده بر معنـای بی پایان ظرافت واردی . بر الکه کویا سزه کوزلرینی قیرپه‌رق : « نی کوردیکزیا ، بنم تصـل بریسنه عائد اولدیغمی کشف ایتـدیکز دکلی ؟ » دییوردی . اوت ، کشف ایتمش ایدم . بوکوبوکدن تشـکل ایتمش شمسیه‌نك آلتنده بیاض برکلك زیر سایه‌سنده منکشف برایلاق کبی آچیق افلاطون یلدیرمه‌نك حریر سیالنه صاقلانان وجود یالکز بنم کشف ایتدیکم کبی اولا بیلیردی .

بوبر یلدیرمه دکلدی ، دهـا بشقه بر شی ، اویله بر شی‌که قسماً بر فراجه‌یه بکزه‌مکله برابر قسماً بریلدیرمه‌یی آکدیرسونده هیئت عمومیه‌سیله هیچ بر قاعده‌یه متوافق اولماسـون . احتمال بونك ایچون ـ یالکز بر کنج قیزك محصـول دهای ظرافت پروریسی اوله‌رق وجوده کلدیکی ایچـون ـ نظر نواز بر شی اولسـون . اوقدر سـاده ایدی‌که اوزرنده بر پارچه دانتلا ، برکوچك قورده‌لا بیله یوقدی . فقط ساده‌لکی اودرجه خوش ایدی‌که سر تاپا برزینت کبی تماشـای تموجات لطیفه‌سندن کوزلر یورولمایوردی .

اونلر کچرکن ... ایکی کشی اولدقلرینی سویله‌مشمی ایدم ؟ غالبا والده‌سیدی . الیله ریخته‌مك بوزوق بر طاشنی کوسـتره‌رك دیدی‌که :

— زرین ، شورادن کچه‌لم ..

کچیورلر ، کیدییورلردی ، حالبوکه بن یالکز او بیاض شمسیه‌یی اوافلاطون یلدیرمه‌یی ، او سیاه الی کورمش ایدم : برده بر اسم : زرین !.. کندی کندیمه بو اسمی بر نغمهٔ لطیفه کبی میرلدانیوردم . زرین !.. بو اسم بوتون دیکر اماره‌لرله همآهنك ایدی . بر مجموعهٔ امارات‌که رنکلردن متشکل : بیاض افلاطون ، سیاه ، زرین !.. برده‌ت چیچك‌که بیاض ایری برکلدن افلاطون لیلاقلرینی ، صاری عنبرلردن مرکب تا قبضه‌سنده‌ده سیاه قورده‌لادن بر باغ ، یالکز سیاه ، بو شوخ زمرهٔ الوان ایچنده برلکه تشکیل ایدییوردی .

خالد ضیا

دونر بنفشه ، کل ، سمن مجوهراته ژاله‌دن ؛
ویرر چمنده لاله‌لر برر نشان پیاله‌دن ؛
شراب نهرین آکدیرر صوعکس رنك لاله‌دن ؛
طولار درون مرغزار طربله جوش ناله‌دن ؛
سحرده سیر باغه چیق ، صباح فیضباری کور !

استاد اکرم

سودم بعض بن شب تاری ،
ویریرم صبح نوبهاری آکا !

دوش نازنده زلف زرتاری
کورینور یارمك خیالی بکا ؛
یتشوب حال اضطرابمده
یوزیمه نور حسنی سربر ؛
صانیرم بر پری زرین پر
دولاشیر کلبهٔ خرابمده !

حامد

هبوب ایدرکبی رفتار کز نه حالتدر!
محب نسیم سحردمی آفریده‌سکز ؟
سز اول حکیمی – که صنع بلند قدرتدر –
دوشوندیررکبی بر شعر ناشنیده‌سکز !

حامد

آچیلدی شوپرده‌یی : بر بزمگاه نوشانوش ،
منادمین طرب سربسر شطارت پوش .
کنار بحره قورلمش جسیم بر ایوان ،
اوکنده روحفزا بر حدیقهٔ ریان ؛
کولر هکوس ترنمله سقف زرکاری ؛
قلوبه نشئه دوکر سلسبیل دواری ؛
کزر طیور امل سایه کاه تارنده ،
چراغلر طولاشیر صحن لاله زارنده ؛
سکونلو بر کیجه‌نك افق ناتمنده قمر
بو نشوه‌زار بهشتی‌یه عرض حسرت ایلدر ؛

بویانده هاله‌نما تللی پوللو برجولان ،
او بر پری طرمدرکه رقص ایچنده نهان ؛
اوتر شو یانده نغمه‌پروران‌ک الك کوزلی ،
دوداقلرنده ندیمك او کونکی برغزلی .

توفیق فکرت

شورا‌سنی نظر دقتکزه عرض اتمك ایسته‌رم‌که یالکز ظرافت تعبیر ، برایشه یاراماز . بوتون بو منثور ومنظوم پارچه‌لر تدقیق ایدلسون ، کوروله‌جك‌که بونلرك خاصهٔ فسونکاریسنی تأمین ایدن ، ظرافت اسلوبك رقت حس وخیال ایله امتزاجیدر ؛ اینجه حسلر ، دلفریب خیاللر ایسه آنجق برقلب صاف ونزیهدن صدور ایده‌بیلیر . بناءً علیه آلمان ادیب حکیمی مشهور که‌ته ، « علوی براسلوب ایله یازمق ایسترسه‌کز قلبکزی اعلا ایدیکز . » دیدیکی کبی بزده بوکا قیاساً « براسلوب ظریفه مالك اولمق ایسترسه‌کز روحکزه رقت ویریکز . » دیرز .

ثروت . — ثروت ، پارلاق خیالات ایله زنکین ومشعشع الفاظ وتراکیبك امتزاجندن عبارتدر . شیخ غالبك معراجیه‌سندن آلدیغمز ابیات آتیه ، ثروت ادا ایله شعشعهٔ مؤدانك بر انموذج بدیعیدر :

چون آب حیات اوشام انور
رنکی سیه ایدی موجی اخضر

انوار ایله کائنات طولدی
ایشته بو کیجه صباح اولدی

بر خرمن نور اولوب نه افلاك
خورشیدی قاپاندی پرتو خاك

کر ایتمسه مه ومه تقدم
شبنم یرینه یاغاردی انجم

انوار بورودی کائناتی
روشن کورر اولدیلر حیاتی

برق اوردی او شب چراغ نایاب
محو اولدی هپ آفتاب ومهتاب

بر خرمن ایدی نجوم پرتاب
خورشید ومه آنده کرم شبتاب

آیینهٔ نور اولوب شب تار
یاد ایلدی یاره عرض دیدار

شیخ غالب

برده ثروت ساخته واردرکه اوده مبذولیت الفاظ ، رونق تراکیبه رغماً افاده‌نك معناً هیچلکیدر .

بر منشی ، « کونش باتدی. » دیمك ایچون باقیکز نه‌لر سویلیور :
« سلطان هفت اقلیم زرین دیهیم آفتاب ، شبستان عنبرین تتق حریم غروبه شتاب کوسترمشدر . »

بر ناظمده «کونش طوغدی.» دیمك ایچون نه زحمتلر چکیور:

مکر بر صبحدم بو زال کردون
سپهرك دامنن قیلمشدی پر خون
مکر کیم وضع حمل ایتمشدی ناهید
آنکیچون قان ایچنده طوغدی خورشید
طوغوردی صبحدم بانوی دوران
بر آلتون باشلی صرمه صاچلی اوغلان

طبیعت بحثنده ایضاح ایتدیکمز وجهله بو ثروت ساخته ، نقصان حس وخیال ایله ابتلای اصطلاح پردازینك نتیجه‌سیدر. بحق بهره‌مند حس وخیال اولمایان محررلر، تزیین بیان ایده‌رك جبر نقصان ایتمك ایستیورلر ، فقط بیهوده . بیلیورلرکه بوش بر موضوعه پارلاق، رنکین بر اسلوب اکسا ایتمك، مانکنی کیدیروب سوسلندیرمك قبیلندندر. حس ایسه ادبیاتك روحیدر. حس، هر شیئك یرینه کچر، فقط اونك یرینی طوته‌جق بر شی یوقدر؛ او هیچ بر شیئه مفتقر دکلدر ، فقط هیچ بر اثر یوقدرکه اونسز پایدار اوله بیلسون . شو حالده حسدن محروم بر اثر مرده زاددر . حسك شو اهمیت عظیمه‌سنی تقدیر ایده‌رك هوغو ، دیورکه :

« حس ، شاعر ایچون مقیاس اقتداردر ؛ هر شاعرك لیاقتی درجهٔ حساسیتیله متناسبدر . »

فرانسه‌نك الك‌بنام ارباب انتقادندن امیل‌فاکه، شاتوبریانك دهاسندن بحث ایدرکن « شاعری وجوده کتیرن، حس وخیالدر . رقیق یاخود ذی قدرت اولمق شرطیله بونلردن بردانه‌سی بیله کفایت‌ایدر. ایکیسنك مظاهرت متقابله‌سی ایسه آثار خارق‌العاده‌یی وجوده کتیریر . » دییور .

اسلوب عالی

اسلوب عالی . — اسلوب عالی ، بر واقعه فجیعه‌نك تأثیر الیمله تتره‌ین برقلبك ، برموضوع علوینك تصوریله هیجانه کلن برخیالك محصولیدر . حقیقةً حالات استثنائیه‌ده روح وخیال، درجات معتادهٔ احتساس و تخیلی تجاوز ایده‌رك مناطق علویه‌یه ارتقـا ایدر ؛ ایشـته او زمان بوتون صـادرات قلبیه ، بوتون محصولات خیالیه لسان علوی ایله تصویر ایدیلیر .

قیزینك مقدرات الیمهٔ استقبالنی دوشونه‌رك قلبی رعشه‌دار کدر اولان جاهد ، اضطرابات صمیمه‌سنی نه علوی خطوط ایله تصویر ایدییور:

« اوت ، سوكيلى خلقت ، بد بخت اوله جقسك . كيرديككك بو عالم معيشت اويله برمعركه‌دركه چهره‌كك او براق صفوتنده روح معصومنك لمعاننه باقدقجه قلبم سنى بكله‌ين املرك تصورى ايله تتره‌يور . استقبال حياتككك بيابان تنهايسنده اكدار واضطرابات برروحشى حيوان تهالكيله آغزلرينى آچشلر ، نى ، سنك شو نحيف موجوديتكى بكله‌يورلر ؛ سكا بوراده يابه‌يالكز ، هيچ برمعينسز ، شو قادين كيمسه‌سزلكيله ، شو قادين عاجزلكيله يورويه‌جكسك ؛ نشئه‌لرك ، سعادتلرك بونلره بر رغدا اوله‌جق . استمداد ايچون اوزاتديغك اللر اجق قاله‌جق ؛ استمداد ايچون چيقارديغك آوازه‌لر اطرافك خودپرستانه ولوله هيجاسى ايچنده بوغولاجق . معاونت دكل ، ضرر كوره‌جكسك ؛ سه‌وه‌جكسك ، الداته‌جقلر ؛ اينانه‌جقسك ، آلداته‌جقلر . اميدلرك ، امللرك هپ برر برر صولاجق ، قورو‌ياجق ؛ حقيقت حياتى ايلك زمانلرده مسعود نظرلركدن صاقلايان بوتون باغلر چوزوله‌جك ؛ او وقت شو فرداسز مزار حيات ايچنده نه‌قدر يالكز ، نه‌قدر زواللى اولديغكى اكلايه‌جقسك . آننه‌ك ، باباك ، هيهات ، اونلرى غائب ايده‌جكسك ، ياوروم . باباك سكا يالكز سعى ايچنده كچن برحياتك خاطرۀ صاف ومحرومنى براقه‌بيله‌جك . »

جناب‌ده ، شؤن متضادهٔ سرور وكدريله حقيقةً يك‌مستثنى اولان كچن سنه‌نك پارلاق برلوحه‌سنى ترسيم ايديور :

« بوصباح قارئلرمز كيدن سنه ايله كلن سنه آره‌سنده اويا نديلر . بوكون كتاب ايامك يكى بربابنه باشلادق .

كچن‌سنه ، سنهٔ هرمديده ـ عمرمزى تشكيل ايدن سنه‌لرك عمرى آزاولور ! ـ پارخاطراتى آلتنده ازيلن ميـان دوتاسى ايله طريق ابديته كيردى . آرتق راه ماضيده هركون براز دها كرداب نسيانه دوكوله‌جك .

پيرسنه‌يى عادى برمشروطيت ناظرى كبى استجواب ايتمـك قابل اولسه‌يدى استانبولده‌كى مشاهداتنه دائر نه‌قدر طاتلى ونه قدر آجى شيلر سويليه‌جكدى !

دون كيجه ياريسى صـوك دقيقه‌سى اقول ايدن اوچ يوز آلتمش بش كون نه متين مقـاملرك ييقلديغنى ، آهنين قانادلرك قيرلديغنى ، نه يأسلر ، نه مسرتلر ، نه مجادله‌لر تماشا ايتدى .

شو كچن پرشؤن سنه‌يى خيالاً بردها طولاشمق : اووخ ، نه متعب سفر .. ١٣٢٤ نوروزى بزى اسير ، بدبخت ، زبون وساكت بولمشدى . هرطرفده عصرلردنبرى پاصلانان بيوك بر زنجيرك شيقرديسندن باشـقه سس يوقدى . بتون بهار بر دور

احتضار کبی کچدی . صوکره قلب صیفده قلب ملته بر منبع حرارت وقوت بولندی ؛ تموزك اونجی کونی بر کردباد خارق العاده کتیردی ، قویلر ، غدارلری ، زبونکشلری مظلوملرك زیر پای انتقامنه آنان بر کردباد ... خاموش کوشه‌لر غلغلهٔ سرور ایله طولدی ، حدقه‌لرنده ییللردنبری انتظار ایکله‌ین والده‌لر سوینه‌رك آغلادیلر .. آیلرله سورن بر دور عید آچلدی .. مع مافیه کلبه‌لر ، حقیر اوجکزلر کولرکن کاشانه لرك چوغی ایکلیوردی : کوچکلره بر تحفهٔ شادمانی توزیع ایدن قبضهٔ انقلاب بیوکلری یقالرندن طوتمش محبسه ، سفالته ، موته سوروکلیوردی . آچ قورد کبی خانمانلر پارالایان فهیم یکیشهر جوارنده قودورمش کوپك کبی پارالانمش ، بولوك بولوك مظلوملر سورن قباصقال سورولمش ، قوناقلرك چوغی پاشالرینی حبسخانهٔ عسکری‌یه قوشمشدی .

وقایع خارجیه وداخلیه بر جمله ایله اجمال اولنه‌بیلیر ؛ ضعفه قارشو سوء استعمال ... نه رنتال ، فردیناند ، میلی عشیرتی رئیسی ابراهیم ، هپسی بونی اجرا ایتدیلر ..

استانبولده حرص جاه یك چوق یورکلرده شیشدی ، قاباردی برنسبت مرضیه آلدی . مصارعهٔ اجتماعیه‌یه اویله برشدت کلدی که

احراز غلبه ایچون انتخاب سلاحه وقت قالمادی ، الك ملوث شیلر بیله آلت هجوم اولدی واولمقده ...

بوقدر حوادث متضاده ایله مملو بر سنه تاریخمزده هیچ یاشامامشدر ؛ دینه بیلیرکه بتون احوالی بر عکس ایتدی .

مشیمهٔ شهورنده نه آفتلر کتیردیکنی اعالیٔ استبداد کشف وتخمین ایده بلمش اولسه لردی ، امینم که ، کچن سنه یی — بسیط برژون تورك کبی - یوق ایتمکه صحائف اعصاردن سیلمکه تشبث ایدرلردی ؛ دون آقشام صوك یاپراغنی صوبالرمزه آتدیغمز تقویمی - مرحوم کمالك آثار مخلده سی کبی - پارالار ، یاقار ، هیچ بر دیواره تعلیق ایتدیرمزلردی .

کچن سنه حقیقةً همایون و فرخفال بر سنه ، بر سنهٔ مبارکه ایدی . مرور ایدن اون ایکی آیی خاطرهٔ احفادك اعزاز ایده جکنده شبهه یوقدر . تمنی ایدهلم که کله جك سنه لر شو سنهٔ مبارکه یه آرانمایه جق قدر کوزل اولسون ...

بوصباح دیوارلرمزه آصدیغمز یکی تقویم نه لر کتیرییور ؟ مجهول ! محقق اولان شو که عمرمزك برجزء مهمی صوك کوزل سنه سنك متیمن تقویمی ایله برلکده یاپراق برسپده آتیلدی ، اورادن بردها هیچ ، هیچ چیقمایه جق ...»

معانیٔ فکریه وحسیه یه معکس اولان اسلوب عالی شدت

حس ، صرامت و نجابت بیان ، شعشعهٔ الوان ، عظمت و احتشام خیالات کبی مزیتلری حائز اوله بیلیر ؛ مع مافیه رفعت ادا ، علویت مؤدادن طوغدیغی جهتله اسلوب عالی ، هیچ بر زمان بویوك کلمه‌لره ، شعشعه‌دار تعبیرلره مفتقر دکلدر . ساده افادات ایچنده‌ده پارلاق فکرلر تجلی ایده بیلیر . بر ادیب حکیم ، بو حقیقتی نه کوزل تشریح ایدییور :

« اسلوب عالی یوقدر ؛ علوی اولان فکر ، ماده‌در ؛ بر اسلوب اونسز یاخود اوندن زیاده علوی اوله بیلیرمی ؟ کوچوك فکرلری تضمن ایدن بویوك کلمه‌لر ، طنطنهٔ جمله‌دن بشقه نه وجوده کتیره بیلیر ؟ تبلیغ ایلدیکی فکر ، ضعیف ، اهمیتسز اولورسه اسلوبك قوتی اوله‌ماز . آریستونك « جمعیته محتاج اولمامق ایچون بر اله یاخود بر وحشی حیوان اولمالیدر . » سوزی ساده‌در ، فقط احتوا ایلدیکی فکر اعتباریله عالیدر . بوسوئه‌نك بت پرستی یه طالمش بر زماندن بحث ایدرکن ایراد ایتدیکی جمله‌ده لفظاً ساده ، فقط فکراً علویدر : اوزمان اللهدن بشقه هرشی اللهدی . مع مافیه بعضاً اسلوب خیالی ، فکره بویوك بر قوت ویرر . »

کوستاو لانسونده اسلوب عالینك بویوك کلمه‌لره احتیاجی اولمدیغنی ، الك قبا ذکالر طرفندن امور عادیه ایچون قوللانیلان الفاظك الك یوکسك سانحاتی ، الك نجیب احتساساتی تصویر ایده بیله جکنی

والفاظ محتشمه‌نك استعمالی اکثریا لسانه عدم وقوفدن یاخود ذکانك بویوك فکرلرله یکده مألوف اولمامسندن ایلری کلدیکنی درمیان ایده‌رك الفاظ روزمره‌نك‌ده حائز قیمت وقدرت اولدیغنی ادعا ایدییور ومدعاسنی شاعر ژوبرك سوزلریله تأیید ایدیور :

« الفاظ روزمره، اچیق وصحیحی براسلوب وجوده کتیرر ؛ بونلر، محررلرك تبلیغ ایلدیکی افکارك خیلی زماندن بری دماغنده قالدیغنی وبرتصور مدید واعتیاد عمیق نتیجه‌سنده اوفکرلرك کندیسنده الفاظ وتعبیرات مشترکه ایله افاده اولنه‌جق درجه‌ده عادیلشدیکنی کوستریر . »

علویت، حسی، خیالی، فکری اولمق اوزره اوچه ایریلیر :

علویت حس . — علویت حس، روحه حرکت وهیجان ویره‌رك اونی مألوف اولمادیغی تأثراتك فوقنه اصعاد ایدن شدید وبرغلیان حسیات محیبه‌دن تولد ایدر ؛ بوحسیاته توافق ایدن اسلوب رعد انکیز، صاعقه باردر ؛ اویله براسلوب که سریع برنهر شدیدالجریان کبی کندیسنه مقاومت ایدن هرشیئی ییقوب سوروکلر ؛ روحه رعشه‌لر ویرر . بواسلوب شدید اکثریا قیصه جمله‌لردن، سریع، ناکهانی صور بیاندن تشکل ایدر ؛ ذاتاً کسیك وقیصه جمله‌لر احتراصات عظیمه‌یه دها زیاده موافق کلیر . حتی دینله بیلیرکه جمله‌لرك انتظام وار تباطی قلبدن فوران ایدن حسیاتك تخفیف تأثیرینه بادی اولور .

حامدك طارقه- رودريقك سراينه كيرديكي وقت- سويلتديكي سوزلر بوعلويته كوزل برمثالدر :

طارق بن زياد (يالكز)

اندلس حكمدارانك خزينه‌لري ايچنده‌سين ، طارق ! سن نره‌دن كلوب نره‌ده طورمشسك. عزيمتك نه طرفه؟ سن تا سوريه‌دن كلوب طليطله‌ده طورمشسك . يا ربن سكا برفاتح ديه‌جكلر . بونكله برابر سن قولبه‌دن چيقدك ، بر سراى خزينه‌سنده‌سك . بر مزاره كيره‌جكسك . شو كوزيكك اوكنده پارل پارل يانان شيلر نه‌در ؟ برطاقم حكمداران ماضينك سرنكون اولمش افسرلري! بوشهر بر تختكاه سلطنت اولمسه بيله بواوطه برتاجكاه مسخردر. اوقرالري تشخيص ايدن تاجلر سنك پنجه‌كده . اقتداريكك كماله يكرمى بش برهان ، يكرمى بش شاهد ! .. بونكله برابر اى سردار غالب ! سن يالكز بر تربه‌دارسك . بوتاجلرك اصحابى اولان حكمدارانه امتثال ايتمه . انلر غافل ومغرور ايمشلر . ذوالجلالك قدرتنى ، بشرك عجزينى ، زمانك انقلابنى دوشونمه مشلر . هپ بربرلرندن انتقام اله‌رق كلوب كيتمشلر . سن انلرك سراى سلطنتنه كيردك ، خزينهٔ ثروتنه مالك اولدك ، دفينهٔ اسرارينى

کشف ایتدك . رودریق سکا انلرك استقبالنی کوستردی .
سن‌ده عالمه رودریقك آتیسنی تصویر ایتدیریپورسك . ایشته
قوجه برملتك عالم استقبالی ایاغکك التنده یوارلنوب طوریپور .
ایشته داخلنده جریان ایدن نهر اقباله بر بشقه مجرا آچلدی .
بوده محضا سنك کتیردیککك انقلاب ایله آچلدی . بونکله برابر
سن هیچ برشی دکل‌سك ، بن زیاد سن مجرد هیچ‌سك !

تبدیل طور ایله

نه اولور ربم ؟ بکا ده براز غرور کلسه ، غرورایله چیقسه‌م
چیقسه‌مده صکره بردن بره دوشوب نه‌قدر عاجز ، نه‌قدر
اقتدارسز بر مخلوق اولدیغمی برکره دها اوکرنسه‌م . اوقو !
بن زیاد اوقو ! شوافسرلرك هر بری بر حکمدار بدبختك
سرکذشتی در . اوقو ! ابن نصیرك کوله‌سی !

حامدك فردای مماتده وجودینك چوروبه‌رك طاغیله‌جغنی ،
اتلرینك مأکل حشرات ، افکار علویه‌سنك سریر احتشامی
اولان دماغنك مقرمار و کژدم اوله‌جغنی تصورله اظهارایلدیکی
رعشه انکیز فریادلرده علویت‌حسه برانموذج بدیع تشکیل ایدر :

بن کندمی ظن ایدردم انسان
ایتدك بکا سن قصورم اعلان
حیوان ایمشم دریغ بن هم
تشهیره نی سبب نه بیلم

خونم حشراته زیب دندان
برفوسفور ایمش بونور مرفان
بیتمسه چیانلرك غداسی
مقبرده ولور بوسر نمایان
امکار یرنده مار وکژدم
آدمی قالیر کوزمده مردم
بوسنك بوموج یأس ومانم
بوخاك بوظلمت مجسم
ایتدکجه عیون ایله تصادم
ممکنمی که فکر ایده تقدم

علویت خیال . — علویت خیال ، عظمت تفکراتله شعشعهٔ خیالاتك امتزاجندن تشکل ایدر :

هرکوشه‌سنده دهرك نام بقا مدارك
شایسته‌در ذیناسه عالم سنك مزارك
سنسك كه اوشهنشه بوامت نجیبه
بلدان بخششکدر ، ابحار یادکارك
میدان حربی قبلدك سن تختکاه شوکت
لشکردی هپ مسلح اتباع بی‌شمارك
ماضی اوبردهٔ غیب اکشادهٔ حضورك
آتی ، اوراه مظلم آمادهٔ کذارك
توحید ایدی مرامك اسلام ایله انامی
برلشدی اول اوغورده علمکله اقتدارك
بیت خدامه قونمش جاهك مطاع اسلام
طورمش باشکده بکلر برقوم تربه‌دارك

طاقنده منجلیدر هپ بینات معنی
اسرار لم یزلدن مصنوع اولان بودارك
هردم سکا آچیقدر ابواب عرش رحمت
تربه کدر الک عظمی فتح ایتدیکك دیارك
بوقدر سنك غروبك ای نیر معالی
وارشعلهٔ دهادن بیك نجم تابدارك

عبدالحق حامد

امطار . — احتشام بیـان ، پك پارلاق بر مزیتدر ، فقط کولونج اولمق نقیصه‌سنه پك مجاور ، تعبیر دیکرله حشمهٔ تصورات ایله عظمت اسلوب آره‌سنده تأسیس توازن ایتمك مستثنا دهالره منحصر اولدیغی ایچون برخیال فیاض ومبدعه مالك اولمایانلرك ، بومزیت علویه‌یی استحصاله چالیشیر ایکن ادا ایله مؤدانك عدم تناسبندن عبارت اولان طنطنهٔ جعلیه‌یه دوشه جکلری بی اشتباهدر . بناءً علیه قدرت خارقهٔ ابداعدن محروم اولانلر ، هویت ناچیزیله اکتفا وبوآلونك نصیحتنه اقتفا ایتملیدرلر : « صنعت ایله ساده ، عظمتسز علوی ، دوزکونسز لطیف اولیکز . »

علویت فکر . — علویت فکر ؛ اکثریا متین ووجیز بر سادکی ایچنده تجلی ایدن عمق وعظمت تصوردن عبارتدر ؛ مع مافیه علویت فکر ، رنکین خطوط ایچنده‌ده انکشاف ایده‌بیلیر .

جناب صدیق اعظمك ارتحال پیغمبریدن دولایی حیران وسرگردان اولان اصحاب کرامه خطاباً ایراد ایتدیکی نطقك فاتحه‌سنی تشکیل ایدن آتیده‌کی سوزلر، علویت فکره مثالدر:

ای ناس! محمده طاپانلر بیلمیدرلرکه محمد وفات ایتدی، اللهه طاپانلر بیلسونلرکه او باقیدر.

برقاچ مثال دها:

«بوجهان، سینهٔ واسع طبیعتك غیر قابل مشاهده بر خطیدر؛ هیچ بر فکر وسعت مسافاته یاقلاشه‌ماز؛ تصوراتمزی بیهوده توسیع ایدیيورز، ایجاد اوله‌نان شیلر، حقیقت اشیایه نسبتله آتوملردن بشقه بر شی دکلدر؛ کائنات مرکزی هر نقطه‌ده بولنان ومحیطی هیچ بریرده بولنمایان بر کرهٔ غیرمتناهیه‌در».

پاسقال

بوسوئه‌نك بر آثم بی‌ثوابدن بحث ایدرکن سویله‌دیکی سوزلرده علویدر: «حضرت الله ایله کندیسی آره‌سنده کناهدن بشقه برشی بولنمیه‌رق وهر طرفدن محاط ابدیت اوله‌رق ...»

پیشمده بوسجده‌گاه توحید؛
عقلمده شکوك، دلده امید.
فوقمده لقای سرمدیت؛
زیرمده فنای آدمیت.
حقدن دیلرم حیات جاوید؛
ایلر بنی سنك وخاك تهدید.

انسانه دیرم فنا محقق ؛
روحم هیجانله دیرکه تأیید .
ای قبر ، کابر بکا سکوتك
تقریری اوحی لا یموتك !

حامد

نظر مرحمتی اللهك ،
ماهتابیدی اوماتکاهك .

حامد

برمکتبه اولدی کیم مداوم
الله ایدی ذاتنه معلم .

ضیا پاشا

بردر دیدی آشنای وحدت :
موج احدیت ، احمدیت .
چون اول ماخلقدر اول نور
ثانیء خدا دیسهمده معذور .

شیخ غالب

افکار وحیات علویهنك منبعی نهدر ؟ قلبدر ؛ اویله برقلبکه عشق حقیقت وفضیلت ، حب وطن وملت ، صمیمی محبت ، عظمت نفس کبی حسیات علویه ایله مشحوندر .

اختیار هوراسلك ، مبارزهیه کیرن اوچ اوغلندن ایکیسنك تلف اولوبده اوچنجیسنك دشمن اوکندن فرار ایتمکده اولدیغی خبر آلدیغی زمان ، اولن قارداشلری ایچون اغلامقده اولان

قیزینه خطاباً : « ایکیسی ایچون آغلا ؛ اونلر ، پدرلرینك غبطه ایتدیکی بر طالعه مظهر اولدیلر . مزارلری اك نجیب چیچکلرله اورتولسون ؛ شانلی اولوملری بنم ایچون بر ضمان ضیاعدر ... دیکری ایچون اغلا ؛ فرار حجاب انکیزینك آلنمزه انطباع ایتدیردیکی اوغیر قابل تعمیر ذلت ایچون آغلا ؛ بوتون ملتمزه عائد شوناموسسزلق ایچون ، «موراسك نامنه براقدیغی اورذالت ابدیه ایچون آغلا ! » یولنده ایراد کلام ایتمسی اوزرینه ژولینك « اوچ کشی‌یه قارشی نه‌یاپسون ؟ » سوألنه جواب اوله‌رق « اولسون » دیمشی ، بوتون حسیات شفقتنه تحکم ایدن حب ناموس و وطن ایله استعظام نفسدن ایلری کلمشدر .

اصحاب کرامدن بر ذاتك حال احتضارده بولنان ابوجهلك کوکسنه چیقه‌رق قفاسنی کسه‌جکی صره‌ده ابوجهلك

یاراعی الغنم ارتقیت مرتقیً صعباً

دیمسی عظمت نفسدن وصحابینك

الاسلام یعلو ولایعلی علیه

یولنده جواب ویرمسی حب اسلامدن نشأت ایتمشدر .

بردشمنك قلیجنی چکوب دوستنك قفاسنه ایندیره‌جکنی کورن برترو آلینك ایلری‌یه آتیله‌رق « روتولوس بنم ، دمیریکی

بکا چویر ! » دیه باغرمسی محبت صمیمیه‌دن تولد ایتمشـدر .

بعضلری، شعرلرده ، هائله وفاجعه‌لرده بارز اولان علویتدن باشقه شمشك کبی ناکهانی ظهور ایدن برعلویت دها واردر ، دییورلر ؛ حتی « اصل علویت بودر ، سرعت وایجاز ، بو آنی علویته اوقدر طبیعی ، اوقدر موافق کلیرکه فصـله برکلمه ، بوعـلویت صرفه‌یی محوایدر . » فکرنده بولنیورلر واختیار هوراسـك « اولسون » سوزیله اثبات مدعا ایتمك ایستیورلر . واقعا بوسـوز ، بحق متین وعلویدر ، فقط متانت وعلویتنه حسیات متقدمه‌نك دخل عظیمی واردر : « اولسـون » جمله‌ٔ علویه‌سـنك بولندیغی صحنه برپیرامیددرکه بوجمله ، ذروه‌سنی تشـکیل ایدر . کورولیورکه بوصحنه‌ده علوی اولان یالکز بوجواب دکلدر ؛ حسـیاتك ارتقای تدریجیسنده ، بوخصلت عظیمه‌نك ـ که « اولسون » سوزی صوك شعشعهٔ انکشافیدر ـ خطوط تشریحیه‌سنده ، بوتون صحنه‌ده علویت واردر .

فکرمزی اجمال ایده‌لم : ایجاز ، اسلوب علوی ایچوندر ، فقط ایجاز ، هیچ بروقت حصول علویته مدار اولان تدریجات وتوسـیعاتی ردایده‌مز . افکار ، درجهٔ منتهای علویته چیقدیغی واسـلوب اونلرك علویتنی تعقیب ومحـافظه ایلدیکی زمان علوی اولان یالکز برکلمه دکل برسـلسلهٔ افکاردر .

قسم ثالث

برنجی فصل

مجازات

مجازاتك اقسامی ، ماهیتی ، فوائدی ، شرائط مقبولیتی ، تعبیرات حقیقیه ایله مجازات آره‌سنده کی فرقی تبلیغ .

مجازاتی، مجازات وصور بیان دیه ایکی‌یه آییره‌رق هر ایکیسنی تعریف ایتدکدن صوکره ماهیت وخدمتلری حقنده ایضاحات ویره‌لم :

مجازات ، الفاظك موضوع لهلرینك غیریده استعمالنه ، صوربیان ایسه افکار وحسیاتك استفهام کبی ، تشخیص وانطاق کبی اشکال آلتنده تبلیغنه دنیر .

مجازات ایله صوربیان تزیینات منضمه‌دن اولمایوب اساس اسلوبی تشکیل ایدر . بونلر بعضیسنك ذهابی کبی تزیین ایچون البسه‌یه علاوه ایدیلان شرید ودانته‌لا کبی شیلردن دکل ، کالای اسلوبی وجوده کتیرن مواد اصلیه‌دندر ؛ بردرجه‌ده‌که بونلردن برینك طیی حالده اسلوبه خلل کلمه‌مك قابل دکلدر . خلاصه مجازلر اولمقسزین یازی یازیله‌ماز ؛ بونلر طبیعی اولدقجه الفاظ وتعبیرات عادیه کبی فکرك ترجمهٔ اصلیه‌سیدر .

مجـازاتك صنايع تزيينيه‌دن اولمادیغنه بردلیـل‌ده جاهل آدملرك محـاوراتنده، مدنيتجه پك آزمترقی زمانلرده ، فجر ادبیاتده‌بیله بوکبی مجازلرك مبذولیتیدر .

مجازاتجه اقوام ابتدائیه وجاهله‌نك لسـانلری‌قدر زنکین لسانلر یوقدر؛ هنوز تر وتازه اولان مخیله‌لری هریرده برطاقم مناسبات بولورلر وقوهٔ حسـیه‌لری شدتله متأثر اولدیغی ایچون اونلری برلسـان شـدید ایله افاده ایدرلر . بوکبی اقوامك نظرلرنده اشعهٔ نافذه‌سیله کونش ، برکماندار زرین سهام؛ فتحهٔ برکان ، اسرار انکیز بردمیر اوجاغی ؛ ذرات مزهرهـسیله کهکشان ایسـه براله مرضعه‌سنك سینه‌سـندن چیقان اوزون برسود سرپینتیسیدر . بتون اسـاطیر یونانیه ، واسع بر مجموعهٔ استعاراتدر . امیل‌فاکه دییورکه « بتون السنهٔ بشر اسـاطیرك برطرز بیانیدر . الك عادی کلمات ؛ خیالات قدیمه‌دن واسـکیدن روحلی اولان رنکلرینی غائب ایتدیکی جهتله اشارات بسیطه‌دن اولمق اوزره قوللانیلان استعارات فرسوده‌دندر . »

مجازاتك شرائط استعمالی . — مجازلر ، برفائدهٔ زائده‌یه ، برضرورته مستند اولمادقجه موفقیتله استعمال ایدیله‌مز .

مجـازاتك تأمین ایلدیکی فوائدی اکلامق ایچـون ژان پلیسیه‌یی دیکلیه‌لم :

« مجازات، افادەیه شعشعه وقوت یاخود رنك ولطافت ویرن اشکال افکاردر . ارباب شعر وخطابت ، تنویع اسلوب ایچون فکر وحسك صور مختلفەسی اطلاقنه شایان اولان مجازاته مراجعت ایدرلر ؛ سیمای بشر ایچون حرکت واداته ایسه بیان ایچون‌ده بونلر اودر .

خطوط وجهیه کندی کندینه برقیمت افادەیی حائزدر ؛ فقط عضلاتك حرکاتی ، بر سیمانك دیکرندن معنیدار اولمسنه مدار اولان « فروق دقیقه » یی حصوله کتیره‌رك اوقیمتك تزایدینه سبب اولدیغی کبی تعبیرات مجازیه‌ده برخیال یاخود برحس اویاندیره‌رق سانحاتك ازدیاد لطافت وشدتنه باعث اولور . مثلا « هنوز کنج ایکن اولیورم . » فکری کندینه مختص کلمات ایله افاده ایدیلیرسه حائز تأثیر دکلدر ، فقط « غنچهٔ حیاتمك صولدیغنی کوریورم » شکلنه کیرنجه بشقه بررنك ، بشقه برقوت پیدا ایدر . »

روما حکماسندن سه‌نق‌ده مجازی برخط مستقیمدن دها لطیف ، دها شایان تعقیب اولان برخط منحنی‌یه بکزه‌دییور .

(٢) مجازات بعضاً ضروری الاستعمالدر ، چونکه مجازات یالکز افکار وسانحاتی دکل اونلره رفاقت ایدوب‌ده تعبیرات حقیقیه ایله ابراز ایدیلەمەین حسیات وهیجاناتی‌ده تصویر ایدر ؛

بوکبی احوالده تعبیرات مجازیه‌نك استعمالی ودرجه اضطراریدرکه تعبیرات حقیقیه‌یه تحویل ایدلسه بذبان افاده ، رخنه‌دار اولور ، فکر وحس سقطلانیر . برخیال ، بر ندا ، بر تشخیص وانطاق بوقدرکه انتفاسی اسلوبه ضرر ویرمسون .

مجازاتك شرائط مقبولیتی . — مجازاتك شرائط مقبولیتی ایکیدر : طبیعیت ، اعتدال .

(١) طبیعیت ، مجازاتك ، افکار وحسیاتك تظاهرات صمیمیه‌سندن عبارت بولنمسیدر . شبهه یوقدرکه الك مقبول مجازات ، الك صمیمی اولانلر ، یعنی براستعجال عصبی ایله حرارتلی دوداقلردن ، دوکولنلردر ؛ فقط احتساسات ، پك شدتلی بر غلیان وهیجان ایچنده بولندیغی وقت مفکره ، قوهٔ حسیه وخیالیه ایله برابر عینی زمانده اجرای فعالیت ایده‌میه‌جکندن بویله دقیقه‌لرده تهیجات شدیده‌یی تصویر ایدن تعبیرات مجازیه‌نك مبالغه‌یه ، غرابت ومبهمیته دوشمسی پك ملحوظدر ؛ بناءً علیه حسیات مهیجه‌نك ناظمی اولان مفکره‌نك اجرای فعالیت ایتمسنی بکله‌مك تأمین مطبوعیت نقطهٔ نظرندن الزمدر .

(٢) اعتدال ، مجازات معتدل ، یعنی ایجابات مؤدا ایله متناسب اولور ، یکنسقلقدن متولد تعب وکلالی ازاله ایده‌جك درجه‌ده بولنورسه حقیقةً بلاغتك تأثیرات عظیمه‌سنی حصوله

کتیریر . مجازات ، خطیبلرك حرکات وجهیه‌سنی آ کدیریر : وجهك حرکاتی تأثیرات افاده‌یی تزیید ایدر ، فقط بوتون خطوط وجهیه ، بر حرکت متمادیه ایچنده قالیرسه تأمین موفقیت ایتمدیکی کبی استهزایی‌ده دعوت ایدر .

حقیقی ومجازی اسلوبلر آره‌سنده‌کی فرق . — لسان حقیقی ایله لسان مجازی آره‌سنده تبلیغ فکر نقطهٔ نظرندن فرق واردر . لسان حقیقی ، تبیین فکره مخصوصدر ؛ نه‌زینت ، نه‌قوت ویرر . لسان مجازی ایسه فکر اصلی‌یی دیکر فکرلر علاوه ایده‌رك تصویر ایدر . دینله‌بیلیرکه لسان حقیقی ، لسان فن ؛ لسان مجازی ایسه لسان شعردر .

لسان مجازینك ، لسان حقیقیدن دها مؤثر ، دها دلفریب اولدیغی کوسترمك ایچون عینی فکرلری تصویر ایدن بعض افادات حقیقیه ومجازیه‌یی قارشیلاشدیره‌لم :

احوال جهان ، مائل انقلابدر : وصال وسعادتی فراق وفلاکت تعقیب ، بهاری خزان تخریب ایدر .

قربیت گل بلبله‌ده ، خاره‌ده قالماز .
هنکام طرب ، مسته‌ده . هشیاره‌ده قالماز .
البته اولور پازدهٔ جیش زمستان
بو رونق وفر ، باغه‌ده ، ازهاره‌ده قالماز .

والیٔ آمدی

اون اوچ سنه‌دن بری قلبم ، یتیملکک ویردیکی اضطراب ایچنده‌در .

اون اوچ سنه‌در قلبمك اوستنده مکدر
اوکسوزلکمك روحی قدر صامت وغمکین
بر لیلهٔ یلدای عذاب اولمه‌ده ساکن .

جلال ساهر

شبهه حقیقته طوغرو یورومکدر ؛ حقیقتی آراشدیروب بولمق ایسه عقل ایچون حقدر .

شبهه بر نوره طوغرو قوشمقدر ؛
حق تنویر عقول ایچون حقدر .

توفیق فکرت

ایکنجی فصل

حقیقت ، مجاز

حقیقت ، بر لفظك معنای ماوضع لهنده استعمالنه دینر .

مجاز ، بر لفظك معنای موضوع لهك غیریده قوللانلمسنه اطلاق اولنور. برلفظ مجازینك موضوع لهك غیریده استعمالنی تصحیح اولان جهت ، مشابهت ایسه استعاره ، اوندن بشقه بر مناسبت ایسه مجاز مرسل اولور . برده کنایه واردرکه مجاز ایله آره‌لرنده‌کی فرق کنایه‌ده قرینهٔ مانعه‌نك بولنمامسیدر .

استعاره‌دن بحث ایتمك ایستیورم ، فقط هر استعاره‌نك اساسی تشبیه اولدیغندن اول امرده تشبیهی موضوع بحث ایده‌جکم .

تشبیه

تشبیه . — تشبیه ، بریاخود برقاچ وصفده، بری دیکرندن اتم اولمق شرطیله، اشتراکی اولان ایکی شیئك، یاخود ایکی شی کلمه‌ده‌کی ایکی هیئتك برمقصدی تأمین ایچون قارشیلاشدیرلمسیدر .

« حسن ، ارسلان کبیدر . » جمله‌سنده حسن ایله ارسلان یکدیکرینه تقابل ایتدیرلمش ایکی شی ؛ شجاعت بوایکی شیئك

على الدرجات اشتراك ايلديكی وصف ؛ كبی ادات تشبيهدر ؛ بو تشبيهدن مقصد ايسه قوتدر .

حسن ايله ارسلانه طرفين تشبيه، مابه الاشتراكی اولان وصفه وجه شبه ، كبی يه ادات تشبيه دنير . « بری ديكرندن اتم اولمق شرطيله » قيدندن اكلاشلديغی وجهله طرفين تشبيهك وصفه اشتراكی بردكلدر . وصفده اتميت اشتراكی اولان جهته مشبه به جهت ديكره مشبه دنير . شو حالده مادامكه ارسلانك « شجاعت وصفنه درجهٔ اشتراكی دها زياده‌در ، ارسلانك مشبه به، حسنك مشبه اتخاذی لازمدر . ايكی هيئت قيدندن مستفاد اولديغی وجهله طرفين تشبيه دائما مفرد اولماز ، مركب‌ده اولور يعنی طرفين تشبيه اجزای عديده‌دن مركب بر رهيئت اولور :

دل پرنالهٔ عاشقده خيال رويك
نقش كاشن كبيدر كاسهٔ فغفور اوزره
نديم

بيتنده‌كی تشبيهك طرفينی مركب يعنی مشبه « دل پرنالهٔ عاشق ايله خيال رو » ، مشبه به « كاسهٔ فغفور ايله نقش كاشن » دن عبارت بر رهيئتدر ؛ واقعا دل پرنالهٔ عاشق، كاسهٔ فغفوره وخيال رو نقش كاشنه تقابل ايدرسه‌ده بو اجزادن بر رهيئت تشكيل ايديله‌رك : دل پرنالهٔ عاشقده‌كی خيال رخسار، كاسهٔ فغفور اوزرنده‌كی نقش كازاره بكزه‌ديله‌جك اولورسه تشبيه دها پارلاق اولور .

لیلی کذر ایتمش اول فضایه ؛
صالدی کل ولاله اوزره سایه .
بو سبزه یه سبز خرکه اورمش ،
مه صحن چمنده هاله قورمش ؛
غنچه کبی اول لطیف خرکاه ؛
کل برکی کبی ایچنده اول ماه .

فضولی

بیتلرنده کی تشبیهات ده بو قبیلدندر : لیلایی ماهه وخرکاهی هاله یه آیری آیری تشبیه ایتمکدن ایسه لیلا ایله خرکاه سبزیندن مرکب تابلویی ماه ایله هاله سندن متشکل لوحه ایله تقابل ایتدیرمك تشبیهك ازدیاد رونقنه مدار اولور . صوك بیتده کی تشبیه ده بویله در .

اقتران ایتمش رقیب نحس ، اونارك مشربه
سیر ایدرکن اوغرامش خورشید ، برج عقربه .

واصف

بیتنك تضمن ایلدیکی تشبیه اوقبیلدندر .

وجه شبه ، بعضاً مفرد اولور یوزك کله تشبیهی کبی . بوراده وجه شبه منحصراً قرمزیلقدر .

بعضاً متعدد اولور : یوزك قمره تشبیهی کبی . بوراده وجه شبه پارلاقلق ومدورلکدر .

« يلكننى آچمش بر صندال، كشاده بال بر بياض قوشه بكزر. »
تشبيهنده‌ده ، وجه‌شبه مركبدر : رنك وطرز ووضعيت .

كوزله‌دم صافلانوب براور مانده
صو كنارنده برسوررو مانده
بر بهرنك سكلاخه شبيه
بيقانيرلردى كاه كاه آنده

حامد .

مانده‌لر، برسنكلاخ سياهه تشبيه ايدلمشدركه بو تشبيهده وجه شبه ، سياهلق ايله برابر جسامت مهيبه‌در .

طرفين تشبيهك ماهيتنه كوره تشبيه تعدد ايدر :

(۱) طرفين تشبيه ، محسوساتدن اولور :

ويرر طبع صفا بخشم كدر آيينهٔ آهه ؛
ايدر كلك در افشانم خجل ابر كهر زايى .

نفعى

بيتنده شاعر، قلمندن صدور ايدن كلماتى ابرنيسانك دوكديكى قطراته تشبيه ايديوركه كرك ابرنيسان ايله قطراتى، كرك قلم ايله رشحاتى مواد محسوسه‌دن اولديغى ايچون تشبيهك ايكى طرفى‌ده محسوسدر .

بويله اولان تشبيهه ، محسوسك محسوسه تشبيهى ، دنير .

چوجق اووضع يتيمانه سيله بردرناب ،
قادين او حال خرابيله برشكسته صدف .

توفيق فكرت

کوزلرمدن دوکیلان قطرهٔ اشکم کهری ،
ابلرکدن صاچیلان لوءلوء شهواره فدا .
فضولی

بیتلرندهکی تشبیهات ده بو قبیلدندر .

برده بو تشبیهك رنکین بر مثالنه ده خالدضیابك افندینك شو : « تماماً اچیلمش پانجورلردن دالغه‌لانه‌رق کیرن ضیا ایله بو پرده‌لر مائی قیالقدن دوکولن ، دوکولدکجه کوپورن بیاض بر شلاله‌یه بکزه‌ییوردی . » جمله‌سنده تصادف ایدرز .

(۲) بعضاً ایکیسی ده عقلی اولور :

خواب پر اضطرابدر بو حیات ؛
طوغمشز اولمك اوزره واحیفا !

بیتنده‌کی تشبیهك ایکی طرفی ، حیات ایله خوابدن عبارت اولدیغی ایچون عقلیدر .

(۳) مشبه عقلی مشبه‌به حسی اولور . بو طرز تشبیه پك جاریدر ، چونکه عقلی برشی ، مادی برشیئه تشبیه ایدیله‌رك عادتا تجسیم ایدلمش اولور . بو حقیقتی جناب ، نه کوزل ایضاح ایدییور : هر پرده ، هر زمان شاعر ، بر حس خصوصی‌یی تبلیغ ایچون عالم خارجی‌یه مراجعت ایتمش ؛ اوراده بر مثال ، بر مشبه‌به آرامش ، بو واسطه ایله قلب وروحی کوسترمکه چالیشمشدر .

هرشاعر كندی جهان مخفیٔ صمیمیسی ایله جهان خارجیٔ محسوس آراسنده بعض وجوه مناسبت ومماثلت كشف ایدر ؛ اومناسبات ومماثلاتدن كندی حسیات رقیقه‌سنی ایضاحه برطریق آرار : شعر آنجق بوطریقدر . هرانسان ، بركوچك جهاندر ، دینلر نه‌قدر طوغری . سویلمش‌ایسه بوندن جهان بربویوك انساندر ، دینلر بلكه‌دها طوغری سویله‌مشلردر . هركسك ، حس وفكرینك كرك عالم نباتی وحیوانیده ، كرك عالم جمادیده بیك مثالی واردر .

بوكون برمنحسر ، ورملی چهرهٔ مغبر
صوغوقلغنده ایچمدن طوغوب‌افول‌ایدن آمال .

توفیق فكرت

بیتنده شاعر معقولاتدن‌اولان آمالی ، محسوساتدن اولان چهره‌یه تشبیه ایتمشدر .

(٤) بعضاً مشبه حسی ، مشبه‌به عقلی اوله‌بیلیر . محرر تصورینه بحق شكل ویره‌بیلمك ایچون مواد محسوسه ارەسنده مشبه‌به اتخاذینه شایان برشی بوله‌مدیغی وقت بالاضطرار عقلی برشیٔ انتخاب ایدر :

كوله‌رك شیوه ایله بزمه او شوخك كلیشی
بكزر اول نكته‌یه كیم طبع سخندانه كلیر .

استاد اكرم

بیتنه برناظر عطف ایدرسه‌ك کوروزکه اکرم بك افندی دلبر شوخك رفتار نازك ونازانی بوتون رقتیله تصویر ایده بیلمك ایچون مادیات آره‌سنده مناسب برشی بوله‌مینجه جهان معنوی‌یه سوق خیال ایده‌رك فکر شاعره کلن بر نکته‌یی مشبه‌به اولمق اوزره اقتباس ایتمشدر .

« زمان وبدبختلغك تخریب ایلدیکی برروحده فاصله‌لرله یوکسلان بویوك برفکر کبی بعضاً چولده یالکز برستون عالی پابرجا کورونور . »

شانو بریانه

(٥) بعضاً مشبه حسی مشبه‌به خیالی اوله‌بیلیر . خیالی دیمك جهان ماديده بولنمیوب ده حس اولنان لزومه مبنی مخیلهٔ شاعرده ابداع ایدلمش برشکل مستثنا دیمکدر . شکل خیالیده‌کی استثناء هیئت عمومیه‌سنه عائددر ؛ یوقسه اونی تشکیل ایدن اجزا عالم مادیدن آلنمشدر . خیالاً الی‌غیر حقیقی بر حیوان ایجاد ایتمسنی تجربه ایدملم : هیچ شبهه یوق‌که کوردیکمز اعضایی ترکیب ایده‌رك برمخلوق تشکیل ایده‌جکز ، زیرا حدود معلوماتمزی تجاوز ایتمك بزم ایچون قابل دکلدر ؛ بوندن طولاییدرکه الوهیته متعلق مدرکاتمز ، قاصردر .

سیسلر اوستندهٔ آفتاب حزین،
بر بیوك دانه، درهٔ خونین.

جناب شهاب الدین

بیتی نظر اعتباره آلیرسه‌ق کورولورکه جناب جهان مادیده سیسلر اوستنده‌کی آفتاب حزینی کوز اوکنه کتیره‌بیله‌جك بر شی بوله‌مدیغی ایچون مخیله‌سنه مراجعتله «بیوك درهٔ خونین» شکل مستثناسنی ابداع ایتمشدر. عالم مرئیده بویله بر شکله تصادف ایدیله‌مز، فقط کرك اینجی، کرك رنك خونین موجود اولمسنه نظراً ابداع، اجزایه دکل هیئته عائددر.

لعل لبی کوهر شکرریز،
شمع رخی ماهتاب کلبیز.

شیخ غالب

بیتنده‌کی «ماهتاب کلبیز»ده جهان امکانده تصادف ایدیله‌مین اشکال خیالیه‌دندر.

بعضاً قوجه‌مان برکله بکدرکه مذهب
پرواز خموشانه‌سی برلکده سوروکار
انظار تماشا کزی؛ بعضاً‌ده مطرا
بر زنبقه بکزرکه دکلدر متصور
برمثلی کورمك شو طبیعتده، مکوکب،
تیراژه نما... هم بوکورلکله برابر

یاپراقلرینك لرزش مستتدهٔ هویدا
برچهرهٔ پر وعد امل ، چهرهٔ دلبر .

توفیق فکرت

پارچه‌سنده‌کی « کله‌بك » ، « زنبق » ده خیالیدر .

نه اصفردی نه بیضا ونه اسمر
کوزل بر رنکی واردی نا معین
او دم بیلمم نه‌لر کلدی خیاله
باییلدم اول کل کندم مثاله

حامد

و

خیر پاینه بالادن کریزان
شهاب سبزدر افتان وخیزان

حامد

بیتلرنده‌کی « کل کندم‌مثال » و « شهاب‌سبز » بر و شکل مخیلدر .
« او ، قارشیسنده قرمزی فنارك آتشین ییلان کبی اوزانان ضیاسنه داله‌رق باشنی چویره‌میوردی . » جمله‌سنده‌کی آتشین ییلان محصول خیالیدر .

(٦) بعضاً مشبه‌به وهمی اولور .

« آره‌صره بر شمشك ، برایشیق کورینیور ، صانکه هوالرك برغولی سل سیف ایدییور . » ویقتور هوغو

سوزنده‌کی « هوالرك غولی » بر شکل وهمیدر .

بعضاً ادبی بر پارچه کاملاً بر سلسلهٔ تشبیهاتدر . حامدك « زهرهٔ هندی » عنوانلی منظومه‌سی کوزل بر مثال تشکیل ایدر :

یشیل کیمش امینم بن کلاندن ،
یا جنتدن کلیر یاخود چمندن .
تمامیله چکلمشدی حرارت ؛

حرارت بنده طوپلاندی اودمده .
اینردی کوهدن یالکزدی همده ،
فقط منظر دکل بوندن عبارت :

اولوردی جانبینده نمایان
کزن طاووسلردن برخیابان .
همان هر برقدمده برنظارت .

کوزللك قابل اخفا دکلدر ؛
بونك‌ده خارجندن مستدلدر .
نفوذ ایتمش ثیابندن اوحالت .

اوبر سیمابه بکزر صاف برحسن ؛
یشیل کیمش دکل شفاف برحسن ؛
چمنلردن پذیرای حضارت .

خیر پایینه بالادن کریزان
شهاب سبزدر افتان وخیزان
ضیاسی طرح طرح ایتمش سرایت .

طاغلمش آفتاب اشجار ایچنده
اسر خوش بر نسیم انوار ایچنده ؛
پریلردن ملکلردن بشارت .

بو هیئتده نه ممکن بر ستاره ،
او بر قیزدر مؤکل نوبهاره
چمنلر یانبه ایلر دخالت .

یقین کورمکده‌یم ، بندن فقط دور ؛
اغاجلقلر ایچنده بر یشیل نور
شب نیلیٔ مهتابه رقابت .

شاعر ، اوزاقدن یشیل بر رنك عرض ایدن کوزلی ، چمنلردن پذیرای حضارت اولمش صاف وشفاف بر سیمابه ، صوکره سبزین بر نجم ثاقبه تشبیه ایدییور ، بونی‌ده کافی بولمینجه او دلبر ایچون بر مؤکلهٔ نوبهاردر ، دییور .

نشیدهٔ آتیه‌ده‌کی سلسلهٔ تشبیهات‌ده بویله‌در :

صاریشین ... طبقی لیل خولیانك
بنی مسحور ایدن ستاره‌لری ؛
صاریشین طبقی لجر نیسانك
متنور سحائب کمری ؛
صاریشین هر چیچك بو جنتده !
صانکه بر دست پرمهارتده
اوفالانمش بیغینله نورو ذهب .
صوکرا اطرافه بوسکورلمش هپ .

مشبه‌بهلرك بو یولده تکثیری ، بوتون ماهیتیله مشبهی تصویر ایتمك مقصدینه مبتنیدر ؛ شاعر ، پاره‌نك او طاتلی ، اوجاذب صاری رنکنی بحق تعریف ایچون بر ماده‌دن دیکرینه انتقال ایدرك بر سلسلهٔ زرین تشبیهات ابداع ایله‌مشدر .

مشبه‌بهلر بوراده اولدیغی کبی ، مشبهك یالکز بر حالی بر وصفنی تعریف ایچون دکل ، احوال واوصاف مختلفه‌سنی تصویر ایچوندخی تعدد ایده‌بیلیر :

« اصحابدن عبدالله بن عباس ، عبدالله بن عمر ، عقبه بن نافع بر فرقه موحدین ایله فرار ایتدکاری صره‌ده ایمش که عبدالله بن زبیر ، اجل قضا کبی خبرسز ، خوارق فلکیه کبی ناکهظور ، صرصر بلا کبی قوم دریالرینی خروشان ایده‌رك معیتنده برجم غفیر ، سردار بدبخت عبدالله بن سعدك محاربه‌ده طوتدیغی موقعده نمایان اولور . »

حامد

« جنکیز کبی ، قپلاندن یرتیجی ، ییلاندن خائن ، شیطاندن مدسس بر رئیس جبارك سائقهٔ آمال خونخوارانه‌سیله (قره‌قوروم) صحرالرندن آسیانك هرطرفنه یاییلان میلیون میلیون وخشیلر ، مملکت

یقمقده ، انسان تلف ایتمکده طوفاندن کری قالیر آفتلردن دکل ایدی . » کمال

اخطار . — ایکنجی مثالده تشبیه یوقدر ، فقط تفضیل واردر ؛ هر تفضیلده تشبیه مندمجدر .

تشبیه تمثیلی دنیلن بر تشبیه دها واردرکه اوده مشبه بهك احوال مختلفه‌سیله مشبهك حالات متعدده‌سنی ایضاح ایله‌مکدن عبارتدر :

شوحزین فطرت غریبه مله
بن اوسیاحه بکزردمکه مهیب

چولده، شمسك شعاع سوزانی
یاقه‌رق کوزلرنده الوانی

کورمز آرتق سلامت امکانی ؟
اوزمان هر یاننده بر بوشاق

طویه‌رق برادای ماتمله
— دست لرزانی پیش چشمنده —

اوطوروب نیم مرده وزنده
برتجلی‌یه منتظر ، دوشونور ؛

بوتجلی ، که موت هائلدر ،
اوکا بر شعر ایچنده سرخوشلق

ویره‌رك نشوهٔ امید ایله پر
برجهان کوسترکه مغفلدر ...

آه ای غفلت ، ای سراب نصیب،
سنی ممکنمی ایتمه‌مك تعقیب !

توفیق فكرت

انواع تشبیه . — تشبیه درت درلو اولور: مفصل ، مجمل ، مرسل، مؤکد .

وجه شبه مذکور ایسه تشبیه ، مفصل اولور : محمد شجاعتده آرسلان کبیدر .

وجه شبه محذوف ایسه تشبیه مجمل اولور: محمد ارسلان کبیدر.

ادات تشبیه مذکور ایسه تشبیه ، مرسل اولور : محمد ارسلان کبیدر .

ادات تشبیه محذوف ایسه تشبیه ، مؤکد اولور : محمد ارسلاندر .

اك قوتلی تشبیه‌ده بوصوك تشبیهدر ، بو تشبیهه تشبیه بلیغ دخی دنیر .

ادوات تشبیه هانکیلریدر ؟ صانکه ، کویا ، کبی مانند ، آسا ، وش‌در . بونلردن بشقه صانمق ، ظن وقیاس ایتمك کبی افعال‌ایله مشتقاتی ده ادات تشبیه یرینه قائم اولور . برده بعضیلر ، « شکلنده » « یولنده » یی ادات تشبیه کبی قوللانیورلر .

هر ایکیسنه برر مثال :

« بیچارهٔ قلب شباب ، بیچاره بلور پارهٔ مشمس ! ... سنیده برضربهٔ حقیقت ازدی ، طاغتدی ؛ بوتون امللر ، امیدلر ، خولیالر اوضربه‌نك سقوط مدهشی آلتنده بر آووج غبار انقاض شکلنده قالدی . » خالد ضیا

صوغوق ، صوغوق ... آجی برزوحهٔ تشکیسی
بولنده قلب حیاتك کایر ، انین ریاح .

توفیق فکرت

فوائد تشبیه . — تعریفده‌کی « بر مقصدی تأمین ایچون » قیدندن اکلاشلدیغی وجهله تشبیه فکری هم ایضاح ایدر ، هم‌ده ایجابنه کوره دها رقیق ، دها ظریف ، دها دلفریب ، دها مهیب ، دها شدید کوستریر .

رقت ایچون :

« خسته ایکی سنه جامکانك ایچنده یاواش یاواش قورویان نازك برنبات کبی کویا قطره قطره جان ویره‌رك سوروکلندی . »

بختك دخی استه‌مزدی بیدار
شاید ویره خواب یاره آزار

بی صیت وصدا کاوب کیدردی
کویا که کوکلده سیر ایدردی

شیخ غالب

زینت وظرافت ایچون :

کوروب بو سلك مرواريد پرنائی حجابندن
عجبدر خاکه صلمازسه فلك عقد ثریایی

نفعی

یاقوت کبی شراب انکور
الماس کبی پیالهٔ نور

غالب

بویدن خوش رنکدن پاکیزه‌در نازك تنك
بسله‌مش قوینده کویا کیم کل رعناسنی

ندیم

درخشاندر سنبلك طره‌سی
مکر شانه اورمش مهك فره‌سی

ندیم

قوت و مهابت ایچون :

« نظرم ایسه اطرافه مستولی اولان محیط ظلمتك اعماق

خفاسنده غائب اولمش کیتمش ایدی؛ کیتدکجه ظلمت بر حاله کلدی که قراکلغی ال ایله طوتمق قابل کبی کورینوردی؛ سایه‌سنده اکلندیکم هر آغاج، نظرمده بر غول یبانی شکلنی باغلادی. کویا که یریوزی زمینه کچمش یاخود ظلمت مقابر روی ارضه چیقمش ایدی.» کمال

فریاد صبی غریبو اژدر؛
بر زهر سیاه شیر مادر.

حامد

بعضاً تشبیهدن مقصد، تزییف و تقبیحدر:

«او، اقلیم بلده‌مزده قباق فصیله‌سی کبی بر برکت نمو و تنوع کوسترن ادیب طاسلاقلرندن بریدر.» حسین رحمی

تتره‌یور دست نکبتده حیات
بر ملوث پاچاوره حالنده.

بعضاً ده تشبیهدن غرض، صرف ایضاحدر:

«بوذوق و انبساط ایچنده هیچ کیمسه یورغونلغی طویمیور، کونشدن یانديغنك فرقنه وارمیوردی. یوزلرمزك جلدی،

بیاضدن بابات تره یاغی رنکنه، دها صوکره سودلو قهوه‌یه دوندکجه روحمز پارلیور، خیالمز برافلاشیوردی.»

تشبیهك برفائده‌سی‌ده حقائق فلسفیه واخلاقیه‌یه بر وضوح، برتأثیر نافذ ویرمسیدر.

محب انسانیت کورونن ساخته بر آدم، بمله اولطه آنان بالقجی‌یه بکزر: او، بالیقلری بسلیورکبی کورونیور، حقیقت حالده ایسه اونلری آولایوب اولدیرییور.

جهالت، بطاقلق کبی اطرافنی افساد ایدر.

عالم دکز کبیدر: کندیسنی تحریك ایدن فیرطنه‌لر فساد وتعفندن محافظه ایدر.

خلاصه حقیقی تشبیهلردن فکر دائما استفاده ایدر. دیه‌بیلیرزکه تشبیه واستعاره شاعرك اك ذی قدرت الوان تصویریه‌سیدر.

تشبیه بویوك برقدرت تصویره مالك اولمقله برابر شکلاً ده مقتصدانه‌در. خطیب مشهور بوسسوئه تمایلاتمزك تنوع نامتناهیسنی تصویر ایچون بر تشبیهه مجبور مراجعت اولمشدر. احتیاج حرکت وآرامی، خط تتبعی، اویونی، قصقانجلغی، اسرافی تعداد ایلدکدن صوکره موضوعنی اکمال ایتمه‌دن

لغنچه‌سنی بیتره‌جکنی حس ایده‌رك شو عباره ایله اجمال مقصد ایتمشدر :

« روزکارلرله حرکته کلدیکی زمان دکزك طالغه‌لری، بوکرداب قعر نایابدن، قلب بشریتك غیرقابل نفوذ سرندن طوغان افکار مختلفه قدر چوق دکلدر . »

هربرت اسپنسرده تشبیهی سعی اقل قانوننه یعنی « اك آز مساعی ایله اك چوق افکار القا ایتمك » قاعدهٔ بدیعیه‌سنه موافق بولیور وفکرینی مثاللرله تأیید ایدییور .

تشبیهك شرائط مقبولیتی . — تشبیهك مقبولیتی شرائط آتیه‌یه توقف ایدر : وضوح ، طبیعیت ، نزاهت ، ممتازیت ، اعتدال .

وضوح ، تشبیهك مؤسس اولدیغی مناسبتك اتعاب ذهن ایدلمه‌دن اکلاشلمسیدر .

طبیعیت ، تشبیهك بررابطهٔ حقیقیه اوزرینه مبتنی اولمسیدر؛ بویله اولمازسه تشبیه صوئوق اولور :

قاشك برفلکه‌در دورلمش ای‌ماه موج حسنکدن
جبینك لجه‌سنده کاکلکدن باد بان آچمش

تشبیهی غیر طبیعیدر ، چونکه قاشك دورلمش فلکیه ، جبینك لجه یه ، کاکلك بادبانه تشبیهنده مناسبت یوقدر . هله هوائینك ،

کیرپیکاری اوزوندر یارك خیاله صیغماز
بواسکی برمثلدر مزراق چواله صیغماز

بیتنده کیرپیکارك مزراغه ، خیالك چواله تشبیه ایدلمسی قدر صوتوق برشی اوله ماز .

بعض تشبیهلر دهاواردرکه وجه شبه مصرح اولمادقجه طرفین تشبیه آراسنده برمناسبت بولمق غیر ممکندر. بویله تشبیهلرده غیر طبیعیدر :

غم جامهٔ صبرین ایلیوب چاك
ساغر کبی چشمی اولدی نمناك

شیخ غالب

بیتنده کی جامهٔ صبر تشبیهی کبی که وجه شبه اولان « چاك » تصریح ایدلمسیدی صبرك نه مناسبتله جامه یه تشبیه ایدلدیکی کشف اولنه مازدی .

نزاهت . — مشبه بهك نزیه‌شیلردن انتخابیله تأمین اولنور .

مشبه بهك مستکره اولمسی باقیکز ، نزاهته نصل خلل ویرر :

کیدردی تلخئ قهرك فساد طغیانن
قیلور مضرت بلغم ازاله سن حنظل

فضولی

فکرتك شو تشبیهی نه‌قدر نزیه ورقیقدر :

مشام روحه امل لذتنده نشر ایدییور
تن رقیقی بهارك اثیر نکهتنی ؛
شتابی تترهٔ نورك سینهٔ طراوتنی
پیرل پیرل اوچیور ، متصل اوچوب کیدییور .

ممتازیت . — تشبیهك عادی ومبتذل اولمایوب شاعره مختص اولمسیدر .

شیخ غالب ، لیلهٔ معراجده تصور ایتدیکی جوشش انواری خرمن نوره تشبیه ایتمشدرکه حقیقةً بو تشبیه کندیسنه خاصدر :

برخرمن نور اولوب نه افلاك
خورشیدی قیاتدی پرتو خاك

نابیك شو تشبیهی ده ممتازیت حائزدر :

توده‌ٔ ریك رو اندر فلكك ابنالی
هرزمان بقعهٔ دیكرده ایدر ضرب خیام

ندیمك تشبیهلرنده‌ده بر خصوصیت واردر :

نازی آب ایتمش‌ده بر واره رسم ایتمش خیاله
ایشته اوصودر آتلمش قامتك اولمش سنك

لب حوضی ماه نوك پاره‌سی
ثریافشان آب فواره‌سی

اعتدال . — تشبیهات اعتدال درجه‌سنده قالمادقجه حسن تأثیر حاصل ایتمز . بر ادیب غرب ، تشبیهلره مستغرق بر افاده‌یی نقش ایله طولو بر قماشه بكزه‌تیور .

اجزاسی آره‌سنده تأمین ائتلاف ایتمك‌ده تشبیهك شرائط مقبولیتندندر .

جاهدك « قانطو ، بر پرده ... » سنده تصادف ایتدیكم « تكمیل لوحه‌لردن ، موقعلردن صحنه‌یه طوغرو بر سیلاب امل ، عطشان وجوشان آقیور ؛ كوز اوكنده بوتون سرائر جاذبه‌سنی استعمال ایدن دیشی بی صاریور ، بوغمق ، پارچه‌لامق ، تملك

ایتمك ایستیوردی . » جمله‌سنده « سیلاب امل » تشبیهی تعقیب ایدلمه‌مشدر، چونکه سیلاب جوشان اوله‌رق آقار ، بوغار ؛ فقط عطشان اوله‌ماز، پارچه‌لایه‌ماز . بن اولسه‌م جمله‌یی شوشکله افراغ ایدرم : « احتراص ، حار وجوشان صوئت ایدییور ؛ گوز اوکنده ... »

کمالك « جد اول سطوری اشعهٔ معارفه واسطهٔ انتشار اولان مطبوعاتك ترقیسنی کیم ایسته‌مز ؟ » جمله‌سنده‌کی تشبیهك اجزاسی آره‌سنده‌ده ائتلاف یوقدر، چونکه جداول ، انتشار ضیایه دکل جریان مایه واسطه‌در .

استعاره

استعاره . — استعاره ، معنای موضوع لهه مشابه بشقه برمعنایه دلالت ایتمك اوزره بر لفظی عاریةً آلمق یاخود ذهنده وجود بولوب‌ده اظهار ایدلمه‌ین بر تشبیهه استناداً برکلمه‌یی معنای دیکرده قوللانمقدر ، صورتلرنده‌ده تعریف ایدلمشدر ؛ فقط استعاره‌نك اك طوغرو تعریفی بودر :

استعاره ، مشابهت علاقه‌سیله وقرینهٔ مانعه ایله بر کلمه‌نك معنای ماوضع لهك غیریده استعمالیدر . جسور بر آدمدن بحث ایدیلیرکن تشبیه طریقیله بو آرسلانه باق دیه‌جك اولورسه‌ق بو ، استعاره اولور .

استعاره ، طرفین تشبیه‌دن برینك حذفیله حاصل اولدیغنه کوره ایکی‌یه آیریلیر : مصرحه ، مکنیه .

مشبه حذف اولنه‌رق یرینه مشبه‌به اقامه ایدیلیرسه استعاره مصرحه اولور :

چاره اولمدم لعل شیرینکدن اشك تلخمه
تلخ کفتارکله آلدك جان شیرینم بنم

فضولی

بیتنده « لعل » کلمه‌سنده استعارهٔ مصرحه واردر ، چونکه لعل دوداغه تشبیه اولنمش ومشبه اولان دوداق طی اولنه‌رق یرینه مشبه‌به اولان لعل کلمه‌سی اقامه ایدلمشدر . قرینهٔ مانعه‌ده کفتاردر .

جاهدك عبارهٔ آتیه‌سنده‌ده براستعارهٔ مصرحه واردر ، چونکه یرتیجی جناواردن مقصد ، استبداد یاخود تمثال مشخصی اولان عبدالحمیددر :

« مملکتك سمای مقدراتی اوستنده قادلرینی ظالمانه کرن یرتیجی برجناوارك بتون عثمانلی الکاسنی غرق ایتدیکی ظلمت مخوفه ایچنده حیات پاك ملته قصد ایتمش بیکلرجه خائنلر حمیت وفضیلتی ، اخلاق وعفتی محوایتمك ایچون چالیشیورلردی . »

مشبه ، مذکور اولور ومشبه‌به محذوف اولوب‌ده مخصوصاتندن برشی تصریح ایدیله‌رك کندیسنه اشارت ایدیلیرسه بوکا استعارهٔ مکنیه دنیر . مشبه‌به عائد بر ویا برقاچ قیدك ذکری مطوی اولان مشبه‌بهك ماهیتنی تعیین ایتمك مقصدینه مستنددر .

مقهور ایدی پنجهٔ ورمده
کوردکجه بنی کولردی ایواه

بیتنده‌کی « پنجهٔ ورم » ده استعارهٔ مکنیه واردر ، چونکه

ورم ییرتیجی بر حیوانه تشـبیه ایدلمش ومشبه به اولان حیوان مفـترس حذف ایدیلەرك مخصـوصاتندن اولان پنجەنك ذکریله کندیسنه اشارت اولنمشدر .

بر بهار ترنمك هرآن
چاك اولور صانکه صدر خاطرەیی :
بوسەلك کسلیور آرەسی .

جناب شهاب الدین

پارچەسندەده استعارۂ مکنیەواردر، چونکه بهارك برانسانه تشبیه ایدلدیکی صدر وسعال قیدلرندن اکلاشیلیور .

اخطار . — استعارەده مشبه مستعارله ومشبه به مستعارمنه ناملرینی آلیر . شمدی‌یه قدر مشبه ومشبه به تعبیرلرینی قوللانمقدن مقصدم، اسـتعارەنك اساسی تشبیه اولدیغنی کوسـترمکله برابر ماهیتنی بحقیر آکلاتمق ایدی . آرتق بوندن صوکره مستعارله ومستعار منه تعبیرات مخصوصەسنی قوللانەجغز .

شیمدی تعبیرات مخصوصەیی قوللانەرق تحلیلاتده بولنەلم :

بوخیابان تارونائمده
جاملر اوستنده رسم ایدر انجق
دست شب شعلەدن بر ورزنبق .

پارچه‌سنده‌کی « خیابان نائم » ایله « دست شب » ترکیبلرنده استعارهٔ مکنیه واردر . نائم قیدندن اکلاشلدیغی وجهله خیابان برمخلوق ذی‌حیاته تشبیه ایدلمشدر . شوحالده مخلوق ذی حیات مستعار منه (مشبه‌به) ، خیابان مستعارله (مشبه) ، نائم مستعار منه‌ك ملایمی . « دست شب » ده بویله تحلیل ایدیلیر . برده مستعار منهك ملایمی اولان «دست» ك مستعارله اولان «شب» ه اسنادنده براستعاره واردرکه بوکا استعارهٔ تخییلیه دینیر .

هر استعاره‌نك اساسی تشبیه اولدیغندن تشبیه کبی استعاره‌ده مفرد ومرکب اولمق اوزره ایکی‌یه آیریلیر .

استعارهٔ مفرده . — استعارهٔ مفرده ، طرفنی مفرد اولان بر تشبیهدن تشکیل ایدلمش استعاره‌یه دنیر . شیمدی‌یه قدر کچن مثاللره بو استعاره قابل تطبیق اولدیغندن یکیدن ایراد مثاله لزوم کورمیورم .

استعارهٔ مرکبه . — استعارهٔ مرکبه ، اجزای عدیده‌دن مرکب ایکی هیئتك تقابل ایتدیرلمسندن ومستعارمنه = مشبه‌به اولان هیئتك مستعارله = مشبه یرینه کچیرلمسندن عبارتدر .

اولادینی غائب ایتمش بروالده‌یه ، بر پدره تعزیت وتسلیت مقامنده ایراد ایدیلن شو :

سقوط ایتدیـه بر کوکب سپهری بر قرار اولسون
یره دوشدیسه برمیوه درختی پایدار اولسـون

بیتنده ایکی استعارهٔ مرکبه واردر ، چونکه اولادی اولن والده ، هم بر ییلدیزی سـقوط ایدن سپهره ، هم بر میوه‌سی دوشن آغاجه تشـبیه اولنمش ومسـتعارله اولان هیئت حذف ایدیله‌رك یرینه مسـتعارمنه اولان برنجی وایکنجی هیئت اقامه ایدلمشدر .

استحصال امل ایچون فتور انگیز مزاحمه دوچار اولان بر آدمی تشویق یولنده :

تقطر ایله‌مدکجه سرشك دیدهٔ تاك
اولورمی باغ تمناده خوشـهٔ انکور

نابی

بیتی ایراد ایدیلیرسه براستعارهٔ مرکبه اولور .

استعارهٔ مرکبه بعضاًبك اوزون اولوروبر منظومه‌یی محتوی بولنور . جنابك « تشنه‌تب » عنوانلی منظومه‌سی بوقبیلدندر :

ایاقلرنده جروح بر التهاب تراب ،
یوزنده منطبعات غم آرمای تعب ؛
دلنده نامتناهی وسرمدی برشب ؛
نظر کهنده بحیرات بیشمار سراب .

ایدر همیشه سیاحت اوتشنهٔ پرتب ؛
حضور بیلمز اوفیفا نورد سینه خراب ؛
او خسته‌یه « یورو ! » دیر برشکسته بان غراب ؛
اولی کسه : « یورو ! » دیر بر غزال جان براب ؛

او تشنه‌یه : یورو ! » دیر دائما سحاب ورياح ؛
خیال آب ایله ایلر سرابلر ولی سوق ؛
بولور بنه بوسیاحتده کندیسی برذوق .

حیاتدر بوسیاحت ، بشردر اول سیاح
که التی بیك سنه‌در ایلمکده شد رحال .
که التی بیك سنه‌در الدتیر سراب خیال .

حفرهٔ مزاره‌قدر الده ایده‌مدیکی بر امل دلفریبك سحر جاذبه‌سیله‌دائما یورویه‌رك شکسته‌تاب اولان بشریتی چولده‌سرابك دعوت مغفله‌سیله محموم وپرشتاب ، فقط دائما محروم آب اوله‌رق لاینقطع سورکلان برسیاه پرفتور وتعبه بکزتمش وبونك

احواليله بشريتك احوالى ايضاح ايتمشـدر . فقط بويله بر سياحتك وجودى ممكن اولديغى ايچون بوسياح و سياحتدن مقصد ، بشر وحياتندن عبارت اولديغنى كوسترەجك برقيد بولنديرمق لازم ايدى؛ بوندن طولايى شاعر، صوك قطعەيى منظومەيه علاوه ايتمشدر .

جاهدك ياپراق سرلوحەلى شعر منثورى‌ده استعارۀ تمثيليەنك پارلاق برمثاليدر :

« چيركين ، ديكنلى ، نامتناهى بر آغاجده بر چوق امثالى كبى غافل ومغرور بركوچوك ياپراق وار ايدى . بوياپراق تشكل ايدر ايتمز كوزل سسلى قوشلر اونك باشنده نشئەلى قصيدەلر ، رنكين شفقلر اوكا شفاف ژالەلر اهدا ايتديلر ؛ پارلاق ماهتابلر اونك قدومنى تسعيد ايلديلر . اوكوچوك ياپراق بونلردن چوق خوشلاندى ؛ اطرافنده اوچوشان رنكارنك كلبكلر كبى بومنور ، بوپربو كائنات ايچنده سربست ، كندى باشنه اوچمق ، كزمك ايستەدى . فقط اونى برچوق رابطه اوچيركين ، اوديكنلى ، اونامتناهى آغاجه باغلى طوتيوردى . نسيم صبح اونى قوپاراميوردى . اوده بوتحسرلرله مضطرب اوليوردى . صوكره اقشام اولدى ، ينه صباح كلدى ، بومناوبه دوام ايتدى ؛

یاغمورلر یاغدی ، کونشلر اچدی — هرشی دکشدی . کوچوك یاپراغك بیله طراوتی ، صافیتی کچدی ؛ فقط اوکوزل رنکلی کلبکلری تعقیب امیدی بتمدی . نهایت برقراکالق اقشام صوغوق روزکار اونی بوتون روابطلرندن آییردی ؛ فقط کوچوك یاپراق اوکوزل رنکلی کلبکلر کبی کوزل قوقولی چیچکلر آره‌سنده طولاشامادی ؛ بربیوك ییغنه هپ کندیسی کبی کوچوك ، قورو صولوق یاپراقلر آره‌سنه دوشدی . »

نامتناهی بر آغاج قیدندن اکلاشیلیرکه شاعرك مقصدی بریاپراغی دکل برانسانی تصویردر. بیچاره انسان دهامست شباب ایکن جهانی جنت ، پررنك وزینت بولور ، حیاتدن خوشلانیر بر سربستی ایچنده یاشامق ایستر ، فقط برچوق رابطه‌لر اونی اوچیرکین ، اودیکنلی جمعیت بشریه‌یه باغلار . غایهٔ خیال ، اونی آییره‌میور ، آمالنه عدم نائلیتدن متولد تحسرلر ایچنده قالیور ، اقشام اولیور ، صباح اولیور ، کون کچیور ، حیاتده برچوق حادثات وانقلابات تعاقب ایدییور ، هرشی دکیشیور ، اونكده طراوتنه ، رونق خیالنه خلل کلیور ؛ مع مافیه ینه آمالی تعقیب ایتمکدن کری قالمیور . نهایت برکون تند بادممات ، دائما برمحرومیت ایچنده ، امللرك ارقه‌سنده طولاشان اوبیچاره‌یی مربوط اولدیغی جمعیتدن آییره‌رق غور سیاه فنایه آتیور .

استعارهٔ مرکبه، بعضاً استعارهٔ تمثیلیه نامنی آلیر. کیزلیجه ایش یاپان برقورناز آدم ایچون « صمان آلتندن صو یوروتور. » دیرز. استعارهٔ تمثیلیه شیوع بولورسه ضرب مثل اولور.

کونشك یوزی چامورله صیوانماز.

یورغانکه کوره آیاغکی اوزات.

استعاره‌نك اهمیت وفوائدی. — استعاره‌نك اهمیتی پك بویوکدر، چونکه اونسز سویله‌مك یاخود یازمق همان غیر ممکندر؛ اولسانك تشکیلنه اك فیاض واسطه‌لردن بری اولدیغی کبی توسع وتکملنده‌ده بویوك بررول ایفا ایدر.

انسان اول امرده اك یاقیندن نظر دقتی جلب ایدن موادی تمییز وتسمیه ایتمشدر؛ دائرهٔ افکار ومعلوماتی کنیشله‌نجه مبذولیتله ابداع الفاظ ایتدیکی کبی اولجه قبضهٔ تصرفنه کچیردیکی کلماتی‌ده مواد جدیده‌یه تطبیق ایده‌رك برچوق استعارات حصوله کتیرمش وبوصورتله ثروت لسانی تأمین ایله‌مشدر.

استعاره، جهان مادینك لغتجهٔ کلماتی جهان معنوی‌یه اعاره ایتمش وزمان کبی، روح کبی مجردات ومعنویاتدن اولان شیلره محسوساتك اوصاف وحالاتنی اسناد ایده‌رك: « زمان یوریور. »، « روح یوکسلیور » دیمکه باشلامشدر. ایشته استعاره‌نك اك بویوك

وظیفه‌سی حس وحیات اعاره ایده‌رك مجردات ومعنویاتی تجسیم وتشخیص ایتمسیدر .

استعاره سایه‌سنده هرشی جانلانیر، هرشی کسب سیما ایدر؛ بوندن طولایی بو ، مجازاتك اك ذی قدرتی ، اك مستعملیدر .

استعاره‌نك مجردات ومعنویاته نصل حس وحیات ویردیکنی مثاللرله ایضاح ایده‌لم :

بخت ایچون :

چشم بخت لاینامی پاسبان شرق وغرب
دستبرد اقتداری پنجه ناب روزکار

نفعی

ماتم ، امل ایچون :

زائر ، بومزار ، ایشته بوکهواره نسیان
برخلقت نازکتره مأوای حزیندر ،
برعائله‌نك ماتمی ، اوستنده نکبهان ،
آمالنك اوکسوزلکی زیرنده دفیندر .

فائزه عالی

جولان وانقیادی تجسیم ایچون :

بوباندە هالە نما تللی بوللی برجولان
اوبر پری طربدرکه رقص ایچندەنهان .

فکرت

هپسی خلقندن ایستەیوز مقهور
ایکی بوکارم براقیاد صبور .

کذا

حسن ایچون :

برحسن کبود خندە برلب
قیلمشدی سمالی وجه مطلب

حامد

شوق وطرب ایچون :

طرح خوبی اولقدر مطبوع ودلجو اولدی کیم
هر طرفدن سیرینه شوق وطرب ایلر شتاب

ندیم

زمان ایچون :

زمان دائما ناقابل مقاومت بر قوتله اجرای حکم ایدر .

خاطرات ایچون :

آیاقلرم آلتنده خیشیردایان اوتلرده، طوپراقلرده ماضینك سعادت خاطراتی آغلایور .

جاهد

انتظار ایچون :

خاموش کوشه‌لر ، غلغلهٔ سرور ایله طولدی ، حدقه‌لرنده ییللردن بری انتظار ایکلەین والده‌لر سوینه‌رك آغلادیلر .

جناب

عمر ایچون :

خرابه زار سیاهنده عمرمك نالان ،
قیریق ، دوکوك قالان انقاض تارمارندن
صماخ روحمه برسس شکسته بالیله
ترانه‌لر کتیرر صفوت ملالیله ...

حسین سعاد

استعارهٔ جماداته‌ده حیات ویرر :

کونش طلوعه باشلامش قدر مخمور
یانوق بلوطلرك اوستنده ایلیوردی حضور .

فکرت

سیر ایدر بر بلوط کنارندن
بر هلالك نگاه طنازی
قلب ظلمتده تتره‌ین رازی .

جناب

ساحل غنوده کتلهٔ دیجور ... افق عبوس ..
کوك پر سحاب وظل ، اوکا سن مهبط عکوس .

فکرت

بیان انبساط وذوق ایچون هرلحظه‌ده آنك
لب فواره‌سی صدمعنیٔ باریك ایدر پیدا .

ندیم

« اول کون عروس خلوتسرای افق ، ماتمکدهٔ دنیایه خراشیده روی وپریشان موی چیقدی وپیرسپهر خمیده قامت طریق تعزیت طوتوب دامن لباس نیلگونه چاکار براقدی وابکار انجم ، تاب نظارهٔ مصائب حرمسرای نبوت کتوره‌میوب پردهٔ حجابه کیردی ونسیم سحر شهدا ایچون دمادم آه سرد چکوب مزاج کائناته کدورت یتوردی ورضوان ریاض جنته زینت ویردی‌که روح شهدای کربلا مهمان اولور وحور دیدهٔ اشتیاق آچوب مترصد اولدی‌که نور دیدهٔ زهرا کلور . »

فضولی — حدیقة السعدا

شیخ غالب استعاره‌نك بوقدرتندن استفاده ایده‌رك بر صفحهٔ ازهاری ذی حیات برلوحهٔ غرام حالنه افراغ ایدییور :

اسرافیل اولوب نسیم زیبا
بوحشر زمینی قیلدی احیا
بلبل کبی کلدی شوق بالی
آچلدی کله غنجه قیل وقالی
سوسن بویانوردی یاسمندن
قان طاملار ایدی رخ سمندن
کیزلی اوبوشوب کل وقرنفیل
نرکسلره ال صالاردی سنبل
کلشنده فسلدی اولدی پیدا
ایتدیلر آنی نسیمه افشا
هرجایی بنفشه ایلیوب جوش
هم خامه هم اولدی نامه خاموش
نرکس سوز آچوب شراب ونیدن
در صاچدی پیام ناج کیدن
قالدردی الن چنار سرکش
برسوز دیدی وار ایچنده آتش
یاقدی اوخبرله لاله داغی
آشفته‌لنوب کلك چراغی
طولدی یر وکوك فغان وزاره
اولمادی اوصحبت آشکاره

شرائط استعاره .— بر تشبیه ضمنی دیمك اولان استعاره‌ده شرائط تشبیهك مرعیتی طبیعیدر. مع مافیه استعاره‌نك اك بویوك شرط مقبولیتی یکیلك ، صمیمیتدر ، چونکه اسکی استعارات ، اولجه شعله‌دار حیسات ایکن یاواش یاواش سونه‌رك کول حالنه کچر و آرتق نظر دقتی جلب ایده‌مز . بوندن دولایی حقیقی ادبا ، محفوظاتدن متجرد بر روح تازه ایله تماشای طبیعت ایده‌رك اوراده طوپلادقلری تحسسات صمیمه‌یی بوتون طراوتلریله ، اینجه‌لکلریله تصویر ایتمکه اعتنا ایدرلر ؛ ایشته استعارات صمیمه ، مواجههٔ طبیعتده روحه نفوذ ایدن بو تحسساتی تفسیر ایدنلردر:

اودم که شام غریبانه روی آفاقی ،
سیه نقاب ایله منظور چشم رقت ایدر ،
اودم که باد شبانکه چنده اوراقی
حزین ادا ایله مألوف آه حسرت ایدر ،
دیکوب نظاره‌می بر نجم پرتو افشانه
دوشنمه‌یی سورم متصل خوشانه .

اکرم

جنابك « تماشای خزان » منظومه‌سی بو نقطهٔ نظردن‌ده حقیقةً شایان تدقیق و مطالعه‌در؛ بو منظومه‌نك پر اهتزاز تحسس

برچوق نفیس بیتلری کتابك شوراسنه ، بوراسنه سرپشدیرلمش اولدیغندن تکرارندن صرف نظر ایدلدی .

بوندن بشقه ملاعب فکریه اطلاقنه شایان اولان برطاقم استعاره‌لر دها واردرکه برفکر بسیطی برشکل خیالی ایله ترجمه ایدر : محررك اول امرده خیالدن عاری بر فکری واردر ، صوکره بوفکره برشکل خیالی ویرر . حقیقی استعاره‌لر ایسه ، همزاد تحسسدر ، یعنی تحسس ، استعاره‌لره بورونمش اوله‌رق قلبمزدن ظهور ایدر . مع‌مافیه اوقبیل استعاره‌لرده فکره وضوح ویرمك کبی بعض فوائد تأمین ایدر .

استعاره‌نك تشبیهه سبب رجحانی . — بعضلرینك فکرینه کوره بورجحان ، انسانلرك مشابهتی صراحةً کورمکدن زیاده بولوب کشف ایتمکدن محظوظ اولملرندن ایلری کلیر . هربرت اسپنسر ایسه بورجحانك اك مؤثر سببی استعاره‌نك افاده‌جه ایجاب ایلدیکی اقتصاد مهمدر ، دییور وفکرینی برمثال ایله تأیید ایدییور :

« بیاض برضیانك شعاعاتی بربلوردن کچرکن نصل انحلال ایدوب قوس قزحك رنکلرینی وجوده کتیررسه حقیقتك رنکسز شعاعاتی ده روح شاعردن مرور ایدرکن پارلاق رنکلری

اولان برشعره انقلاب ایدر.» تشبیهی راستعاره‌یه قلب ایدیلیرسه بویوك برتصرف اجرا ایدلمش اولور :

« حقیقت ، او بیاض نور هزار صفحاتی اولان قلب شاعردن کچرکن یاپیلیر ، اوراده قوس قزحی ، شعری وجوده کتیرر . »

مجاز مرسل

مجاز مرسل .— مجاز مرسل ، معنای موضوع لهك اراده‌سنه مانع قرینه اولدیغی حالده مشابهتدن بشقه برمناسبته استناداً برلفظی معنای ماوضع لهك غیریده استعمال ایتمکدر.

لسان عثمانیده مشهور اولان علاقه‌لر شونلردر :

آلیت ، مظهریت ، حلول، سببیت ، جزئیت ، عمومیت ، کونیت، اولیت .

آلیت .— معنای حقیقینك معنای مجازی‌یه آلت اولمسیدر. بومناسبته استناداً آلت تکلم اولان عضو معلومه موضوع لسان لفظی لغت معناسنده استعمال ایده‌رك لسان عثمانی، دیرز. «الك نهایت

قلمك قلبجه غالب كله جكنه امينم » جمله سنده ده قلم ، عرفان وذكا، قلبج قوهٔ حيوانيه مقامنده مستعملدر .

مظهريت . — معناى حقيقينك معناى مجازى يه آلت ظهور اولمسيدر . قول ، قوت وقدرتك محل ظهورى اولديغندن قدرت معناسنده ده استعمال ايديله بيلير . « بوذاتك فن حربده يد طولاسى واردر . » جمله سنده كى يد طولادن مقصد قدرتدر.

محلول . — معناى حقيقى ايله معناى مجازينك بكديكرينه محل اولمسيدر . منغالى ياق ، ديديكمز وقت ذكر محل ارادهٔ حال طريقيله ايچنده كى كمورى قصد ايدرز .

« بوآدمك دماغى ، قلبى يوقدر. » جمله سنده دماغدن مقصد ذكا وقلبدن مراد حس در .

« اك زياده اونلرك ياليسنك اوكنده توقف اونه رق پنجره لرك افشاى راز ايتمسنه انتظار ايديلير . » جمله سنده كى پنجره لردن مقصد ذكر محل ، ارادهٔ حال طريقيله پنجره لرده اوطورانلردر.

سببيت ، معناى حقيقى ايله معناى مجازينك يكديكرينه سبب اولمسيدر ، « بركت ياغيور . » ديندیکی زمان ذكر مسبب اراده سبب طريقيله ياغمور قصد اولنور . كذلك كولكه‌سز بر اووا ديديكمز وقت ذكر مسبب ارادهٔ سبب طريقبله آغاجسز

بر اووا قصد ایدییورز. « آتش باصدی. » ذکر سبب ارادهٔ مسبب علاقه‌سیله آتشدن مقصود حرارتدر.

شیمدی تعبیرات مجازیه‌نك فکره نصل قوت ویردیکنی وبونلرك انتفاسی حالنده فکرك نه صورتله خللدار اولدیغنی بعض مثاللرله اثبات ایتمك ایسترم:

« قمار » بشریتك اك اسف انکیز ابتلالرندندر. بعض بیچاره‌لر واردرکه براوطوروشده بر سنه‌نك تری، عائله‌لرینك اکمکنی ویررلر. » عباره‌سنده‌کی « برسنه‌نك تری » و « عائله‌لرینك اکمکی » تعبیرات مجازیه‌سی یرینه تعبیرات حقیقیه اقامه ایدیلیرسه افاده قوتنی غائب ایدر.

فکرتك « ابرنامیه‌بار » ترکیبی‌ده موقعه اودرجه‌مناسبدرکه بونك یرینه « ابر باران نثار » ترکیبی قونولسه فکرك قوتنه خلل کلیر:

کونك برنده — که برتوده ابرنامیه بار
ویروب حوالیٔ کنعانه انجلای بهار
دوکردی رحمت وبهجت اوخاك مفتوره —
ایرشدی قافلهٔ مژده آور اخوان.

جزئیت، معنای حقیقی ایله معنای مجازینك یکدیکرینه

جزؤ اولمسیدر . «باشك صاغ اولسون» دینديکی وقت ذکر جزؤ ارادهٔ کل قبیلندن اوله‌رق بوتون وجود قصد ایدلدیکی کبی «او، صقالنی کسدیردی .» دینديکی زمانده ذکر کل ارادهٔ جزء قبیلندن اوله‌رق صقالك بر قسمی مقصود اولور .

بو مجازده موفقیتله استعمال ایدیلیرسه بر تأثیر مهم حصوله کتیریر :

کرز کران ظلمکی ای قانلی ناصیه
ایوان زرجداریکه آص زینتك دیه !

محمد عاکف .

بیتنده قانلی ناصیه یرنده قانلی حکمدار دینسه ایدی افاده اوقدر مؤثر اولمازدی .

میلیونلرله باربنده یردیغمی اجساد آره‌سندن
قاچ ناصیه واردر چیقه‌جق پاك و درخشان ؟

ای قانلی محبتلری بی لرزش نفرت
پرورده ایدن سینهٔ مسموف سفاهت !

فکرت .

بیتلرنده‌کی تعبیرات مجازیه‌نك فکره نصل قوت ویردیکی میدانده‌در .

عمومیت . — معنای حقیقی ایله‌معنای مجازینك یکدیکرندن اعم اولمسیدر . ذکر عموم ارادهٔ خصوصه مثال :

« ای فانیلر، خواب غفلتده طالمایکز . » فانیلردن مقصد برقسمی اولان انسانلردر .

ذکر خصوص ارادهٔ عمومه مثال :

ات لقمه‌سی لازمی یتشمزسی سکا نان
زهر اولـون اولقمه‌که اوله پسماندهٔ دونان

روحیٔ بغدادی

ات لقمه‌سندن مقصد کوزل یمکلردر .

کونیت ، برشیئی حال سـابقنك اسمیله یاد ایتمکدر . « سن رشده بالغ اولدقلرندن بو یتیملره مماللرینی ویریکز . » دیدیکمز وقت مقصدمز، اولجه‌یتیم اولوب‌ده اثبات‌رشد ایدنلره ماللرینی ویریکز ، دیمکدر .

اولیت . — بر شیئی صوکره بوله‌جغی حالك اسمیله تسمیه

ایتمکدر . آتش یاق کبی‌که مقصدمز، آتش اوله‌جق کموری یاق دیمکدر .

مهم بر علاقه دها واردرکه اوده بر وصفی ذکرایله او وصف ایله اتصاف ایدنلری قصد ایلمکدر . فکرتك

نشیب حزنی ازز ، ایکله‌تیر فراز مسار .

مصراعنده‌کی حزن ومسار کلمه‌لری ، محزون ومسرور آدملرك یرینه‌قائم‌اولمشدر. فکرت،سفیللرده ،مسعودلرده‌اك‌زیاده جالب نظراولان‌حزن ومسرت کبی‌اوصاف متقابله‌یی اومجازممتاز سایه‌سنده‌تصویرو تجسیم ایده‌رك برصحنۀ‌المانگیز تضادوجوده‌کتیردی. شاعر، بوصورتله‌افاده‌یه برقدرت‌خارقه ویردیکی کبی منقحیتك اك جدی قوانیننه‌ده‌رعایت ایتمش اولدی. بومصراع ، تشریح‌ایدلسه « محزون سفیللر ، مسرور اولان ارباب اقبالك انظار استخفافی آلتنده‌ازیلوب ایکلرلر . » شکل مفصلنی اکتساب ایدرکه‌یکده مؤثر اولماز .

حمقك دکابه‌قارشی تعریضی شوبله‌طورسون،
تعریضی بر عنایت ، تحقیری برثنادر .

حامد

بیتنده‌کی حمقدن ، ذکادن مقصد اصحاب حماقت ، ارباب ذکادر.

« بو چوجق دنیا یوزنده کورینه‌جك اولورسه قادینلق بر دها والده‌لك ایتمیه‌جکنه یمینلر ایدر. » جمله‌سنده‌کی قادینلقدن مقصد قادینلردر .

تعبیر مجازینك فکری دها طوغرو عرض ایتدیکنی ، مخیله‌یه دها شدتله تأثیر ایلدیکنی برقاچ مثال ایله کوسترهلم :

« اون کمیدن مرکب بردونما » یرنده « اون یلکندن عبارت بردونما » دیه‌جك اولسه‌ق دکزده‌کی سفائن کومه‌سی دها سهولتله نظر خیاله اوکنه کلیر؛ چونکه کمیلرده اك زیاده نظردقته چارپان شی ، یلکندر ؛ برده « کمیلر » لفظی بزه حوضه‌ده‌کی کمیلری ده اخطار ایده‌بیلیر . فکرت ،

باشده ، الك باشده قانلی برباراق ،
آنی بر قانلی تاج ایدر تعقیب .

بیتنده قانلی برباراق ، قانلی برتاج تعبیرات مجازیه‌سنی استعمال ایدرك اردویی نظر خیال اوکنه وضع ایتمك فائده‌سنی ده حصوله کتیرمشدر .

« بوتون اللر ، طلومبه‌لره صارلمشدر . » یرنده « هرکس طلومبه‌لره صارلمشدر . » دیه‌جك اولسه‌ق افاده‌نك قوهٔ

تصویریه‌سنه خلل کلیر، چونکه برنجی تعبیر انسانلری اوائنده‌کی وضعیتلریله برابر عرض ایدر .

کذلك « ذکا ، اك نهایت قوهٔ حیوانیه‌یه غالب کله‌جکدر . » جمله‌سنده‌کی ذکا وقوهٔ حیوانیه یرلرینه قلم وقیلیج اقامه ایدلسه فکر دها مجسم برصورتده عرض ایدلمش اولور .

کنایه وتعریض

کنایه ، لغتده تصریحك خلافیدر . ادبیات اصطلاحنجه کنایه برلفظك قرینهٔ معنیه‌نك وجودینه مبنی معنای لازمده استعمالیدر. کنایه‌ده قرینهٔ مانعه بولنمدیغی ایچون مجازدن تفریق ایدیلیر. لفظه مکنی‌به ، معنایه مکنی عنه دینیر .

مکنی عنه یاذاتدر : « حسد اولان محلده خلوص اولماز » کبی‌که بونده « محل حسد » قلبدن کنایه‌در . یاخود صفتدر: کریم معناسندن کنایه اوله‌رق ، قپوسی اچیق و ابله معناسنه اوله‌رق قالین قفالی دیرز .

بر خدنك جانکدازآهدر سرمایه‌ی
بز بومیدانك نیجه جابکسوارین کورمشز

بيتنده ميدان ، دنيادن ؛ جابكسوار مقبل‌ظالمدن كنايه‌در .

وياخود نسبتدر ، يعنى صفتى موصوفه اثباتدر : « تخته جلوس ايتدى » ديركه حكمدار اولدى ، ديمكدر .

كنايه لسان ادبى‌يه مختص اولميوب محاورات عاديه‌ده‌ده استعمال ايديليرر : ساده‌دل ، كوزى آچيق ، قولاغى دليك ، الى آچيق ، پاكدامن ، آنى آچيق ، پرده بيرون ، دارالشفا .

كنايه‌نك فائده‌سى ؛ فكرى براز مبهم اوله‌رق افاده ايده‌رك قارئى ياخود مخاطبى تأمله سوق ايتمسيدركه او ، كشف مقصد ايتدكجه متلذذ اولور ، فقط برمزيت اولان شو درجهٔ مبهميت افراطه وارديرلماملیدر ، چونكه اوزمان اسلوب كنائى ايله تبليغ ايديلن معانى‌ا كلاشيله‌ماز .

بوندن بشقه خوف وحجاب سببيله ترك صراحت ، ياخود محافظهٔ نزاهت ايدلمك لازم كلن نقطه‌لرده‌ده كنايه‌يه مراجعت ايديليرر ؛ شو جهتله كنايه ، ادب كلام ايچون بويوك برالتجاگاه تأمين ايدر .

تعريض . — برجهتى كوستروب ده‌ديكرجهتى قصد ايتمكدر . ارباب سفالته مرحمتى اولميان برآدمك يوزينه قارشى « انسان ، سفيللره آجير . » ديه‌جك اولورسه‌ق بو ، برتعريض اولور ،

چونکه بوندن مقصدمز ، کندیسنك ، دوچار ضرورت اولانلره مرحمتی اولمدیغی ایچون انسان اولمدیغنی ضمناً بیان ایلمکدر .

بویله بر آدمه قارشی

انسان اوکا دیرلرکه ایده قلب رقیقی
آلام بنی نوعی ایله کسب ملالت

بیتنی ایراد ایده‌جك اولورسه‌ق بوده بر تعریض اولور .

مناسبتسز سویله‌ین بر آدمك یوزینه قارشی

آلور ملاحظه‌دن خارج اولمق اوزره جواب
سوزی ملاحظه ایتمکسزین دهانی آچان

بیتنی درمیان ایلرسه‌ك تعریض اولور .

تعریضك تعریفنده مقصود اولان شیئه دلالت ایتمك اوزره شیٔ غیر مقصودی ذکر ایتمکدر یاخود فکر مقصوده دها زیاده قوت ویرمك ایچون دوشونیلن شیئك عکسنی سویلمکدر ، دینلرده واردر . کرسیٔ خطابتك اطرافی خالی اولان بر واعظ حقنده « او کرسیٔ خطابته چیقمك ایچون امواج سامعینی یاریبوردی . » دیدیکمز وقت تعریفمزه موافق بر تعریض یاپمش اولورز . کورولیورکه تعریض تهکم واستهزایی‌ده تضمن ایدر .

بعضاً تعریض احتراصك بوغولمش برنداسی، یأسك یاخود انفعال وحدتك قوتلی، ودرین بر افاده‌سیدر . لاهارب دیورکه : « عقل ، آلام واضطرابات ایچنده بر آن غائب اولدیغی زمان برخندهٔ مخوف ، جریان ایده‌مه‌ین کوزیاشلری یرینه کچر » . بونوع تعریضاتك اك کوزل مثاللرینی اشبرده بولورز :

اسکندر

کیمدر بوقادین که بونده مصلوب ؟

اشبر

ایشته اوقادیندی سزجه مطلوب !

اسکندر

سوسرو ! نه جهنمی نظارت !

اشبر

معذور اوله ایتدیکی جسارت،
معشوقی ایچون سلامه طورمش !

اسکندر

ایواه ، ملك ده محو اولورمش !

اشبر

بر موقع مرتفعده مردار ،

ایتمش ایسه بویله عرض دیدار ؛
سائق بوکا شدت قرامی ،
انجق سزی کورمەدر مرامی !
علت سزی کورمسندە حق
ساکن طوربیورسه عینی موتا !

ـ شدتله مستهزیانه ـ

دون قان آقەرق جریحەسندن
امر ایلدی کیم قریحەسندن ،
پنجابه کیریجه شاه دشمن ،
مرد وزن وعسکر وبرهمن ،
هپ برلك اولوب ده قارشی کیتسون ،
پیشندە بو یولده سجده ایتسون !

«محشر اموانی ارائه ایدر»

دشمن هله شهره واصل اولدی ،
امر ایتدیکی شی ده حاصل اولدی !
کیم وارسه حضورمزده ذیروح
باق نصفی شهید ، نصفی مجروح !
نصفنده انین که طبله قائم ،
نصفنده سکوت اوصمت دائم !
ضابطلری خون ایچنده غلطان ،
زنجیر ایله باغلی برده سلطان !
چکدیردی تبرکا او انجق
شهرك قپوسنده برده سنجق

« دارده اولان سوسرولی کوسترر »

طوپراقده یاتان بوقانلی هیئت ،
دکزمی چکرسه بویله رایت ؟
اوانده اولدیکزسه مجلوب
بخش ایلر آنی بوشاه مغلوب !

« قهقهه‌لر ایدر »

اورست ده دوچار اولدیغی فلاکتدن متولد غیظ وحدتی تصویر ایچون تعریضه مراجعت ایتمشدر :

« شکر الله که فلاکتم ، امیدمی کچدی ؛ اوت ، ای سما ! ثباتکدن طولایی سنی تبجیل ایدرم ! » راسین

مع مافیه بوتون تعریضات ، براحتراص شدیدله قوهٔ مدرکه‌مزك زیروز براولدیغی زمانلره منحصر دکلدر ؛ بعضاً خشین بر حقیقتك تبلیغ صریحنده محذور کورلدیکی ، یاخود ایدیله‌جك اعتراضك فنا طوقنه‌جغی حس ایدلدیکی وقت ده افکار وحسیاتك بر نقاب ستایش آلتنه کیزلنمسی موافق اولور . دهموستن ، آتنه‌لیلرك عطالتلرینی تنقید ایدرکن ذکالرینی مدح ایتمشدر :

« نه یاپمق لازم کلدیکنی سزدن ای بیان یوقدر ؛ فقط سز دائما انتظار و تردد ایچنده بولنیورسکز ، دائما دیکرلرینه کووه‌نیورسکز .. آه ! قدرت فاطره ، سزه بخش اذعان ایتدیکی کبی قوهٔ عزم ده ویرمش اولمسیدی ! »

تعریضك ، جناس ، تلمیح ، ایهام و توریه کبی برچوق وسائطی واردرکه بونلردن برر برر صره‌سیله بحث اولنه‌جقدر .

صور بيان

مجازات ، تعبيرات حقيقیه ایله افاده ایدیله‌مه‌ین شیلری تبلیغ ایتدیکی کبی صور بیان‌ده درجات حقیقیه‌سی ، الوان خصوصیه‌سی لسان معتاد ایله قابل ابراز اولمایان بعض حسیات و احتراصاتی تصویر ایدر ؛ بناءً علیه بونلر ، هوس تنوع پروری ایله وجوده کتیرلمش اشکال بیان کبی دکل ، صور صمیمیهٔ تفکر کبی تلقی ایدلملیدر . ابداع ایله تصویر او درجه آنی الحصول ، او درجه مربوطدرکه یکدیکرندن تفریق ایدیله‌مز . امین اولیکزکه بر محرر حقیقی ، اولا فکری احضار ایدوب ده صوکره التفات ، تشخیص و انطاق کبی بر شکل افاده انتخاب ایتمز : شکل ، فکر ایله برابر طوغار .

صور بیانی منبعی حس یاخود فکر اولدیغنه کوره ایکی‌یه آیره‌جغز ، فقط بو تقسیم ، پك قطعی ، پك حقیقی بر شی دکلدر ، چونکه هر صنعت ، منحصراً حسدن یاخود فکردن تولد ایده‌مز . بزم بو تقسیمده اك زیاده نظر اعتباره آلدیغمز نقطه ، صور بیان آره‌سنده‌کی درجهٔ مشابهت و قرابتدر .

حسی صور بیان : التفات ، تشخیص و انطاق ، ندا ، استفهام ، مبالغه ، تکریر .

فکری صور بیان : تردید ، قطع ، رجوع ، تدریج
تضاد ، ادب کلام .

التفات

التفات . — التفات بر خطیبك ، بر محررك اولجه توجه ایلدیکی شخصدن یاخود شیدن بردن بره دونه‌رك دیکر بر شخصه یاخود برشیئه توجیه خطاب ایتمسیدر .

سیسه‌رون سناتوده قیام ایله آرقداشلرینه ایراد کلام ایده‌جکی صره‌ده بردن بره قاتیلینایه دونه‌رك :

«صبرمزی نه‌وقته‌قدر سوء استعمال ایده‌جکسك ؟» دیمسی شدید برالتفاتدر .

مجنونك شو سوزشلی خطابلری‌ده برر التفاتدر :

بر نادره شمع ایدك شب افروز
دوشدی سکا ذوق عشقدن سوز
بر نیجه زمان اکرچه یاندك
سوز دله طورمدك اوصاندك
بیدارلغه کتورمدك تاب
شهلا کوزك اولدی مائل خواب

همراهم ایدك بو یولده ای ماه
همراهی قویوب کیدرمی همراه

افلاکه تفاخر ایله ای خاك
کیم اولدی رفیقك اول در پاك

زلفینه معارض اولمه ای مار
کیم آنده مقیمدر دل زار

خالینه تعرض ایتمه ای مور
کیم بغلودر آنده جان مهجور

ای عمر کل ایمدی باشه سن هم
کیم چشممه تیره اولدی عالم

عالم خورشیدیکه وار ایدی یار
چون یار یوق اولمسون نه کیم وار

ای جان من خستەدن وداع ایت
بر خسته ایله یتر نزاع ایت

مشتاقکم ای اجل کرم قیل
دفع الم ایله رفع غم قیل

قورتار بنی اضطراب وغمدن
ور مژده وجودمه عدمدن

آیینه‌می ایله ژنکدن پاك
قیل پردهٔ اعتبارمی چاك

رفع ایت نه‌ایسه آراده حائل
ایله منی اول نکاره واصل

تکلیف وصال ایدر بکا یار
بر خلوتده که یوقدر اغیار

من كيتمامك ايلسه‌م خطادر
سندن بكا بر مدد روادر

بالله مددمده قيلمه اهمال
كيم بختمه يوز ويروبدر اقبال

يارب بكا جسم وجان كركمز
جانان يوق ايسه جهان كركمز

من بعد ذليل وخوار قيلمه
سركشتهٔ روزكار قيلمه

استاد اكرمك « تحسر » عنوانلى منظومه‌سنده غايت مؤثر بر التفات واردر :

آه كيم پيرايه‌مك ايشته بويردر مسكنى ،
شوسيه طوپراقلر اولمشدى اونورك مخزنى .
كلمدم اون بش سنه بيلمه‌م نه‌يانده مدفنى .
اى مزارستان بكا ايتديرمه آه وشيونى !
رحم ايدوب آكاه ايدك اى سرولر طاشلر بنى !
بى‌نشان ترك ايلدم ابواه اولادم سنى !
سويله ياوروم ايله‌يم شاداب كريه‌م خاككى
هانكى طوپراقدر سنك اورتن وجودپاككى ؟

نشيدهٔ آتيه‌ده كوزل بر التفاتى شاملدر :

ـ آندره‌يه ـ

خيال ايچنده سوزركن بو عمر تيز ـ كذار
بقاى نامى بنه ظن ايدر وجانبدن ،

صباح محشره قارشی بو لیل ماتمدار
اومار ضیای تسلی او فجر کاذبدن .

اولور کذرکه هیچی طریق سعی وامید ،
کولر لقای فنا چهره‌سنده آثارك ؛
بو ذره نامنی قابلمی ایلمك تأیید ؟..
اوچار هواده پریشان غباری اعصارك .

ای انجذاب نمای سرائر آفاق ،
نیچون بو مذلقه‌دن قاچمق ایسته‌دك بر دم ؟
اولورسه جای سقوطك سنك بو یردن اوزاق ،
نصیبلرمی آلیرسك حیاتدن بیلمم .

بیلیرمیسك که بوکون بن سنکله همحالم ،
مشاق وحیرت ایچنده اولمازم طولاشیر ؛
سماسنی آرارم باشقه عالمك دائم ،
بنم کوزمده بو یر غربت مؤبده‌در :

ایدر لقای شبابك امیدسز خنده ،
بیتر دقیقه‌لری وارلغك سونوك ، خاسر ،
جهان درد ومصائب اولان بو دوزخده
حیاتمزده بزم بر یاشار جهنمدر .

بوکون سنکله برابر بولنمق ایستردم :
بنمده اولسه مقرم اوقطب دورادور ،
بو احتضار مدیدم ، بو چرپینان دردم
سکوت منجمدنده اولوردی مست حضور !..

سلیمان نظیف

عینی برشخصدن بحث ایدرکن غیبتدن خطابه انتقال ایتمک‌ده التفاتدر .

« یکرمی آلتی کون اول مادام بورتل ایدم . شیمدی مادام طومسون اولدم . ؛ محبت بلاسیله اولدم ! بوقدر کوز یاشی دوکدم ، سبب محبت اولدی . آبرویم دوکلدی ، محبت سببیله دوکلدی . قوجه‌مك قاننه کیردم . ینه محبت سبب آه ! ... بورتل ! ... بورتل ! ... سکا ایچیردیکم زهردن مرارتلی بر اضطراب ایچنده اولدیغمی کوربیورمیسك ؟ « هیهات هیهات ! »

هامه

بعضاً بردن بره وقوع بولان برخطاب شدیده التفات عد اولنور . فرانسه قرالی دردنجی هانرینك شوخطابی کبی :

« عسکرلر ، سنجاقلرکزی غائب ایدرسه‌کز بیاض توغمك التنده طوپلانکز ، سزاونی دائما راه‌شان وظفرده بوله‌جقسکز ؟ »

آنتووانك بروتوس ایله رفقاسنك اللرینی صیقه‌رق تعاطی محاورات ایدرکن بردن بره دونه‌رك :

« هیهات ! افندیلر ، سزه نه سویلیورم؟ شهرتم اوقدر مائل، قایبجی برزمینده بولنیورکه مواجهه کزده بولندیغم شوهنکامده برمداهن، برآلچاق کبی تلقی اولنیورم . سزار ، سنی نه‌قدر سویبورم! اوف! بوحقیقتدر. شمدی ای نجیب ولی نعمتم ، سنك آنتو آنك دشمنلرکله

عقد مسالمت ایلیه‌رك اونلرك قاتلی پارمقلرینی صیقدیغنی روحك تماشا ایدیه‌بیلسه اولومدن زیاده مضطرب اولمازمی؟ وجودیكك پاره‌لری قدر كوزلرم اولوب ده اونلرقان: وكدیكی درجه‌ده بونلرده یاش دوكسه بو، شبهه یوق‌كه بكا تعاطئ محاورات اخوتكارانه‌دن دها زیاده یاقیشیر، عفو ایت زولیؤس! ای كینك، سن ایشته بوراده قوشادیله‌رق خاك هلاكه دوشدك؛ ایشته آوجیلرك نعشكله مزین ومفتخردر. ای جهان! بوكیكك اورمانی سندك. بوتون كائنات منقاد فرمانك ایدی. فقط شمدی برچوق پرنسلر طرفندن، وورلمش بركیك كبی، یره سرلمش یاتیورسك!» صورتنده ایراد ایلدیكی مختلف خطابلر، التفاتك برچوق اقسامنه برر مثال تشكیل ایدر.

التفات، نطقه حقیقةً برحركت مهیجه ویریر؛ بو مجاز، تأثیر انتباه انكیزی اعتباریله تشخیص وانطاقه یاقلاشیر.

تشخیص وانطاق

تشخیص وانطاق. — تشخیص وانطاق، برنوع استعاره‌دركه

جماداته، امواته، مجرداته حیات اعاره ایتمکله برابر نطق ده ویریر. باقیکز جاهد، برمیشه‌یی نصل تشخیص وانطاق ایدییور :

« ...... حال آشنا، اختیار میشـه بو غمکین تفکرات ایله بنی مشغول براقماز؛ کل، دیر، سکا داستان بشریتی سویلیه‌یم :

« ونه‌لر سـویلر ! عصرلردنبری بوغاز ایچنك برتپه‌سنده توالیٔ حادثاته شاهد اولان بومیشه‌نك‌ده تجربه‌لری، کدرلری، فلسفه‌لری واردر . چیچکلر نصل پامال خزان اولیورسه قارلرك‌ده بهـار کونشیله اریدیکنی اوزون تجربه‌لرینه اسـتناداً بکا تأمین ایدر . صیق یاپراقلرینك غریب خشلتیسیله، بندن پك چوق زمان اول، بورالرده عینی اضطرابلرله دوشـونمش، متحسری اولدیغم سعادتلرله مسـعود اولمش ارواح ماضیه‌یی صانکه احیا ایده‌رك کوریورمیسـك، دیر ، هرشی کچییور ، یالکز برشی قالیور : شـو چیکنه‌دیکك تیتره‌کلرده، قوقلادیغك ککیکلرده، حیران قالدیغك قورولرده‌کی حیات، بوحیات جاودانی ... »

فکرت، لیل نیسانی نه کوزل تشخیص وانطاق ایتمشدر:

شب نیلیٔ نیسان، پرطراوت،
آچوب قارشیمده برآغوش مکرم
اوقور بی انتها اشعار دعوت :

« كل اى بيچاره فانى، كل، ظلالمك
« فراش صافيدر دلدار خوابك ؛
« سكونتكاهيدر هر اضطرابك .

« اويور نغمه‌مله امواج خيالات ؛
« اويور طاغلر، صولر، اشجار وازهار ؛
« اويور كهوارهٔ سينه‌مده بالذات
« اويور سوداء اوخيرچين طفل بيدار ؛
« اويور فكر بشر : طفل معذب ؛
« اويور حتى شو پهناى مكوكب ... »

اكرم بك‌ده همان بوتون حياتى درد وانيندن عبارت اولان بدبخت اوغلى نه اليم بر صورتده انطاق ايديور :

بر كوچك سه‌ماهه ايكن خالق قضا
برداء بى‌دوايه بنى قيلدى مبتلا .

برداء بى‌دوا كه بيتيردى حضورمى ..
محو ايتدى قابليت فكر وشعورمى .

برداء بى‌دوا كه آلوب ناطقيتم ..
آلاممى برافمدى تقريره قدرتم .

بى مشى ونطق .. بى‌حركت .. خوار وبى مدار ..
بى كريهٔ تأثر وبى خندهٔ مسار

عشرين سنه اسير فراش اولدم ايكه‌دم ..
بر هت ايچنده هپ كلهٔ روحى ديكه‌دم .

درك ايتمه‌دن حياتمى چكدم نيجه عذاب ..
قورناردى او عذابدن آخر بنى تراب !

راحت هنوز بولدی جسمم بو خوابدن ..
حالا عظامم آغریمه‌ده اضطرابدن !

تشریح ذی حیات ... اوبندم .. اوت دریغ !
بر استخوان ییغنتیسی قالمشدی تن دریغ !

تشخیص ایدردی شکل هیولایی صورتم .
برحال دهشت آوره کیرمشدی هیئتم .

غسالدن بنم ایچون عار ایتدی والدین ..
تقدیر حقدن آدمه لازم کلیرمی شین ؟ ! ..

ایتمم نه بر ثواب وحق نه برکناه ..
حیران کلوب جهانه سراسیمه کیتدم آه !

یارب نه‌در .. نه‌در بکا بیلدیر قباحتم ؟
بادی‌ء ماتم .. سبب ذل خاتم ؟

بر بیکناهه بونجه عذاب و اذیتک
البته اجرینی ویره‌جکدر عدالتک .

دستمله ایلیوب کفنم شویله چاك چاك
درکاهکه یتشمك ایچون زار وکریه‌ناك ..

کوسترملك اوزه بن دخی برکره قامتم
موقوف انتظار قیام قیامتم ! ..

شکسپیر، « ژول سزار » نده اتفاق واحتراصی نه‌کول تشخیص ایدییور :

« ایشـته بونلر متفقلرمزدر . ای اتفاق خفی ! کیجه‌نك بو

ساعتنده ، فنالغك حس ایدلمدیکی بو آنده قورقونج آلنکی کوسترمکدن قورقیورمیسك؟ بوحالده کوندوز هانکی سیاه مغاره او بویوك سیمای مدهشـنی کیزلیه‌بیلیر ؟ تجریدن صاقین ای اتفاق ! یوزیکه دلفریب بر نقاب ابتسام چك ، چونکه منظرهٔ حقیقیه‌کله یورویه‌جك اولورسه‌ك « ارب » بیله کثیف قراکلقلریله سنی انظار اشتباهدن قورتاره‌مز . »

« کنج احتراس ، تواضعدن بر مردیون یاپار . چیقارکن یوزی ثابت بر صورتده بومردیونه متوجه بولنور ، فقط صوك قدمه‌سنه آیاق باصارباصماز اوکا آرقه‌سنی چویرر ، نظرینی سمایه دیکه‌رك مدار اعتلاسی اولان بوواسطه‌یی استخفاف ایدر . »

ندا

ندا .— بویوك بر فلاکتك تأثیریله مضطرب بر قلبدن چیقان فریادلره دینیر .

دوکسون سحاب قدین اکوب قطره قطره قان
ایدسون نهال نارونی نخل ارغوان

بو آجیلرله چشم نجوم اولسون اشکبار
آفاق طوتسون آتش دلدن چیقان دخان

قیلسون کبود جامه‌لرین آسمان سیاه
کیسون لباس ماتم شاهی بوتون جهان

یاقسون درون سینهٔ انس و پریده داغ
نار فراق شاه سلیمان کامران

قیلدی فراز کنکرهٔ عرشی جلوه‌گاه
لایق دکلدی شانه حقا بو خاکدان

مرغ روانی کوکلره ایردی هما کبی
قالدی حضیض خاکده بر ایکی استخوان

چابك سوار عرصهٔ کون و مکان ایدی
اقبال وعزت اولمش ایدی یار وهمعنان

سرکشلك ایتدی توسن بخت ستیزه‌کار
دوشدی زمینه سایهٔ الطاف کردکار .

باقی

عجم شاهنك شدائد ظلمنه قارشی ایکی قلب حمیتدن فوران ایدن بوصیاح غیظ ونفرتده نداتك بك پارلاق مثالیدر :

کرز کران ظلمکی ای قانلی ناصیه ،
ایوان زر جداریکه آص زیننك دییه !
آل قانلی بر کفنله طونات خیمه کاهکی !
جانلرله یاق مشاعل ماتم پناهکی !

مقبرلرك حفيرهٔ مظلم دهانلری ،
دندان غیظ وقهره شبیه استخوانلری
یاد ایلسون مظالمکی تا بد سنك ،
ای جبهه‌سی ، کتابه‌سی بیك قانلی مدفنك !
ای بر خیاله تحفه قیلان بیك حقیقتی ،
ای آهنین الیله قازوب قبر ملتی ،
نور حیات افقلرینی هرج ومرج ایدن ،
لیلك شدید ظلمتنی روحه مزج ایدن !
انوار مهر فکری سن ای خاکسار ایدن ،
میتلرك عظامی کبی تارمار ایدن ،
ای هادمی سراچهٔ ماتم فشانلرك !
رخش مقهور ظلمکه پامال اولانلرك
کلغبچهٔ مزاری میدر تاج دولتك ؟
طوتمشسه‌ده عوالم افکاری شهرتك ،
ظن ایتمه که حکومتکك افسربله‌در ..
سعدیلرك مزار چمن برسربله‌در .

مدحت جمال محمد عاکف

وطن عشقی اولان کلستاندن اوزاق برجای قسوت انکیزده یورغون ، محزون اوتن بر بلبلك انین اضطرابندن متأثر اولان فائق عالینك ، همحالی اولان بوروح نالانه قارشی :

وسن ای نغمه‌یه قلب اولمش اولان حس غرام ،
کائناتك یورکندن جریانلر بکچیرن

یکی بر نغمهٔ سودا لب روحکده ایکن
اوله جقسك ینه حق بونواسز، بی آرام .

سن ده روحم کبی آفتزدهٔ هجرانسك
بوکسیك لحن تحسر، بو پریشان ناله
سنجه بر تسلیت حس وخیال اولسه بیله،
ایشته مادم که بونون هاجسهٔ هجرانك

مهد آرامشیدر شیمدی بو خولیای سکون
قورقارم بویله سن اوتدکجه پریشان، مشتاق،
قلب بر خواب طبیعتده اوبیدار اوله جق .
اوتمه ای بلبل آواره که هجران اویوسون .

دیمسی کوزل برندادر .

بوندالر، دائما برنوحهٔ اضطراب دکل، بعضاً بر ترانهٔ شوق وانجذاب ده اولور :

ای خندهٔ مغرور صباحت،
تابنده لقا چهرهٔ آنی ؛
ای روح ضیا پوش سعادت،
خندان شفق زهرهٔ آنی ؛
طوغدك بوکون آفاق صفادن،
طوغدك ینه برعشق وملاحت :
حرتی آغوشکه آلدك !
بر طفل ملکچهره که دنیا

حیران اولور اطوارینه ؛ حتی
ریان خرام ازلیت ،
برشوق ایله تا کوکلره دالدك ...
اذبا بكه طوپلاندی نظرلر ،
عمانلره برشعشعه صالدك ؛
ملت اولهماز شمدی محقر ،
سن ملته بیك شان ایله قالدك ،
برقانلی کفنسك ، فقط انسان
سنجاق سکا حیران ، سکا قربان !

علی اکرم

مرحبا ای جام مینای می یاقوت رنك
دوری کلسون سندن اوکرنسون سپهر بی درنك
مرحبا ای یادکار مجلس دوران جم
آبروی دولت جمشید وآیین پشنك
مرحبا ای شاهد عشرتسرای میکده
دختر پیرمغان همشیرهٔ ساقیٔ شنك
سنسك اول روح روان مردهٔ اندوه وغم
ساکه نسبت چشمهٔ آب حضر عین شرنك
سنسك اول پیرایهٔ حكمت كه فیض کاملك
قلدی مرآت ضمیر اهل دلدن دفع ژنك
جرعه‌كه ویرمزدی جان هرعاشق افسرده‌دل
اولمسك ناب امکن هر خاطر بیتاب وتنك

نفعی

استفهام

استفهام . — استفهام ، قلب حدت وانفعال ، يأس واضطراب ، بهت وحيرت كبى احتراصات شديده‌نك تحت تأثيرنده بولنديغى وقت ايراد ايديلان اسئلهٔ مهيجه‌يه‌ديرلر . بوطرز استفهامى ، ارائهٔ تردد واشتباه ايچون اولمايوب دها متين بر قناعت ، دها شديد بر اطمئنان كوسترمك ايچوندر .

استفهامك نه‌درجه مهيج وانتباه انگيز اولديغنى حامدك منظرهٔ اميد سوز تابوت قارشيسنده ايراد ايلديكى شواليم سؤاللر اثبات ايدر :

يارب نه‌در او تخته تابوت ؟
اولمازمى عقول بونده مبهوت ؛
ممكنمى او جسم نازنينى
تكفين ايده برعجوز فرتوت ؟
اولمك ديبورز نه‌در بو تعبير ؟
جانانمى ايده بوحالى تفسير ؟
اك اينجه يرم قيرلدى يارب !
قارشيمده نه‌در بوبرج عقرب ؟
ايتمزمى بوحال جانه تأثير ؟
قيلمازمى بو اعتقادى تغيير ؟

استاد اکرمك بو استفهاملری نه‌قدر مؤثردر :

ای مونس جان نه‌در بو افغان ؟
اینجتدیمی قوللرم وجودك ؟
نوحه که درونم اولدی سوزان
آتشلیمیدر سنك سرودك ؟
کوکلمده ملال ایدر نمایان
ساکن نظرکدر نمودك ،
بیزارمیسك محبتمدن ،
رنجیده‌میسك حرارتمدن ؟

هله حامدك ، بالاده‌ن ایتی

دنیایی بکنمه‌ین بیورسون
یاصرص یاکبر سن ای معجز

خطاب عتاب آمیزینه قارشیلق اوله‌رق ویردیکی شدید
جوابلر ، استفهامك اك پارلاق مثالنی تشکیل ایدر :

اکن اوزمان دونوب دیرم بن
دنیایی بن ایسته‌دیمی سندن ؟
بیلدیمی که هپ ستم وار اونده ؟
الك صوکره‌ده برعدم وار اونده ؟
فریادلرم دیمکسه شیون ؟
فریادی ویرن دکلمیدك سن ؟
بر یاره‌لی ایله‌مزمی فریاد ؟
قارشیده نه‌در بنم بو مدفن ؟

بو استفهاملرده مؤثردر :

بومدهش ولولهك ايرانى داشم ايكا دير صانمه ،
« مظفرسك ! » ديين سسلر بوتون خاشدر، آلدانمه ،
ظفرياب اولديغك كيمدر ؟ دوشون بركره ، ملت مى ؟
هدايت ايستهمس برقومى اورمق غالبيت مى ؟
نصيبك بوقيدر برپارچه اولسون آدميتدن ؟
نصل آلديرميورسك بوكسان فريادِ ملتدن ؟
امين اول بونجه مظلومك يوركاردن قوپان آهى
نيه كدن ايندير البت بركون لعنت للهى !

مدمت جبال محمد عاكف

سعيد بك افندى طرفندن مترجم شو پارچهده استفهام ايچون نه كوزل بر نمونهدر :

« اى قوجه قاپريسيوس ! سنك ايچون براثر بدبختى اولهرق سكا اعاده حيات اولنوبده وقتيله تهلكهدن تخليص ايلديكك وكافهٔ مظفرياتدن زياده شرف نامكله مشرف ايتديكك رومانك شمديكى منظرهٔ مطنطهسنى كورسه ايدك روح معالى سنوحك عجبانه مطالعهده بولنوردى ؟ البته شو وجهله فرياد ايدردى :

يا مستعان ! وقتيله اعتدال وفضائل اخلاقه مسكن اولان

او سقف کیاه بسته وکاشانهٔ سادهلر نره یه کیتدی ؟ رومانك سادکیٔ احوالی یرینه قائم اولان بوزینت منحوسه نه‌در ؟ بو هیکللر ، بو لوحه‌لر بو بنالر نه‌دیمك اوله‌جق ؟ ای بیشه‌ورلر نه‌دن بویاپدیغکز ؟ سزکه فرمانفرمای اقوام ایدیکز دست غالبیتکزده محکوم اولان اشخاص خفت اتصافك شیمدی ربقهٔ اسارتنه کندیکزی قویمش سکز . زمام حکومتکز خطبه پردازلر النه کچمش ؛ بر طاقم معمارلری رساملری ، هیکلتراشلری ، مسخره‌کارلری نائل ثروت وغنا ایتمك ایچون‌می وقتیله یونانستانی وآسیایی خونکرله ریان ایتدیکز ؟»

ژان ژاق روسو

مبالغه

مبالغه . — مبالغه بر شیئك وصفنی ضعف یاخود شدتجه درجهٔ قصوایه ایصال ایچون قوهٔ مصورهنك تصویر نواقص وکمالات خصوصنده‌کی مساعیٔ ادعائیه‌سندن متولد بر صنعتدر .

مبالغه ، دائما حقیقتی تجاوز ایدر ، دائما حقیقتدن فضله برشی افاده ایدر ، فقط مقصدی حقیقتی تغییر دگل ، اونی بوتون ضعفی یاخود بوتون شدتی ایله تصویردر . لابرویرده بوفکری تأیید ایدییور : « مبالغه ، دها ایی اکلاشلمسنی تأمین ایچون حقیقتی تجاوز ایدر » . دیه بیلیرزکه مبالغه ، اصلا الداتمایان ، بالعکس شکل جعلیسی ایله فکری دها زیاده ادراك حقیقته سوق ایدن بر کذبدر .

مبالغه‌نك شرط مقبولیتی نه‌در ؟ اعتدال ، ذوقه موافقتدر . بر لاتین ادیبنك دیدیکی کبی « مبالغه‌ده حد اعتدال کچیلمه‌ملیدر ؛ عکس تقدیرده طنطنهٔ جعلیه‌یه دوشولور . مبالغه اکثریا پك زیاده یوکسلدلمسی آرزو اولندیغی وقت تخریب اولونور . نصلکه پك زیاده کرلمش بر یای کوشر . » ابیات آتیه‌ده

تصادف ایده‌جکمز مبالغات حقیقتك خارجنده اولدیغندن پك صوئوق ، پك طاتسزدر :

نگهبان جهان کیم ایسته‌ه معمار تدبیری
یاپار باروته مخزن شعله‌دن آب روان اوزره

ندیم

اوصدر آرا که بر اشکسته تخم پنبه‌در قالمش
قمر شمع حریر جودینك چین فتیلنده

کذا

مبالغه‌لرده حد حقیقی بی تعیین ایتمك کوچدر . مع مافیه دیه بیلیرزکه مبالغه‌لر ، ذوقه موافق اولدقجه، حقیقته یاقلاشدقجه مقبول اولور ؛ فقط بوده بر معیار قطعی اوله‌ماز ، چونکه حرارتلی برقلب ایله پارلاق برخیالك محصولات مشترکه‌سی اولان بعض مبالغات واردرکه حدود حقیقت خارجنده کورنمکله برابر خوشمزه کیدر :

بر شعله‌سی وارکه شمع جانك
فانوسنه صیغماز آسمانك

شیخ غالب

بیتنده‌کی مبالغه بوقبیلدندر .

اك مؤثر ، اك طبيعى مبالغەلر نه وقت صدور ايدر ؟ شبهه يوقكه بر فاجعەنك تأثيريله روح بر غليان تأثر اولديغى ، حسيات ، سويۀ معتادەنك فوقنه چيقديغى وقت. چونكه اوزمان فرط تأثر مبالغاتك مظهر حسن تلقى اولمسنه بر سبب معقول تشكيل ايدر .

بوندن دولاييدركه حامدك ابيات آتيەسنى بكنيورز :

قونمشدى بر آتشنه نهالم
بيك كره دها قيرلدى بالم
جانانك اوكونكى حالى اىواه
اىواه بنم اوكونكى حالم
يارب نه آچيدى آه اومنظر
هرسواحيلر ايچنده مضطر
فرياد صبى غريبو اژدر
بر زهر سياه شيرمادر
جاريد اوبرچه محقر
بزعين نسيس وموت صرصر
چيقدم سمواته خاك برسر
اينمدم سموات ايله برابر

ميلتونك فقرۀ آتيەسندەكى افادات‌ده بك شديد ، بك مفرط اولمقله برابر مأيوس ومتهور بر روحك لوحەسنى ترسيم ايلديكى ايچون شايان قبولدر :

« نره‌یه کیزلنه‌یم؟ قدرت حاکمه‌سندن، غیر قابل اجتناب کوزندن، قورقونج الندن نره‌یه قاچه‌یم؟ قدرت بی پایانی قدر فلاکتم بی حدوددر؛ زندان دوزخی‌یی نافله قیردم: آه! جهنم حقیقی، عمق قلبمده‌در.؛ اوتهورمله قارلمش جهنم، جنایتك بنی القا ایلدیکی اومدهش، مظلم مغاره‌دن دها خوف انکیز، دها مفترس برغوردر. اونك یاننده اویله حس ایدییورم‌که جهنم بر سمادر »

« برده هزل مقامنده ایراد اولنان مبالغات، مفرط اولسه بیله مقبول صاییلیر:

برصمت مبهمك ایله مشبوع خیالات،
طاغلر، درەلر صانکه برر محفل اموات،
یالکز قوجه برقم،
برطاغ کبی آدم
دیکمش نظر غیظنی، بی خوف ومبالات،
ایلردی اوبوش عالمه ایراد مقالات ..

نشیده‌سنده‌کی « طاغ کبی آدم » تشبیهی مبالغه‌لی ایسه‌ده استهزایه محمول اولدیغی ایچون پك خوشمزه کیدییور.

اضطار. — تشبیه دائما تعدیل افراط ایدر.

بوندن بشقه بر شاعرك، مخیله‌سنده ابداع ایتدیکی برعالمه متعلق توصیفات، طبیعی اولمسه‌ده شایان اعتراض اولامز،

چونکه او عالمك جهان مرئی‌یه موافقت و مشابهتی مشروط دکلدر.

شیخ غالبك توصیفات آتیه‌سی بو قبیلدندر :

نزهتکه معنی اوله بر یر
کیم آبی بنفشه ، خاکی عنبر
اول باغ بهشت ، او خاك خرم
خاك ایدی ولیك خاك آدم
سرسبز کیاهی عمر جاوید
شبنملری نجم و غنچه خورشید
بر قلزم نور سرخ کلزار
لؤلؤ خوشابی لعل شهوار
هر تودەسی طور صد تجلی
بوقدی آنده کلام « ان ترانی »

دیار بکرلی مرحوم سعید پاشانك ادبیات قدیمه‌ده تصادف ایتدیکمز مبالغات مردوده‌نك منشاء و ماهیتی حقنده سرد أیلدیکی مطالعات شایان دقتدر :

لسان عثمانیده نظم یولی ایران شعراسنه تقلید ایله آچلمش و شعرامز عموماً او یولی طوتوب کیتمش اولدیغندن شعرده لسانمزه مخصوص بر طریق یوقدر .

او تقلیدك نتیجه‌سی اولمق اوزره قصیده‌لرده حقیقته مغایر تعبیرات مبتذله و مبالغات مردوده و غزللرده پك چوق تشبیهات

بارده استعمالی التزام اولندیغندن اشعاریمزك اكثریسی سولنیه جك بر صورتده قالمشدر .

اكا بر حقلرنده تنظیم اولنان قصیده لرده کی اوصاف ، اكثریتله ممدوحك حالنه نسبت قبول ایده جك سوزلردن اولمدیغی کبی تشبیهاتجه‌ده تجویزات عقلیه درجه‌لرندن بك چوق ایلری کچلشمدر . او صورتده‌كه بونلر نثراً بر آدمه سویلنیله جك اولسه مخاطب استهزا عد ایله نفرت كوستره جكی بی اشتباهدر .

بوراسی بویله ایكن هانکی برشاعر او یولده بر قصیده یاپوب بر بیوك ذاته ویرمش ایسه مقبول اوله‌رق جائزه‌لره ، مكافاتلره نائل اولمش وشوبی اصل سوزلر نظماً مقبول كورنمش اولدیغندن مناسبتسز وعقللره حیرت ویره جك درجه‌ده مبالغه‌لی قصیده‌لر انشادی میداننده شعرا یكدیكرینی سبقته دوام ایدرك اوصاف اكاره متعلق نشیده‌لر — جامع اولدقلری معارف وكمالاته آثار حكمیه‌لری برهان اولان — شعرامزك حقیقت حالده شانلرینی تنقیص ایده جك بر رادده‌یه وارمشدر .

شاعرلریمز — ایران شاعرلری کبی — حكمیات ولطائف وتشبیهاتجه‌ده شایان تحسین بك چوق اشعار انشاد ایتمشلر ایسه‌ده نه چاره‌كه دیكر قسم غلبه ایلدیكندن آثار قدما ایچنده تماميله مقبول قلوب اوله جق برقصیده مفقود اولوب اعتراضدن

سالم غزلده آردر . قصائدجه قدمای شعرانك تقليد صورتيله اتخاذ ايلديكی مسلك بر مصلح منصف ومدقق همتنه تصادف ايتمدی . مصلح قصائدده مشتهر اولان نفعی او مسلكی اصلاح ايتميوب ترويج وتوسيع ايتمشدر . ايشته بو مسامحه قصيده‌لرك :

اوچاردی تخت سليمان كبی هواده اكر
چكه‌يدی رسمنی بر پاره اوستنه بهزاد .

نفعی

بر كوشهٔ نكاه ايله معمار همتی
سوراخ موره وسعت كون ومكان ويرر

نديم

نسيم خلق چمن خيزی اولسه كونه وزان
اولوردی رسته تنور بچره غنچهٔ سيراب .

نابی

كبی وجدان سليمك قبول ايده‌ميه‌جك مبالغه‌لی سوزلرله طولمسنه سبب اولدی .

شعرامز بويله حقيقته مغاير مبالغات غير مقبوله‌يی يالكز اكابر حقلرنده نظم ايله اكتفا ايتمديلر . ذوی‌العقولدن اولميان حيواناتك ، ذی‌روح اولميان جماداتك بيله توصيفی ايچون مناسبتسز سوز بولمقده اتعاب قريحه ايدرك نفعی براسب مدحنده :

« خرام دلکشی دنیایی مفتون ایتدیکی یتمز،
فلکلرده ملکلرده ملازمدر تماشایه .

براق آسا زمیندن کر عزیمت ایتسه افلاکه
ایدر سرعتده سبقت تیر آه عرش پیمایه .

یدیسنده گلدر ایلردی نمناك اولمه‌دن پایی
بولی دوشسه اگر بل کبی کاهی هفت دریایه . »

ندیم بر موقع وصفنده :

« می نه‌فیض جا اداندرکه اولور سروه‌سی
سورسه‌لر بر قطره آبن ناوك پیکانه ! »

کبی سوزلر سویلدیلر .

قدمانك غزللرنده‌کی تشبیهاتك اکثریده شعرای ایرانیه‌یه تقلید ایله پك مناسبتسز بر طرزده جریان ایلدی .

انیس العشاقك جمع ایلدیکی تشبیهات بیك بش یوزدن زیاده اولوب بونلرك اونده بری قبوله شایان کوریله‌میور . مثلا

زلف حقنده :

زنجیر ، ریسمان ، چنکال ، اژدها ، یلان ، عقرب ؛

کوز حقنده :

خونریز ، خونخوار ، قاتل ، علیل ، مریض ؛

قاش حقنده :

طاق ، کمان ، کوپری ، قوس قزح ؛

كربك حقنده :

خنجر ، اوق، مزراق

غمزه حقنده:

قصاب ، خرسز ، جلاد، قاطع طريق ، حرامى ، كرزكران

بوى حقنده :

سرو ، عرعر ، طول امل ، يردن كوكه قدر اوزون بر شى؛

آغيز حقنده :

نقطه ، جوهر فرد ، موهوم ، عدم يانده بر نقطه موش اوه‌سى قدر بيوك كورينه‌جك بر شى كبى سوزلر سويلمكدن چكنمديلر .

شعر هردرلو احوالى وبو جمله‌دن اولمق اوزره احوال وجدانيه‌يى قلبه تنشيط وتأثير كوستره‌جك وطبعى ميل ايتديره‌جك صورتده اوصاف وتشبيهات مناسبه ايله تصوير ايله موزون سوز سويلمك ايكن قدمانك ذكر ايتدكلرى اوصاف حسن ايله موصوف بر شخص تصور اولنسه انسان اونى غول بيابانى ظنيله متوحش اولور .

تکریر

تکریر . — بر اختراص شدیدی ، بر حس عمیقی بوتون قوتیله افاده ایتمك ، بر فکر ، بر ماده اوزرینه نظر دقتی جلب ایله‌مك ایچون بر کلمه‌یی بر قاچ دفعه ذکر ایتمکدر .

تکریر ، هیجان روحدن‌ده تولد واو زمان مقبولیتی تزاید ایتدیکندن صنایع حسیه زمره‌سنه ادخال ایدلدی .

ایشته الك صوکره سن‌ده اك یلدك ،
سن‌ده کتدك ؛ سنك‌ده ارقه‌کدن
اغلادم ، اغلادم ؛ فقط انسان
اغلامقدن‌ده قورقیور ... مسکین !

آه سن ، سن‌که زیربالکده
بریشیل کوی حیاتی صاقلاردك ؛
شعرمك نخبهٔ مألنده
سن ، بوتون صفوتکاه سن واردك .

فکرت

نشیده‌سنده‌کی تکرارلر هپ محصول تأثر دکلمیدر ؟

بر قاچ مثال دها :

« هر طائفه‌نك اینیشندن ، چارپیشندن بر بشقه فورتنه پیدا اولور . کوکلر ، کوزیکك اوکنده ، یرلر ، ایاغمزك آلتنده قاچار . بر دقیقه‌ده یوکسلیرسك ، یوکسلیرسك ، یوکسلیرسك قوللرینی اوزاتسه‌ك الکه برسیاره کچه‌جك صانورسك . ینه اودقیقه‌ده الچالیرسك ، الچالیرسك ، الچالیرسك دکزه کوز کز دیرسه‌ك دنیا یرندن اوینامش دونه‌دونه اسفل سافلینه طوغرو چکیلوب کیدیيور کبی کورورسك . »

کمال

« بالخاصه وه‌برك صوك دوشونجه‌سنی چالاردی ، و ، بونی ازبردن ، کوزلرینی قاپه‌یه‌رق چالارکن تارو حنك ایچنده بیاض بر کیجه ، صوك بر لیلهٔ حیاتك آفاق مکفنه‌سنی کوروردی . بو نشیده‌نك ، بیلنه‌مزنه‌دن ، اونده بوبله برقوهٔ الهامیه‌سی‌واردی ، نه وقت اونی چالسه کوزلرینك ایچنه بوتون کائناتی کفنلره صاران بر بیاض کیجه ، قراکلقله آیدینلقدن ، بلوطلرله کونشلردن مرکب بر کیجه ، فقط اولمش بر جهانك اولمش بر کیجه‌سی سانح اولوردی . بیاض ! بیاض ! بیاض ! .. بو کیجه‌نك عظیم ، یوکسك اغاجلری واردی‌که بیاض باشلرینی ، بیاض قوللرینی قالدیره‌رق سیلکنیورلردی ؛ بیاض بلوط کومه‌لرندن بیغیله ، بیغیله کوکسلرینی کرمش داغلرك اره‌سنده بیاض

صاچلرینك بیاض كوپوكلرینی صاوورەرق یوكسەلن دالغەلریله بر دكز قباریبوردی ؛ بوقاریده ، بر وقفهٔ سقوط ایچنده قالیویرمش قارطوفانلرینك ارقەسنده بیاض بر قمر ... صوكره بوتون بو بیاضلقلرك اوزرندن قوشان آلای آلای كولكەلر ، بو بیاض جهانی سیاه بر نفس ممات ایچنده صاران بلوطلر ؛ وهرطرفده عظیم برسكوت ؛ نه بلوطلرده كوچك برزمزمه ، نه دالغەلرده خفیف بر هوای فشافش ؛ هیچ ، هیچ برشی یوق ، یالكز بو اولمش كیجەنك اوستنه تااوزاقلردن ، كیم بیلیر نەلردن ، بلكه ماورای جهان خلقتدن حیات كائناته مرثیه اوقویان بر سس ؛ نهایت كفنلرینك التنده دیكلەنن بو محشر اضطرابك اوستنه بركوثر رحمت حكمنده دوكولن صوك دوشونجه ..

وبوصوك لیلهٔ كائناتك یكانه تماشاكاری اولەرق ، بوتون اوقارلرینك التنده ایجاد ایتمش مناظرك كنار خشیتنده ، كندیسنی ، اوزون بیاض اتكلری بیاض دكزك بیاض دالغەلرینه آقەرق ، كندیسنی كوریوردی ؛ بركشی بو اولمش كائناتك یاپ یالكز ! ... شیمدی‌ده بویله دكلیدی ؟ یاپ یالكز ... اوزمان رؤیاسیله حقیقتك بومشابهتندن تیترر ، وموسیقینك شفاویردكن اولدیرن بوتسلیتلرندن سیلكنەرك چیقمق ایستردی .»

خالد ضیا

غربك علمای بلاغتی یمین وتلعین ایله مترافق ندالرده بر و اسم ویرورلر ، حالبوکه بونلر ، ندایه متفرع اولدیغی ایچون آیریجه تسمیه‌یه شایان اوله‌ماز:

برنجی‌یه مثال :

یارب بوکا بن تحمل ایتمم
سومرو ! سومرو ! خراب اولورسك
بالله برآووج تراب اولورسك
پامال ایدرم سنی نهایت

حامد

ایکنجی‌یه مثال :

بوسوزش فکری حل ایت‌ای نهر!
تشریح قضیهٔ تراب ایت
الله بلاکی ویرسون ای نهر!
عمرم کبی سن‌ده قهراول ای‌شهر !

حامد

شمدی‌یه قدر تشریح ایتدیکمز « صور بیان » یکده انتخاب ایدلمکسزین ، بر هیجان وتأثر نتیجه‌سنده طبیعی اوله‌رق طوغار؛ بوندن صوکره موضوع بحث اوله‌جق « صور بیان » ایسه هر شیدن زیاده محاکمه وانتخاب ایله وجوده کتیرلمش بعض تشکیلات عباره‌در. مثلا برشیدن امین ایکن اظهار تردد ایدرز ؛ بعضاً بر صورت مؤثره‌ده تبلیغ ایچون فکرمزی اکمال ایتمیز ؛

بعضاً برشیء سکوت ایله کچیشدیره‌جکز ، دیدکدن صوکره ینه اوندن بحث ایلرز . مع مافیه کچن «صور بیان» ده محاکمه وانتخابك ، کله‌جك «صور بیان» ده تأثر وهیجانك اصـلا دخللری یوقدر ، دیمك طوغرو اوله‌ماز ، چونکه بوتون بونلر خیـال وهیجان ، فکر ومحاکمه ، ذوق وانتخاب کبی تأثیرات مختلفه‌نك محصله‌سی آلتنده ظهور ایتمشدر . افادهٔ حقیقت ایتمك ایچون حسی صور بیان هرشیدن زیاده تأثر وهیجاندن ، فکری صور بیان ایسه هرشیدن زیاده محاکمه وانتخابدن متولددر ، دیملیدر .

تردید

تردید . — عباره‌یی کسمکدر ؛ بوندن مقصـد ، عباره‌نك نهایتی حقنده مخاطب یاخود قارئه برانتظار متهالکانه ویردکدن صوکره بردن بره فکری تبلیغ ایتمکدر .

« سزار . — سزك کبی اولسه‌یدم بن‌ده متأثر اولوردم . جلب دقت ایچون بن‌ده بریسنه رجا ایتمش اولسیدم رجالر بکا تأثیر ایدردی ؛ فقط بن ، دائما فکرمده معند ، سماده‌بی نظیر

اولان نجم قطبی کبی بر نقطه‌ده ثابتم . کوك ، بر آتش و تاب نجوم بی حساب ایله تنویر ایدلمشدر ، فقط ایچلرنده دها زیاده محافظهٔ موقع ایدن بر دانه‌سیدر . دنیاده بویله‌در : ات وقاندن ، فکر وجاندن مرکب انسانلرله مسکوندر . مع مافیه بونلرك آره‌سنده بوتون هجوملری دفع ایده‌رك مقامنی صارصلمیه‌جق بر حاله کتیرن یالکز بر دانه‌سنی بیلیورم ؛ بو آدم‌ده ایشته بنم . »

شکسپیر

بعضاً عباره ، سیاقندن مستفاد اولان نتیجه‌یه مخالف صورتده ختام بولور ؛ ایشته او وقت تردید انتظار ایدیلن نتیجه ایله ظهور ایدن نتیجه اره‌سنده‌کی تضاد سایه‌سنده اکتساب قوت ، والقای حیرت ایدر :

« زمان اضطرارمده دوستلرمه مراجعت ایتدم ؛ هر بری برر وسیلهٔ اعتذار بوله‌رق بندن دریغ معاونت ایتدی . برتك دوستم قالمشدی ؛ اك نهایت اوکا التجا ایتدم ، او بکا روی التفات کوستردی ، افادات مضطربانه‌می دیکلیه‌رك بذل عنایت ایلدی . بو حقیقی دوست کیمدر ، بیلیرمیسکز ؟ نفسم ! ...

برده مزاح انگیز بر تردید واردرکه پارلاق بر مثالنی خواجه نصرالدین فقراتی ایچنده بولورز :

[خواجه‌یه کویده مسافر اولدیغی اثناده لطیفه ایچون هکبه‌سنی صاقلامشلر . خواجه‌ده کوی خلقنی طوپلایه‌رق : « بزم هکبه‌یی چالمشـلر . چالان هرکیم ایسه کتیرسـون والا بن بیلیرم یپاجغمی ! دیمش . بونك اوزرینه هکبه‌یی کندینه ویرمشلر و برابر « خواجه افندی هکبه‌کز بولنمسه‌یدی نه یاپه‌جقدیکز » دیه صورمشلر . اوده بزم اسکی بر غرار وارده .. آنی کسـوب هکبه یپاجقدم جوابیله خلقی اعجاب ایتمشدر .]

تعلیم ادبیاتده

قطع

قطع .— بر جمله‌یی کسـیویره‌رك باشقه بر فکره انتقال ایتمکدر . قطع ایدیلن جمـله فکری مبهم براقیه‌رق دها زیاده شدت و بلاغتله تصویر ایدر :

اودیب رو آنك، والده‌سندن اولان چوجقلرینی یانینه کتیردکلری وقت قوللرینی آچوب :

« یاقلاشـکز ، قوجاقلایـکز سزك .... » دیەرك جملەیی کسیویرمسی نەقدر مؤثر ، نەقدر فجیعدر !

نشیدهٔ آتیەده ده مؤثر بر قطع واردر :

« بك بابا ... » ایشته بر ترانەکه آه
بنی مقهور یأس ایدر هرگاه ؛
« بن بو اوکـوز حیاتی سومیورم ! »
دییەجك ظن ایدر بوتون روحم .

بنم بهار حیاتمده بر صباح ایرکن
آچیلدك ای صاری نیلوفر ، آه بر بیاسەك
که والدەك نەقـدر ... یوق ، یتر یترارتق!
کل ای زواللی چوجق ، طورمه ، کل ، قوجاغمه چیق .

حسین سعاد

بر صنعت دهـا واردرکه اوده بر محررك ، بر خطیبك موضوع بحث ایلدیکی شخصك بعض احوالنی مسکوت عنه براقق ایستیورمش کبی کورونمسیدر ، حالبوکه محرر ، یاخود خطیبك اك زیاده طیـاندیغی نقطەلر ، ظاهراً پك خفیف طوقوندیغی جهتلردر .

سـیسه رون بریسـنك سـیأت احوالندن بحث ایدرکن

« کنجلکنه عائد نصائح ورذائلنی سکوت ایله کچیشدیره جکم » دیمشدرکه خطیب بو سوزله ذمی اهمالِ دکل ، سلسلهٔ اتهاماتی اکمال ایتمش اولدی .

بو طرز تبلیغ ، پك ماهرانه‌در ؛ چونکه تطویل و اطراد بیان کبی نقیصه‌لره میدان ویرمدیکی کبی مسکوت عنه براقیله‌جنی سویله‌نن مواده‌ده لایق اولدیغی درجهٔ اهمیتی ویرر . « بو سکوت جعلی » ، تصریحدن دها مؤثردر .

رجوع

رجوع . — رجوع بر شاعرك ، بر خطیبك ، درمیان ایتدیکی بر فکر وخیالك مقصدینه تطابق ایتمدیکنی حس ایتمسیله او فکر وخیالدن رجوع ایدوب دیکر بر فکر وخیاله انتقال ایدیویرمسیدر :

« بومعاشقه‌دن قیرلمش کویا تازه‌لکندن برشی اکسیلمش ، خیر ، اویله‌ده دکل ، عادتا کیرلنمش چیچك پژمرده‌لکی دویه‌رق چیقدیغه‌دوشونمه‌مك ایچون وجودینی ، ذهنی اسکاته چالیشیردی »

خالد ضیا

« اونلر آیرلمش دكل ، روحلری بربرندن اوزاقلاشمش اوله‌جقدی ؛ قلبلرینك بوتون تللرنده موجود رابطه‌لر بر بر چوزوله‌جك ، خیر ، بونلر نهالده قیریله‌جق ؛ پارچه‌لانه‌جقدر . »

خالد ضیا

دیزلدی قطرهٔ شبنم سراپا برك سوسنده
قطار جوهر معنی کبی تیغ زبان اوزره
دكل شبنم شرار آه بلبلدرکه چیقدقچه
دوشر کسب رطوبتله هوادن کلستان اوزره

نفعی

هپسی اك بی‌وفا املردن
اك صمیمی تخیلانه قدر
هپسی قلبمده شیمدی بر مدفن ،
بر پناه سکون وحسرت آرار .

هپ اومعشوقه‌لر تراب اولدی .
کنجلکك روضهٔ خیالندن
ـ پرهوس ـ طوپلامشدم اونلری بن ؛
اوکلستان بتون سراب اولدی .

هپسنك جانشین هجرانی
شیمدی برتوده ظلمت مقبر ،
آه اولیدی یاشامق امکانی
کچن اقبال عمری .. یوق ، مغبر ،

ن اورڤیای شوقه مغبرم ؛
ایستهمم ، کولمسون اوچهره بکا ؛
متوردم لقای استهزا ،
اونی کوردکجه آرتیور کدرم .

توفیق فکرت

دقت ایدیلیرسه رجوع ایکی صورتله وقوع بولور . بعضاً اولجه درمیان ایدیلن فکر وخیال تماماً نقض اولنور . توفیق فکرت بکلك شوکجن منظومه‌سنده اولدیغی کبی . بعضاً‌ده اولجه سرد ایدیلن فکر وخیال نقض ایدلمز ، اکمال اولنور . فائق عالینك بونشیده‌سنده اولدیغی کبی :

بوالحان سحر فوقنده علوی بر صدا دویدم ؛
بر آهنك سماوی ، بر ندای آشنا دویدم ؛
اونك مکسیله وجدانمده میل اعتلا دویدم ؛
کلیردی کائنات شعرك اك یوکسك بروجندن ...

بو سس شعر بلندکدر ، اوت ، ای شاعر اعظم ،
چوجقلقدن بکا تلقین علویات ایدر هردم ؛
« دونر قاشیمده هردم شعردن مصنوع برعالم »
سنك ترتیل اشعارك مناجات طبیعیه‌م .

سریر حشمتك موضوع ، بالاسنه اهرامك ،
حایز ، برج دها فوقنده‌در کرسیٔ آرامك ؛

اوت ، سیاح لاهوتیسك اجرام الهامك ،
سنك یادكله فكارمده الهامات اولور ماهم .

فائق ، بویوك حامدك سریر احتشامی بالای اهرامه موضوعدر ، دیمش ، فقط ارتفاع اهرامی شاعرك علویت دهاسیله متناسب بولمانجه دهئ اعظمك كرسئ آرامنی برج دها فوقنه قویمشدر ؛ اهرامدن برجه انتقال ایسه خیالی نقض ایلهمك دكل اكمال ایتمكدر ، چونكه اهرام ایله برج ایكیسیده یوكسكدر ؛ آرهلرندهكی فرق ایسه آنجق درجهٔ ارتفاع اعتباریلهدر .

تدریج

تدریج . — افكار و وقایعی كیتدكجه تزاید یاخود تناقص ایدن قوت واهمیتلرینه كوره ترتیب ایتمكدركه بوصورتله مرتب اولان سلسلهٔ افكار وحسیاتده هرفكر وحس ، كندیسنه تقدم ایدن فكر و حسدن دها قوتلی ، دها شدید اولدیغی ایچون افاده ، كیتدكجه جلب نظر ایدهرك بویوك برتأثیر وجوده كتیرر .
اسپنسر بوفكری تأیید ایدییور ؛

« اك زياده نظره چارپان كلمه ايله جملهيه نهايت ويرهرك شايان دقت بر تأثير وجوده كتيرمك طبيعى اولديغى كبى بو ترتيبى زير وزبر ايتمكله بر تأثير معكوسه ميدان ويرمكده محققدر . كونشه باقدقدن صكره همان عادى بر آتشى كورهميز ، حالبوكه اول امرده آتشه ، صوكره كونشه باقهرق هر ايكيسنى ده كوره بيليرز ؛ بونك كبى پارلاق ، يامهم ، ياخود مدهش بر فكرى ايشيتدكدن صوكره دها آز پارلاق، دها آز مهم ، دها آز مدهش بر فكرى تقدير ايدهميز ؛ حالبوكه ترتيب معكوسده هر ايكيسنى ده تقدير ايدهبيليرز . »

افادهنك قوتى كيتدكجه متزايد يا متناقص اولديغنه كوره تدريجى صاعد وهابط اولمق اوزره ايكى يه آييرمق طبيعيدر .

تدريج صاعد ايچون بر قاچ مثال :

اى خاك منير يار ساكت
اى نور سپهرنك ثابت
بدنم قيريلوب جمادتكدن
روحم اوليور بو حالتكدن
يوق خاك دكل بوموت نابت
يوق موت دكل غريو صامت

کوکسمه ، کوکله ، کل جانه کیر
آه سن سن بنی ایتدك تسخیر

حامد

بر بچق ، ایشته بر بچق ساعت
بر کوچوك روحسز نشیده ایچون ؛
بو قدر سعی ، اعتنا ، زحمت
طوپی بر قطعه یاقمیده ایچون .

فکرت

تدریج هابطه مثال :

«سزلر خودکاملغی او درجه یه واردیردیکزکه سلامت مملکت ایچون حیاتکزی دکل ، حیاتکزك بر کوننی ، بر ساعتنی ، حتی بر دقیقه سنی بیله فدا ایتمزسکز .»

تدریج هابطده افکار متوالیه ، ظاهراً کیتدکجه کسب خفت ایدرکبی کورونیور ، حقیقت حالده ایسه بو تدریجده ده توالی ایدن فکرلرك قوتی کیتدکجه آرتیور . ذاتاً بویله اولماسه بوتدریجك ضرردن باشقه بر نتیجه سی اوله ماز . خلاصه بو ایکی تدریج آره سنده کی فرق ، صوریدر ، چونکه هر ایکیسنك هدفی افاده یه درجه درجه جلب نظر ایدن بر طرز ویرمکدر .

تضاد

تضاد . — ، بربرینه ضد ایکی فکری بر عبارهده قارشیلاشدیرمقدن عبارتدر .

قنی اول کل کولەرك کلدیکی دلبر شیمدی
آغلادم عقلمه کلدکچه کولوشدکارمز

ماهر بابا

بیتنده یکدیکرینه ضد اولان کولمه واغلامه فکرلری تقابل ایتدیرلدیکندن تضاد واردر .

سیاه برزمین اوزرنده بیاض بر نقطه یاخود بیاض برزمین اوزرنده سیاه برنقطه دها جالب نظر اولدیغی کبی افکار متضادەنك تقابلی دە افادەیه پارلاق بروضوح ، بویوك بر تأثیرویرر . عربلرك «الاشیاء تنکشف باضدادها »سوزی نەبویوك برحقیقتی احتوا ایدر !

تابوت ! اوخطیب صم وابکم
تابوت ! او ودت مجسم

بیتنده تضاد نه قدر مؤثر ، نه قدر معنیداردر !

حامد

خطابت ایله ابکمیت آره‌سنده بر مناسبت یوقدر ، فقط تابوته « خطیب ابکم » دیمك قدر مناسب برشی اوله‌ماز ، چونکه تابوتك قلبه بی‌لسان اوله‌رق القا ایتدیکی افکار مظلمه ، حسیات الیمه‌یی ، برخطیب بلیغ ، تبلیغ ایده‌مز؛ برده تابوته‌اصمیت اسناد ایتمك‌ده پك طوغرودر ، چونکه‌او ، فریاد بشره قولاق‌ویرمز ، دائما بی‌تأثردر . شاعرك برموفقیت خارقه ایله شو ایکی کلمه ایچنه صیقیشدیردیغی بو تضاد ، کمال شدتله انطراق ایدییور . ایشته قوهٔ خیالیه‌یه درین ومتین برصدمه ووران بویله تضادلردر . ذاتاً تضادلرده کلمات نه‌قدر آز اولورسه‌قوت‌وشدت‌اوقدر زیاده‌له‌شیر وفضله الفاظ ، افکار متضاده‌نك تخفیف تصادمنه باعث برر سپر جانی آلیر .

بوندن باشقه تضادلرك محتاج اولدیغی مزیتلر ، اعتدال ایله طبیعیتدر .

نشیدهٔ آتیه‌ده‌کی تضادلر ، درجهٔ اعتدال وطبیعتی تجاوز ایتدیکندن حقیقةً کلال آوردر :

بتش ای ناثرهٔ ظلمت بر
برق جانسوز برودت پرور
بتش ای راهزن عالمگیر
مرض مهلك درمان تأثیر ،

یتش ای ساعیٔ سلطان ازل
حامل مرحمت عزّوجل
یتش ای یار جهنم آغوش
ابكم اصفر محشر بردوش
یتش ای دابر تشریح لقا
منفرد بدرقهٔ راه بقا
یتشیر بونجه مجازاة یتش
یتش ای هادم لذت یتش

آرتق موت ایچون بوقدر تضاد پك چوقدر . تحلیلی ، بر چوق مساعیٔ دماغیه‌نك صرفنی استلزام ایدن بوخطوط متضاده فكره انتباه دكل ، یورغونلق ویردیكی كبی تكلف وتصنعی‌ده احساس ایتدیكندن صوڭوقدر. خلاصه تضادلر ، مؤثر اولمق ایچون ،موجز، طبیعی ومعتدل اولمالیدر .

شوراسنی‌ده اخطارایتمك ایسترم‌كه برعباره‌ده الفاظ متقابله‌یی جمع ایتمكله تضادك وجود بولدیغنه ذاهب اولمق طوغرو دكلدر ، چونكه افكار ذهنمزده شدتله چارپیشمامش ایسه الفاظك ظاهری تصادم وشتاتندن بر فائده حاصل اوله‌ماز. تضاد یاپمق ایچون فكری تضییق ایتمه‌ملی ،بالعكس سربست براقمالیدر كه كلمه‌لر تضاد معانیسی جهتیله بربرینی دعوت ایتسون . باقڭز ابیات آتیه ، الفاظ متضاده‌یی جامع اولدیغی حالده نه فكره انتباه ، نه قلبه هیجان ویرر :

دلده صفای عشقك ، دیده غمکله پرنم
بر اوده عیش وشادی ، بر اوده یأس ومانم

اولدیرمش ایدی درد فراقی بنی یارك
لطف ایلدی وصلی ایله قیلدی ینه احیا

ادبیاتمزده بولدیغم کوزل تضادلر ، شونلردر :

دوست بی‌پروا ، فلك بی‌رحم ، دوران بی‌سکون
درد چوق ، همدرد یوق دشمن قوی ، طالع زبون
سایهٔ امید زائل ، آفتاب شوق کرم
رتبهٔ ادبار عالی ، پایهٔ تدبیر دون
عقل دون همت ، صدای طعنه یر یردن بلند
بخت کم شفقت ، بلای عشق کون کوندن فزون
بن غریب وملك راه وصل پرتشویش ومکر
بن حریف ساده‌لوح دهر پرنقش وفسون
یلده برك لاله‌تك تمکین دانش بی‌ثبات
صوده عکس سروتك تأثیر دولت واژکون

فضولی

عالم اولدی شاد سندن بن اسیر غم هنوز
قیلدی عالم ترك غم ، بنده غم عالم هنوز

کذا

آجی سوزلر طاتلی جانمدن اوصاندردی بنی

کذا

بافدقجه بر نگاه ایله بیك جان آلور كوزی
همینه اوله خسته كورینورکه جان ویریر

نفعی

اوت هرشی اویور ، ای لیل مسعود ؛
فقط بن برضیای رعشه دارك
انیس حزنی بی آرام وبی سود ،
مؤبد بکارم برصبح نارك
طلوع نحسنی امید ایچنده ..
ایچم برمدفن آمال زنده !

فكرت

ای صرصرهنك ماتی دراغوشی ایچنده
اولمش کبی طالفین اویویان تودهٔ زنده ؛
ای کهنه بیزانس ، ای قوجه فرتوت مسخر ؛
ای بیك قوجه‌دن آرته قالان بیوهٔ باکر !

كذا

ای جوف اساطیره دوشن خاطره : ناموس
ای قبلهٔ اقباله چیقان یول : ره‌پابوس

كذا

ای تربه‌لر ، ای هربری برولوله برباد
ایقاظ ایده‌رك صامت وساكن یاتان اجداد !

كذا

اوچ کون یاشانمق اوزره نشئه‌مده برغمی
بیك کره غرق خون ایدرم زخم سینه‌می .

جناب

دوك ای سما روان طبیعت غنوده‌در
خاك سیاهك اوستنه صافی شکوفه‌لر

کذا

قارلر بوتون الحانی مزامیر سکوتك
قارلر بوتون ازهاری ریاض ملکوتك

کذا

قباب دهره شان ومنزلتله صغمیان غافل
کرفتار نشیمنکاه مارو مور اولور برکون

عزمی آمدی

کیدر خواب تغافل دیده‌لردن دور اولور برکون
بومجلس بویله قالماز مستلر مخمور اولور برکون

ویسی

هنر اعدایی طاتلی دیل ایله تسمیمدر بوقسه
نه‌در فرق زبان جانکزانك نیش کژدمدن

رحمی

کیج برورئ مادرایامی کورك کیم
بن هرکیجه بیدار الم ، بخت غنوده

ندیم

مار زمینه لقمه اولور مرغ تیزپر
مرغ هوایه طعمه اولور ماهیٔ بحار

ضیا پاشا

پرتو فروز بزم طرب شمع خنده ریز
پروانهٔ شکسته پر افتادهٔ لهیب

کذا

خنده‌سی آه زلزل ، کریه‌سی تقطیرمی
ماجرای مجلسه ساغر هم آغلار هم کولر
ژاله‌سی کریان اولور خندان اولنجه غنچه‌سی
کلشن عبرتده ورد ترحم آغلار هم کولر
اهل سوزش کولسه‌ده وارسته اولماز کریه‌دن
باق سکا شمع ضیا کستر هم اغلار هم کولر

پرتو پاشا

نه‌افسونکار ایمشسك آه ای دیدار حریت
اسیر عشقك اولدق کرچه قورتلدق اسارتدن

کمال

بونك بالایه‌در آنك حضیض خاکه‌در میلی
مشابه‌در اکرچه رشتهٔ سیمین بارانه

رئیس الکتاب عارف

تشریح وجود قیل عدمدر
تعمیق نشاط قیل ستمدر

حامد

بوتون سرائری تدقیق ایدك خدا ظاهر
بوتون مظاهری تعمیق ایدك خدا مضمون

کذا

نه سیاه ایله‌مش بوناصیه‌یی
صاچمی بم بیاض ایدن بختم

کذا

بوطاش جبینمه بکزرکه عین مقبردر
طیشی سکوت ایله ظاهر درونی محشردر
بوخاك ایلهٔ امیدی آکدیریر بنجه
باقلسه ظلمته بکزر فقط منوردر

کذا

مجلس ملیمزك الك شانلی خطیبی جاویدبكك ناموسلی کویلولرك حیات سفیلانه‌سیله بی‌عار وحجاب صنادید استبدادك معیشت سفیهانه‌سنی تصویر ایدرکن وجوده کتیردیکی او مدهش لوحهٔ تضاد ، جداً شایان استشهاددر :

«حاکمیت ملیه حاکمیت خزینه‌دیمکدر. خزینه‌یه» هله طولو اولان برخزینه‌یه حاکمیت ایسه بیلیرسکزکه هرشیئه ، هرقوته حاکمیتدر. اصول مشروطیتك الك بیوك قوتی ، الك بیوك سلاحی قوت وسلاح مالیسیدر . یالکز اصول مشروطیتك دکل ، حتی اصول استبدادك بیله الك بیوك سلاحی ، بك اعلا بیلیرسکز؟

و آجی تجربه‌لرله ثابتدر که ، اك بیوك سلاحی ، سلاح وقوت مالیسیدر . استبداد هیچ بر زمان معقول ، هیچ بر زمان منطقی برقوت اولمدیغی ایچون النده‌کی بوقوتی ، قوت مالیه‌سنی سوء استعمال ایتمش وبو سوء استعمالاتك نتیجه‌سی اولمق اوزره ملتك اختلالنی ، انقلابنی حاضرلامشدی . بتون دول متمدنه‌نك تاریخ انقلاب واختلالنی تدقیق وتتبع ایدیکز . هپسنك نهایتی بر مسئلهٔ مالیه‌یه منجر اولان امتیازات واستثنا آتدن بشقه هیچ برشی کوره‌مزسکز . هپسنده ملتك ایکی بیوك قسمه انقسام ایتدیکنی کورورسکز . برطرفده دائما آلان ، فقط آلدیغنه مقابل هیچ بر شی ویرمه‌ین بر شرذمهٔ قلیله ، دیکر طرفده ایسه دائما ویرن ، فقط ویردیکنه مقابل هیچ برشی آلمیان زواللی ملت! بو دائما آلانلر و آلدقلرینه مقابل هیچ برشی ویرمه‌ینلر ، اوکارنده‌کی بی عارو حجاب بر سفاهت بر زینت و احتشام کشاده ایتمشلردر . دائما ویروبده هیچ برشی آلمیان زواللی افراد ملتك ، بو ملتك اك بیوك عنصرینی ، اك قوتلی ، اك صاغلام واك ناموسلی عنصرینی تشکیل ایدن زواللی کویلونك ایسه یالکز یانمش ، خراب اولمش طوپراقلرندن ، ییقلمش کلبه‌لرندن بشقه هیچ برشیء یوقدی .

ادب کلام

ادب کلام . — ادب کلام ، معنایه تأثیر وقوت ویرمك یاخود ابتذال وخساستی کیزله‌مك کبی بعض فوائدی تأمین ایچون برفکرك کلمهٔ مخصوصه‌سیله دکل ، مجازی بر سلسلهٔ الفاظ ایله تصویر ایدلمسندن عبارتدر .

ادب کلامك فکره نصل قوت ویردیکنی آکلامق ایچون فضولینك « حور ، دیدهٔ اشتیاق آچوب مترصد اولدیکه نور دیدهٔ زهرا کاور . » جمله‌سیله

سرکشلك ایتدی نون بخت ستیزه‌کار
دوشدی زمینه سایهٔ الطاف کردکار

باقی

ایتدی کذار چشم ملولنده انکسار
بر تازه شاهدانهٔ بلور انتظار .

جناب

بیتلرینی نظر اعتباره آلمق کافیدر .

ادب کلامك فوائد مخصوصه‌سندن اولجه‌ده بحث ایتدیکم جهتله شرائط مقبولیتنه نقل کلام ایده‌جکم :

ادب کلامك شرائط مقبولیتی وضوح ، اعتدال والفاظ

مخصوصه ایله قابل استحصال اولمایان بعض فوائد زائده‌نك تأمینیدر . تعبیرات مجازیه ، چهرهٔ معنایی برنقاب آلتنه کیزلیه‌رك نظر تجسسمزی دهازیاده جلب ایدر ، بزی دهازیاده محظوظ ایلر ، فقط بونقاب ، نظرمزك نفوذینه مانع اولمامق ایچون اولدقجه شفاف اولمالیدر . تعبیرات مجازیه ، فکرك افادات حلزونیه‌سی اولدیغندن درجهٔ اعتدالی تجاوز ایتدکجه بالطبع بزی یورار ؛ حالبوکه تعب دماغی نه‌قدر چوغالیرسه تأثیر اونسبتده آزالیر ؛ بناءً علیه اعتدال‌ده برشریطهٔ ضروریه‌در . بوندن بشقه تعبیرات مجازیه ، شایان قبول کورولمك ایچون کلمات مخصوصه‌نك تأمین ایده‌میه‌جکی بعض فوائد زائده‌یی‌ده استحصال ایتمه‌لیدر ، چونکه ادبیاتده فضله برتأثیر حصوله کتیره‌مه‌ین صنعتلر مضر صاییلیر .

ایشته شوشرائطی حائز تعبیرات مجازیه ، افکارك افادات ضروریه‌سی اولدیغندن بونلرك تعبیرات حقیقیه‌یه تبدیلی اسلوبی رخنه‌دار ایدر :

ایکی اوچ قطرهٔ شفقت ... بوتسلی یتشیر ؛
شوجدلکاه مقسیده بوتون خسرانله ،
بوتون آلام و لجایعله کچن کونلرمك
ایکی اوچ قطره‌در آنجق سیله‌جك ماتمنی .

نشیده‌سنده‌کی « جدلکاه مقسی » یرینه « دنیا » کلمه‌سی اقامه ایدیلیرسه فکر سقطلاندیغی کبی

« تختکاه سلطنتك آق دکزه قارشی اغیاره سداولنمش برباب آهنینی دیمکله شایان اولان قلعهٔ سلطانیه بوغازندن کیریلیر ، وبرساعت قدر دهابری کلیرسه قدرتدن نمونهٔ لطافت اولمق ایچون یاپیلمش بر خوض بهشتی کورولور . » جمله سندهکی « تختکاه سلطنت » یرینه ده استانبول کلمه سی قونولورسه قوت اسلوبه خلل کلیر . ایشته بوندن دولاییدرکه پاسقال ، « پارسه بعضاً پارس ، بعضاً مرکز سلطنت دیمك ایجاب ایدر . » دیمشدر . خلاصه معنانك ایجابات حقیقیه سی درپیش ایدیلهرك وجوده کتیریلن « ادب کلام » دائما مؤثر ، مفید ، عکس تقدیرده ایسه مزعج ، بارد اولور . فضولی « کونش باتدی ؛ ییلدیزلر ظهور ایتدی » دیمك ایچون نهلر سویلیور :

برکیجه‌که ظلمت ضیا سوز
زلف شبی ایتدی برقع روز
برلعل یوتوب سپهر نایاب
کوستردی یرینه بیك درناب
برسنجاغی ایلیوب نکونسار
بیك معجزه رایت ایتدی اظهار
قطره قطره حکیم افلاك
خشخاشلرنده طوتدی تریاك
دانه دانه عروس کردون
قفتاننه دیکدی درمکنون

برده شو نشیده‌ده تعاقب ایدن خیالات، متخالف اولدیغندن عادتا بربرینی نفی ایدییور؛ برصورتده‌که ذهنمزده برخیال قطعه‌سنك ارتسامی قابل اوله‌میور .

ادب کلامك ، غلظت وخساستی بردرجه‌یه قدر نصل اخفا وتخفیف ایلدیکنی ایسه مثال آتی کوستریر :

برخردوپاده کورونور همان
دولت ثابت قدم روزکار
خر دیه‌مم بلکه سه‌تمدر خره
فضله‌ٔ حشو شکم روزکار

نفعی

ادب کلامك تأثیرات لطیفه‌سندن اولجه‌ده بحث ایتدیکمدن شیمدی تعبیرات مجازیه وکنائیه‌نك اسلوبی نصل تزیین وتنویع ایلدیکنی اثبات ایچون بر مثال ایرادیله اکتفا ایده‌جکم :

سرحلقهٔ انبیای مرسل
هادیٔ سبل نبی اکمل
بخشنده‌ٔ کشور مخلد
شاهنشه انبیا محمد
معنای کتاب آسمانی
مقصود خطاب کن فکانی
سلطان سریرلی مع‌الله
چاك افکن جیب سکهٔ ماه
سرسطر کتاب اقدمیت
مهر رنکین خاتمیت

سرمایهٔ هستیٔ دوعالم
بادیٔ مکرمیٔ آدم
اول گهر خزانهٔ راز
آخر رس تختگاه اعزاز
بر شب که عنایت الهی
زین ایتمش ایدی بو بارگاهی
اخترله سپهر اولوب مذهب
زرجامه ایله صاناردی کوکب
شب صالمش ایدی جهانه سایه
مه یاقمش ایدی چراغپایه
اولمشدی چراغ ماه انور
مشعل کش کاروان اختر
اولمشدی اوشام جنت آسا
پرنشوهٔ فیض هفت مینا
اولمشدی اوشام پرتوافشان
هرذره بر آفتاب رخشان
اول شب گل باغزار هستی
سرمایه‌ده بلند و پستی
محبوب خدا رسول اکرم
بادیٔ وجود هردوعالم
ایتمشدی برای عیش جانی
تشریف سرای امهانی

نابی

تجاهل عارف

تجاهل عارف . — تجاهل عارف ، بر نکته‌یه مبنی معلومی غیر معلوم سیاقنده ایراد ایله‌مکدر .

شب‌میدر بو یا سواد آه پنهانممیدر ؟
شمع مجلس ، شعلهٔ داغ نمایانممیدر ؟

عاکف پاشا

بیتنده تجاهل عارف واردر ، چونکه استفهام حقیقةً متجاهلانه‌در ، شاعر ، کوردیکی شیئك ، آهندن متشکل اولمایوب کیجه قرا کلغندن عبارت بولندیغنی بیلدیکی حالده کویا کمال حیرتندن بوقرا کلغك تعیین ماهیتنده متردد قاله‌رق استکناه حقیقت ایچون ایراد سؤال ایتمشدر .

تجاهل عارفك مقبولیتی ایچون تردد متحیرانه شرطدر .

استاد اکرمك ابیات آتیه‌سی‌ده تجاهل عارفك کوزل بر مثالیدر :

سویله یالکزمیسك جکر پاره‌م ؟
ایصیدن یوقمی خاك ایچنده تنك ؟
بلبل ناطقه‌ك نه‌دن صوصدی ؟
صولدیمی آه غنچهٔ دهنك ؟

گزدم بوتون بو مشجره‌یی، کوهساری ، بن
نه لاله کوردم آنده نه بر کل نه یاسمن .
بر دردك اولملی سنك ای عاشق چمن !
بیکانه‌لر کبی نه کزرسن بو یرده سن ؟
سنده وطن جدامیسك آیا بنم کبی ؟
بر درده مبتلا یسك آیا بنم کبی ؟

حسن تعلیل

حسن تعلیل . — حسن تعلیل ، بر ماده ایچون حقیقی اولمیه‌رق بر علت درمیان ایتمکدر .

راحت ایچون فرش صالمش سبزهٔ ترکلشنه
نرکسك کورمش کوزین مخمور صانمش خوابی وار
فضولی

بیتنده حسن تعلیل واردر ، چونکه سبزهٔ ترکویا نرکسك کوزینی مخمور کورمش‌ده کلشنه فرش صالمشدر؛ بوایسه برسبب حقیقی اوله‌ماز .

حسن تعلیله بر قاچ مثال دها :

دیده‌مك کوردکده زور جوشش طغیانی
طوتدی کوهك جویلر فریاد ایدوب دامانی
نعیم

بر زیاده شرح غم تقریبینه هربرك كل
ایلمز بیهوده كل كوردكده افغان عندلیب

فضولی

درین ایكانیلی چاربنتیلرله سینهٔ خاك،
تأثراتی سویلر بولوج آلامه.

نوفیوه فكرت

ادبای حاضره‌ده بوصنعتی كمال موفقیتله استعمال ایدیورلر؛ شوفرقله‌كه سببك مفروضیتنی كوسترمك ایچون برر ادات تشبیه بولندیرییورلر:

« شمدی صوباده اودونلرك آلولری یواش‌یواش سونیور، كویا بوكوشه‌یی ظلمتلرك تماماً آغوش محرمیتنده یاپ‌یالكز براقق هوسیله محترزانه چكیلیودی. »

خالد ضیا

« یبانی اوتلرك هجومی آلتنده بوغولان چیلك یاپراقلری اوكده‌كی سطح مائلك اك قراكاق یرلرینه طوغرو صوقولیور، بر تنبت وحشیانه ایله فیض آلان فدانلر هرطرفی قاپلایور.... وبو خرابه‌زار اوزرنده یوكسلن اغاجلر شوطوپراق اولمش حیاته برر دای ماتم، برسترهٔ نسیان چكمك ایستیوركبی هرطرفه كثیف بر سایه یاپاردی.

یالکز ، بویوك برچام ، — پامال کفران ایدیلن بوماضیٔ ذی حیاتك طبیعت وحشیه الندە زبون قالیشنه بر نشان طغیان واشتکا کبی ، — کندیسنی بوغمغه چالیشان نباتات طفیلیه ایله آیلانتوزلرك الندن قورتمق ایستەیەرك شو آثار خرابینك بالای سربستیسنه فیرلامش ، ایری قوللرینی بر آغوش تضرع کبی آچمشدی ،

حسین جاهد

قسم رابع

صنایع لفظیه

لساننزده الفاظك معنا یاخود شکل جهتیله آره‌لرنده‌کی مناسباتندن بالاستفاده بر طاقم صنعتلر دها وجوده کتیریله‌بیلیر؛ بوکبی صنعتلر ، ملاعب لفظیه‌دن معدود اولمقله برابر ، موفقیتله استعمال ایدلدیکی وقت ایی بر تأثیر اجرا ایده‌بیله‌جکندن اك مهملرندن بحث ایتمکی لازمه‌دن عد ایتدم .

تناسب .— تناسب ، معنا جهتیله آره‌لرنده مناسبت بولنان الفاظی بر عبارەده جمع ایتمکدر . بوکا مراعات نظیر ، تلفیق اسملری ده ویریلیر .

که سن داخی هنوز آچیلمامش بر غنچۀ ترسك
براز کل باغه بلبل دیکله کل سیرایت آچل جانا

ندیم

بیتنده غنچه ، کل ، بلبل ، باغ کبی متناسب شیلر جمع ایدلدیکندن صنعت تناسب واردر .

ایهام تناسب .— ایهام تناسب ، مقصود اولمایان معناسی اعتباریله بر لفظك دیکر بر کلمه ایله مناسبتی اولمقدر .

سلیمانلر دخی ایلر شکایت روزکاردن

عزت منلا

مصراعنده « روزکار » کلمه‌سنك معنای غیر مقصودی اعتباریله « سلیمان »ه مناسبتی واردر .

مهرصالمازسك بکا رحم ایله‌مزسك بونجه‌کیم
سایه‌ك سودای زلفك پایمال ایلر بنی

فضولی

بیتنده‌کی مهر کلمه‌سنك مقصود اولمایان معناسی اعتباریله رحم کلمه‌سیله مناسبتی واردر

« فی‌الحقیقه مشهور قریستوف قولومب ، سفینهٔ نوحدن طوپراق تحریسنه کیدن کوکرجین کبی - بر شدتلی طوفان اعتراض آره‌سندن چیقه‌رق امریقایی کشف ایله عالم انسانیته ینه‌بوعالم ایچنده بر جهان دیکر الحاق ایتمکه طقوزنجی عصرده موفق اولمشیدی .»

« قولومب » کلمه‌سنك معنای غیر مقصودی اعتباریله سفینهٔ نوحه مناسبتی درکاردر .

« لکن ییلدیرم اقلیم عثمانی‌یی جولاننه مساعد بولمدیغندن اطرافنده اولان حصار انحصاری دویرمکده وفوق‌العاده بعض اطوارینك صدماتی اساس اداره‌یه خلل ویرمکده ایکن تیمور

مشهور بر سپرصاعقه کبی طریق استیلاسنه دیکلمشدر . اکرچه افراط شدتنه نظراً آنی دخی یرندن قوپارمه‌سی احتمالدن بعید دکلدی . فقط خصمیله چارپیشمغه باشلار باشلاماز سوق روزکار اجزای قوتی تارمار ایتدیکندن او آتشپارهٔ جلادت یوق یره محو اولدی کیتدی . »

کمال

فقره‌سنده « ییلدیرم » کلمه‌سنك مقصود اولمایان معناسی اعتباریله سپرصاعقه‌یه مناسبتی واردر .

ایهام تضاد . — ایهام تضاد ، بر لفظك مقصود اولمیان معناسی اعتباریله دیکر برکلمه‌ایله تضاد تشکیل ایتمسیدر . صبحی پاشا مرحومك سوریه‌والیلکنه‌تعیین‌ایدلمسی اوزرینه تبریکی حاوی بر ذات طرفندن چکیلن تلغرافنامه‌ده مندرج .

طالع صبح اولدی شامك ایلسون سوریه سور

مصراعنده‌کی شام کلمه‌سی مقصود اولمایان معناسی اعتباریله صبح ایله تضاد تشکیل ایدر .

توریه . — توریه ، لغتجه برشیء آرقه‌یه آتمق ، اورتمك دیمکدر ، فقط اصطلاحجه برنکته‌یه بناءً برلفظدن معنای بعیدك مقصود اولمسیدر . نکته ، اکثریا تعریض اولور . بومثالده اولدیغی کبی :

بکا طاهر افندی کلب دیمش
التفاتی بو سوزده ظاهردر
مالکی مذهبم بنم زیرا
اعتقادمجه کلب طاهردر

نفعی

« اعتقادمجه کلب طاهردر . » سوزینك قریب وبعید اولمق اوزره ایکی معناسی واردر : معنای قریبی ، شاعرك مالکی مذهب اولمسندن ناشی اعتقادنجه کلبك تمیز اولمسی ، معنای بعیدی ایسه طاهر افندینك کلب اولمسیدرکه مقصود اولان شو معنای بعیددر .

بر فکرك تصریحنده محذور حس ایدلدیکی وقتده توریه‌یه مراجعت ایدیلیر :

مجلس ارباب دل برلحظه سندسز اولمسون
حرمتك انکار ایدن عالمده حرمت بولمسون

نفعی

لف ونشر . — لف ونشر ، برقاچ شیئك ذکرندن صوکره اونلره متعلق شیلرك ایرادیدر . اولجه ذکر اولنان شیلرله صوکره ایراد ایدیلان شیلر آره‌سنده ترتیب تقابلی‌یه رعایت اولنمش ایسه بولف ونشره لف و نشر مرتب دنیرکه مقبولدر ؛ ترتیبسزلك بولنورسه غیر مرتب دنیر .

لف و نشر مرتبه برقاچ مثال :

« ایشته منظورکز اوله‌جغی وجه ایله حرب وصلحه آلت واشارتدن کنایه بر المزده خشت خون نمون وبر المزده شاخ شجر زیتون اولمغله ایکیسندن برینی انتخاب وقبول بیوریکز .. »

یوسف کامل پاشا

اول امرده حرب وصلح ذکر اولنمرق بعده حربه عائد اولان « آلت » ایله « خشت خون نمون » وصلحه متعلق بولنان « اشارت» ایله « شاخ شجر زیتون » ایراد ایدلمشدر .

« بر لزوم وامل، نه‌قدر قاهرحیات، نه‌قدر جاذب اولورسه اولسون ینه زمان قانوننك روش آهسته جریاننه تبعیتدن قورتوله‌ماز . » جمله‌سنده لف ونشر مرتب واردر : قاهر حیات لزومه ، جاذب امله تعلق ایدر .

حامدك « اونك نظرنده بر کوزل آرابه ، بر شاعر حقیقی ویا بر استاد موسیقیدن دها مزیتلی ، معنالی ؛ بر بانقه بر معبددن دها مقدس ؛ بر طاش پارچه‌سی جوهرذاتدن ، نور ذکادن دها رونقلی ، قیمتلی ؛ شکسپیر ، طیفلر ، واهمه‌لر قدر باطل .. میلتون عمالر ، رؤیالر قدر مظلم ، تهی .. » عباره‌سنده‌ده لف ونشرمرتب واردر : مظلم ، عمایه ، تهی رؤیایه راجعدر .

بر ایکی مثال :

حباب اشك وآه پرشرر قیلمش بنی فارغ
جهانك قصر سیم اندود وکاخ زر رنکارندن

فضولی

طبع کج فکر حسود وسخن نازك وشوخ
دیدهٔ پرحول و غمزهٔ پرناز وستم

نفعی

لفه و نشر غیر مرتبه مثال :

کورن اول غمزهٔ مردم شکار وچشم شوخك دیر
عجبدر ایتمش آمیزش غزال وشیر بر پرده

لف ونشر غیر مرتب صرف ضرورت وزنه بناءً اختیار ایدلمش بر شی اولدیغی جهتله صنعتدن معدود اوله‌ماز .

اخطار . — لف ونشر مرتب افاده‌نك مجملیتنی وبالنتیجه قوتنی تأمین ایتدیکنه نظراً بر صنعت مفیده‌در ، فقط دقت ایدلملی‌که تعقیدی دعوت ایتمسون .

تلمیح . — برحکایهٔ مشهوره‌یه ، برحدیث شریفه ، برمثله برواقعه‌یه ، برشخصه ، برشیئه اشارت ایتمکدرکه بونلردن هر بری ایله تصویر اولنان ماده ارهسنده نوعماً برمشابهت ومماثلت واردر. تلمیح برتشبیه ضمنی‌یی احتوا ایدر . خفیاً فکرمزده جریان ایدن بومقایسه‌یی قارئك خاطره‌سنده ایقاظ ایدرز . او ، هیچ برشیٔ

تسمیه وتصریح ایتمزایسه‌ده مقایسه‌نك شایان قبول وحتی جالب نظر اولمسی ایچون اشیایی اولدقجه آچیق صورتده ارائه ایدر .

شیخ غالبك اسرار دده حقنده‌کی مرثیه‌سندن النان

هرشب مثال شمع بمله یانار ایدی
سایه کبی یانمده انیس نهار ایدی
حقا تماماً عاشق ایدی یارغار ایدی
برقاچ زمان معمر اولیدی نه‌وار ایدی

بیتلرنده حضرت فخر انام علیه‌الصلواة والسلام افندمزله حضرت ابوبکره تلمیح واردر ، بوتلمیحك نه‌معنیدار برتشبیهی تضمن ایتدیکی محتاج ایضاح دکلدر .

بزه عرض جمال ایتمزمی بالقیس امل آخر
فهیا خاتم داغ محبتله سلیمانز

بیتنده حضرت سلیمان « علیه السلام » ایله بلقیس قصه‌سنه اشارت اولنمشدر .

ایله خاطرلری تعمیره شتاب
ایلمه عرش الهی بی خراب

بیتنده قلب المؤمن عرش الرحمن « حدیث شریفه

وَ

مصرك اوشیوه‌کارینه بکزرکه طینتك
اولدبرمدکجه وصلنی ایتمزدی راکان

توفیق فکرت

بیتنده « قله‌ئوپاتره » یه

وَ

اختر مطلع آفاق ئالكمده طوغماز
كونده بيك شی طوغررر ليلهٔ حبلای عدم

بیتنده « اللیلة الحبلی » مثل مشهورینه

وَ

« ینه اوعصر ایچنده ایدی‌كه دنیالره صیغیشه‌مامقده ضیای شمس ایله رقابت ایدن بر ذكا ، ابعاد مطلقه‌یی سیر ایدرجه‌سنه برطاقم تدقیقات ریاضیه ایله استقرار شمس ودوران ارضی اثبات ایده‌رك تابع اولمدیغی بردینك معجزات باقیه‌سندن اولان بر آیت كریمه‌نك مآل عالیسنی فناً ایضاح ایله‌مشدر » فقره‌سنده « والشمس تجری لمستقر » آیت جلیله‌سنه تلمیح واردر .

[توریه وتلمیحه مراجعتی ایجاب ایدن شیلردن بریسی‌ده تعریض قصدیدر .

تزرده ملك عبدالرحمن ثالثك عمومك ارزوسی اوزرینه كندی الیله اتلاف ایتدیكی معشوقه‌سی « تزرك » جان ویرمكله اوغراشدیغی صره‌ده :

كولیور آه اما باقك بوكولش
بو قیافت بو خون خوشعرپان

ملك المونىده ايدر كريان
ملك المونىده ايدر مفتون

دیه‌رك اظهار اسف ايتديكى حالده كنديسـنك رقيبى و محل وقعه‌ده حاضر بولنان ریشار :

بخش ايدكْ بارى بركيسه التون !

سوزيله بوفلاكتى انتاج ايدن شى، ملكك قزه كيسه كيسه بذل ايتديكى آلتونلر اولديغنه توريه وتلميح ايله تعريض ايتمشدر].

تعليم ادبيات

تلميح بحثنى بيترمه‌دن تشبيهى تضمن ايدن بر تلميحك نه‌قـدر مؤثر اولديغنى برمثال ايله تأييد ايتمك ايسترم. فنه‌لون ساخته انسانپرور حقنده‌كى انتقادينك نهايتنده: «مرد مكر يزدن دها آزقورقولور؛ اوچوق قورقو، آزفنالق‌ويرر. چيچكلر ايچنه‌مهارتله كيزله‌نن برييلان، سزى كورنجه همان ايننه طوغرو قوشان بروحشى حيواندن دهازياده‌شايان احترازدر.» ديه‌رك ضمناً سـاخته انسانپرورى چيچكلر ايچنه كيزله‌نن ييلانه تشبيه ايتمش وبوصورتله تعريضنه برتأثير زهرين ويرمشدر.

تلميح يالكز تعريضـاتك دكل، تمديحاتك‌ده اك ذى‌قدرت وسائطندندر.

نابی ،

ای نامه سن اول ماه لقادن می کلیرسك ؟
ای هد هد امید سبادن می کلیرسك ؟

بیتنده تلمیح طریقیله پرستیدهٔ روحنی بلقیسه تشبیه ایده‌رك نه کوزل مدح ایتمشدر !

عکسی . — عکس اولجه ایراد ایدیلن اجزای کلامدن بعضلرینی تکرار برصورت معکوسه‌ده درمیان ایتمکدر .

اولیدی آب وتاب فیض طبعم طبع فیضیده
ایدردی فیضه مستغرق سواد ملك لاهوری .

نفعی

بیتنده « آب وتاب فیض طبعم » ترکیبی قسماً زیروزبر ایدیله‌رك « طبع فیضی » ترکیب معکوسی حاصل اولمسندن طولایی عکس صنعتی واردر .

صنعت عکس ایچون ادبیاتمزده تصادف ایتدیکم اك کوزل مثاللر شونلردر :

« فقط سزی بویله سومك ، آیاقلر کزك آلتنده بختیارلقدن اوله‌رك ، اولمکدن بختیار اوله‌رق سومك ...

آخ ، سزی بویله سوه‌مدیکم ، سزی بونلری سویله‌یه‌مدیکم دقیقه‌لر ، ایشته اونلر برر عذابدی ، برراشکنجه ایدی . »

خالد ضیا

« نه فائده که بزم عسکر، معاونتك فقدانی جهتیله حیات کبی آزالیر چوغالماز ، دشمن عسکری ایسه امدادك تعاقبی جهتیله سنین حیات کبی چوغالیر ، آزالماز برحالده اولدیغندن ایرانلیلر مهاجمات متوالیه ایله بزم عسکری احاطه ایتدیلر ... »

کمال

بو عکس ، تضـاد ایله ممتزج اولدیغندن حقیقةً لطیف ، کوزلدر .

ای ملك علام وای مالك اذمهٔ انام ! سن اول موجدسك که کل رخساری اکام ارحامده تقدیرکله پیدا ایلرسك ! و سن اول مبدعسك که رخسارکلی ارحام اکامده تدبیرکله هویدا ایلرسك !

سنانه پاشا

جانانه‌سی ایچون اول دیلر جان
اوز جانی ایچون دیلر بو جانان

فضولی

جناس . — جناس معنالری بر اولمیان ایکی لفظك تلفظده یاخود کتابتده مشابهیتدر. لفظین متجانسین آره‌سنده‌کی مشابهتك تام وغیر تام اولمسنه کوره جناس ایکی‌یه آیریلیر .

جناس تام ، ایکی لفظك من کل الوجوه مشابه اولمسیدر :

کیم کل دیکرسه دهرده خار اولدی قسمتی
کللر طاقندی کلشن دهره دیکن دیکن

بیتنده دیکن ایله دیکن معنیً مختلف اولمقله برابر شکلاً تماميله مشابه اولدیغندن جناس تام واردر .

جناس غیر تام اقسام عدیده‌یه انقسام ایدرسه‌ده جناسك پکده اهمیتی اولمادیغندن بر ایکی مثال ایرادیله اکتفا ایده‌جکز :

قیلدی زلفك تك پریشان حالمی خالك سنك
بر کون ای بی‌درد صورمازسك نه در حالك سنك

فضولی

دفتر اعمالك خطی خطادندر سیاه
قان دوکر چشمم خیال ایتدکچه هول محشری

فضولی

اضطار . — بر کلمه‌نك مختلف معنالرده استعمالی صورتیله‌ده جناس یاپیله بیلیر :

حیرت ای بت صورتك کوردکده لال ایلر بنی
صورت حالم کورن صورت خیال ایلر بنی

فضولی

جناس دنیلن شو ملعبهٔ لفظیه ، طبیعی و بر نکته‌یه مبتنی اولمادقجه مقبول اوله‌ماز .

ایشته طبیعی، نکته آمیز ایکی جناس:

فضولی عیب قیلمه یوز چویره‌م اهل عالمدن
نه دن هر کیمه یوز طوتدم بن آندن یوز بلا کوردم

فضولی

دست کوتاهمزی ایتمه‌مش الله رسا
منبع جودینی بوقسه المزله قاپارز
بزه ویرسونمی خدا آب حیات توفیق
حضری بولسه‌ق ره ظلمنده کلاهن قاپارز

عزت ملا

برده اشتقاق و شبه اشتقاق صنعتلری واردرکه بونلرده ایکی لفظك من جهة الاشتقاق متحد اولمسی یاخود اویله کورونمسیدر .

بر نام آله‌جق او شاه ظالم
دنیالری قاپلیور مظالم
آلماز بونی حوصله‌م، خیالم
انسانده نه‌در بو جهل مظلم؟

حامد

نشیده‌سنده‌کی ظالم ایله مظالم کلمه‌لری اشتقاق جهتیله متحد اولدیغی کبی بو کلمه‌لرله مظلم کلمه‌سی‌ده عینی بر اصلدن مشتق کبی کورونور ؛ شوحالده ظالم ایله مظالم آره‌سنده اشتقاق وبونلرله مظلم بیننده‌ده شبه اشتقاق واردر .

برقاچ مثال :

نارامتدر سپهر ممشات ایدرسه‌ده
صاف اولماز ادعای مصافات ایدرسه‌ده

اولماز بدل فوائت اوقاته نابیا
ایام اگر تلافیٔ مافات ایدرسه‌ده

نابی

فلك دیدکاری اول نابکار سفله‌دن
نه‌در بو اهل دلك چکدیکی عذاب والم
بر ایکی ملتزمی ایلدی حواله بکا
که اشتراك ایله ایتمشلر التزام ستم

نفعی

« انسانلرك عاشقی اولدیغم کبی معشوقی‌ده اولمق ایسترم . »

عبدالحق حامد

« قوت طبیعت وسلاست منظوماتی انکار اولنمازسه‌ده یاپدیغی ابیات ایله ییقدیغی بیوتك وزنی میزان آخرتده معلوم اوله‌جغندن غیری ... » عاکف پاشا

« اوغلی سلطان مراد ثانی ایام سلطنتنده همت حاکمانه وقناعت حکیمانه کبی ایکی صدکاملك جمعنده اظهار کمال ایله مشدر . سلاح جهادی حمایه‌سنده حکم قرآن ، مرکز حکمت یونان اولان موره اقلیمنده انتشار ایلدی . » کمال

«همانكى نجمدركه انجام جامی سرنكون و كيم، دولت ايريشدی كه عاقبتی ديكركون اولمادی» ؟

سنانه پاشا

شوراسنی اخطاره لزوم كورويورم كه :

قان آقه‌ده وايت ظفردن
معدود اوليور بوزيبوفرون
آزاده اوايديلر سفردن
براردو چيقاردی برنفردن

حامد

بيتلرنده جناسك وجودينه قانع اولمق طوغرو اوله‌ماز ؛ چونكه ظفر ايله فر ، سفر ايله نفر كبی شكلاً متشابه الفاظك بولنديرلمسی جناس ياپمق ايچون دكل ، قافيهٔ مقيده‌يه رعايت ايتمك ايچوندر . ذاتاً موضوعك علويتی‌ده جناس كبی برملعبه‌يه متحمل دكلدر .

فكرتك

البت دكل قادينلغك اميدی ظلم وشر؛
البت سفيل اولورسه قادين آلچالير بشر.

بيت علويسی حقنده‌ده عينی مطالعه واردر .

بويله طبيعی ، نكته‌لی ، تعربضلی جناسلر خوشدر ، فقط

جبر طبیعتله وجوده کتیرلمش صوئوق جناسلر هیچ چکیلمز .
بیت آتیده‌کی جناس بوقبیلدندر:

محرم اولماز رندلر بزمنده‌می نوش ایتمه‌ین
ای فضولی چك اباغ اول بزمدن یاچك اباغ

جناس تعریضاتك ، هزلیات وشطحیاتك وسائط مقبوله‌سندن ایسه‌ده هیچ بر زمان افکار عمیقه ایله حسیات علویه‌نك تصویرنده شایان استعمال کوریله‌مز .

جناس ، توریه ، ایهام ، تلمیح کبی صنایع ، خاصهٔ ظرافتك ثمراتندن اولدیغی ایچون بوندن بر آز بحث ایده‌رك ماهیت ودرجهٔ اهمیتی حقنده بر فکر ویرمك ایسترم :

وولترك دیدیکی کبی «ظرافت، بعضاً بر تشبیه‌نوین، بعضاً بر تلمیح رقیقدر؛ بوراده بر معنای دیکرده قوللانلمش بر کلمه‌ده، شوراده‌بك آز حائز ارتباط ایکی فکر آره‌سنده تأسیس ایدیلن مناسبتده تجلی ایدر . غریب بر استعاره بولمق ، بر ماده‌نك وهلهٔ نظرده کوسترمدیکی بر شیٔ کشف ایله‌مك ، بربرندن اوزاق ایکی شیٔ توحید، ظاهراً حائز مناسبت کبی کورونن ایکی شیئی تفریق ایتمك‌ده ظرافتدر . پرده کشفی دیکرلرینه براقمق اوزره بر فکری ضمناً نیم مبهم بر صورتده سویله‌مك هنر ومهارتنه ظرافت دنیر .»

ظرافت ، بر مزیت جدیه دکلدر ؛ بو مزیتی حائز اولانلر اشیایه اهمیتسز ، کوچوك جهتلردن باقوب نقاط مضحکه کشف ایتمکه و بر فکر دقیق ایله بوله بیله‌دکاری بر کلمه ایله ایشلك ایچیندن چیقیویرمکه چالیشیرلر .

بعضلرینك مدار مفخرت بیلدکلری بو مزیتدن بر آزده‌ا بحث ایده‌لم :

ظرافت ، آز دوشونمك ، هر شیدن بحث ایدوب هیچ بر شی حقنده اظهار تردد ایتمه‌مکدن ؛ یالکز روح وفکرك ظواهرینی تزیین وتربیه ایتمك ، لطیف بر طرز تحکیه‌یه ، نکته آمیز بر محاوره‌یه مالك اولمق ، القای حرمت ایتمه‌دن شونك بونك خوشنه کیتمکدن عبارتدر . سریع فقط سطحی براستعداد ادراك ایله طوغانلر ، بکده دوشونمکه لزوم کورمدکاری ایچون تعمیق ایتمه‌دن ماده‌دن ماده‌یه انتقال و میوه‌لرك کماله ایرمسنه میدان ویرمه‌دن همان چیچکلری اقتطاف ایدرلر .

نکته پردازلغك نتایجی . — ظریف ، نکته‌لی سوزلر اکثریا جانکزا ، سم نثار اولدیغی ایچون جلب مفتونیت ایتمکدن زیاده تحریك عداوت ایدر . ایشته بو جهتی نظر دقته آله‌رق پاسقال کوزل الفاظ صرف ایدنلرك خویی فنادر ، دیمش ، لابرویرده ، بعضلرینه کوره سوز سویله‌مك ، اینجتمك ،

قلب قیرمق دیمکدر ، سوزیله بوفکری تأیید ایتمشدر ؛ معمافیه اینجتمه‌دن موقعه مناسب وَشطارت جمعیّ موجب سوزلر صرف ایدیله‌بیلیر . بوکبی شطحیات ، حسن تأثیر حاصل ایتمك ایچون، طوز کبی آز مقدارده استعمال ایدلملیدر .

ظرافتك مزیات مخصوصه‌سی شونلردر : ایجاز‌لك ، ارتجال .

اقتباس .— اقتباس، سوزه رونق وقوت ویرمك فکریله بلاتصریح آیات کریمه واحادیث شریفه‌دن برشی آلوب افاده‌یه ضم ایتمکدر .

علمك علو قدرینی بروجه بهترین
اثبات ایدر شهادت هل یستوی‌الذین

نامی

«جمعیتلری دام حیل ، حضار مجلسلری « اولئك کالانعام بلهم اضل »

ضرورت وزن وقافیه‌یه مبنی جزئی بر تغییره مساغ واردر :

افاضهٔ « ومن الماء کل شیٔ حی »
فسرده جسم نباتاته اولدی روح نثار

سامی

« وجعلنا من الماء کل شیء حی » نظم جلیلندن وزن سببیله جعلنا ترك ایدلمشدر .

تضمین — تضمین بر شاعرك، بشقه‌سنك بر مصراعنی یا بر بیتنی یاخود بر قاچ بیتنی آلوب کندی نشیده‌سنه ضم ایتمسیدر. قدما، اقتباس اولنان شیئك معروف اولوب اولمدیغنه کوره صاحبنه اشارت ایدرلر یاخود ایتمزلردی.

نفعی،

بحمدالله زمانکده بقول صبری شاکر
کربیان فلك مهجور دست آه شکوادر

اشارت ایتمك صورتیله صبری شاکرك مصراعنی تضمین ایله‌مشدر.

ندیم ایسه

کردشن کوردکجه ساقئ ملایم مشربك
آرزو سر کشته‌ٔ فکر محال ایلر بنی

اشارته لزوم کورمه‌دن مصراعنی آلوب ضم ایتمشدر.

حامدده تلمیح ایله اکتفا ایتمشدر:

تعریف اولنورمی هیچ بوحالات
فریاد اوله‌ماز بوحسه آلات
برشاعر اعظمی بوهجران
ایمش بیلیرم شوبولده نالان:
بن عقلدن ایسترم دلالات
عقلم بکا کوستر ضلالات

یکی ادبا اشارته محل قالمامق ایچون مصراعك باشنه بر ییلدیز وضع ایدرلر:

ابدر قیاتی آراده برمزاج اقرار :
* کمر کسسته بر کنده کوشهٔ دستار .

نوفیق فکرت

تضمین ایدیلان شی ، یالکز بر مصراع یاخود بر بیتدن عبارت
دکلسه اووقت کیمه یه مراجعت ایدیلیر :

نه زمان زرد و محتضر ایلول
ابتسه کریان بلوطلریله حلول
آغلاتیر یادمی بوشعر ملول ،
بن بوتشبیه زاری یلك سودم :

« برقیزك حین ارتحالنده
« طولاشان خنده بی جمالنده
آ کیدیرر حالت زوالنده ...
« آه ، بن صوك بهاری یلك سودم ! »

نوفیق فکرت

تضمین ایدیلان شو بیتلر سزائی بککدر .

بعضاً فارسی برمصراع ، بر بیتده تضمین ایدیله بیلیر :

امید ، جهاندیده بیوك ، ذوق ایسه محدود ؛
هرساعتی عمرك ، امل افزا ، الم افرود ؛
ماضی متوالی ، ازلی سایهٔ ممدود ؛
مستقبل ابدله طولو برمحشر مسدود ؛
حال ایسه سعادت کبی ، راحت کبی مفقود ؛
« فریاد ! ازین نوع وجود عدم آلود . »

علی اکرم

بر ده تلمیع دینلن بر صنعت دها واردر که اوده منظوم ، منثور افاده‌لرده فارسی وعربی جمله‌لر بولندیرمقدر :

«کجاست کوی ندیما» ترانه‌سیله بودم
کلیر جهانه کل افشان اولوب او تازه نهال

اقتباس وتلمیع صنعتلری ادبای جدیده طرفندن مظهر التفات دکلدر .

سجع . — سجع نثرده ایکی ویا دها زیاده فاصله‌لر بیننده حرف رویجه توافق بولنمقدر .

« یا ادبیاتمزده بویله اوج بیوك لسانك محسناتی ممتزج وزمانمزك فکر کمالی مکانمزك بکر خیالیله مزدوج ایکن آثارمز حسن صورتده نه‌درجه فائق اولمليدرکه بزه کوره زادهٔ طبیعت دنیلمکه لایق اولابیلسون . »

جمله‌سنده سجع واردر ، چونکه ممتزج ایله مزدوجك اواخری حرکات وسکناتجه متحددر . برده ممتزج ایله مزدوج وزناً متحد اولدیغندن بوسجعه سجع متوازن دنیر؛ فقط خلاصه بشرده دائم اولان کمالدر ، جمال متحول اولور ؛ حالبوکه اثرده قائم اولان مقالدر ، مآل منتقل اولور.» عبارەسندەکی متحول ایله منتقل متحدالوزن اولمدیغندن بوسجعه سجع مطرف اطلاق اولنور .

سجع یالکز مربوط جمله‌لرده دکل کسیك جمله‌لرده بولنور:

آه ! ای زائر

موتك پنجه‌سنده پیر وجوان زبوندر. قبرستان تراب حالنه کلمش اسرارالهیه ایله مشحوندر. اشته شو کوردیککز یره عبدالحق حامدك نور دیده زوجه‌سی فاطمه خانمی کومدیلر. مرحومه پیری زاده خاندانندن بر یتیم ایدی. بهار عمرنده ورمدن دار غربتده ارتحال ایتدی. اووجود حزن نمون، شمدی سندن فاتحه ایستر بر روح ذی سکوندر. حامد

سجعك انواع مختلفه‌سی حقنده بر قاچ مثال :

آثار بشریه‌ده ایسه سوزدن پایدار بربرکذار یوقدر، چونکه اك زیاده رصانت معموریتله معروف اولان کشورلری بیله دور زمانه غور زمینه کچیرسه ینه خاطرهٔ انامده جایکیر اولان بربیت متین، رغبت اسلافدن حمایت اخلافه انتقال ایده‌رك دنیا طوردقچه خللدن امین قالیر. کمال

... عقبه بن نافع افریقایه کلدی. سیرنی، قرتاجه‌یی ضبط ایتدی. قروان نامیله معلومکز اولان شهری بنا ایتدیردی؛ نه بیوك اثر! تخریب دکل، انشا ایتمش؛ نه بیوك ظفر!

حامد

جهاد اطاعتسزلره عبرت ایچونسه توجیب اولونور ، چونکه عصیانه حاضرلانان قوملر دیکر طرفده ینه اطاعتسز برقومك جهاد سایه‌سنده انقیادینی کوره‌رك قان دوکولمکسزین عرض تابعیت ایدر .

جهاد تعمیم دیانت ایچونسه تنسیب اولنور ، چونکه بر دین تعمم ایدنجه حرب وخصومت ، غرض ونفسانیت ، اختلاف مذاهب وادیان مخاطره‌لری کلیاً برطرف اوله‌رق عالمده صلح دائمی حکومت ایدر .

حامد

همانکی لالهٔ چمن ملاحتدرکه عاقبت زبول بولمدی ؟

وهانکی آفتاب فلك صباحتدرکه نهایت افول بولمدی ؟

سنانه پاشا

ترکجه کلمه‌لرله‌ده کوزل سجعلر یاپیله بیلیر :

مهر مؤیدمی باصارم ؛ سنی محکمه قپوسنه آصارم .

حقی پاشا

عقل دوربین، افق ذروهٔ کمالکی کوره‌مز ؛ وهم تیزبر ، دامن سرادق جلالکه ایره‌مز .

سنانه پاشا

هرطرفده موج موج چیچکلر آچیلیر ؛ هرچیچکدن رنك رنك نورلر صاچیلیر .

کمال

شـوراـنیده اخطار ایتمك ایسترم که سجع ، هزل ومزاحه
یلك یاراشیر :

بن مکتوبمده « رندانه معیشت بودونبودی سیان طوتانلره
خاص بر طور حکمتدر . » دیمش ایدم . آنی سنك کبی ادراکی
کوشك ومحفظهٔ مغزی نمونه نمای دنبه‌لك اولانلر تعقل واذعان
ایده‌مزسه معذوردر .   کالی

... ودیمش که ای خرلایفهم ، بوعقل قلیل وبواذن طویله
سنی اشـکلك دکل ، بوندن بدتر نیجه ورطهٔ هولناکه القا وایقاع
ایده‌جکنده قطعاً شبهه‌م قالمدی .   کالی

ترصیع . ــ ترصیع ، برجمله یاخود برمصراعی تشکیل ایدن
اجزانك ایکیدن زیاده‌سی دیکر جمله یاخود مصراعده‌کی مقابللری
ایله وزناً ، قافیةً متحداولمسیدر .

« بوکا برهان مؤیددرکه عصرمزده ترقیات معارف اثریله
قدمای فلسـفه‌نك افکار حکمیه‌سنی که هیولای عرفان تعریفنه
صـادقدر ، جرح واصلاح ایچون ماهیت کمالك دقایقنه واقف
اولان بونجه ارباب نظر تعریضات شدیده ایراد ایتمکده ایکن
ادبای سالفه‌نك آثار قلمیه‌سنی که مزایای وجدان توصیفنه لایقدر ،
شرح وایضاح ایچون خاصیت مقالك حقایقنه عارف اولان نیجه
اصحاب هنر ، تعریضات عدیده انشاد ایلمکده‌در . » عباره‌سنده تعیین

ایدیلن شرائطی حائز الفاظ موجود اولدیغندن ترصیع واردر .

برقاچ مثال:

سلطان سلیم زماننده مقام مشیخته شرف ویرن برعارف ، پادشاه حضورنده « انه لایحب الظالمین » نظم کریمنی فاتحهٔ کلام ایدردی . سلطان سلیمان عهدنده ینه اومسندله شرفیاب اولان برظریف ، سلطنت مجلسنده « هرکارکه خسرو بکند شیرینست» نظم سقیمنی خاتمهٔ مرام ایدردی .

کمال

اول آیت منسوخ کبی ممنوع العمل ، بن امت ممسوخ کبی مقطوع الامل !

فضولی

منحصردر سوزلرم اوصافکه
منتظردر کوزلرم الطافکه

شو بیتده‌ده شبه ترصیع واردر :

اجزای بشر جالب تعجیل فنادر
ابقای اثر موجب تحصیل بقادر

کمال

سجع ، شایان اعتنا برمزیتمیدر ؟ خایر ، چونکه بو صنعت ، « اك بیوك صنعت ، صنعتسز کوروغمکدر . »

دستور ادبیسنه مخالف اوله‌رق تصنعی احساس ایتدیکی کبی قاعدهٔ عظیمهٔ مطابقتی ده اخلال ایدر . ید مهارتیله الفاظی ایسته‌دیکی شکله صوقمق اقتدارینی حائز اولان کمال بیله تسجیعات و ترصیعاتنده تمامیله اخفای کلفت ومحافظهٔ مطبوعیت ایده‌مه‌مشدر ؛ عبارهٔ آتیه‌سی بوکا دلیلدر :

« اعداد ایتدیکی ادوات ایله‌سباح کبی‌موج دریاده سائر اولیور ؛ فطرتی ایسه او ماهیتدن مبرادر .

ایجاد ایتدیکی آلات ایله ذی‌جناح کبی اوج هواده طائر اولیور ؛ خصلتی ایسه اوخاصیتدن معرادر . جسمی حقیر، اما افکارینه ابعاد کبی حد وانحا بولنماز ؛ عمری‌قصیر، اما آثارینه اعداد کبی عدو احصا تصور اولنماز .

مکمن قدرتده مستور اولان سرائر طبیعتی پیرایهٔ افکار ایتمکده‌در ؛ مخزن فطرتده مطمور اولان جواهر معرفتی سرمایهٔ بازار ایتمکده‌در . »

بوعباره طبیعی اولمدیغی کبی سجع و ترصیع ایچونده بر چوق الفاظ زائده‌یی حاوی بولنیور .

شو حالده سجعلر ، شایان قبول اوله‌بیلمك ایچون ساده ، طبیعی‌اولملی ، صانکه فکر طرفندن الهام ایدلمش کبی کورونملیدر .
کمال بك مرحوم‌ده فکرمزی تأیید ایدییور :

« مادامکه لسانمزك اك بويوك عنصری اولان عربیده اشکال کلمات بر انتظام کلی حالنده‌در، تورکجه‌نك آثار ادبیه‌سنی ساده‌لك لطافتنی غائب ایتمیه‌جك صورتده بر درجه‌یه قدر تزیین ایتمك قابل وبلکه سجع وتوازن کبی بعض صنعتلردن بری اوله‌رق کوزل بر اثر میدانه کتیرمك دها مشکلدر . »

فقط کمالك سجع وتوازندن عاری کوزل بر اثر میدانه کتیرمك دها مشکل اولدیغی حقنده‌کی ادعاسنی هیچ بر وقت قبول ایده‌میه‌جکم، چونکه صنعت حقیقیه نقطهٔ نظرندن سجعسز اثرلری دیکر اثرلرینه فائقدر .

فکرمزی دها زیاده اجمال ایده‌لم :

سجع کبی صنایع شکلیه‌نك، فکر وقلمك سربستئ جولانی نصل تضییق ، طبیعت اسلوب ایله صمیمیت حس وخیالی نه‌درجه اخلال ایتدیکی بر تودهٔ لفظ واصطلاح کبی طوران آثار اسلافك دلالت الیمه‌سیله ثابتدر . بو کبی صنایعه فرط ابتلا نتایج وخیمه‌سندندرکه قدما فکر وخیال ایچون کلمه آرامق قاعدهٔ سالمه‌سنی براقوب لفظ ایچون معنی تحری ایتمك اعتیاد سقیمه‌دوشمشلر وقوجه راغب پاشانك تعریضنه بحق کسب استحقاق ایتمشلردر :

صریر خامه صاعقه اصطلاحاته بوغلمقله
ایدر بیچاره دانش شیوهٔ کتابدن فریاد

عجبا ادبیات جدیده‌نك بوشکلی صنعتلره میلانی وارمیدر ؟ قواعد حقیقیهٔ صنعت ایله مجهز یکی ادبیات راه عزمنده پابند اولان قیودی قالدیره‌رق جدی وقطعی آدیملرله تمثال خیالیسنه طوغرو یوریور ، فقط بوصنعتلری‌ده هدفه وصول ایچون مانع کورمدکجه رد ایتمیور : طرز نوینك ایکی قلم کزیفی، جناب ایله نظیف مخصوصات لسانیه‌مزدن ماهرانه استفاده وتزیید آهنك افاده ایدیورلر . باقیکز ، جناب بر سجع سایه‌سنده شو جمله‌نك آهنکنی نصل تأمین ایتمشدر :

« چولی ، حاجیلر ...... جواب اربعه‌نك خلوت مضیئه‌سنی موجه موجه نوش ایلیه‌رك وجدآلود وسعت ونور مرور ایتملیدر . »

مرور ایتملیدر ، یرینه کچمه‌لیدر کلمه‌سی اقامه ایدلسه هم آهنك جمله‌یه ، هم‌ده « مرور »ك ممدویت تلفظی سایه‌سنده تأمین ایدیلن قدرت تصویره خلل کلیر .

خلاصه بی‌لزوم کلمه‌لر استعمال واس الاساس ادب اولان طبیعت ایله مطابقتی اخلال ایتمه‌مك شرطیله لسانمزك محاسن لفظیه‌سندن بر درجه‌یه قدر استفاده ایده‌رك تزیین اسلوب ایتمك ممکندر .

ختام

خطا وصواب جدولی

صحیفه	سطر	
٧٥	٠	هم بازار، هم طوتارم نغمهٔ کاکه آهنك
٨٧	٠	کوبا وبروب اول حدت بجا
١٠٣	٩	... قورتاره‌رق بنیهٔ معنویه‌سنك...
٢٠٤	٢	ایسه ترکیبدن
١٠٤	٥	نقاط نظرندن
١٠٥	٤	خط فاصل
١٠٨	٠٠	منت اللهه که ویرمش او قدر استعداد
١٠٩	٠٠	مست نازم کیم بویوتدی بویله بی پرواسنی
١١١	١٩	ترجیح ایدرم
١١٣	٠٠	سزه ای بیلمدیکم، کورمدیکم قارئلر
١١٤	٠٠	تحفهٔ محمدتمدن ... نه صحیحتدر
١١٥	١٦	اوطورووردم
١٢٠	١٥	مسابقه کبی
١٢١	٠٠	ضمیرین شکست ایتمه ارباب عشقك
١٢١	٠٠	بیللرجه بر امله دلی بی‌قرار ایدر
١٢٢	١٦	آرتق بوسمی بیهده‌دن ذی کلالدر
١٢٥	٠٠	ورق مهرو وفایی کیم اوقور کیم دیکلر
١٢٦	٠٠	سن اولماسه‌ك ای خیال امید
		قابلیدر ازدیاد عمرم

صحیفه	سطر	
۱۲۸	۱۸	قلبه القاسنی
۱۳۷	۱۷	هر زمانك ذوقی قیافت ....
۱۴۱	۱۹	ظرافت طبعیله
۱۴۱	••	بیلدیکزمی نه‌در بو شمس وقمر
۱۴۵	••	سنج ستمه کباب اولورسین
۱۵۱	••	وادیلری ریك وشیشهٔ غم
	••	آتش یاغار اوستلرینه هرگاه
۱۵۳	••	یالکز بو ... ویالکز بونك امیدی : ترفع ـ
۱۵۷	••	اونلرك طور سرزنشکاری
۱۷۲	••	باصفا منشرح الصدر اوله اول صدر رشید
۱۷۶	۱۵	ایتمك ایچون
۱۷۶	۱۸	صفوت وسادگیسنه
۱۷۹	۱۰	باقیلنجه
۱۸۰	۱۵	نه‌قدر یتیم بیکسك
۱۸۲	۴	ماضی ایله آرامزده
۱۸۵	••	فقط مرعاده ویرمش آز معیشت
۱۸۵	••	دکلدی مقصدم کرچه رقابت
۱۹۲	۸	ابتذالك
۱۹۳	۷	شمسیه‌نك

صحیفه	سطر	
١٩٥	٨	افلاطون لیلاقلردن
١٩٩	١٢	مانکه‌نی
٢٠١	٦	سن بوراده
١٠٣	٣	قویلری، غدارلری
٢٠٤	٦	اولسه‌لردی
٢٠٩	٠٠	سنسك كه اول شهنشه بو امت نجیبه
١٢٢	١٧	افکار و حسیات
٢١٣	١	آغلاما
٢١٦	١٤	اشارات
٢١٧	١٣	صولدیغنی کورویورم
٢١٩	٠٠	قرینت کل، بلبله‌ده، خاره‌ده قالماز
٢٢٤	١٠	تشبیه تعدد ایدر
٠٠٠	٠	ویریر طبع صفا بخشم کدر آینهٔ آبه
	٠	ایدر کلك در افشانم خجل ابر کهر زایی
٢٢٦	٠	بوکون برر متحسر ورملی چهرهٔ مغبر
٢٣١	٠	شب نیلیٔ مهتابه رقابت
٢٣٥	٢	بیچاره قلب شباب،
٢٣٨	١٨	حظ تتبعی
٢٤٥	٨	ظالمانه کرن

صحیفه	سطر	
٢٤٦	٠	دست شب شعله‌دن بر رزنیق
٢٤٧	١٦	مشبه‌به
٢٤٧	١٨	سیاح بر فتور
٢٥٥	٠	کونش طلوعه هنوز باشلامش قدر مخمور
٢٥٧	٠	آچدی کله غنچه قیل وقالی
٢٦٣	٠	میلیونله باریندیردیغك اجساد آراسندن
٢٦٦	٠	اونی بر قانلی تاج ایدر تعقیب
٢٨٨	٠	تکفین ایده بر عجوز فرتوت
٣١٧	٠	یتش ای هادم لذات یتش
٣٤٨	٠	معدود اولیور بوزیب و فردن